

**DEWAN NEGARA
PARLIMEN KELIMA BELAS
PENGKAL KEDUA
MESYUARAT KETIGA**

Bil. 34	Selasa	12 Disember 2023
----------------	---------------	-------------------------

K A N D U N G A N

MENGANGKAT SUMPAH DUA ORANG AHLI DEWAN NEGARA Lantikan Baharu	(Halaman 1)
PEMASYHURAN TUAN YANG DI-PERTUA Mengalu-alukan Pelantikan Sebagai Ahli Dewan Negara	(Halaman 2)
PERTANYAAN-PERTANYAAN BAGI JAWAB LISAN	(Halaman 3)
RANG UNDANG-UNDANG: Rang Undang-undang Perbekalan 2024	(Halaman 30)

AHLI HADIR

1. Yang Berhormat Tan Sri Dato Sri Dr. Haji Wan Junaidi Tuanku Jaafar
2. “ Datuk Nur Jazlan bin Tan Sri Mohamed
3. “ Datuk Seri Amir Hamzah Azizan [Menteri Kewangan II] (Dilantik)
4. “ Puan Hajah Fuziah binti Salleh [Timbalan Menteri Perdagangan Dalam Negeri dan Kos Sara Hidup
5. “ Dr. Zulkifli Bin Hasan [Timbalan Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Agama)] (Dilantik)
6. “ Datuk John Ambrose
7. “ Tuan Haji Abdul Nasir bin Haji Idris (Kedah)
8. “ Tuan Abun Sui Anyit
9. “ Dato’ Dr. Ahmad Azam bin Hamzah (Negeri Sembilan)
10. “ Dato’ Ahmad bin Dato’ Sri Haji Ibrahim (Sarawak)
11. “ Dato’ Ajis bin Sitin (Pahang)
12. “ Tuan Amir bin Ghazali (Pulau Pinang)
13. “ Datuk Dr. Haji Azhar bin Ahmad
14. “ Prof. Datuk Seri Dr. Awang bin Sariyan
15. “ Dato’ Sri Vell Paari a/l Tun Samy Vellu
16. “ Tuan Haji Aziz bin Ariffin (Perlis)
17. “ Dato’ Arman Azha bin Abu Hanifah
18. “ Datuk Bobbey Ah Fang Bin Suan (Sabah)
19. “ Dato’ Haji Husain bin Awang (Terengganu)
20. “ Tuan Haji Hussin bin Ismail (Terengganu)
21. “ Tuan Isaiah a/l D Jacob
22. “ Tuan Jaziri Alkaf Abdillah Suffian
23. “ Datuk Judiet binti Fidilis @ Noraini binti Idris (Sabah)
24. “ Dato’ Juhanis binti Abd Aziz (Pahang)
25. “ Dato’ Kesavadas a/l A Achyuthan Nair (Negeri Sembilan)
26. “ Dr. Lingeshwaran a/l Dato’ Seri R. Arunasalam (Pulau Pinang)
27. “ Datuk Wira Koh Nai Kwong (Melaka)
28. “ Datuk Lim Pay Hen (Johor)
29. “ Tan Sri Dato’ Low Kian Chuan
30. “ Tuan Manolan bin Mohamad
31. “ Tuan Ir. Md Nasir bin Hashim
32. “ Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh
33. “ Prof. Tan Sri Datuk Dr. Haji Mohamed Haniffa bin Haji Abdullah
34. “ Tuan Mohd Hasbie bin Muda
35. “ Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli

AHLI HADIR (samb/-)

36.	Yang Berhormat	Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya (Wilayah Persekutuan Putrajaya)
37.	"	Tuan Musoddak bin Ahmad (Kedah)
38.	"	Datuk Haji Mustafa bin Musa (Melaka)
39.	"	Dato' Dr. Nelson a/l Renganathan
40.	"	Tuan Nik Mohamad Abduh bin Nik Abdul Aziz (Kelantan)
41.	"	Puan Noorita binti Sual
42.	"	Dato Dr. Nuing Jeluing (Sarawak)
43.	"	Datuk Paul Igai
44.	"	Datuk Razali bin Idris
45.	"	Puan Rita Sarimah Anak Patrick Insol
46.	"	Tuan Roderick Wong Siew Lead
47.	"	Datin Hajah Ros Suryati binti Alang
48.	"	Tuan Seruandi bin Saad (Perlis)
49.	"	Dato' Shamsuddin bin Haji Abd. Ghaffar (Perak)
50.	"	Dato' Sivaraj a/l Chandran
51.	"	Puan Susan Chemeraai Anding
52.	"	Datuk Teo Eng Tee @ Teo Kok Chee
53.	"	Dato' Sri Ti Lian Ker
54.	"	Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff (Kelantan)
55.	"	Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa
56.	"	Tan Sri Datuk Seri Panglima Anifah bin Aman @ Haniff Amman

AHLI TIDAK HADIR

1.	Yang Berhormat	Datuk Seri Saifuddin Nasution bin Ismail [Menteri Dalam Negeri]
2.	"	Tengku Datuk Seri Utama Zafrul bin Tengku Abdul Aziz [Menteri Perdagangan Antarabangsa dan Industri]
3.	"	Datuk Seri Diraja Dr. Zambry bin Abdul Kadir [Menteri Luar Negeri]
4.	"	Dato' Setia Dr. Haji Mohd Na'im bin Haji Mokhtar [Menteri di Jabatan Perdana Menteri [Hal Ehwal Agama]
5.	"	Puan Saraswathy a/p Kandasami [Timbalan Menteri Pembangunan Usahawan dan Koperasi]

TIDAK HADIR (DI BAWAH PERATURAN MESYUARAT 83)

1.	Yang Berhormat	Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai
2.	“	Datuk Seri Dr. Mujahid bin Yusof (Perak)

HADIR BERSAMA

1.	Yang Berhormat	Datuk Armizan Bin Mohd Ali [Menteri di Jabatan Perdana Menteri (Hal Ehwal Sabah, Sarawak dan Tugas-tugas Khas). (Papar)]
2.	“	Tuan Anthony Loke Siew Fook [Menteri Pengangkutan] (Seremban)
3.	“	Dato Sri Alexander Nanta Linggi [Menteri Kerja Raya] (Kapit)
4.	“	Tuan Chang Lih Kang [Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi] (Tanjong Malim)
5.	“	Dato' Sri Hajah Nancy Binti Shukri [Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat] (Santubong)
6.	“	Puan Fadhlina Binti Sidek [Menteri Pendidikan] (Nibong Tebal)
7.	“	Datuk Seri Haji Ahmad Bin Haji Maslan [Timbalan Menteri Kewangan I] (Pontian)
8.	“	Dato Hajah Rubiah Binti Wang [Timbalan Menteri Kemajuan Desa dan Wilayah] (Kota Samarahan)
9.	“	Datuk Haji Hasbi Bin Haji Habibollah [Timbalan Menteri Pengangkutan] (Limbang)
10.	“	Tuan Chan Foong Hin [Timbalan Menteri Pertanian dan Keterjaminan Makanan] (Kota Kinabalu)
11.	“	Dato Hajah Hanifah Hajar Taib [Timbalan Menteri Ekonomi] (Mukah)
12.	“	Tuan Adly Bin Zahari [Timbalan Menteri Pertahanan] (Alor Gajah)
13.	“	Datuk Seri Dr. Shamsul Anuar Bin Haji Nasarah [Timbalan Menteri Dalam Negeri] (Lenggong)
14.	“	Dato' Sri Huang Tiong Sii [Timbalan Menteri Sumber Asli, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim] (Sarikei)
15.	“	Tuan Khairul Firdaus Bin Akhbar Khan [Timbalan Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya] (Batu Sapi)
16.	“	Puan Teo Nie Ching [Timbalan Menteri Komunikasi dan Digital] (Kulai)
17.	“	Puan Lim Hui Ying [Timbalan Menteri Pendidikan] (Tanjong)
18.	“	Tuan Adam Adli Bin Abd Halim [Timbalan Menteri Belia dan Sukan] (Hang Tuah Jaya)
19.	“	Datuk Ts. Mustapha @ Mohd Yunus Bin Sakmud [Timbalan Menteri Sumber Manusia] (Sepanggar)
20.	“	Dato Lukanisman Bin Awang Sauni [Timbalan Menteri Kesihatan] (Sibuti)

**MALAYSIA
DEWAN NEGARA
PARLIMEN KELIMA BELAS
PENGKAL KEDUA
MESYUARAT KETIGA**

Selasa, 12 Disember 2023

Mesyuarat dimulakan pada pukul 10.00 pagi

DOA

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

MENGANGKAT SUMPAH SEBAGAI AHLI DEWAN NEGARA

Setiausaha: Mengangkat sumpah dua orang Ahli Dewan Negara.

Ahli-ahli Yang Berhormat, Majlis Mengangkat Sumpah pada hari ini adalah selaras dengan peruntukan Perkara 59(1) Perlembagaan Persekutuan dan Peraturan Mesyuarat 4(1) Peraturan-peraturan Majlis Mesyuarat Dewan Negara serta mengikut Jadual Keenam Perlembagaan Persekutuan.

Dengan hormatnya saya menjemput Ahli Yang Berhormat berikut untuk mengangkat sumpah di hadapan Yang di-Pertua Dewan Negara.

LANTIKAN BAHARU

Ahli Yang Berhormat yang tersebut di bawah ini telah mengangkat sumpah:

1. Yang Berhormat Datuk Seri Amir Hamzah bin Azizan; dan
2. Yang Berhormat Dr. Zulkifli bin Hasan.

[Upacara Mengangkat Sumpah tamat]

PEMASYHURAN TUAN YANG DI-PERTUA

MENGALU-ALUKAN PELANTIKAN SEBAGAI AHLI DEWAN NEGARA

Tuan Yang di-Pertua: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh. Alhamdulillah*, saya merafakkan rasa syukur kepada Allah SWT kerana dengan limpah rahmat dan *inayah*-Nya juga dapat kita sekali lagi bersama di dalam satu Majlis Angkat Sumpah Senator baru pada hari ini.

Saya bagi pihak Dewan Negara merakamkan setinggi-tinggi tahniah kepada kedua-dua Ahli Yang Berhormat Senator baru dan mengalu-alukan pelantikan Yang Berhormat Senator Datuk Seri Amir Hamzah bin Azizan dan Yang Berhormat Senator Dr. Zulkifli bin Hasan yang merupakan lantikan daripada Yang di-Pertuan Agong, berkuat kuasa mulai 12 Disember 2023 hingga 11 Disember 2026.

Ahli-ahli Yang Berhormat Dewan Negara dan hadirin yang saya hormati sekalian, Perkara 43(2) dan (b) yang termaktub di dalam Perlembagaan Persekutuan menyatakan bahawa "*Atas nasihat Perdana Menteri, Yang di-Pertuan Agong hendaklah melantik Menteri-menteri lain daripada kalangan Ahli mana-mana satu Majlis Parlimen.*" Maka hal itu telah pun disempurnakan pada pagi ini bahawa untuk menjadi seorang Menteri, beliau hendaklah daripada kalangan Ahli Dewan Negara atau Dewan Rakyat.

■1010

Saya menyarankan agar Menteri yang dilantik dalam kalangan Senator ini turut berperanan menjadi juara terbaik membela dan menegakkan institusi *Senate* sebagai *the Upper House* iaitu badan legislatif tertinggi negara kita.

Suka ingin saya mengingatkan juga bahawa Perkara 43(3) menyatakan Jemaah Menteri hendaklah bertanggungjawab secara bersama kepada Parlimen. Atas landasan ini laksananya tanggungjawab terbaik kepada majlis Parlimen khususnya Dewan Negara yang mulia ini.

Akhir kata tahniah, selamat menjalankan amanah dan tanggungjawab kepada kedua-dua Yang Berhormat Senator. Sekian, *wabillahi taufik walhidayah. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh... [Tepuk]*

PERTANYAAN-PERTANYAAN BAGI JAWAB LISAN

Tuan Yang di-Pertua: Dipersilakan Yang Berhormat Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah.

Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam sejahtera. Berjalan-jalan ke Pekan Sabtu, soalan saya nombor 1 [*Tepuk*]

1. **Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah** minta Menteri Sains, Teknologi dan Inovasi menyatakan:
 - (a) sejauh manakah keberhasilan usaha kementerian dalam memperkukuhkan pembangunan dan penggunaan teknologi tinggi dalam kalangan pengguna di Malaysia; dan
 - (b) usaha yang dilakukan untuk mentransformasikan industri ini dan masyarakat daripada pengguna teknologi kepada pembangun teknologi.

Menteri Sains dan Teknologi [Tuan Chang Lih Kang]: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Terima kasih Senator.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat Senator, usaha menjadikan Malaysia sebagai negara berpendapatan dan berteknologi tinggi ia perlu berpaksikan kepada penciptaan dan penerima gunaan teknologi baharu serta pembangunan teknologi tempatan yang berkualiti.

Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi (MOSTI) telah membangunkan beberapa buah pelan hala tuju teknologi seiring dengan Dasar Sains Teknologi dan Inovasi Negara yang akan membawa pendekatan berasaskan teknologi tinggi, justeru mengubah negara menjadi pembangun teknologi. Antaranya sebagai contoh, Pelan Hala Tuju Kecerdasan Buatan-*Artificial Intelligence* 2021-2025 di mana MOSTI dengan kerjasama Universiti Teknologi Malaysia serta wakil-wakil daripada agensi kerajaan dan institusi pengajian tinggi sedang membangunkan kod etika dan tadbir urus AI berasaskan tujuh prinsip AI yang bertanggungjawab.

Terdapat peningkatan kedudukan Malaysia dalam *Government AI Readiness Index* yang dikeluarkan oleh *Oxford Insights* untuk tahun 2023 di mana kini berada di tangga 23 berbanding dengan kedudukan ke-29 pada tahun 2022. Kedua, Pelan Hala Tuju Teknologi Bahan Termaju Negara- *Advanced Materials* yang akan menubuhkan Konsortium Bahan Termaju Negara (NAMC) yang bertindak sebagai platform rangkaian dan kolaborasi untuk memajukan industri bahan termaju di Malaysia bagi membangunkan rantai bekalan perniagaan yang mampan dan penembusan pemasaran.

Untuk makluman Ahli-ahli Yang Berhormat Senator juga, selain pelaksanaan melalui pelan hala tuju, MOSTI juga telah menyediakan beberapa inisiatif untuk memperkukuhkan pembangunan dan penggunaan teknologi tinggi dalam kalangan pengguna di Malaysia. Antaranya yang pertama, program pendanaan dan pengkomersialan bagi aktiviti penyelidikan, pembangunan, pengkomersialan dan Inovasi (R&D&C) teknologi tempatan.

Di bawah MOSTI telah tersedia sebanyak 18 program pendanaan, program bimbingan kapasiti dan insentif cukai yang mampu membantu pembangunan teknologi dapat dilaksanakan secara berkesan. Antaranya melalui dana *R&D Experimental Development*, program pembangunan kapasiti seperti *Global Market Fit*, *Angel Tax Incentives* dan Dana *Sandbox*, Teknologi dan Inovasi Nasional (NTIS).

Sebagai contohnya NTIS memberi kemudahan pembiayaan dana kepada usahawan teknologi bagi membantu mempercepatkan penerimaan produk, perkhidmatan ataupun teknologi mereka ke pasaran melalui proses pengujian dalam persekitaran yang sebenar dan selamat terutamanya bagi mereka yang menghadapi halangan berkaitan *regulatory*.

Kedua, Program Penggunaan Barangan dan Perkhidmatan Hasil R&D Tempatan dalam perolehan kerajaan dikenali dengan MySTI. MySTI bertujuan untuk merangsang daya cipta dan daya saing syarikat teknologi tempatan bagi memperkasakan lagi usaha pengkomersialan teknologi dan inovasi tempatan. Barangan dan perkhidmatan tempatan yang dihasilkan melalui aktiviti R&D tempatan akan dikenal pasti melalui penandaan logo MySTI dan akan diberi keutamaan dalam perolehan kerajaan sebagai komitmen kerajaan untuk mencapai sasaran Malaysia sebagai negara pengeluar teknologi menjelang tahun 2030.

Ketiga, program kolaborasi antarabangsa seperti *Global Cleantech Innovation Programme* (GCIP), *Newton-Ungku Omar Fund* (NUOF) dan *Malaysia-Spain Innovating Programme* (MySIP) yang dijalankan oleh MIGHT bertumpu kepada pembangunan inovasi dan produk teknologi melalui terjemahan kerjasama penyelidikan bersama rakan industri dan universiti di peringkat antarabangsa. Sekian, terima kasih.

Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah: Tan Sri soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat.

Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah: Soalan tambahan saya, di peringkat antarabangsa MOSTI ada MIGHT untuk bekerjasama dan seterusnya saya rasa membawa balik teknologi ke negara kita. Tetapi apa pula platform tempatan yang diguna pakai oleh MOSTI dalam membangunkan ekosistem industri dan juga teknologi di negara kita. Terima kasih.

Tuan Chang Lih Kang: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Senator. Selain daripada platform kolaborasi antarabangsa, MIGHT juga ada platform tempatan yang penting untuk merencanakan pembangunan industri dan teknologi.

Pada tahun 2050 dijangka lebih 80 sehingga 90 peratus penduduk dia akan berhijrah ke bandar bagi mencari pekerjaan, sistem pendidikan dan sistem kesihatan yang lebih baik dan sebagainya. Maka, perkara ini akan meletakkan banyak tekanan kepada perancangan bandar dan sumber keperluan bandar seperti air, elektrik dan sebagainya.

So, ini mewujudkan peluang untuk pemain industri dan universiti tempatan untuk membangunkan teknologi terkini untuk bandar pintar seperti satu inisiatif awal untuk penubuhan *Malaysia Smart Cities Alliance* (MSCA) yang melibatkan penggiat industri tempatan, teknologi tempatan, universiti dan agensi kerajaan. Kini sudah ada 67 orang ahli dan juga pembangunan dokumen strategik seperti *Malaysia Smart City Outlook* dan juga pelaksanaan inisiatif bandar pintar di beberapa buah negeri dan pihak berkuasa tempatan seperti Melaka, Perak, Sarawak dan juga Johor. Sekian, terima kasih.

Dato' Dr. Nelson a/l Renganathan: Tan Sri Yang di-Pertua selamat pagi. Tadi, Yang Berhormat ada menyatakan mengenai *AI Readiness Index*. Apakah kepentingan *Government AI Readiness Index* dengan izin kepada industri AI dalam negara? Bagaimanakah kita boleh mendapat manfaat melalui penarafan ini? Terima kasih.

Tuan Chang Lih Kang: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Terima kasih Yang Berhormat Senator. Tadi ada sebut tentang *Government AI Readiness Index*. Ini adalah satu *index* penarafan daripada *Oxford Insight* yang boleh dijadikan sebagai satu garis panduan oleh hampir kebanyakan negara yang berhasrat untuk melaksanakan AI dalam penyampaian perkhidmatan. Indeks ini akan membantu untuk mengenal pasti kekuatan dan juga kekurangan AI dalam setiap negara. Indeks ini juga merupakan salah satu mekanisme yang berguna untuk para penyelidik dan juga penggubal undang-undang.

Indeks ini mengandungi tiga kategori utama. Pertama, kategori kerajaan yang merangkumi visi, etika dan *governance*, kapasiti digital dan kebolehsuaian. Kedua, kategori data dan infrastruktur teknologi yang merangkumi keterwakilan data, ketersediaan data dan juga infrastruktur. Ketiga, kategori teknologi yang merangkumi modal insan, kapasiti inovasi dan juga kematangan teknologi.

Setiap kriteria kategori ini mempunyai nilai yang- skor yang tertentu yang akan menentukan tahap penerimaan AI dalam sesebuah negara. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat. Saya ingin mempersilakan Yang Berhormat Tuan Mohd Hasbie bin Muda.

Tuan Mohd Hasbie bin Muda: *Assalamualaikum* dan selamat pagi. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua, soalan saya nombor 2.

2. Tuan Mohd Hasbie bin Muda minta Menteri Pengangkutan menyatakan, rasional terhadap cadangan menaik taraf lesen secara automatik bagi pemilik lesen B2 kepada B, dan adakah Kementerian khususnya Jabatan Pengangkutan Jalan (JPJ) telah berbincang dengan pihak industri dan pemegang taruh yang berkaitan.

Timbalan Menteri Pengangkutan [Datuk Haji Hasbi bin Haji Habibollah]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Terima kasih Tuan Yang di-Pertua Tan Sri. Terima kasih Yang Berhormat Senator.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, Kementerian Pengangkutan melalui agensinya Jabatan Pengangkutan Jalan Malaysia (JPJ) sedang mengadakan kajian komprehensif untuk menilai cadangan menaik taraf Lesen Memandu Malaysia (LMM), motosikal bagi Kelas '2 kepada B secara automatik

■1020

Kajian yang sedang berjalan ini melibatkan aspek keselamatan jalan raya, kompetensi dan juga kemahiran penunggang motosikal berkuasa tinggi dengan mengambil kira struktur binaan kenderaan dan *technicality* pemanduan yang berbeza berbanding motosikal berkuasa rendah.

Perlu ditekankan di sini bahawa tahap kemahiran dan pengetahuan menunggang yang diperlukan oleh para penunggang motosikal kelas B iaitu 500cc ke atas adalah berbeza dengan kelas B2 kerana aspek berat motosikal, *wheelbase*, dengan izin, kelebaran *handlebar*, dengan izin, dan posisi penunggaran di atas motosikal yang berbeza.

Penunggang motosikal kelas B memerlukan kemahiran yang lebih tinggi bagi mengendalikan motosikal tersebut dengan selamat bagi memastikan keselamatan penunggang itu sendiri dan pengguna jalan raya yang lain terjamin. Terima kasih.

Tuan Mohd Hasbie bin Muda: Soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat.

Tuan Mohd Hasbie bin Muda: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua, kalau kita tengok statistik kemalangan jalan raya antara bulan Januari hingga Ogos tahun ini, daripada 394,890 kemalangan 4,396 merupakan kemalangan maut dan lebih daripada separuh iaitu 2,641 melibatkan penunggang motosikal. Adakah pihak Kementerian akan memperhalusi syarat-syarat tambahan yang akan dikenakan untuk menaik taraf lesen B2 kepada B ini? Terima kasih.

Datuk Haji Hasbi bin Haji Habibollah: Terima kasih, Yang Berhormat Senator. Berkenaan dengan statistik yang disebutkan oleh Yang Berhormat, pada saya ada di sinilah sebagai maklumat tambahan iaitu bahawa setakat ini jumlah kematian mengikut kategori pengguna jalan raya motosikal, setakat 2022, 4,101. Pada 2023 setakat Jun, 1,889. Statistik kematian penunggang motosikal mengikut umur yang tertinggi adalah antara umur 16 hingga 25 tahun.

Juga untuk makluman tambahan bahawa iaitu sehingga 30 November tahun 2023 ini, terdapat sebanyak 7,967,346 orang pemilik lesen memandu Kelas B2 yang aktif dan yang Kelas B pula yang aktif ialah 453,846. Ini sudah pastinya untuk mengkaji, menambah bilangan ini untuk B2 ini memang memerlukan studi yang komprehensif dan dalam kajian itu sendiri memang bagaimana sekiranya kalau ia nya dinaikkan secara automatik, ada ciri-ciri baharu yang mungkin diperlukan dan sebagainya, tapi masih dalam peringkat kajian. Terima kasih.

Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair: Tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair: Ya, terima kasih Yang di-Pertua. Memandangkan motosikal melebihi 500cc diletakkan di bawah lesen B, adakah JPJ sudah memikirkan mekanisme yang berkesan untuk memastikan pemegang lesen B yang dinaiktarafkan secara automatik benar-benar sihat mental dan bebas daripada pengaruh dadah, dalam keadaan tiada sebarang bentuk ujian dilaksanakan. Sekian.

Datuk Haji Hasbi bin Haji Habibollah: Terima kasih, Yang Berhormat Senator. Persoalannya ialah, sebab semua ini memang dalam kajian. Sebab itulah tadi saya menyebut di sana data, statistik kematian penunggang motosikal mengikut umur yang tertinggi iaitu umur yang muda, antara 16 hingga 25 tahun. Ini ialah statistik yang paling tinggi dalam nahas motosikal ini.

Jadi sudah tentunya zaman ini zaman transisi. Remaja inilah yang kena kaji betul-betul sebab itu kajian komprehensif dalam segi mental dan tabiat orang muda-muda, semua ini dikaji. Sebab kita takut juga orang 16 tahun bawa *big bike*, takut merempit pakai *big bike* pula *which is very-very dangerous*, dengan izin.

Jadi, sebab inilah ia dikaji betul-betul sebab rasanya yang sudah pasti *we need stability-lah of the person themselves to drive a big bike*. Semakin besar kuasa motosikal dan kita faham, *nauzubillah* kata orang, kalau apa-apa berlaku, kesannya juga adalah besar kepada penunggang itu sendiri. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat. Saya menjemput Yang Berhormat Tuan Manolan bin Mohamad.

Tuan Manolan bin Mohamad: Selamat pagi. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Soalan saya nombor 3.

3. Tuan Manolan bin Mohamad minta Menteri Kemajuan Desa dan Wilayah menyatakan, apakah kaedah dan garis panduan yang diguna pakai dalam pembayaran pampasan kepada Orang Asli apabila berlaku isu pengambilan tanah.

Timbalan Menteri Kemajuan Desa dan Wilayah [Datuk Hajah Rubiah binti Haji Wang]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Senator atas soalan.

Berdasarkan rekod jabatan, terdapat projek pembangunan kerajaan mahupun swasta yang melibatkan kawasan penempatan dan kawasan pertanian Orang Asli yang terkesan akibat pengambilan tanah bagi tujuan pembangunan maksud awam.

Kaedah bayaran pampasan ataupun ganti rugi bagi sebarang pengambilan tanah melibatkan tanah yang diduduki oleh Orang Asli adalah berpandukan kepada seksyen 11 dan 12 Akta Orang Asli 1954 [Akta 134], Kanun Tanah Negara 1965 [Akta 56] dan Akta Pengambilan Tanah 1960 [Akta 486] dan dasar serta polisi Pihak Berkuasa Tempatan Negeri yang berkaitan.

Bagi pampasan tanaman dan pokok diproses dimulakan dengan banciaan dan penilaian tanaman dan pokok yang diusahakan Orang Asli di kawasan yang terlibat dengan pengambilan tanah oleh Jabatan Penilaian dan Perkhidmatan Harta (JPPH) Kementerian Kewangan Malaysia sebagai asas pertimbangan bayaran pampasan ataupun ganti rugi. Setelah persetujuan semua pihak yang berkepentingan, bayaran pampasan akan dibayar terus kepada Orang Asli yang terlibat.

Manakala pengambilan tanah bagi tanah yang diwartakan di bawah Akta 134, Kanun Tanah Negara 1965 dan undang-undang terdahulu, ia tertakluk kepada pemakaian undang-undang yang berkuat kuasa, tiada penilaian tanah bagi kawasan yang diambil kerana tiada pemilikan di atas tanah yang diwartakan sebagai rizab ataupun kawasan Orang Asli.

Walau bagaimanapun, JAKOA sentiasa memohon pertimbangan pihak berkuasa negeri untuk menggantikan kawasan penempatan dan kawasan bercucuk tanam kepada Orang Asli demi menjaga kebajikan masyarakat Orang Asli. Terima kasih.

Tuan Manolan bin Mohamad: Soalan tambahan Tan Sri Yang di-Pertua. Terima kasih Timbalan Menteri, saya bersetuju dengan jawapan Menteri bahawa pampasan itu dibayar mengikut laporan Jabatan Penilaian Harta. Tetapi untuk makluman Yang Berhormat Timbalan Menteri, kebanyakan pampasan yang diterima oleh Orang Asli ini sangat rendah kalau dibandingkan dengan harga pasaran pokok ataupun tanah yang diambil.

Jadi soalan saya, adakah kementerian akan memberikan laporan, data-data tanah Orang Asli yang telah diukur ini untuk diberi kepada Ketua Kampung Orang Asli, Tok Batin ataupun pengerusi JPKK OA ini supaya apabila pengambilan tanah itu berlaku sekurang-kurangnya mereka ada kertas untuk ditunjukkan kepada yang mengambil tanah mereka.

Sebab yang mengambil tanah mereka ini bukan sahaja agensi kerajaan untuk kepentingan awam tetapi banyak juga yang mengambil tanah Orang Asli ini merupakan pihak swasta di mana perbincangan itu lebih tertumpu di antara orang kampung ataupun individu tertentu dalam kampung tersebut.

Adakah JAKOA juga ada satu Jawatankuasa Khas untuk menilai tanah-tanah yang diambil ini memang memberi satu pulangan ataupun imbuhan yang secukup-cukupnya, yang setimpal dengan hasil ataupun kehilangan harta benda mereka? Terima kasih, Tan Sri Yang di-Pertua.

■1030

Datuk Hajah Rubiah binti Wang: Terima kasih atas soalan tambahan. Untuk makluman Yang Berhormat Senator, segala pampasan ataupun pengambilan tanah kita menggunakan akta yang saya maksudkan tadi. Memang dari sudut jumlah ataupun nilai yang dikenakan adalah rendah bersesuaian dengan status tanah. Kebanyakan tanah Orang Asli ini tanah kerajaan dan secara tidak langsung, mana yang telah diwartakan atas nama Ketua Pengarah JAKOA sebagai penyelaras dan tidak terus kepada Orang Asli.

Tanah ini sebenarnya diwartakan atas seksyen 6 yang mana kita hanya perimeter, sukat. Yang ini menyebabkan pampasan tanah hanya diberi kepada tanaman dan juga pokok-pokok yang berada dalam tanah berkenaan.

Untuk makluman Yang Berhormat, pihak kita JAKOA mengambil perhatian dalam perkara ini dan kita dalam proses *review* kita punya aktalah, Akta 134 termasuk bidang tanah, seksyen 6 seperti yang dilaksanakan oleh agensi-agensi lain dengan kita mengambil kira pengalaman Sabah dan Sarawaklah dalam pengukuran tanah NCR dan sebagainya.

Jadi untuk makluman Yang Berhormat, setakat ini- jumlah keseluruhan kampung Orang Asli yang telah diiktiraf adalah 853. Manakala sebanyak 268 kampung Orang Asli dengan keluasan tanah 63,672.61 hektar telah diwartakan dan di bawah peruntukan undang-undang sedia ada iaitu pewartaan di bawah Akta Orang Asli 1954 [*Akta 134*], Kanun Tanah Negara 1965 dan undang-undang yang terdahulu.

Untuk makluman Yang Berhormat, sebenarnya pewartaan kampung-kampung awam Orang Asli pada masa ini kita fokuskan penyukatan perimeter terlebih dahulu sebelum kita mohon ukur halus kepada individu yang terlibat dalam kampung berkenaan. Inisiatif ini masih dalam perhatian kita dan *insya-Allah* akan kita lakukan sebaik sahaja *review* ataupun kajian semula terhadap akta yang sedang dalam perlaksanaan dapat kita buat. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Manolan bin Mohamad: Tan Sri, soalan. Saya- boleh?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat, tak boleh dua, tiga kali seorang Yang Berhormat. Tadi dah banyak bercerita Yang Berhormat patut tanya soalan.

Tuan Manolan bin Mohamad: Okey.

Tuan Yang di-Pertua: Tidak apa Yang Berhormat, tunggu lain kali. Yang Berhormat, sila.

Dato' Ajis bin Sitin: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Soalan saya, telah banyak kes mahkamah di mana Orang Asli dianugerahkan harga tanah juga selain daripada harga-harga pokok dan juga struktur.

Soalan saya ialah adakah pihak kerajaan atau pihak kementerian bercadang untuk meminda prosedur sedia ada supaya juga tanah-tanah Orang Asli dibayar nilai tanah bukan sekadar pokok atau struktur saja. Terima kasih Datuk.

Datuk Hajah Rubiah binti Wang: Terima kasih atas soalan tambahan itu juga tadi. Untuk makluman Yang Berhormat, pihak JAKOA khususnya prihatin dalam urusan apa nama gantian tanah ataupun pampasan tanah yang melibatkan perkampungan Orang Asli.

Untuk makluman Yang Berhormat, seperti yang saya maklumkan tadi kita tengah *review*, kita tengah buat kajian semula Akta 134 yang tidak ada pengkhususan ke arah berkenaan.

Namun begitu, untuk makluman Yang Berhormat setiap kes penggantian tanah ataupun kawasan Orang Asli, penilaian adalah berdasarkan JPPH, *value* yang terdapat dalam yang dikenakan oleh JPPH. Manakala item yang nak diganti itu berdasarkan Akta 134, seksyen 6.

Untuk makluman Yang Berhormat, bukan itu sahaja, yang itu secara *legal* tetapi dalam masa yang sama, pihak JAKOA membuat rundingan-rundingan kepada kerajaan negeri dan juga pihak swasta yang berkaitan, yang pertama bagi memastikan kebajikan masyarakat Orang Asli. Yang pertama, menggantikan semula tanah yang diambil itu kepada kawasan yang lain. Maksudnya tanah tu tak hilanglah, dia digantikan, dipindahkan ke kawasan lain menggantikan kawasan berkenaan.

Di samping itu, rundingan-rundingan lain pun yang memastikan kebajikan Orang Asli pun diambil kira yang mana kita lihat dalam kes Projek Laluan Rel Pantai Timur di Gombak yang mana banyak apa orang kata rundingan-rundingan antara JAKOA dan pihak kerajaan negeri dan juga swasta telah memberi kebajikan kepada pihak Orang Asli antaranya tempat kediaman baru di kawasan baru. Nilai pampasan tanah tu pun ditinggikan, maksudnya hasil rundingan walaupun ada nilai JPPH tetapi pihak JAKOA juga memohon jika ada kos yang munasabah dan jika rundingan berjaya biasanya dipersetujui oleh pihak yang berkaitan. Itu sahaja, terima kasih Tan Sri.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat. Saya ingat Yang Berhormat sebut soal sistem Tanah Adat Sarawak. Saya ingat itu yang terbaik Yang Berhormat. *Ownership* bukan soal 'barang' yang ditanam di situ Yang Berhormat kerana penilaian 'barang' ditanam itu berlandas bila nak mati. Jadi itulah- kos yang begitu rendah. Kalau tanah punya- *ownership*, dipastikan sebagai tanah adat di negeri Sarawak, ia akan stabil harga.

Kita kalau nak membela Yang Berhormat, jangan tunggu pihak lain. Sendiri kena buat... [*Tepuk*] Terima kasih.

Saya jemput Yang Berhormat Dato' Ajis bin Sitin.

Dato' Ajis bin Sitin: Terima kasih Tan Sri dan terima kasih atas penjelasan jawapan tadi. Saya sangat setuju dengan Tan Sri punya ulasanlah.

Jalan sambil melompat. Soalan saya nombor 4. Terima kasih Tan Sri.

4. Dato' Ajis bin Sitin minta Menteri Sumber Asli, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim menyatakan, inisiatif atau langkah-langkah yang telah diambil bagi mengelakkan kejadian gajah atau harimau daripada memasuki kawasan perkampungan Orang Asli terutamanya di Ulu Jelai, Kuala Lipis Pahang, Hulu Perak dan juga pedalaman Gua Musang, Kelantan.

Timbalan Menteri Sumber Asli, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim [Dato' Sri Huang Tiong Sii]: Tan Sri Yang di-Pertua. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Senator.

Untuk maklumat Ahli Yang Berhormat, Kementerian Sumber Asli, Alam Sekitar dan Perubahan Iklim (NRECC) melalui Jabatan Perlindungan Hidupan Liar dan Taman Negara (PERHILITAN) Semenanjung Malaysia prihatin dengan situasi konflik manusia dan spesies hidupan liar seperti gajah dan harimau termasuk di kawasan perkampungan Orang Asli di Ulu Jelai, Kuala Lipis Pahang, Hulu Perak dan pedalaman Gua Musang, Kelantan.

Antara langkah perlindungan keselamatan yang telah diambil dan Jabatan PERHILITAN bagi menghindari serangan hidupan liar seperti gajah dan harimau ialah pertama membina sistem pagar elektrik gajah- *spec* kekal dan *spec* mudah- LAD perkampungan Orang Asli.

Kedua, melaksana kawalan rondaan serta pemantauan di kawasan konflik yang terletak di dalam kawasan habitat gajah. Tindakan tempat halau dijalankan bagi menghalau gajah masuk semula ke kawasan hutan berdekatan. Operasi tangkap pindah gajah dijalankan jika gajah mengancam keselamatan penduduk.

Ketiga, memasang perangkap sekiranya terdapat aduan konflik serta menjalankan rondaan dan pemantauan penguatkuasaan di lokasi konflik. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat.

■1040

Dato' Ajis bin Sitin: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri atas jawapan. Soalan saya, telah banyak kejadian di mana gajah, harimau dan beruang telah membunuh masyarakat Orang Asli. Adakah pampasan yang telah dibayar sehingga sekarang? Jika ada, berapakah nilai pampasan yang telah dibayar? Terima kasih.

Dato' Sri Huang Tiong Sii: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan terima kasih Yang Berhormat Senator. Kerajaan telah mewujudkan Tabung Kumpulan Wang Amanah Bantuan Mangsa Serangan Binatang Buas di bawah seliaan Jabatan Kebajikan Masyarakat,

Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat bagi membantu orang awam yang mengalami kecederaan atau kematian akibat serangan hidupan liar.

Selain itu, melalui pembentangan Belanjawan 2024, Kerajaan Persekutuan telah diperuntukkan sejumlah RM10 juta sebagai bantuan *one-off* kerugian harta benda dan tanaman pertanian akibat konflik hidupan liar yang akan diuruskan oleh NRECC. Ini diharapkan dapat meringankan beban penduduk kampung termasuk Orang Asli. Sekian, terima kasih.

Tuan Seruandi bin Saad: Soalan tambahan.

Datuk Lim Pay Hen: Soalan tambahan.

Tan Sri Dato' Low Kian Chuan: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Okey.

Tuan Seruandi bin Saad: Yang Berhormat Menteri, apakah langkah-langkah yang diambil oleh kementerian untuk memelihara harimau Malaya daripada pemburuan haram dan diperdagangkan secara gelap?

Dato' Sri Huang Tiong Sii: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Senator. Kementerian amat serius dalam usaha konservasi harimau Malaya termasuk membanteras kegiatan pemburuan haram harimau. Antara strategi yang telah dilaksanakan bagi membanteras kegiatan pemburuan haram harimau ini iaitu meningkatkan rondaan penguatkuasaan dan pengawalan di lapangan dan memperkukuhkan jaringan kerjasama dan agensi penguatkuasaan dalam dan luar negara termasuk INTERPOL yang terlibat dengan keselamatan sempadan negara. Sekian, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat.

Saya jemput Yang Berhormat Senator Dato' Shamsuddin bin Haji Abd Ghaffar.

Dato' Shamsuddin bin Haji Abd Ghaffar: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Pucuk pauh batu delima. Soalan saya nombor 5.

5. Dato' Shamsuddin bin Haji Abd Ghaffar minta Menteri Ekonomi menyatakan, apa potensi pemulihan dan pertumbuhan ekonomi negara bagi tahun 2024 dan apakah sektor-sektor yang dijangka berkembang dengan pesat.

Timbalan Menteri Ekonomi [Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib]: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera.

Tuan Yang di-Pertua, keutamaan kerajaan pada masa ini adalah untuk merencanakan semula pertumbuhan dan pengukuhan asas ekonomi negara bagi mengembangkan saiz serta memastikan ekonomi Malaysia berada di landasan yang sebenar. Reformasi struktur ekonomi sedang giat dilaksanakan bagi mempercepatkan peralihan ke arah menjadi sebuah negara berpendapatan tinggi serta mencapai aspirasi ekonomi Madani untuk menjadikan Malaysia sebagai peneraju ekonomi Asia.

Pada suku ketiga- tahun 2023, ekonomi Malaysia telah berkembang sebanyak 3.3 peratus berbanding 2.9 peratus pada suku sebelumnya. Pertumbuhan yang lebih baik ini dipengaruhi oleh permintaan dalam negeri yang menggalakkan berikutan pasaran buruh yang bertambah baik dan sektor pelancongan yang semakin pulih. Berdasarkan prestasi semasa ekonomi dunia dan prospek yang diunjurkan, Keluaran Dalam Negeri Kasar (KDNK) negara bagi tahun 2023 dianggarkan berkembang sekitar 4.0 peratus.

Pada tahun 2024 pula, ekonomi negara diunjurkan antara 4.0 peratus hingga 5.0 peratus. Unjuran pertumbuhan ini mengambil kira pertumbuhan ekonomi dan perdagangan dunia serta jangkaan peningkatan permintaan domestik dan keadaan pasaran buruh yang lebih baik. Jangkaan kadar pertumbuhan ini adalah selari dengan unjuran beberapa buah agensi antarabangsa seperti Tabung Kewangan Dunia Antarabangsa (IMF) dan Bank Dunia yang menganggarkan KDNK Malaysia berkembang 4.3 peratus pada tahun 2024.

Sektor luar juga diunjurkan semakin pulih dengan beberapa indikator seperti jualan semi konduktor atau dengan izin, *World Semiconductor Trade Statistic*, *semiconductor sales* menunjukkan tanda-tanda awal kitaran teknologi akan meningkat semula dan berpotensi untuk memberikan manfaat kepada eksport elektrik dan elektronik Malaysia. Pada tahun 2024, ekonomi negara dijangka terus dipacu oleh sektor perkhidmatan, sektor pembuatan dan sektor pembinaan dengan unjuran lima sektor utama adalah seperti yang berikut;

- (i) sektor perkhidmatan dijangka berkembang sebanyak 5.6 peratus disokong oleh perbelanjaan pengguna yang berterusan dalam subsektor perdagangan borong dan runcit dan aktiviti berkaitan pelancongan yang lebih rancak;
- (ii) sektor pembuatan diunjurkan meningkat sebanyak 4.2 peratus didorong oleh permintaan luar yang dijangka pulih terutamanya bagi produk E&E;
- (iii) sektor pembinaan dijangka berkembang sebanyak 6.8 peratus dipacu oleh subsektor kejuruteraan awam melalui pelaksanaan berterusan projek infrastruktur termasuk lingkaran tengah utama Lebuhraya Pan Borneo- Sabah dan pelaksanaan segera projek di bawah Rancangan Malaysia Kedua Belas;
- (iv) sektor pertanian dijangka meningkat sebanyak 1.2 peratus disokong oleh pemulihan dalam pengeluaran kelapa sawit; dan
- (v) sektor perlombongan pula dijangka berkembang sebanyak 2.7 peratus dipacu oleh prestasi yang memberangsangkan dalam pengeluaran gas asli.

Seterusnya bagi mengukuhkan pertumbuhan ekonomi, tumpuan akan diberi untuk meningkatkan permintaan dalam negeri terutamanya aktiviti pelaburan swasta. Kerajaan telah memberi fokus dalam KSP RMKe-12 untuk lonjakan lima buah industri yang mempunyai pertumbuhan dan nilai yang tinggi atau dengan izin, *high growth high value* (HGHV) yang merupakan sebahagian daripada 17 anjakan besar yang akan dilaksanakan. Industri HGHV ini dijangka dapat memacu pertumbuhan dalam semua sektor dan menarik lebih banyak pelaburan. Lima HGHV tersebut adalah:

- (i) industri berasaskan peralihan tenaga;
- (ii) industri berasaskan teknologi dan digital;
- (iii) industri E&E bernilai tinggi;
- (iv) industri nadir bumi; dan
- (v) industri pertanian dan asas tani.

Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat.

Dato' Shamsuddin bin Haji Abd Ghaffar: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri. Sektor-sektor perusahaan yang berorientasikan eksport diramalkan mengalami kerencatan dan penguncupan bagi tahun 2024 akibat ketidakpastian ekonomi di peringkat global dan ketidakstabilan geopolitik di rantau tertentu yang bergelora.

Soalan saya, apakah kesan fenomena ini kepada ekonomi negara? Apakah pelan mitigasi bagi menanganinya supaya tidak menjejaskan potensi pertumbuhan ekonomi negara kita? Sekian, terima kasih.

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Memang daripada segi penentuan setiap negara akan terakibat daripada segi ekonomi oleh sebab permasalahan daripada segi negara-negara lain. Daripada segi yang kita dapat laksanakan iaitu memastikan bahawa keperluan yang kita dapat laksanakan di dalam negara kita dimajukan untuk memperkasakan daripada industri-industri yang kita boleh laksanakan dalam negara. Terima kasih.

Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli: Soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat.

Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Disebut tadi Tuan Yang di-Pertua, satu bidang yang mempunyai potensi yang besar ialah perlombongan khususnya perlombongan hasil nadir bumi- *rare earth* kerana nilainya yang tinggi, tetapi nilai yang tinggi ini merupakan produk-produk akhir yang digunakan untuk industri, tetapi yang diperkatakan hari ini ialah mengeksport *raw material* dia ke negara-negara lain. Jadi, adakah negara kita sudah bersedia untuk memproses nadir bumi ini, menghasilkan bahan-bahan yang penting ini? Terima kasih.

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Tuan Yang di-Pertua, kalau dipandangkan daripada segi sumbangan kepada KDNK, perlombongan adalah keempat antara lima yang paling tinggi. Jadi, ia telah memulih selepas COVID-19 dan *insya-Allah* kita harap bahawa yang ini dapat melonjakkan lagi daripada segi ekonomi kita kerana kita mahu memajukan daripada segi *high growth high value* dengan keperluan daripada segi *rare earth* punya material dengan izin, untuk disertakan keperluan di dalam E&E nanti. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Dijemput Yang Berhormat Tuan Musoddak bin Ahmad.

■1050

Tuan Musoddak bin Ahmad: *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Tan Sri Yang di-Pertua, soalan saya nombor 6.

6. Tuan Musoddak bin Ahmad minta Menteri Pertanian dan Keterjaminan Makanan menyatakan, statistik pengeluaran beras putih tempatan mengikut negeri bagi bermula dari tahun 2018 sehingga Oktober 2023.

Timbalan Menteri Pertanian dan Keterjaminan Makanan [Tuan Chan Foong Hin]:

Tan Sri Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Senator, pengeluaran beras putih tempatan (BPT) seluruh negara mengikut tahun mulai tahun 2018 sehingga Oktober 2023 adalah seperti berikut:

Tahun	Jumlah (tan metrik)
2018	1,699,766
2019	1,516,341
2020	1,624,468
2021	1,686,368
2022	1,574,960
Sehingga Oktober 2023	1,181,911

Manakala statistik pengeluaran BPT mengikut negeri mulai tahun 2018 sehingga Oktober 2023, mungkin secara terperinci saya akan memberikan soalan- untuk memberikan jawapan bertulislah. Saya tidak payah bacakan setiap satu ikut negeri dan ikut tahun. Terima kasih.

Tuan Musoddak bin Ahmad: Soalan tambahan. Tan Sri Yang di-Pertua, kementerian telah pun melaksanakan Ops Bersepadu Beras Putih Tempatan yang disertai oleh beberapa kementerian dan agensi penguatkuasaan seperti PDRM, Kastam dan MAQIS. Jadi, apa perkembangan Ops tersebut dalam tempoh dua bulan ini, pelaksanaan ini dalam menangani isu rantai industri padi dan beras negara secara komprehensif?

Tuan Chan Foong Hin: Kementerian ini, kita telah menubuhkan satu *Task Force* Khas Operasi Bersepadu Beras Putih Tempatan (Ops BPT) yang melibatkan pelbagai agensi

yang dipengerusikan oleh saya sendiri dan kita melibatkan KPDN, melibatkan kastam, melibatkan ESSCOM juga untuk isu ini dan juga- ini MARDI juga. Setakat ini, kita sudah siap laporan itu.

Untuk kes-kes di mana yang ada isu kesalahan daripada segi undang-undang, kita telah menyerahkan kesemua bukti dan juga Kertas Siasatan itu kepada pihak Pendakwaraya supaya mereka dapat mengambil tindakan yang sewajarnya. Terima kasih.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Soalan tambahan, Yang Berhormat.

Tuan Yang di-Pertua: Sila, Yang Berhormat.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Saya mengucapkan tahniah, terima kasih atas peruntukan baharu RM50 juta untuk padi darat atau padi huma.

Persoalan saya ialah, apakah kerajaan bersedia untuk menjadikan padi huma atau padi darat yang merupakan tanaman tradisi sebelum ini ke arah pengeluaran padi darat atau padi huma berskala besar? Apakah persiapan dan apa juga persediaan kerajaan dalam hubungan *research and development* untuk padi huma dan padi darat ini? Terima kasih.

Tuan Chan Foong Hin: Untuk bajet tahun depan, untuk bajet tahun 2024, Kerajaan Madani telah menaikkan peruntukan untuk padi huma daripada RM40 juta pada tahun ini kepada RM50 juta untuk tahun depan. So, ini menunjukkan komitmen Kerajaan Madani sekarang ini hendak memajukan lagi dalam penanaman padi huma. Cuma kita belum bersedia untuk melakukan secara besar-besaran kerana kegiatan penanaman padi huma ini biasanya dilakukan oleh masyarakat setempat terutamanya di Sabah dan Sarawak, oleh Orang Asal dan dia bukan bersifat secara besar-besaran.

Daripada segi kajian, kita selalu berinteraksi sama dengan pelbagai pihak termasuk *Khazanah Research Institute* di mana mereka telah menghasilkan satu laporan untuk membincangkan atau merencanakan potensi perkembangan untuk industri padi huma ini kerana padi huma merupakan salah satu jenis produk beras yang dengan nilai komersial yang tinggi.

Kalau kita hendak memajukan lagi penanaman padi huma kepada satu- industri secara besar-besaran, pelbagai *adjustment* kita kena buat terutamanya untuk Akta Kawalan Padi kerana sampai sekarang kita tidak menggalakkan pengeksportan padi. Ini kerana padi dan beras untuk SSL, untuk negara ini masih tidak mencukupi, setakat 62 peratus untuk tahun ini. So, kalau kita hendak memajukan lagi penanaman padi huma untuk berorientasikan eksport, kita perlu melibatkan dagang usaha ini dan penambahan peruntukan kepada RM50 juta untuk tahun depan merupakan satu langkah permulaan yang baik. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Soalan tambahan.

Datuk Lim Pay Hen: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Soalan tambahan saya, Kerajaan Negeri Sembilan baru-baru ini telah melancarkan Beras Seri Menanti keluaran

negeri tersebut yang dijual pada harga RM2 sekilogram di bawah harga subsidi. Jadi, adakah kementerian akan mengkomersialkan lagi usaha tersebut di seluruh negeri lain bagi menyemarakkan lagi penanaman beras super spesial tempatan? Sekian, terima kasih.

Tuan Chan Foong Hin: Ya, untuk makluman Yang Berhormat Senator, saya tiada maklumat terperinci untuk apa yang telah dilancarkan di Negeri Sembilan. Cuma, selain dari Negeri Sembilan, saya rasa negeri-negeri lain seperti Kelantan kah dan Terengganu kah juga masing-masing mengeluarkan beras tempatan yang dengan membawa jenama kenegerian. So, saya mengalu-alukan kesemua yang negeri ini datang bersama untuk berbincang bersama kementerian di Putrajaya. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Senator Tuan Haji Abdul Nasir bin Haji Idris.

Tuan Haji Abdul Nasir bin Haji Idris: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Yang Berhormat Tan Sri Yang di-Pertua, pohon penjelasan soalan nombor 7. Terima kasih.

7. Tuan Haji Abdul Nasir bin Haji Idris minta Menteri Dalam Negeri menyatakan, implikasi terhadap tempoh pemprosesan permohonan kewarganegaraan yang dikurangkan daripada 73 hari kepada 14 hari.

Timbalan Menteri Dalam Negeri [Datuk Seri Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah]: *Bismillahi Rahmani Rahim.* Tan Sri Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Senator Tuan Haji Abdul Nasir bin Haji Idris.

Tan Sri, tempoh pemprosesan permohonan kewarganegaraan yang dikurangkan daripada 73 hari kepada 14 hari, ia merujuk kepada proses tapisan keselamatan kepada permohonan kewarganegaraan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Sistem Pengesahan Akuan Rekod Tapisan telah dilancarkan dalam Majlis Sambutan Jubli Intan 75 Tahun Jabatan Pendaftaran Negara pada 25 Oktober 2023 lalu. Sistem ini merupakan satu inisiatif penambahbaikan Jabatan Pendaftaran Negara bersama dengan rakan strategik iaitu Polis Diraja Malaysia (PDRM) yang bertujuan untuk mempercepatkan proses tapisan keselamatan permohonan kewarganegaraan di bawah Perkara 15(1), 16 dan 19 Perlembagaan Persekutuan.

Dengan pelaksanaan sistem ini Yang Berhormat, tempoh masa memproses tapisan keselamatan dapat dikurangkan daripada 73 hari sebelum ini kepada 14 hari sahaja bagi proses yang melibatkan perakuan keselamatan daripada PDRM. Selain daripada itu, sistem ini juga dapat memudahkan proses semakan, pemantauan dan mempercepatkan pemakluman keputusan PDRM ke Jabatan Pendaftaran Negara.

Justeru, selepas proses tapisan keselamatan, permohonan akan diproses mengikut prosedur sedia ada bagi pertimbangan dan keputusan tertakluk kepada syarat-syarat di bawah Bahagian III Perlembagaan Persekutuan, Kaedah-kaedah Kewarganegaraan 1964

serta perundangan berkaitan yang berkuat kuasa dalam isu pendaftaran perkahwinan, pengangkatan kesahtarafan anak dan peraturan imigresen. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua.

Tuan Haji Abdul Nasir bin Haji Idris: Yang Berhormat Tan Sri Yang di-Pertua, terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Soalan tambahan saya ialah penguasaan Bahasa Melayu adalah indikator ataupun petunjuk yang diberikan perhatian untuk mendapatkan taraf kewarganegaraan.

Persoalan saya, sejauh mana kriteria ini diguna pakai dan digunakan dalam menentukan atau memberikan taraf kewarganegaraan kepada rakyat negara kita? Terima kasih.

Datuk Seri Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah: Terima kasih Yang Berhormat. Selain kita memperketat soal-soal keselamatan, untuk keselamatan kerajaan beri jaminan ini akan diberi keutamaan. Selain itu, berhubung dengan pengetahuan Bahasa Melayu melalui Jabatan Pendaftaran Negara (JPN), kita melaksanakan beberapa proses saringan. Antaranya melalui ujian bertulis, temu duga secara lisan, bersemuka melalui Ujian Pengetahuan Bahasa Melayu (UPBM) terhadap permohonan kewarganegaraan di bawah Perkara 16 dan 19 Perlembagaan Persekutuan.

■1100

Seperti mana yang disyaratkan dalam Perlembagaan Persekutuan, pemohon kewarganegaraan di bawah Perkara 16, Perlembagaan Persekutuan hendaklah mempunyai pengetahuan asas Bahasa Melayu, manakala pemohon kewarganegaraan di bawah Perkara 19, Perlembagaan Persekutuan hendaklah mempunyai pengetahuan yang mencukupi berkaitan Bahasa Melayu. Maknanya, ini perkara-perkara yang diberi keutamaan kerana ia syarat yang termaktub dalam Perlembagaan.

Yang Berhormat juga bertanya berkaitan dengan jumlah tadi. Untuk makluman Yang Berhormat, Kementerian Dalam Negeri telah berjaya mengeluarkan sebanyak 10,381 keputusan permohonan kewarganegaraan atau 103.8 peratus melebihi sasaran yang disasarkan oleh Yang Berhormat Menteri Dalam Negeri. 10,000 permohonan yang ditetapkan setiap tahun. Maknanya, kita lebih daripada apa yang kita sasarkan.

Namun demikian, apa juga keputusan kita buat, ia mesti mematuhi syarat-syarat yang ditetapkan kerana untuk makluman Yang Berhormat, sehingga November 2023, dianggarkan sebanyak 32,000 permohonan kewarganegaraan diterima oleh KDN dalam semua perkara. Terima kasih.

Puan Rita Sarimah anak Patrick Insol: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Soalan tambahan saya, dengan peningkatan proses permohonan, tapisan permohonan daripada 73 hari kepada 14 hari, adakah pihak Kementerian Dalam Negeri akan menaikkan lagi sasaran

permohonan kewarganegaraan daripada 10,000 setahun kepada sekurang-kurangnya 15,000 setahun? Adakah itu boleh dipenuhi memandangkan sekarang yang ada- 32,000. Kalau *simple mathematic*, tiga tahun untuk mendapatkan kesemua permohonan itu diluluskan. Terima kasih.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Soalan tambahan. Jawapan belum lagi. Terima kasih.

Datuk Seri Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah: Tuan Yang di-Pertua, saya sebut tadi sehingga November, jumlah pemohon 32,000, memang banyak. Apa keadaan sekalipun, Jabatan Pendaftaran Negara dan KDN sentiasa menambah baik untuk mempercepatkan proses permohonan-permohonan. Sasaran KDN melalui KPI yang diletakkan oleh Yang Berhormat Menteri ialah 10,000 dan sebenarnya untuk tahun ini sehingga Oktober, kita sudah capai lebih daripada sasaran kita. Usaha-usaha secara berterusan di Sabah dan juga Sarawak kita laksanakan melalui kaedah untuk kita tingkatkan. Sasaran kita 10,000 dan kita memang berusaha untuk lebih daripada apa yang kita sasarkan. Terima kasih.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Soalan tambahan Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Ya, sila Yang Berhormat.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Pertama sekali, saya fikir kenegaraan iaitu kesetiaan. Soalan pertama tadi iaitu nampak macam kita nak galak seramai mungkin. Apakah itu maksud kita dalam mendaftarkan kewarganegaraan baru?

Kedua, tahniah kepada Menteri yang memperkasakan isu bahasa tetapi saya dengar-betul atau tidak, ada yang markah rendah pun ada yang diberikan kewarganegaraan?

Ketiga, ciri-ciri kesetiaan. Apakah ia juga merupakan satu faktor penting dalam menentukan penerimaan kewarganegaraan? Terima kasih. Satu lagi ialah iaitu fakta kepakaran strategik- apakah juga merupakan dimasukkira? Terima kasih.

Datuk Seri Dr. Shamsul Anuar bin Haji Nasarah: Tuan Yang di-Pertua, kalau kita letakkan KPI 10,000, itu bukan bermakna semuanya lulus. Kita maksudkan iaitu membuat keputusan. Ada sebahagiannya tidak lulus, ada yang lulus dan sebagainya. Saya ingat ini difahami oleh pelbagai pihak.

Untuk makluman Yang Berhormat, memang setiap permohonan dalam beberapa kategori, kita ada syarat-syarat yang ditetapkan soal kesetiaan. Misalnya, penggunaan Bahasa Melayu tadi ialah satu daripada ciri-ciri untuk meningkatkan kesetiaan kepada negara ini. Ini memang perkara-perkara yang memang diberi perhatian. Kita tidak sewenang-wenangnya meluluskan kewarganegaraan kepada mana-mana pihak kerana anugerah kewarganegaraan ini anugerah tertinggi kepada negara ini. Oleh sebab itu, tidak sewenang-wenangnya. KDN memberi jaminan, apa juga keputusan kita buat, tetap berasaskan peraturan dan juga mengikut undang-undang yang ada. Ini jaminan daripada Kementerian Dalam Negeri. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat. Saya menjemput Yang Berhormat Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Che Salleh.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Che Salleh: Tuan Yang di-Pertua, terima kasih.

*Di bawah sinaran cahaya mentari,
di inap desa bersarapan;
Wahai Yang Berhormat Timbalan Menteri,
soalan saya nombor lapan.*

8. Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Che Salleh minta Menteri Kewangan menyatakan, jumlah sebenar kutipan cukai dan hasil negara mengikut agensi-agensi yang dipertanggungjawabkan oleh kerajaan bagi setiap negeri di Malaysia sepanjang tahun 2022.

Timbalan Menteri Kewangan I [Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan]: Tuan Yang di-Pertua,

*Cantik awan bergemerlapan,
indah pagi bersinar cahaya;
Kepada soalan nombor lapan,
dengarkan ini jawapannya.*

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Ahli Yang Berhormat, hasil Kerajaan Persekutuan mencatatkan sebanyak RM294.4 bilion bagi tahun 2022. Hasil cukai merupakan penyumbang utama kepada keseluruhan kutipan hasil, merangkumi 70.9 peratus daripada jumlah hasil atau 11.7 peratus daripada Keluaran Dalam Negara Kasar (KDNK). Manakala hasil bukan cukai sebanyak 29.1 peratus daripada jumlah hasil iaitu 4.8 peratus daripada KDNK.

Kutipan hasil cukai secara keseluruhan bagi tahun 2022 direkodkan sebanyak RM208.8 bilion. Daripada jumlah tersebut, hasil cukai langsung dikutip oleh Lembaga Hasil Dalam Negeri adalah sebanyak RM153.5 bilion yang telah disumbangkan, terutamanya oleh peningkatan cukai pendapatan syarikat, cukai pendapatan petroleum yang lebih tinggi.

Peningkatan ini berikutan daripada keuntungan korporat yang lebih baik dan prestasi ekonomi yang kukuh pada tahun 2022. Kutipan cukai tidak langsung dikutip oleh Jabatan Kastam Diraja Malaysia pula adalah sebanyak RM55.3 bilion yang disumbangkan oleh hasil cukai jualan dan perkhidmatan, duti eksais dan duti eksport yang lebih tinggi berbanding tahun sebelumnya. Peningkatan ini disebabkan oleh permintaan yang lebih kukuh dan tinggi bagi industri automotif, makanan, minuman, telekomunikasi dan insurans serta peningkatan permintaan global. Sementara itu, hasil bukan cukai telah menyumbang sebanyak 85.6 bilion yang terdiri daripada dividen kepada kerajaan, kutipan lesen, permit, royalti petroleum dan levi pekerja asing.

Lembaga Hasil Dalam Negeri Malaysia dipertanggungjawabkan mengutip hasil cukai langsung mengikut setiap negeri yang merangkumi cukai pendapatan syarikat, individu,

petroleum, keuntungan hartanah, duti setem. Jabatan Kastam Diraja Malaysia pula mengutip hasil cukai tidak langsung yang terdiri daripada duti import, duti eksport, duti eksais, cukai jualan, cukai perkhidmatan, cukai pelancongan, levi keuntungan luar biasa, levi kenderaan barang-barang dan levi pelepasan.

Hasil kutipan cukai langsung dan cukai tidak langsung yang diterima oleh Kerajaan Persekutuan pada setiap tahun boleh dilihat dalam Laporan Tinjauan Fiskal dan Anggaran Hasil Kerajaan Persekutuan yang diterbitkan oleh Kementerian Kewangan. Laporan tersebut boleh disemak dan dimuat turun dalam laman web khas belanjawan tahunan iaitu belanjawan.mof.gov.my dan hasil kutipan cukai dilaporkan mengikut jenis cukai langsung dan cukai tidak langsung secara keseluruhannya. Terima kasih.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Che Salleh: Tuan Yang di-Pertua, soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Che Salleh: Apakah langkah-langkah kerajaan untuk menambah hasil kutipan cukai bagi tujuan pembangunan negara? Pertama.

Kedua, berapakah anggaran hasil 2023 dan 2024 nanti- bagi keseluruhan kutipan dan berapakah pecahan jumlah hasil daripada LHDN dan daripada Kastam?

Ketiga, berapakah kutipan Kastam semasa GST dikuatkuasakan dahulu? Terima kasih.

■1110

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Banyak angka yang diminta oleh Tan Sri Fatmi, tetapi Tuan Yang di-Pertua- pertama, kaedah menambahkan hasil. Kita telah menggubal di Dewan ini dan di Dewan Rakyat, Akta Kewangan Awam dan Tanggungjawab Fiskal. Daripada akta itu akan menyebabkan kita lebih berdisiplin untuk menghasilkan kutipan.

Yang kedua, telah diumumkan bahawa kadar Cukai Perkhidmatan dinaikkan daripada enam kepada lapan peratus untuk perkhidmatan tertentu.

Yang ketiga, Cukai Keuntungan Modal bagi pelupusan saham yang tidak tersenarai juga telah diumumkan.

Yang keempat, Cukai Barang Bernilai Tinggi antara lima ke-10 peratus mulai tahun depan akan dimaklumkan secara *detail*.

Yang kelima, Lembaga Hasil telah melaksanakan sejak tahun 2022 apa yang dipanggil sebagai, dengan izin, *Tax Identification Number* (TIN) atau Nombor Pengenalan Cukai secara automatik kepada rakyat Malaysia yang berumur 18 tahun dan ke atas.

Yang keenam, kita juga telah melaksanakan *e-Invoice* akan- dah diumumkan dan kita akan melaksanakan *e-Invoice* bagi memastikan ekonomi bayangan boleh diturunkan.

Seterusnya yang ketujuh ialah tumpuan untuk menangani penyeludupan bagi mengelak ketirisan hasil. Daripada segi hasil pada tahun ini dianggar pada RM303.2 bilion, pada tahun depan RM312.2 bilion.

Lembaga Hasil tahun ini RM185 bilion, Kastam RM53.5 bilion dan secara purata GST pada peringkat dilaksanakan ialah sebanyak RM44 bilion pada tahun 2017- seingat saya ketika saya membantu melaksanakan RM44 bilion setahun, tetapi kalau GST dilaksanakan seterusnya, saya kira pada tahun ini mungkin dah dapat *double* daripada angka itu. Mungkin RM80 bilion. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Tan Sri, sila.

Tan Sri Datuk Seri Panglima Anifah bin Aman @ Haniff Amman: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Saya juga ingin turut bertanya tentang- minta Menteri Kewangan menyatakan, berapa banyakkah hasil kutipan cukai dan hasil agensi-agensi kerajaan di Labuan, di Wilayah Persekutuan Labuan? Berapakah peratusnya daripada kutipan tersebut diberi pada Wilayah Persekutuan Labuan? Terima kasih.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Tan Sri, ada soalan saya boleh jawab, ada soalan saya tak boleh jawab. Yang bab Labuan ini, kita akan terus memastikan Labuan dimajukan dalam Mesyuarat Bersama dengan Perdana Menteri. Kita cerita lain sikitlah daripada hasil, bahawa ketika lawatan Perdana Menteri misalnya beliau telah mengumumkan beberapa perkara, kita ingin melaksanakan, menyelesaikan masalah air, masalah prasarana.

Saya juga telah berbincang dengan pihak Kastam bagaimana kita nak meningkatkan hasil di Labuan dan pelancong datang ke Labuan dengan menambahkan lagi senarai barang-barang yang boleh dilepaskan cukai. Selain daripada itu, untuk kita meningkatkan Labuan sebagai satu- kawasan bebas cukai yang betul-betul menarik perhatian pelancong bagi menambahkan lagi hasil Labuan

Seterusnya, hasil itu kita boleh beri balik untuk pembangunan Labuan. Mengenai *detail* nya, Tan Sri, kita akan jawab secara bertulis. Terima kasih.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Boleh satu soalan lagi, Tan Sri Yang di-Pertua?

Tuan Yang di-Pertua: Saya dah bagi tiga Yang Berhormat. Terima kasih, Yang Berhormat. Yang Berhormat, saya ingin memaklumkan bahawa kalau ada pertanyaan tambahan tu jangan satu, dua, tiga, empat. Peraturan jelas menyatakan di bawah 32, "*Apa-apa pertanyaan tambahan tidak boleh terdiri daripada beberapa pertanyaan atau gabungan beberapa pertanyaan*".

Jadi itulah yang satu, dua, tiga, Menteri pun pening kepala dengar. Satu soalan sahaja sebenarnya. Jadi, kita nak menggabung dengan cerdiklah, macam mana menggabungkan dia. Saya menjemput Datuk Wira Dr. Mohd Hatta.

Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Soalan saya pagi ini nombor sembilan.

9. Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli minta Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat menyatakan, komitmen kerajaan dalam menyediakan sistem sokongan yang inklusif kepada industri penjagaan- *care industry* terutamanya penjagaan warga emas kerana Malaysia bakal mendepani masalah Negara Menua dalam masa 10-20 tahun akan datang.

Menteri Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat [Dato' Sri Hajah Nancy binti Shukri]: Terima kasih Yang Berhormat Senator Datuk Wira Dr. Mohd Hatta. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Tan Sri Yang di-Pertua, saya mohon untuk menjawab soalan lisan nombor sembilan pada hari ini bersekali dengan nombor- dua lagi soalan kerana menyentuh perkara yang sama.

Iaitu pertama, soalan oleh Yang Berhormat Senator Prof. Tan Sri Datuk Dr. Haji Mohamed Haniffa bin Haji Abdullah bernombor 53 dalam AUM bertarikh hari ini juga, kedua ialah soalan daripada Yang Berhormat Dato' Dr. Nelson a/l Renganathan bernombor 19 dalam AUM bertarikh 14 Disember.

Tan Sri Yang di-Pertua, Kementerian Pembangunan Wanita, Keluarga dan Masyarakat (KPWKM) sentiasa optimis dalam usaha merancakkan ekonomi negara kita menerusi satu lagi dimensi baharu iaitu ekonomi penjagaan ataupun dengan izin *care economy*. Penetapan dasar negara dalam bidang ekonomi adalah di bawah tanggungjawab dan seliaan Kementerian Ekonomi.

Namun pada masa yang sama, KPWKM turut memberi tumpuan dalam melahirkan penjaga berkemahiran. Fokus terhadap industri penjagaan ini bukan hanya akan dapat memenuhi keperluan kerja-kerja penjagaan terhadap warga emas, selaras dengan persediaan negara menuju ke arah status negara tua ataupun *age nation* dengan izin, menjelang tahun 2030. Malah boleh turut memenuhi keperluan dua lagi kumpulan sasar utama KPWKM iaitu Orang Kurang Upaya (OKU) dan kanak-kanak.

Tan Sri Yang di-Pertua, ekonomi penjagaan dan usaha untuk melahirkan penjaga berkemahiran merupakan saling melengkapi antara satu sama lain dan mampu menjadi pemangkin kepada perkembangan ekonomi yang lebih rancak dalam negara.

Melihat kepada penglibatan ramai kaum wanita yang sudah sedia ada melakukan kerja penjagaan dalam keluarga, kita yakin tumpuan pembangunan ekonomi penjagaan akan memberi manfaat yang lebih besar ataupun paling besar kepada kaum wanita. Langkah ini turut akan dapat meningkatkan penyertaan wanita dalam tenaga buruh ke paras 60 peratus sebagaimana yang disasarkan oleh ataupun dalam Ekonomi Madani yang telah dilancarkan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada akhir Julai yang lalu.

Pembangunan ekonomi penjagaan ini meliputi satu ekosistem yang sangat luas dan memerlukan pendekatan keseluruhan kerajaan ataupun *whole-of-government approach*,

dengan izin. Ini kerana ia mencakupi soal ekonomi dan kewangan, penyediaan ilmu kemahiran dan latihan profesionalisme, dan kompetensi penjaga ataupun *carer*, dengan izin, serta banyak lagi meliputi pelbagai sektor yang merentasi bidang kuasa dan kepakaran yang merentasi pelbagai kementerian.

Justeru, kerajaan kini sedang dalam usaha untuk melaksanakan pemetaan pemegang taruh ataupun *stakeholders mapping* agar keperluan dan penglibatan pihak dalam industri penjagaan dapat diteliti dengan lebih jelas. Ini akan turut melengkapi pembangunan Rangka Tindakan Penuaan Kebangsaan oleh kerajaan yang kini diterajui oleh Kementerian Ekonomi.

Tan Sri Yang di-Pertua...

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Soalan tambahan?

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat...

Dato' Sri Hajah Nancy binti Shukri: Belum lagi.

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Belum? Okey.

Dato' Sri Hajah Nancy binti Shukri: Di pihak KPWKM beberapa langkah awal telah dikenal pasti bagi pengukuhan industri penjagaan. Antaranya, seperti pertama, memperkasakan lagi Jabatan Kebajikan Masyarakat sebagai Badan Peneraju Industri atau *Industry Lead Body* (ILB) bagi bidang penjagaan dan perkhidmatan komuniti.

Kedua, membangun dan mengembangkan lagi *National Occupational Skills Standards* (NOSS) bagi 11 bidang dalam sektor penjagaan dan perkhidmatan komuniti. Ketiga, mengadakan libat urus bersama pemegang taruh yang berkaitan bagi menambah baik pelaksanaan industri ini serta mengenal pasti keperluan penjagaan di pelbagai peringkat. Ada dua *paragraph* lagi, Yang Berhormat Tan Sri.

Menyentuh secara khusus berhubung penjagaan warga emas. Saya ingin mengulangi pendirian KPWKM bahawa penjagaan terbaik kepada warga emas adalah bersama keluarga. Justeru, kita akan terus sentiasa memberi penekanan kepada prinsip penjagaan berasaskan keluarga.

Pembangunan industri penjagaan ini boleh menyokong prinsip tersebut dengan menyediakan ramai penjaga terlatih dan berkemahiran di pasaran untuk memberikan jagaan yang baik di mana-mana sahaja bagi membolehkan warga emas kekal tinggal bersama keluarga mereka dan bukannya dihantar ke tempat yang lain untuk tinggal berasingan.

Berhubung pertanyaan mengenai pengambilan warga asing tadi untuk bekerja di sektor penjagaan di negara ini, dimaklumkan pada masa ini ia masih tidak dibenarkan. Sekian, terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua: Sila Yang Berhormat Dr Hatta.

Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli: Terima kasih. *Man first.*

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Okey... *[Ketawa]*

■1120

Yang di-Pertua: Saya beri keutamaan kepada dua soalan yang dirangkum bersama tadi.

Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli: Ya. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Kita terima penjelasan yang baik dan cadangan kerjasama *inter-ministry*, dengan izin, yang disebut. Saya harap ia nya sudah mula digerakkan dengan persediaan-persediaan untuk memperbaiki sistem pengangkutan kita, perumahan kita, rekreasi kita dan juga sistem rawatan kita. Yang saya nak bangkitkan Tan Sri Yang di-Pertua, umur kita makin- jangka hayat atau *life expectancy* kita makin meningkat, ya. Bila lima dekad ini dah naik hingga 13-14 tahun lebih tua.

Kemudian, kadar kelahiran pula kurang. Jadi yang tua ramai, yang akan *support* ini makin berkurang. Apakah kementerian- walaupun ini bukan khusus bidang Kementerian Wanita dan Keluarga, tetapi apakah peranan kementerian untuk memastikan bahawa kadar kelahiran kita dapat dipertahankan atau dipertingkatkan supaya masa depan jagaan ini dapat dilakukan bukan oleh *care workers* tetapi oleh keluarga mereka sendiri? Terima kasih Yang di-Pertua.

Dato' Seri Hajah Nancy binti Shukri: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Walaupun ia memang agak lari daripada yang asal, tak apa, kita cuba usahakan.

Tan Sri Yang di-Pertua, untuk makluman terdapat banyak faktor yang mempengaruhi penurunan kadar kesuburan sebenarnya, yang dimaksudkan itu tadi sebab memang betul pun, ataupun dalam bahasa Inggeris *total fertility rate*. Ini di antaranya termasuklah pilihan gaya hidup, faktor kewangan, lewat berkahwin dan masalah subfertility. Malah, kesedaran terhadap pengurusan kewangan juga boleh mempengaruhi keputusan pasangan dalam menentukan bilangan ahli keluarga.

Dalam hal ini, kerajaan telah memperkenalkan beberapa program dan inisiatif untuk membantu pasangan yang ingin berkahwin.

Untuk makluman, baharu minggu yang lepas saya mengadakan 30 pasangan baru akad nikah di Kuching. Jadi di sini salah satu daripada program fizikalnya untuk membantu dan pasangan yang ingin berkahwin dan mempunyai anak. Antaranya ialah pengecualian Cukai Pendapatan Individu sehingga RM3,000 untuk yuran penjagaan dan tadika sehingga tahun penilaian 2024. Pengecualian cukai bagi wanita yang kembali bekerja sehingga 31 Disember 2027.

Selain daripada itu, pindaan akta serta dasar kerajaan juga telah ditambah baik untuk menjadi lebih mesra kepada ibu dan bapa mendapat anak seperti kemudahan Cuti Tanpa Gaji untuk menjaga anak dan sehingga lima tahun untuk penjawat awam. Jadi, Cuti Isteri Bersalin- *Compassionate Leave* telah ditambah daripada tiga hari kepada tujuh hari. Minta yang bapa-bapa itu gunalah tujuh hari itu dengan baik ya. Bagi penambahan hari Cuti Bersalin dan juga

mendapat pindaan sehingga 98 hari. Jadi bagi mengatasi masalah subfertiiliti, KPWKM melalui agensinya, Lembaga Penduduk dan Pembangunan Keluarga Negara ada menyediakan perkhidmatan kesuburan kepada pasangan yang mempunyai kesulitan untuk mendapatkan zuriat.

Pada masa ini, LPPKN menawarkan rawatan kesuburan di tiga buah klinik LPPKN mengikut zon iaitu Klinik Subfertiiliti Pulau Pinang (Zon Utara), Klinik Subfertiiliti Kuala Lumpur (Zon Tengah) dan Klinik Subfertiiliti Johor Bahru (Zon Selatan) dengan caj yang berpatutan. Di bawah Rancangan Malaysia Kedua Belas, kerajaan telah meluluskan pembangunan Pusat Subfertiiliti Negara di Shah Alam, Selangor yang bernilai RM171 juta dijadualkan siap pada tahun 2029.

Jadi pusat ini bakal menyediakan segala kemudahan rawatan kesuburan di bawah satu bumbung dengan menawarkan perkhidmatan kesuburan yang serba moden dengan caj yang berpatutan. Di situ juga kita mengharapkan kita dapat menambahkan bilangan penduduk untuk mengatasi masalah warga tua nanti. Terima kasih, ya.

Tuan Yang di-Pertua: Baik, sila Yang Berhormat.

Dato' Dr. Nelson a/l Renganathan: Tan Sri Yang di-Pertua, Yang Berhormat Menteri. Saya difahamkan bahawa penjaga kemahiran daripada kalangan warganegara kita kurang permintaan atau tidak ada permintaan langsung. Kebanyakan penjaga kemahiran sekarang adalah daripada warganegara asing. Mohon penjelasan Yang Berhormat. Terima kasih Tan Sri.

Dato' Seri Hajah Nancy binti Shukri: Terima kasih Yang Berhormat Senator, terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Memang pun betul Yang Berhormat sebab itu kami mengusahakan program-program industri penjagaan ini ataupun *carers industry* ini, ya. Kita tidak mahu memanggil ia *care economy* sebab ia lebih daripada Kementerian Ekonomi.

Jadi apa yang kita usahakan sedang diambil oleh KPWKM ini dalam menambahkan bilangan mereka yang akan berminat dalam hal ini, pertama ini kita akan mempromosikannya apabila sudah mendapat *final decision* daripada segi Kabinet nanti. Kita akan bawa kepada Kabinet, dengan izin, kerana ini merupakan usaha di bawah kementerian kami, kami memerlukan sokongan daripada Kementerian Ekonomi juga.

Kita juga dalam usaha menambahkan bilangan orang yang akan mendapatkan persijilan kemahiran dalam bidang penjagaan di mana kita meningkatkan program latihan dan persijilan.

Kedua, membangun dan mengembangkan lagi *National Occupational Skills Standards* (NOSS) bagi bidang-bidang dalam sektor penjagaan perkhidmatan komuniti.

Ketiga, membuat semakan dan pindaan kepada akta-akta penjagaan yang sedang berkuat kuasa pada masa ini iaitu Akta Pusat Jagaan 1993, Akta Taman Asuhan Kanak-kanak 1984, Akta Kanak-kanak 2001 dan Akta OKU 2008.

Keempat, menggubal akta baharu yang berkaitan dengan penjagaan seperti Akta Warga Emas dan Akta Profesion Kerja Sosial.

Kelima, menambah bilangan NOSS dengan mengambil kira keperluan semasa dan menyebarkan NOSS sedia ada kepada semua pihak yang berkepentingan.

Akhir sekali, mengadakan libat urus dengan pemegang taruh. *Insyaa-Allah*, terima kasih.

Puan Susan Chemerai Anding: Soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Datuk Zurainah nak tanya tadi.

Puan Susan Chemerai Anding: Soalan tambahan.

Tuan Yang di-Pertua: Silakan.

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Soalan saya kepada Yang Berhormat Menteri, pertama sekali, terima kasih Yang Berhormat Menteri datang ke Dewan mulia kami ini untuk menjawab soalan, ya. *Alhamdulillah*. Adakah industri penjagaan dapat meningkatkan kadar penglibatan wanita dalam pasaran tenaga buruh jika Yang Berhormat Menteri mempunyai data? Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua.

Dato' Seri Hajah Nancy binti Shukri: Terima kasih Tan Sri, terima kasih Yang Berhormat Senator yang memang berminat dalam hal ini. Orang teknokrat, ya. Jadi Tan Sri Yang di-Pertua, kerajaan sentiasa mengambil berat berkaitan jurang jantina dalam pasaran buruh. Kita tidak boleh menafikan penyertaan wanita dalam pasaran buruh masih di tahap rendah sekitar 55.5 peratus ketimbang lelaki 80.9 peratus.

Matlamat penyertaan wanita dalam pasaran buruh mencapai 59 peratus pada tahun 2025 adalah tidak realistik memandangkan trend semasa di mana pertambahan hanya 0.2 peratus setahun. Berdasarkan trend tersebut, paling tinggi yang boleh dicapai menjelang 2025 iaitu sebanyak 57 peratus.

Sehubungan itu, usaha perlu dipergiatkan dan aspek perundangan dan kawal selia serta program sokongan bagi menggalakkan wanita untuk menyertai pasaran buruh atau kembali bekerja ini termasuklah menangani isu kerja-kerja penjagaan tanpa gaji iaitu *unpaid work*, dengan izin, yang lazimnya diterajui oleh kaum wanita.

Sebagai salah satu inisiatif ekonomi penjagaan, usaha segera termasuklah menyediakan pusat jagaan kanak-kanak mampu milik yang dilihat berupaya meningkatkan kadar penyertaan wanita dalam pasaran buruh. Kerajaan juga memudah cara proses pendaftaran dan memperluas program pemutihan taska dan pusat penjagaan kanak-kanak yang belum berdaftar di seluruh negara.

Banyak lagi yang perlu dilakukan bagi memastikan tahap penyertaan lebih tinggi oleh wanita di alam pekerjaan. Matlamat kerajaan yang terkini adalah untuk meningkatkan kadar buruh wanita mencecah 60 peratus agar setanding dengan ekonomi serantau. Kita ada inisiatif-inisiatif tertentu yang mungkin saya boleh bagi secara bertulislah. Saya tak mahu

mengambil masa yang banyak tapi terima kasih Yang Berhormat dan terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih. Saya ingin menjemput Dato' Juhanis binti Abd Aziz.

Dato' Juhanis binti Abd Aziz: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua. Soalan saya nombor 10.

10. Dato' Juhanis binti Abd Aziz minta Menteri Komunikasi dan Digital menyatakan, sama ada kerajaan bercadang untuk memberi penerangan kepada rakyat di akar umbi berkenaan ekonomi semasa dan isu-isu yang membelenggu negara kerana ramai yang masih tidak memahami akan keadaan ekonomi negara dan dunia ketika ini.

Timbalan Menteri Komunikasi dan Digital [Puan Teo Nie Ching]: Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua, terima kasih Ahli Yang Berhormat Senator. Kementerian Komunikasi dan Digital menerusi jabatan dan agensi di bawahnya sentiasa komited melaksanakan tindakan komunikasi secara berterusan dalam menyebarkan luas dan meningkatkan kefahaman rakyat terhadap ekonomi semasa menerusi pemasaran maklumat di pelbagai platform komunikasi.

Antara usaha dan langkah yang telah dilaksanakan iaitu melalui program di televisyen dan radio oleh RTM yang telah menyediakan program dalam pelbagai bahasa, antaranya *Bicara Naratif (Bicara Khas)*, *Biz Malaysia*, *Selamat Pagi Malaysia*, *Vasantham*; program bual bicara berbahasa Tamil dan *What Say You*; program bual bicara berbahasa Mandarin.

■1130

Bermula Januari sehingga 30 November tahun ini, saluran TV1, TV2 dan TV Okey juga telah mengulang siar kira-kira 100 kapsul pesanan khidmat awam (PKA), promo dan klip video pendek berkaitan isu ekonomi. RTM turut menyiarkan pembentangan belanjawan secara langsung di semua platform penyiaran RTM dan penerbitan program-program susulan atau pasca belanjawan bagi membincangkan inti pati belanjawan dengan lebih terperinci.

Selain itu, sehingga 30 November 2023, sebanyak 1,360 pelaporan berita dalam format berita terkini telah disiarkan. Manakala, 1,696 lagi dalam format berita radio. Pertubuhan Berita Nasional Malaysia (BERNAMA) juga sentiasa menghasilkan berita-berita mengenai perkembangan ekonomi negara dan dunia.

Analisis daripada pakar serta forum diskusi menerusi pelbagai rancangan televisyen dan radio untuk meningkatkan pemahaman masyarakat terhadap isu ekonomi. Jabatan Penerangan Malaysia (JAPEN) melaksanakan hebahan secara berterusan dalam meningkatkan kefahaman rakyat terhadap dasar dan inisiatif kerajaan melalui program komunikasi bersemuka.

Ia dilaksanakan melalui komunikasi bersemuka. Antaranya, program taklimat isu-isu semasa, Program *Kita MADANI* dan *Jalinan Insan Wahana Aspirasi (JIWA)*.

Bermula Januari hingga 30 November tahun ini, JAPEN telah melaksanakan sebanyak 312 program taklimat isu-isu semasa berskala di seluruh negeri dan daerah.

Manakala, pada tahun 2024, program ini akan diteruskan dengan program berskala lebih besar dengan menyasarkan pemahaman yang lebih baik terhadap sesuatu isu yang berbangkit melibatkan *key communicators*, dengan izin, kerajaan dan masyarakat keseluruhannya.

Dalam tempoh yang sama, sebanyak 40 program *Kita MADANI* telah dilaksanakan di seluruh negara dengan penglibatan khalayak sebanyak 32,920 orang. Manakala, program JIWA telah dilaksanakan sebanyak 3,286 di seluruh negara, yang melibatkan 263,185 orang ramai. Ia nya meliputi 3,865 buah lokasi di 153- daerah, 222- Parlimen dan 600- DUN.

Sebanyak 6,787 program hebahan telah diadakan yang meliputi 27,000 buah lokasi dan dianggarkan hebahan tersebut melibatkan 1,573,699 khalayak pendengar. JAPEN juga telah menghasilkan kandungan kreatif mengenai mengenal inisiatif kerajaan dalam usaha menyebarkan maklumat dari semasa ke semasa di media sosial.

Sehingga 30 November 2023, sebanyak 817 hantaran telah dilaksanakan melalui pelbagai digital rasmi JAPEN. Hantaran tersebut merangkumi 166 infografik, 41- video dan sembilan videografik. JAPEN turut menghasilkan sebanyak 146 tajuk bahan untuk meningkatkan kefahaman masyarakat umum mengenai ekonomi semasa dan penghasilan bahan-bahan tersebut diterbitkan secara fizikal dan digital. Sekian sahaja jawapan saya. Terima kasih, Tan Sri Yang di-Pertua.

Dato' Juhanis binti Abd Aziz: Soalan tambahan saya Tan Sri. Nyatakan tindakan kerajaan dalam menangani kekeliruan maklumat dan membasmi isu fitnah atau fakta yang salah mengenai kerajaan yang berleluasa di media sosial.

Puan Teo Nie Ching: Terima kasih, Tan Sri Yang di-Pertua. Terima kasih, Ahli Yang Berhormat atas soalan tambahan tersebut. Sejak Januari sehingga 30 November, RTM telah menyiarkan 121 laporan dalam format berita TV berkaitan berita palsu dan *scammer*. 88 berita palsu, 30 berkaitan dengan *scammer*.

Manakala, 246 lagi siaran dalam format berita radio. Antaranya, 237 merupakan berita palsu dan sembilan tajuk berkaitan *scammer*. Selain daripada itu, kami juga telah sediakan di bawah BERNAMA, kami juga ada satu unit yang dipanggil *MyCheck*. *MyCheck* telah menghasilkan 293 laporan sejak tiga tahun penubuhan dengan 448,599 jumlah lawatan ke laman web sepanjang Januari sehingga November 2023.

Kaedah semakan fakta ataupun dalam bahasa Inggeris- *fact checking*, adalah bersifat *long explanatory report*, dengan izin, dan berpandukan piawaian yang telah ditetapkan oleh *International Fact Checking Network* (IFCN). Selain daripada itu, di bawah MCMC, kami pun sudah wujudkan satu- portal yang namanya sebenarnya.my.

Ini telah diwujudkan oleh MCMC dan telah menerima 2 juta hit setiap bulan dan sebanyak 3,111 artikel berkaitan berita palsu telah pun diterbitkan di portal sebenarnya.my. Selain daripada itu, kami sekarang di RTM, kami juga ada satu program yang baru kami lancarkan, iaitu *Biar Betul!*.

Ini juga merupakan salah satu usaha Kerajaan Madani ini untuk menjelaskan isu yang *viral* dalam *social media*, tetapi kita- adalah bersifat berita palsu tetapi kita nak bagi maklumat yang betul kepada penerima dan juga penonton. Sekian jawapan saya. Terima kasih.

Tuan Abun Sui Anyit: Soalan, Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, sekian sahaja Sesi Pertanyaan-pertanyaan bagi Jawab Lisan.

[Sesi Pertanyaan-pertanyaan bagi Jawab Lisan tamat]

RANG UNDANG-UNDANG

RANG UNDANG-UNDANG PERBEKALAN 2024

Bacaan Kali Yang Kedua

Aturan Urusan Mesyuarat dibaca bagi menyambung semula perbahasan yang ditangguhkan atas masalah, “Bahawa rang undang-undang ini dibacakan kali yang kedua sekarang.” **[12 Disember 2023]**

Tuan Yang di-Pertua: Ahli-ahli Yang Berhormat, hari ini merupakan hari terakhir penggulungan dan akan diputuskan Rang Undang-undang Perbekalan 2024. Masa yang diberi untuk setiap Menteri ialah 30 minit, bagi seorang.

Sekarang, ingin saya mempersilakan Yang Berhormat Menteri Pengangkutan.

11.37 pg.

Menteri Pengangkutan [Tuan Loke Siew Fook]: Terima kasih, Tan Sri Yang di-Pertua. Tan Sri Yang di-Pertua, izinkan saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan atas keprihatinan 12 orang Ahli Yang Berhormat Senator terhadap kementerian ini, yang membahaskan dan menyentuh perkara-perkara di bawah bidang tugas Kementerian Pengangkutan.

Kementerian Pengangkutan Malaysia sentiasa komited dalam menyediakan perkhidmatan pengangkutan yang selamat, cekap dan berkesinambungan di seluruh negara bagi meningkatkan kualiti hidup dan menyokong ekonomi yang kompetitif. Menerusi Bajet 2024 secara keseluruhannya, Kementerian Pengangkutan telah diperuntukkan sebanyak

RM6.287 bilion, iaitu peningkatan sebanyak RM205.5 juta atau 2.38 peratus berbanding Bajet 2023.

Peruntukan ini melibatkan perbelanjaan mengurus berjumlah RM1.642 bilion atau 26.2 peratus dan perbelanjaan pembangunan yang berjumlah RM4.64 bilion atau 73.8 peratus daripada keseluruhan peruntukan. Bagi perbelanjaan mengurus, peruntukan yang diluluskan adalah sebanyak RM1.642 bilion, iaitu meningkat sebanyak RM97.3 juta atau 6.3 peratus, lebih tinggi berbanding peruntukan yang diluluskan pada tahun lalu. Begitu juga perbelanjaan pembangunan, peningkatan sebanyak RM108.2 juta atau 2.4 peratus daripada bajet yang lalu.

Tan Sri Yang di-Pertua, saya nak mulakan penggulungan ini untuk menjawab isu-isu pengangkutan rel yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Nuing Jeluing dan Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui Anyit berkaitan dengan cadangan sistem pengangkutan rel di Sarawak.

Kerajaan sememangnya memberikan perhatian kepada cadangan untuk meningkatkan ketersambungan di Wilayah Borneo, termasuk cadangan daripada Premier Sarawak. Untuk merangka pelan pelaksanaan pembangunan kereta api di Sabah dan Sarawak secara mampan, kajian kebolehlaksanaan ataupun *feasibility study* adalah mustahak.

Di bawah Rancangan Malaysia Kedua Belas, *Rolling Plan* Keempat, Kementerian Pengangkutan telah mendapat kelulusan bajet untuk melaksanakan kajian-kajian yang berkaitan di Sabah dan Sarawak bermula tahun 2024.

■1140

Dalam persediaan untuk melaksanakan kajian ini, Jawatankuasa Penilaian Perundingan dan Jawatankuasa PEMANDU akan ditubuhkan di mana kajian ini akan melibatkan Kementerian Pengangkutan Sarawak dan Kementerian Kerja Raya Sabah.

Tan Sri Yang di-Pertua, berhubung dengan status Projek LRT Pulau Pinang sebagaimana yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang. Kerajaan melalui MRT Corporation dalam peringkat melaksanakan kerja-kerja awalan bagi pelaksanaan projek ini. Kerja-kerja awalan ini meliputi perkara-perkara seperti penghasilan reka bentuk rujukan terperinci untuk keseluruhan cadangan Projek LRT Pulau Pinang termasuk reka bentuk rujukan terperinci cadangan lokasi depot, kajian penumpang, jajaran, kos keseluruhan projek, kaedah pembiayaan serta garis masa pelaksanaan projek.

Sehubungan itu, garis masa pelaksanaan projek hanya dapat dimuktamadkan sehingga kerja-kerja awalan selesai. Berkenaan dengan nilai tambah kepada rakyat Pulau Pinang, projek LRT ini bukan sahaja dapat menangani isu kesesakan, ia nya juga dapat meningkatkan ekonomi setempat dengan pelaksanaan TOD di kawasan-kawasan yang akan dikenal pasti kelak.

Tuan Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Senator Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh. Status terkini projek *High Speed Rail* adalah dalam peringkat melaksanakan *request for information* (RFI) untuk mendapatkan input dan cadangan daripada pihak swasta yang berhasrat untuk meneruskan projek HSR ini tanpa melibatkan pembiayaan oleh kerajaan. Pihak MyHSR Corporation yang dipertanggungjawabkan untuk melaksanakan RFI ini telah melancarkan RFI pada 12 Julai yang lalu dan sesi taklimat RFI telah dijalankan pada 27 Julai.

Pemain industri yang mengambil bahagian diberi sehingga 15 Januari 2024 untuk mengemukakan cadangan konsep. Seterusnya, penilaian terhadap cadangan konsep yang diterima akan dilakukan bagi membolehkan pertimbangan oleh pihak kerajaan berhubung model pelaksanaan projek HSR. Sehubungan itu, lokasi stesen dan impak ekonomi setempat hanya boleh dimuktamadkan setelah cadangan konsep siap dilaksanakan.

Tan Sri Yang di-Pertua, seterusnya saya ingin mengucapkan terima kasih kepada Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai kerana begitu prihatin terhadap kualiti perkhidmatan *Express Rail Link* ataupun ERL KLIA. Untuk makluman, pihak Express Rail Link Sdn. Bhd. selaku pengendali berlesen kereta api yang bertanggungjawab mengoperasikan perkhidmatan KLIA Ekspres dan KLIA Transit telah melaksanakan program penukaran menyeluruh kerusi penumpang secara berperingkat terhadap kesemua 18 unit tren di bawah seliaan mereka bermula tahun 2022.

Pada masa kini, lapan unit tren telah siap proses penukaran kerusi penumpang dan baki 10 unit tren dijangka siap pada September 2024. Selain itu, pihak ERL juga turut melaksanakan penyelenggaraan dan baik pulih bagi kerusi-kerusi yang rosak dari semasa ke semasa bagi memastikan keselesaan dan keselamatan penumpang.

Tan Sri Yang di-Pertua, saya meneruskan dengan menyentuh isu laluan khas motosikal seperti mana yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair. Cadangan berkenaan laluan khas motosikal telah terkandung dalam Pelan Keselamatan Jalan Raya Malaysia 2022 hingga 2030. Antara strategi yang telah dirancang ialah dengan meningkatkan keseragaman trafik melibatkan perjalanan motosikal melalui dasar dan infrastruktur yang bersesuaian.

Kementerian Pengangkutan menyokong cadangan penyediaan laluan motosikal ini memandangkan jumlah kematian akibat nahas jalan raya yang tinggi di kalangan penunggang motosikal. Melalui beberapa siri perbincangan dan mesyuarat melibatkan Jabatan Pengangkutan Jalan, PDRM, KKR dan JKR telah pun diadakan di mana KKR diminta supaya meneliti aspek pembinaan *exclusive motorcycle lane* di jalan-jalan tertentu termasuk lebuh raya dan perkara ini telah diambil maklum oleh KKR untuk tindakan selanjutnya.

Berhubung strategi berorientasikan pembangunan semula jalan raya di kawasan bandar yang berfokus untuk mengurangkan kadar kemalangan jalan raya, MOT dan KKR

sentiasa menjalinkan kerjasama dalam menjaga keselamatan pengguna di jalan raya serta berperanan dalam mengurangkan kemalangan jalan raya mengikut bidang kuasa masing-masing.

MOT dan KKR merupakan rakan strategik Pelan Keselamatan Jalan Raya Malaysia dan dalam pelaksanaan pelan Tindakan khas untuk PKJRM ini. KKR juga merupakan kementerian yang bertanggungjawab dalam menerajui bidang pengurusan kelajuan selain daripada memastikan infrastruktur yang lebih selamat di samping terlibat dalam siri-siri perbincangan berkaitan penunggangan motosikal yang selamat.

*[Timbalan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Manakala bagi keselamatan pejalan kaki dan *vulnerable road user*, Kementerian Pembangunan Kerajaan Tempatan merupakan rakan strategik bersama dalam menambah baik penguatkuasaan undang-undang dan advokasi penggunaan kenderaan mikromobiliti yang lebih selamat.

Yang Berhormat Senator juga telah membangkitkan cadangan untuk membasmi budaya mat rempit yang amat membimbangkan dan dilihat akan memberikan kesan langsung kepada keselamatan pengguna jalan raya. Kementerian Pengangkutan amat memandang serius aktiviti perlumbaan haram yang membahayakan keselamatan orang awam sehingga boleh mengakibatkan kematian, kecederaan dan kerosakan harta benda. Seperti umum diketahui, isu berbangkit ini adalah daripada sikap segelintir penunggang motosikal yang tidak mematuhi peraturan jalan raya yang ditetapkan.

Maka kementerian melalui JPJ sentiasa memperkasakan penguatkuasaan secara berterusan dan memperluaskan penguatkuasaan bersama PDRM dan agensi penguatkuasaan lain yang berkaitan bagi membanteras isu ini. Antara tindakan penguatkuasaan terlibat adalah seperti sekatan jalan raya, operasi khas dan bersepadu dengan memfokuskan kawasan-kawasan titik hitam yang mempunyai kes ketidakpatuhan jalan raya atau kawasan kadar kemalangan yang tinggi.

Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair: Boleh tanya sedikit lagi Yang Berhormat? Ya, terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Yang Berhormat Menteri, *survey* 2016 daripada MIROS sebanyak 1.2 juta orang penunggang motosikal tidak ada lesen sama ada mereka terlibat dalam merempit kah atau pengguna jalan raya yang biasa. Apa yang hairan adalah bila mereka terlibat dalam kemalangan dan di mana penunggang motosikal ini tidak ada insurans, mangsa itu tidak boleh tuntutan, cuma melalui MIB, *Motor Insurance Bureau* atau *Insurance Bureau Motor* dan cuma apa yang dapat iaitu sagu hati sahaja.

Adakah kerajaan berhasrat untuk menaikkan hukuman untuk penunggang motosikal yang tidak ada lesen dan menggunakan jalan raya dan terlibat dalam kemalangan jalan raya seperti di *Singapore*, seksyen 35 Akta Pengangkutan Jalan di *Singapore*. Sekian.

Tuan Loke Siew Fook: Terima kasih Yang Berhormat. Datuk Yang di-Pertua, saya tahu Yang Berhormat Senator ini dia peguam yang amat berpengalaman dalam kes-kes kemalangan jalan raya. Saya pun banyak rujuk kepada beliau di Seremban, kes-kes yang melibatkan kemalangan dia banyak buat tuntutan dan membantu mangsa-mangsa kemalangan.

Saya mengalu-alukan pandangan dan juga cadangan daripada Yang Berhormat untuk kita melihat kembali hukuman-hukuman dalam Akta Pengangkutan Jalan termasuk kepada mereka yang tidak ada lesen dan sebagainya. Namun begitu, apa yang penting bukan sahaja daripada segi hukuman tetapi penguatkuasaan. Bagaimana kita dapat menguatkuasakan undang-undang itu dengan lebih efektif. Bukannya kita tidak ada undang-undang, undang-undang ada dan malah ada undang-undang yang sangat berat juga, tetapi segi penguatkuasaan dan juga kesedaran orang ramai. Itu bagi saya adalah sangat penting.

Mereka yang menunggang tanpa lesen itu tak sedar bahawa kesan ataupun implikasi buruk kepada mereka. Seperti apa yang dikatakan oleh Yang Berhormat, apabila terlibat dalam kemalangan, mereka tidak ada apa-apa perlindungan insurans. Itu yang akan memberikan kesan yang amat buruk kepada keluarganya, kepada mangsa tersebut. Bayangkan apabila mereka terlibat dalam kemalangan dan patah kaki, patah tangan, tak boleh bekerja dan itu yang menyebabkan mereka hilang punca pendapatan.

Itu yang kalau tidak ada perlindungan insurans, kesan sosialnya agak besar. Itu yang kita harapkan bahawa pandangan daripada pelbagai pihak untuk melihat bukan sahaja daripada segi hukuman. Hukuman boleh tambah, hukuman kita boleh bawa ke Parlimen tetapi penguatkuasaan. Lepas ada hukuman, bagaimana mereka ini benar-benar faham dan juga mengambil tindakan ataupun ada kesedaran itu bahawa memandu mesti ada lesen. Jadi saya alu-alukan pandangan yang telah diberikan oleh Yang Berhormat.

Datuk Yang di-Pertua, saya teruskan kepada pengangkutan awam khusus untuk orang kurang upaya. Yang Berhormat Senator Tuan Isaiah a/l D Jacob ada membangkitkan berkaitan isu pengangkutan awam khusus orang kurang upaya. Kementerian Pengangkutan mengambil maklum dan akan sentiasa memastikan rangkaian pengangkutan awam yang inklusif dan boleh diguna pakai oleh semua golongan termasuk orang kurang upaya ataupun istilah sekarang ini, orang lain upaya. Perkara ini dapat dilihat melalui penyediaan Dasar Pengangkutan Negara dan Pelan Strategik Kementerian Pengangkutan yang menekankan elemen *inclusivity* dan *seamless accessibility*.

Untuk makluman, perkhidmatan khusus untuk penumpang golongan OKU telah disediakan oleh Prasarana melalui perkhidmatan *Rapid Mobility* di Pulau Pinang dan sekitar

Lembah Klang. Selain daripada itu, perkhidmatan yang membawa golongan OKU terus dari rumah ke tempat yang ingin dituju turut disediakan oleh PBT seperti Majlis Bandaraya Shah Alam.

Perkhidmatan teksi dan *e-hailing* iaitu tempahan kenderaan secara atas talian juga merupakan pelengkap kepada jaringan pengangkutan awam daripada segi perjalanan bantuan pertama dan akhir. Penumpang boleh menggunakan perkhidmatan teksi dan *e-hailing* sama ada sebagai pergerakan jarak dekat, jarak jauh ataupun pengantara sahaja.

■1150

Sesuai dengan arus perubahan teknologi semasa, perkhidmatan *e-hailing* mempunyai liputan lebih meluas dan dapat memenuhi permintaan pelanggan dengan lebih baik berbanding kaedah tradisional. Kerajaan juga dalam kerangka untuk melesenkan perkhidmatan *bus on demand* sebagai satu alternatif dan pilihan kepada pengguna sesuai dengan gaya hidup dan keperluan masa masing-masing yang berbeza-beza. Secara keseluruhannya, kepelbagaian alternatif pengangkutan awam dapat memenuhi tuntutan rakyat untuk mendapatkan perkhidmatan pengangkutan yang efisien dan boleh diharap.

MOT menyambut baik berhubung cadangan Yang Berhormat Senator berkenaan dengan ruang perniagaan di terminal-terminal pengangkutan awam untuk dikhususkan kepada OKU. Untuk makluman, pengurusan dan pengendalian ruang komersial di terminal pengangkutan awam adalah di bawah tanggungjawab pengendali terminal sepenuhnya sepertimana yang telah termaktub dalam perjanjian pengurusan fasiliti dengan pihak kerajaan. Pengurusan ruang komersial tersebut pada masa ini tidak menawarkan kawasan khusus untuk golongan OKU dan ia terbuka mana-mana pihak yang berminat serta tertakluk kepada kelulusan oleh pihak pengurusan terminal.

Tuan Yang di-Pertua, saya masuk ke sektor maritim. Isu berkaitan pengangkutan maritim telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Tan Sri Datuk Seri Panglima Anifah bin Aman berkaitan status pembinaan terminal kontena Teluk Sepanggar.

Untuk makluman Yang Berhormat, berdasarkan maklumat yang diterima dari Lembaga Pelabuhan-pelabuhan Sabah, kemajuan projek setakat 7 Disember 2023 iaitu 8.35 peratus. Untuk perkembangan semasa, pemasangan *silt curtains* sedang dijalankan dan dijangka siap pada pertengahan Disember. Selain itu, bagi kerja pemasangan tembok laut, pihak kontraktor sedang dalam proses mendapatkan kelulusan bagi bahan yang digunakan untuk membina tembok laut tersebut. Walau bagaimanapun, ingin dititik beratkan bahawa projek tersebut adalah di bawah kawal selia Jabatan Pelabuhan dan Dermaga Sabah yang merupakan agensi Kerajaan Sabah dan bukannya di bawah Kementerian Pengangkutan di peringkat Pusat.

Seterusnya saya masuk ke sektor udara. Tuan Yang di-Pertua, berhubung dengan bayaran balik tiket penerbangan kepada pelanggan yang terkesan ekoran penggantungan operasi *MYAirline*, suka cita saya memaklumkan kepada Yang Berhormat bahawa

Kementerian Pengangkutan melalui MAVCOM akan memastikan semua aduan terhadap *MYAirline* diambil tindakan dan diselesaikan seperti mana yang ditetapkan di bawah Kod Perlindungan Pengguna Penerbangan Malaysia 2016 ataupun *Malaysian Aviation Consumer Protection Code 2016* yang telah diperkenalkan dan dikuatkuasakan mulai 1 Julai 2016.

Berdasarkan perenggan 12 MACPC, para penumpang yang terjejas hendaklah ditawarkan bayaran balik ataupun *refund* dalam masa 30 hari pada harga yang dibeli termasuk cukai dan fi bagi sebahagian atau sebahagian bahagian perjalanan yang tidak dilaksanakan. Pihak MAVCOM sedang memantau situasi ini dengan rapat dan akan memastikan semua aduan serta isu yang dibangkitkan oleh penumpang yang terjejas disebabkan penggantungan operasi *MYAirline* dapat diselesaikan sepenuhnya. *MYAirline* telah memberi jaminan kepada MAVCOM bahawa mereka akan menunaikan kewajipan untuk membuat bayaran balik kepada penumpang yang terjejas.

Selain itu, pihak MAVCOM juga telah mengadakan perbincangan bersama pihak Bank Negara Malaysia berkenaan isu pembayaran balik kepada pelanggan yang terjejas dalam hal ini. Dalam hal ini, pihak Bank Negara telah mengesahkan bahawa bagi penumpang yang telah membeli tiket melalui kad kredit, kad debit ataupun *direct debit FPX*, penumpang boleh menuntut pembayaran balik melalui proses caj balik ataupun *charge back* dengan menghubungi bank atau pengeluaran kad debit atau kad kredit mereka. Jadi tanpa perlu tunggu pihak *MYAirline*, pengguna-pengguna boleh terus menghubungi bank mereka, batalkan tiket itu dan mereka boleh dapat *refund*.

Di samping itu, bagi pengguna yang membeli tiket penerbangan dengan ejen pelancongan dan ejen pelancongan dalam talian, bayaran balik adalah tertakluk kepada terma dan syarat tiket penerbangan yang telah ditempah melalui ejen pelancongan. Bagi penumpang yang telah membeli insurans perjalanan *MYAirline*, penumpang boleh menyemak dengan Zurich Malaysia, penyedia insurans perjalanan *MYAirline* mengenai terma dan syarat insurans perjalanan yang telah diberi. Zurich Malaysia juga menawarkan pembayaran muhibah bagi mereka yang telah membeli insurans perjalanan dengan mereka.

Berdasarkan penglibatan dengan Bank Negara, MAVCOM telah membangunkan soalan lazim mengenai bayaran balik pengguna *MYAirline* melalui proses caj balik. Soalan lazim tersebut diterbitkan di laman web dan juga dalam platform media sosial MAVCOM. Pengguna yang telah menulis kepada MAVCOM telah menerima e-mel dengan soalan lazim untuk rujukan pengguna memulakan bayaran balik mereka secepat mungkin.

Untuk makluman Yang Berhormat, MAVCOM tidak mensyaratkan keperluan bagi syarikat baharu ataupun yang sedia ada yang telah mendapatkan lesen perkhidmatan udara ataupun ASL untuk meletakkan deposit dengan MAVCOM. Ini adalah kerana syarat ini tidak diamalkan dalam industri penerbangan oleh mana-mana negara.

Walau bagaimanapun, MAVCOM turut mensyaratkan supaya *MYAirline* memiliki ekuiti positif yang boleh menampung operasi syarikat sekurang-kurangnya tempoh bagi tiga hingga enam bulan berdasarkan cadangan pelan perniagaan yang dikemukakan. MAVCOM kini dalam rangka kerja dan penyelidikan awal untuk mencari alternatif lain bagi melindungi penumpang-penumpang sekiranya syarikat tersebut menggantung operasinya secara berkekalan.

Tuan Yang di-Pertua, merujuk pada *Malaysia Airlines*, Yang Berhormat Senator Dr. Lingeshwaran telah membangkitkan isu berkaitan *Malaysia Airlines*.

Untuk makluman Yang Berhormat, *Malaysia Aviation Group* (MAG) melaksanakan tinjauan gaji dan elaun berkaitan setiap tahun kepada semua kakitangan termasuk kabin kru mengikut pergerakan pasaran dan juga kemampuan syarikat. Tinjauan bagi tahun ini sedang dijalankan. Sekiranya perlu, MAG akan melakukan pelarasan yang sesuai pada gaji atau elaun mereka.

MAG juga akan memastikan gaji yang ditawarkan adalah kompetitif mengikut pasaran serta suasana tempat kerja yang kondusif. Sektor penerbangan di seluruh dunia termasuk Malaysia amat mencabar. Keadaan ini diburukkan lagi dengan penularan COVID bermula tahun 2020 yang telah memaksa penutupan sempadan negara-negara seluruh dunia. Namun demikian, perkara ini telah memberi peluang kepada MAG untuk mengadakan penstrukturan semula pada tahun 2021.

Penstrukturan semula ini telah membolehkan MAG berada dalam kedudukan kewangan yang lebih baik dengan *balance sheet* yang lebih sihat dan struktur kos yang lebih baik. MAG telah menunjukkan tanda-tanda menggalakkan melalui aliran tunai positif yang berjaya direkodkan sepanjang 27 bulan yang lalu. MAG sentiasa memberikan tumpuan untuk meningkatkan lagi tahap khidmat pelanggan untuk semua penumpang *Malaysia Airlines* untuk mencapai visi kumpulan menjadi syarikat penerbangan pilihan utama di rantau Asia Pasifik.

MAG juga berharap untuk membina kerjasama yang lebih rapat bersama pemain-pemain di dalam industri penerbangan seperti Malaysia Airports Holdings Berhad dan rakan-rakan kongsi penerbangan lain untuk mencapai matlamat MAG. Walau bagaimanapun, sektor penerbangan masih melalui tempoh pemulihan dan masih terdedah kepada pelbagai ketidakpastian seperti ketidakstabilan harga bahan api dan nilai ringgit yang akan membawa kesan buruk kepada prestasi kewangan syarikat-syarikat penerbangan.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai membangkitkan isu berkaitan status keselamatan pesawat Boeing 737-8 ataupun MAX yang baharu sahaja diperoleh oleh *Malaysia Airlines*.

Untuk makluman Yang Berhormat, isu teknikal yang melibatkan pesawat Boeing 737-8 ataupun MAX telah ditangani dan diselesaikan oleh pihak berkuasa penerbangan awam USA iaitu *Federal Aviation Administration* (FAA) dengan mengambil kira maklum balas

daripada Jawatankuasa Teknikal yang terdiri daripada pihak berkuasa penerbangan awam seperti *European Union Aviation Safety Agency* (EASA) dan *Transport Canada*.

Sebagai tindakan untuk resolusi keselamatan, pihak FAA telah menerbitkan *Airworthiness Directives* (AD) yang berkuat kuasa 20 November 2020. *Airworthiness Directives* tersebut mengandungi langkah-langkah keselamatan yang perlu dilaksanakan seperti berikut:

- (i) meminda dan mewujudkan prosedur penerbangan baharu untuk kru penerbangan;
- (ii) memasang perisian baharu kepada sistem *flight control computers* dan *MAX Display System*;
- (iii) mengubah pemasangan pendawaian- *wiring installation* ke atas sistem *horizontal stabilizer trim*;
- (iv) mengadakan ujian kepada *angle of attack sensor system* dan menjalankan penerbangan kesediaan operasi- *operational readiness flight*.

Oleh yang demikian, AD tersebut telah diwajibkan oleh CAAM untuk dipatuhi dan dilaksanakan ke atas semua pesawat Boeing 737-8 yang diimport masuk ke Malaysia sebelum memberikan kelulusan *Certificate of Airworthiness* untuk didaftar dan beroperasi di Malaysia.

Tuan Yang di-Pertua, Untuk makluman Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff...

Datuk Paul Igai: Yang Berhormat Menteri.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri. Yang Berhormat Menteri, ada pencelahan.

Datuk Paul Igai: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Itu mengenai Airbus 380. Malaysia telah menamatkan perkhidmatan Airbus 350 dan kembalikan kepada- tetapi sekarang kita tak dengar *Singapore* mengambil alih pesawat 380 lagi. Adakah MAS mengambil alih atau mengambil perkhidmatan sebalik A380? Terima kasih.

Tuan Loke Siew Fook: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Untuk makluman, yang pertamanya daripada segi keputusan menggunakan apa pesawat, ia bukan ditentukan oleh kementerian. Ia ditentukan oleh syarikat penerbangan tersebut sebagai- MAG adalah walaupun GLC, mereka ada kuasa mereka untuk menentukan apakah jenis pesawat yang digunakan. Sudah tentu jenis pesawat yang digunakan itu akan mengambil kira pelbagai pertimbangan daripada segi faktor-faktor komersial dan sebagainya.

■1200

Namun begitu, apa yang saya ketahui ialah setakat ini *Malaysia Airlines* tidak ada- ataupun MAG tidak ada perancangan untuk mengambil balik A380 ini. Apa yang difokuskan

sekarang ini ialah *airbus* A350. Airbus A350 telah pun ditambah. Ada pesawat A350 yang lebih banyak dan kebanyakan *long-haul flights* termasuklah Kuala Lumpur ke London ini menggunakan pesawat A350 yang bagi saya satu- pesawat yang sangat baik daripada segi keselesaannya dan juga dia lebih ekonomikal daripada segi pengoperasiannya, tetapi apa pun, itu pandangan peribadi saya sahaja sebagai- bukan sebagai Menteri, sebagai penumpang, tetapi keputusan mereka hendak guna pesawat apa, itu terpulang kepada pihak Lembaga dan juga pengurusan pihak MAG. Sebab Kementerian Pengangkutan tidak boleh kata mesti beli apa pesawat. Kita hanya *regulator*. Selagi pesawat itu dapat *certified* daripada segi *airworthiness*, kita tidak ada masalah.

Timbalan Yang di-Pertua: YB Datuk Paul Igai dia peminat A380... *[Ketawa]*

Tuan Loke Siew Fook: Ambil maklum. Mungkin kalau ada mana-mana pihak yang ingin membuka syarikat penerbangan menggunakan A380, kita boleh *facilitate*.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff, Kementerian Pengangkutan sentiasa menggalakkan mana-mana syarikat penerbangan negara untuk melaksanakan penerbangan terus atau menambah kekerapan penerbangan bagi destinasi-destinasi domestik termasuk laluan Kota Bharu-Langkawi. Walau bagaimanapun, keputusan untuk melaksanakan penerbangan bagi laluan ini merupakan keputusan komersial syarikat penerbangan yang akan ditentukan berdasarkan kepada komersial liabiliti laluan tersebut.

Berdasarkan rekod, *FireFly* telah beroperasi sebanyak tiga kali seminggu dari tahun 2015 hingga tahun 2016. Manakala, *AirAsia* telah beroperasi sebanyak tiga kali seminggu dari tahun 2020 hingga 2022 bagi laluan Kota Bharu-Langkawi. Cadangan tersebut perlu disokong dengan statistik unjuran permintaan penumpang supaya perancangan yang lebih terperinci dapat disediakan.

Selain itu, terdapat juga keperluan untuk meningkatkan daya tarikan dan promosi produk-produk pelancongan dalam negara terutama di Kota Bharu dan Langkawi sebagai satu usaha berterusan untuk menggalakkan lagi perkhidmatan penerbangan bagi laluan antara kedua-dua destinasi tersebut.

Datuk Yang di-Pertua, untuk makluman Yang Berhormat Senator Datuk John Ambrose, Kementerian Pengangkutan melalui Malaysia Airport Holdings Berhad sentiasa membuat pemantauan dan proses baik pulih dari semasa ke semasa ke atas kemudahan-kemudahan sedia ada di Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu termasuk penyaman udara dan kebersihan.

Bagi memastikan tahap kebersihan sentiasa berada pada tahap yang terbaik, beberapa usaha berterusan telah dilaksanakan oleh pihak MAHB termasuklah penambahan bilangan pekerja kebersihan di bangunan terminal, penjadualan *spring cleaning* secara berkala, penyediaan latihan tatacara pembersihan mengikut standard yang ditetapkan serta

pemasangan tikar lantai di semua tandas termasuk bilik solat bagi tujuan peningkatan kebersihan dan keselesaan penumpang. Selain itu, kerja-kerja baik pulih kerusi penumpang di Lapangan Terbang Antarabangsa Kota Kinabalu juga telah selesai dilaksanakan.

Untuk Lapangan Terbang Kapit pula, menjawab isu berhubung Perkhidmatan Udara Luar Bandar (RAS), untuk makluman Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai, Kementerian Pengangkutan melalui surat bertarikh 1 November 2021 telah memaklumkan persetujuan Yang Berhormat Menteri Pengangkutan untuk Kerajaan Negeri Sarawak menubuhkan sebuah padang terbang STOLport di Bukit Mabong, Kapit.

Kos pembangunan projek ini ditanggung sepenuhnya oleh Kerajaan Negeri Sarawak. Projek ini yang disediakan sepenuhnya oleh kerajaan Sarawak telah mula dilaksanakan pada 26 Februari 2021 dan dijangka siap pada 25 Februari 2024, dalam masa dua bulan lagi. Walau bagaimanapun, pembangunan STOLport Kapit terpaksa ditangguhkan kerana kerajaan Sarawak kini sedang mengkaji semula keperluan asas seperti jalan raya, elektrik dan air disediakan terlebih dahulu sebelum pembangunan projek STOLport di Kapit dilaksanakan semula.

Itu jawapan yang saya terima mengikut apa yang dinyatakan oleh kerajaan Sarawak. Seperti yang saya katakan, kita sudah bersetuju tetapi hala tuju dan juga perancangannya terputung kepada pihak kerajaan Sarawak untuk menentukan hala tajunya.

Berhubung STOLport di Belaga. Untuk makluman Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui Anyit, *MASwings* bersama-sama dengan *Malaysia Airports* telah melaksanakan kajian pembangunan STOLport pada 2017. Penilaian tersebut adalah berdasarkan *Airport Senate Directive* yang dikeluarkan oleh CAAM serta keperluan MCAR 2016. Berdasarkan penilaian tersebut, STOLport Belaga didapati sebagai *significant non-compliance of safety requirements* terhadap kedua-dua garis panduan tersebut.

MAHB turut memaklumkan bahawa kerja-kerja membaik pulih STOLport memerlukan anggaran kos sebanyak RM20 juta hingga RM30 juta. Pada ketika ini, *MASwings* tidak mempunyai sebarang perancangan untuk menyediakan Perkhidmatan Penerbangan Udara Luar Bandar ke Belaga. Oleh yang demikian, cadangan membaik pulih padang terbang Belaga akan dipertimbangkan setelah *MASwings* mempunyai perancangan dan cadangan ini juga tertakluk kepada kemampuan kerajaan.

Seperti yang saya katakan dan jawab dalam Dewan yang mulia ini, kita sedang berbincang dengan pihak kerajaan Sarawak. Bukan Kementerian Pengangkutan tetapi pihak syarikat induk *MASwings* iaitu MAG sedang berbincang dengan pihak kerajaan Sarawak supaya kerajaan Sarawak akan dapat mengambil alih *MASwings*.

Jadi, hala tuju *Rural Air Services* itu saya rasa akan dimuktamadkan selepas pengambilalihan *MASwings* oleh pihak kerajaan Sarawak dan seterusnya mungkin kerajaan Sarawak ada pelbagai perancangan baharu untuk bagaimana memperluaskan *Rural Air*

Service ini dan juga dapat memperbanyakkan lagi laluan-laluan penerbangan dan sebagainya.

Akhir sekali, bagi pihak Kementerian Pengangkutan Malaysia, saya mengucapkan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat Senator yang telah membahaskan isu-isu berkaitan dengan Kementerian Pengangkutan dan saranan yang dikemukakan. Saya ucapkan terima kasih dan ada baki dua minit, saya serahkan kepada Menteri yang seterusnya. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Tahniah Menteri Pengangkutan... [*Tepuk*] Efisien, ada masa lebihan. Jadi, terima kasih sekali lagi. Saya sekarang ini saya menjemput Menteri Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya.

12.06 tgh.

Timbalan Menteri Pelancongan, Seni dan Budaya [Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan]: *Bismillahi Rahmani Rahim.* Tuan Yang di-Pertua, *assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.*

Terlebih dahulu saya merakamkan setinggi-tinggi penghargaan dan ucapan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat Senator yang telah berbahas dan menyentuh perkara-perkara di bawah tanggungjawab Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya (MOTAC) semasa sesi perbahasan Rang Undang-undang Perbekalan 2024 di Dewan Negara ini dari 29 November hingga 6 Disember 2023 yang lalu.

Pada hari ini, saya akan memberikan maklum balas terhadap pertanyaan-pertanyaan yang telah menyentuh isu MOTAC oleh 10 Ahli Yang Berhormat Senator iaitu:

- (i) Dato' Kesavadas a/l A. Achyuthan Nair;
- (ii) Datin Hajah Ros Suryati binti Alang;
- (iii) Datuk Haji Mustafa bin Musa;
- (iv) Dato' Haji Husain bin Awang;
- (v) Tuan Musoddak bin Ahmad;
- (vi) Datuk John Ambrose;
- (vii) Tuan Amir bin Ghazali;
- (viii) Tuan Abun Sui Anyit;
- (ix) Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff; dan
- (x) Datuk Razali bin Idris.

Datuk Yang di-Pertua, saya mewakili Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya (MOTAC) ingin mengucapkan terima kasih kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri merangkap Menteri Kewangan kerana mempersiapkan kementerian ini dengan bajet

sebanyak RM1.08 bilion untuk terus melaksanakan tugas dalam memastikan industri pelancongan, seni dan budaya terus berkembang dan menyumbang kepada ekonomi negara.

Daripada jumlah yang dinyatakan, sebanyak RM350 juta telah diperuntukkan bagi merencanakan lagi aktiviti promosi pelancongan dan kebudayaan termasuk penganjaran Kempen Melawat Malaysia 2026. Manakala, peruntukkan bagi belanja mengurus adalah sebanyak RM933,539,300 dan baki RM150,022,800 lagi diperuntukkan untuk bajet pembangunan.

Datuk Yang di-Pertua, Kempen Melawat Malaysia 2026 merupakan salah satu inisiatif di bawah Rangka Kerja Pemulihan Pelancongan 2.0 bagi meneruskan momentum pemulihan serta memacu industri pelancongan negara ke arah masa depan yang lebih mampan, berdaya saing dan berdaya tahan selari dengan konsep Madani. Antara strategi kementerian bagi memastikan pertumbuhan ekonomi berasaskan produk pelancongan dapat dirancang adalah seperti berikut:

- (i) mengadakan kerjasama strategik secara G2G, B2B dan bersama ejen pelancongan;
- (ii) penganjaran acara-acara pelancongan;
- (iii) promosi dan pengiklanan memperkasakan usaha-usaha promosi dan pemasaran pelancongan bagi memastikan Malaysia sebagai *top of the mind tourist destination* sebagai bersepadu dan agresif.

■1210

- (iv) pembangunan modal insan barisan hadapan perlu dilatih sebagai persediaan menerima kehadiran pelancong. Bagi memberikan perkhidmatan yang berkualiti, kursus khas mesra Malaysia akan diperkenalkan semula untuk melatih semua *frontliners* dalam sektor pelancongan dan kebudayaan, terutamanya di pusat penerangan dan pusat membeli belah bagi menyambut dan berinteraksi dengan pelancong dengan lebih mesra;
- (v) penambahbaikan infrastruktur, kerja-kerja pemuliharaan, ubahsuai dan naik taraf;
- (vi) penyediaan insentif khas bagi memastikan penglibatan sektor korporat dalam menjayakan Kempen Melawat Malaysia 2026, satu insentif khas akan diperkenalkan bagi menggalakkan penyertaan sektor swasta dalam memberikan sumbangan dan tajaan korporat sepanjang Kempen Melawat Malaysia 2026; dan
- (vii) membangunkan projek membangunkan sektor pelancongan domestik dengan memfokuskan pada aktiviti-aktiviti pelancongan dan kebudayaan seperti ekopelancongan seni dan budaya di seluruh

negara yang menyediakan pengalaman yang unik dan menarik akan dipergiatkan lagi.

Acara-acara pelancongan yang dianjurkan bersempena dengan tahun melawat negeri diberi publisiti melalui kalender acara pelancongan yang disediakan melalui laman web rasmi *Tourism Malaysia* dan risalah *calendar of events* yang diedarkan secara digital di serata dunia dan di pameran-pameran pelancongan domestik dan antarabangsa. Acara-acara pelancongan ini akan turut diuar-uarkan dalam program-program komunikasi dan promosi *Tourism Malaysia*, termasuk di media sosial seperti *Instagram* dan *Facebook*. Walau bagaimanapun, khususnya untuk negeri Melaka, pihak MOTAC telah berjaya membida bagi menganjurkan *World Tourism Day 2025* di negeri Melaka. WTD merupakan satu MACI event UNWTO dan ini amat signifikan untuk mempromosikan Melaka.

Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang ada membawa usul berkenaan pembangunan dan promosi pakej pelancongan. Datuk Yang di-Pertua, MOTAC melalui *Tourism Malaysia* sentiasa memberi peluang kepada semua pemain industri pelancongan, termasuk inap desa dalam memasarkan produk dan perkhidmatan mereka di pameran pelancongan yang dianjurkan dan disertai oleh *Tourism Malaysia* di seluruh negara.

Pada tahun ini sahaja, *Tourism Malaysia* telah mengadakan lapan siri jelajah *Jom Cuti-Cuti Malaysia* dengan penjualan pakej percutian yang menarik serta memberi peluang kepada 245 orang pemain industri pelancongan, membuat jualan terus kepada pengunjung dengan jumlah RM6 juta jualan yang telah terkumpul. Pakej-pakej percutian dengan harga istimewa tersebut itu juga dimuat naik di sesawang *Tourism Malaysia* dan dipromosikan di semua rangkaian media sosial *Tourism Malaysia*.

MOTAC melalui *Tourism Malaysia* bahagian domestik juga mengeluarkan pakej-pakej tertentu seperti yang khas untuk guru-guru Malaysia bagi menawarkan pakej yang terbaik untuk guru yang dicintai. Selain itu, TM turut bekerjasama dengan rakan kerjasama strategik seperti MATTA, MICA dan sebagainya bagi membangunkan pakej-pakej yang berkemampuan untuk rakyat Malaysia. Bagi tahun 2024, *Tourism Malaysia* akan terus komited untuk melipat gandakan usaha bagi pembangunan pakej percutian yang menarik dan mengembangkan promosi ini ke Sabah dan Sarawak.

Senator Dato' Haji Husain bin Awang ada membangkitkan berkenaan dengan perkara tumpuan kepada segmen minat khas iaitu kenderaan rekreasi karavan. Datuk Yang di-Pertua, MOTAC sentiasa menerokai produk aktiviti baharu yang berpotensi untuk dikembangkan. Sebagai produk aktiviti pelancongan dalam memberi nilai tambah dan impak kepada pertumbuhan ekonomi negara, termasuk mengadakan kerjasama rapat dengan kerajaan-kerajaan negeri. Dalam usaha menyediakan kemudahan infrastruktur dan prasarana asas

untuk pelancong dan memastikan standard serta kualiti perkhidmatan sentiasa pada tahap yang tertinggi.

Berhubung usul supaya MOTAC memberi tumpuan kepada segmen kenderaan rekreasi atau RV, MOTAC merupakan salah satu kementerian yang terlibat dalam perbincangan pembangunan industri kenderaan rekreasi yang dipelopori oleh Kementerian Pelaburan, Perdagangan dan Industri (MITI) dan Majlis Pembangunan Koridor Wilayah Ekonomi Pantai Timur (ECERDC).

MOTAC melalui *Tourism Malaysia* bersedia untuk bekerjasama dalam mempromosikan industri RV dan seterusnya memberikan sokongan penuh bagi menjayakan pembangunan industri RV merangkumi pakej pelancongan serta promosi kenderaan RV sebagai produk pelancongan baharu. Sebagai contoh, *Tourism Malaysia* telah menganjurkan Jelajah Campervan Pantai Timur 2023 dari 1 hingga 4 September 2023 yang melibatkan lokasi-lokasi di Kuala Lumpur, Kelantan, Terengganu dan Pahang.

Yang Berhormat Senator Datuk Razali bin Idris dan Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff membawa usul berkenaan dengan peranan ITC dan peruntukan yang diterima serta apakah tindakan di kementerian berkenaan promosi pelancongan Islam?

Datuk Yang di-Pertua, *Islamic Tourism Centre* (ITC) merupakan agensi di bawah MOTAC yang ditubuhkan pada tahun 2009 untuk membantu kementerian dalam membangunkan ekosistem pelancongan Islam dan penjenamaan *Muslim Friendly Tourism and Hospitality* (MFTH) di Malaysia. Fungsi ITC termasuklah menjalankan penyelidikan dan latihan pembangunan kapasiti penggiat industri. Pembangunan industri, pembangunan standard pengiktirafan dan garis panduan berkaitan produk dan perkhidmatan pelancongan Islam.

Bagi tahun 2024, ITC telah diperuntukkan sejumlah RM2.2 juta bagi menampung kos operasi dan emolumen. Tambahan itu, ITC juga akan menerima peruntukan sebanyak RM15 juta untuk pembangunan sektor MFTH sebagai persediaan kempen Tahun Melawat Malaysia 2026 (VM2026). Sejumlah besar daripada peruntukan ini akan dimanfaatkan bagi memperkasakan program pengiktirafan *Muslim-Friendly Tourism and Hospitality Assurance and Recognition* (MFAR).

Selain itu, pelbagai usaha berbentuk seminar, latihan serta pembangunan garis panduan standard dan pengiktirafan yang memberi impak positif kepada penggiat industri pelancongan dan rakyat akan dianjurkan seperti berikut:

- (i) Program Kepimpinan Pemikiran *TOT Leadership* Pelancongan Islam Global;
- (ii) Program Pembangunan Standard dan Pengiktirafan;
- (iii) Program Latihan dan Pembangunan Keupayaan;

- (iv) Minggu ataupun Bulan Pelancongan Islam- *Islamic Tourism Month or Week*;
- (v) Simposium Pelancongan Islam; dan
- (vi) Persidangan Meja Bulat Imam Kebangsaan Pelancongan Masjid.

Pakej Pelancongan Mesra Muslim juga akan dilancarkan bagi menarik pasaran Asia, Timur Tengah dan Eropah, kursus kesedaran pelancongan dan hospitaliti mesra Muslim dan kursus pemandu pelancong mesra Muslim sedang giat dianjurkan oleh ITC agar penggiat industri tempatan bersedia untuk merealisasikan program ini.

Negeri Kelantan dilihat berpotensi besar untuk dibangunkan dan dipromosikan sebagai destinasi pelancongan Islam dan mesra Muslim dengan keunikan budaya. Antaranya Masjid Kampung Laut yang dipercayai dibina pada abad ke-18 akan dipromosikan sebagai 10 buah masjid tertua di Malaysia. Daya tarikan tersebut boleh dipakejkan oleh badan-badan promosi pelancongan negeri dan pusat serta pengusaha pelancongan tempatan bagi membangun dan mempromosikan negeri Kelantan sebagai destinasi pelancongan Islam dan mesra Muslim. Kementerian mengalu-alukan kerjasama pihak kerajaan negeri dalam membangunkan lagi pelancongan Islam di negeri tersebut.

Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui Anyit ada membawa berkenaan dengan promosi Gua Niah dan Gua Mulu di peringkat antarabangsa.

■1220

Datuk Yang di Pertua, Gua Niah dan Gua Mulu sememangnya terkenal antara destinasi ikonik di negeri Sarawak serta telah dimuatkan dalam promosi yang dilaksanakan oleh *Tourism Malaysia* di dalam dan juga di luar negara. Pada 28 Mac hingga 1 April 2022 misalnya telah berlangsung Program Produk Audit dan pembangunan pakej *Eco Adventure Caving in Sarawak* yang meliputi kedua-dua destinasi tersebut.

Gua Mulu juga telah dipromosikan melalui video *Soul of Malaysia* yang telah dilancarkan secara rasmi di Pameran ITB Berlin pada Mac 2023. Kempen Selamat Kembali to Malaysia bersama *BBC Global News* yang telah dijalankan pada tahun ini telah mempromosi produk-produk pelancongan yang menarik antaranya adalah Gua Mulu, melalui editorial di platform *bbc.com* dan juga iklan televisyen di saluran *BBC News*.

Yang Berhormat Senator Tuan Musoddak bin Ahmad membawa usul berkenaan isu pelancongan di Pulau Langkawi yang didakwa semakin malap. Datuk Yang di Pertua, MOTAC melalui *Tourism Malaysia* sentiasa melaksanakan usaha-usaha berterusan dalam memastikan Langkawi menjadi destinasi pilihan utama pelancong.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator, *trend* ketibaan pelawat domestik ke Langkawi adalah secara bermusim sepanjang tahun. *Trend* penurunan atau peningkatan

ketibaan pelawat domestik berlaku dalam bulan-bulan tertentu seperti penurunan pada bulan Julai dan Ogos dan peningkatan pada bulan September dan Disember.

Selain itu, Langkawi merupakan destinasi utama bagi pelbagai Program Suai Kenal-*Familiarization Trip* yang dianjurkan oleh *Tourism Malaysia* dari pelbagai pasaran antarabangsa, antaranya dari negara-negara Eropah, Asia dan ASEAN. Peserta program antaranya terdiri daripada penggiat industri pelancongan, media, dan mempengaruhi media sosial.

Sepanjang tahun ini terdapat lebih daripada 30 Program Suai Kenal yang telah dianjurkan di Langkawi. Di samping itu, *Tourism Malaysia* turut menyediakan ruang dan peluang kepada penggiat industri pelancongan Langkawi termasuk Lembaga Pembangunan Langkawi (LADA) dalam menyertai pameran-pameran utama pelancongan antarabangsa antaranya, *Internationale Tourismus-Börse ITB Berlin*, Arabian Travel Mart (ATM) di Dubai dan *World Travel Market* (WTM) di London.

MOTAC melalui agensinya *Malaysia Convention and Exhibition Bureau* (MyCEB) turut menyokong acara-acara antarabangsa di Langkawi seperti LIMA Langkawi, IRONMAN Langkawi dan *Langkawi Half Marathon 2023* yang baru berlangsung pada 2 Disember 2023. Selain menyokong acara sedia ada MyCEB juga turut menyokong acara antarabangsa pada tahun 2024 seperti *Royal Langkawi Yacht Championship 2024* yang akan berlangsung dari 15 hingga 24 Januari 2024.

Selain itu, bagi acara MICE pada 2024, MyCEB telah menyokong penganjuran beberapa acara di Langkawi, seperti *Asian Regional Conference of IAEG 2024* dan *International Symposium on Polymer Electrolytes* (ISPE).

Untuk makluman Yang Berhormat Senator MyCEB telah menyediakan *Program Meet in Malaysia* iaitu *MyTrippleE*, *Excel*, *Elevate*, *Enliven*, yang merupakan satu program sokongan di bawah Kempen *Meet in Malaysia*. Program ini adalah untuk menarik acara perniagaan serantau, antarabangsa ke Malaysia di samping meningkatkan pasaran acara perniagaan domestik.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Tuan Yang di-Pertua, mohon mencelah.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Saya nak teruskan ini dahulu nanti saya bagi. Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair ada membawa berkenaan usul mengembalikan semula status Port Dickson sebagai destinasi pelancongan tumpuan menjelang Tahun Melawat Malaysia 2026.

Datuk Yang di Pertua, MOTAC melalui *Tourism Malaysia* sentiasa berusaha untuk mengenal pasti dan mempromosikan produk pelancongan yang berpotensi dibangunkan di Negeri Sembilan terutamanya di Port Dickson untuk dipromosikan menjelang Kempen Melawat Malaysia (VM 2026). Bagi tahun 2023 melalui kerjasama dengan kerajaan negeri di bawah Lembaga Pelancongan Negeri Sembilan, sebanyak tiga program bertaraf

antarabangsa telah dilaksanakan iaitu *Raptor Watch*, *PD Beach Run* dan *PD Surfcasting*. Program-program berimpak tinggi ini telah berjaya menarik pelancong segmen minat khas ke Port Dickson dan telah meningkatkan jumlah bilangan pelancong tempatan dan asing.

Selain itu, bagi memastikan Port Dickson terus menjadi destinasi pelancongan yang selesa dan selamat MOTAC sehingga 2023 telah memperuntukkan RM678,000 bagi projek-projek penyelenggaraan kecil pelancongan, kebudayaan dan warisan. MOTAC juga bersedia untuk memperhalusi dan menyokong sekiranya terdapat sebarang permohonan projek pembangunan yang diterima daripada Kerajaan Negeri Sembilan yang berpotensi untuk memberikan nilai tambah serta memperindah lagi kawasan pantai di Port Dickson.

MOTAC juga berpandangan bahawa isu pengurusan sampah memerlukan kesedaran sivik dan kerjasama daripada semua pihak terutama para pengunjung dengan kerjasama pihak berkuasa tempatan (PBT) atau agensi kerajaan negeri yang berkenaan untuk melihat hasil yang lebih berkesan. Pelbagai inisiatif juga telah dilaksanakan oleh MOTAC bagi memberikan kesedaran sivik kepada masyarakat mengenai kepentingan kebersihan melalui *Program Volunteerism*.

Pada tahun ini MOTAC telah melaksanakan dua aktiviti pembersihan dan kehijauan di Port Dickson yang melibatkan seramai 160 orang sukarelawan yang terdiri daripada pengusaha *homestay* iaitu *Program Volunteerism*, Pembersihan Pantai Tanjung Biru Port Dickson pada 18 November 2023 yang melibatkan seramai 130 orang sukarelawan dan *Program Volunteerism Greener Forest Healthier Communities*. Aktiviti penanaman anak pokok pada 22 November 2023 yang melibatkan seramai 30 orang sukarelawan.

Berkenaan usul cadangan atau pun perancangan untuk menjadikan Port Dickson sebagai *duty free* atau bebas cukai seperti Pulau Langkawi dan Pulau Pangkor, perkara ini adalah di bawah bidang kuasa Kementerian Kewangan (MOF).

Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang membawa satu usul berkenaan memartabatkan karya seni dan sastera negara serta mempergiatkan persembahan teater warisan. Datuk Yang di Pertua, MOTAC melalui jabatan dan agensinya sentiasa mengenal pasti dan mengambil langkah proaktif dalam membantu dan mendaya upayakan penggiat seni budaya negara termasuklah Persatuan dan Pertubuhan Seni Kecil yang baharu hendak bergerak.

Melalui Geran Sepadan Sektor Kebudayaan (GSSK) 2023 sebanyak 363 permohonan telah diluluskan dengan jumlah sebanyak RM24.8 juta. Daripada jumlah ini sebanyak 168 permohonan adalah dari bidang warisan dan 195 pula adalah dari bidang budaya.

Bagi tahun 2024 MOTAC telah diperuntukkan sebanyak RM25 juta untuk meneruskan inisiatif ini, termasuklah bagi mengetengahkan karya seni dan sastera negara serta mempergiatkan persembahan teater warisan. Permohonan bagi GSSK 2024 boleh

dikemukakan kepada MOTAC tertakluk memenuhi syarat-syarat yang ditetapkan melalui garis panduan GSSK.

Istana Budaya turut menyediakan pelbagai platform yang sesuai untuk penglibatan semua pihak bagi menganjurkan program persembahan dan seni. Selain itu, MOTAC melalui Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara (JKKN), Jabatan Kebudayaan dan Kesenian Negara sentiasa memastikan penglibatan NGO, penggiat seni budaya dan komuniti setempat dalam program.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri.

Datin Hajah Ros Suryati binti Alang: Timbalan...

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: ...Dan aktiviti yang dilaksanakan dalam usaha menyemarakkan dan memartabatkan seni budaya.

Timbalan Yang di-Pertua: Timbalan Menteri...

Datin Hajah Ros Suryati binti Alang: Mohon mencelah.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Antara program dan aktiviti tersebut adalah seperti Malam Anugerah Teater Malaysia, Panggung Seni Malaysia, Panggung Seni Tradisional (PST), Siri Persembahan Citra Malaysia- *Color of Malaysia*, Program Pelancongan Budaya- *Culture Based Tourism* dan Insentif Seni, dipersilakan.

Datin Hajah Ros Suryati binti Alang: Timbalan Menteri, mohon mencelah.

Timbalan Yang di-Pertua: Selepas ini Datuk Hisamudin.

Datin Hajah Ros Suryati binti Alang: Okey, dalam perbahasan saya, saya ada menyebut pelbagai masalah dan syarat kementerian. Usaha persatuan seni telah terhalang separuh jalan. Maksud saya di sini mereka bukan sahaja terhalang daripada segi modal dan dana untuk membuat acara seni tetapi dirasakan terpinggir oleh pihak kementerian kerana mereka hanya persatuan yang kecil sahaja. Soalan saya, apakah inisiatif terkini kementerian dalam memberi dana dan mekanisme agar persatuan yang betul-betul aktif sahaja dapat menerima bantuan?

■1230

Saya juga ingin mencadangkan kepada kementerian sekurang-kurangnya dapat membantu daripada segi promosi kegiatan seni mereka. Sebagai contoh menggerakkan Unit Komunikasi Korporat Kementerian dalam membantu apa-apa hebahan kegiatan seni tanpa melalui proses yang rumit daripada kementerian. Terima kasih.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Satu pandangan yang cukup baik. Saya sungguh gembira apabila ada Yang Berhormat Senator membela nasib anak-anak seni kita. Yang Berhormat Senator, saya mahu berkongsi dengan pengalaman apa yang saya lalui. Berkenaan dengan perkara-perkara yang dibawa oleh Yang Berhormat Senator.

Di kementerian kita, fokus utama daripada sektor kebudayaan memang kita mahu memperkasakan penggiat-penggiat seni kita. Kementerian kita menyediakan dua ruang yang cukup jelas.

Pertama ialah GSSK iaitu Geran Padan Sepadan Kebudayaan. Kedua, kita ada JKKN. Kedua-dua perkara yang saya sebutkan ini menyediakan geran terutamanya kepada persatuan-persatuan seni ataupun NGO yang dianggap layak untuk menerima bantuan. Memang jelas perkara ini telah dilakukan oleh pihak MOTAC.

Kenapakah saya berkata sedemikian? Kerana ada beberapa buah persatuan yang tidak besar tetapi aktif dan mempunyai kebolehan telah bertemu dengan pihak MOTAC dan pihak MOTAC telah memberikan sokongan daripada segi geran supaya mereka boleh melakukan program-program yang mereka telah cadangkan. Ia nya telah berlaku kerana saya sendiri melalui pengalaman yang saya katakan tadi.

Insyah-Allah, mana-mana penggiat seni ataupun persatuan-persatuan yang ada di negara kita yang mahu melakukan program atau mahu melakukan gerakan yang boleh memperkasakan lagi industri kita, kita akan sentiasa membantu dengan cara-cara ataupun dengan platform-platform yang sedia ada di kementerian.

Saya cadangkan mana-mana persatuan ataupun mana-mana Yang Berhormat Senator tahu memerlukan sokongan daripada pihak MOTAC, kami alu-alukan supaya dapat berhubung terus dengan pihak MOTAC ataupun dengan saya sendiri *insyallah*.

Tuan Abun Sui Anyit: Soalan.

Timbalan Yang di-Pertua: Mana satu Datuk Hisamudin dahulu. Tadi dia bangun YB tak bagi dia jalan.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Kalau habis masa Datuk Yang di-Pertua saya boleh terus tutup.

Timbalan Yang di-Pertua: Kerana pembentangan jawapan YB banyak agak baik jadi saya boleh sambungkan lagi sikit... [*Dewan riuh*] [*Ketawa*]

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Saya mahu minta Datuk Yang di-Pertua tutup.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Kita boleh sambung. Sambung sampai pukul satu.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Tidak apalah, saya sambungkanlah. Saya boleh, boleh.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Datuk Yang di-Pertua, menyentuh mengenai Langkawi tadi. Berbangkit inisiatif yang jalan oleh pihak kerajaan untuk menaikkan taraf produk dan juga kehadiran pelancong di Langkawi, tetapi saya ingin bertanya di sini, adakah pihak *Tourism Malaysia* atau MOTAC mempunyai program atau rancangan untuk penerbangan sewa khas dari luar negara ke Langkawi? Kerana dengan cara ini juga akan menaikkan lagi pelancongan di Langkawi.

Kita tahu bahawa salah satu kaedah untuk menaikkan pelancong asing di Langkawi adalah dengan kaedah ini. Kalau ada, saya hendak tahu- berapa penerbangan yang akan masuk tahun depan dan berapa jumlah yang dijangka pelancong akan masuk melalui kaedah ini?

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Saya tahu Yang Berhormat Senator pernah berkhidmat dengan Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya. Itulah soalan dia selalu teknikal.

Langkawi sentiasa dijadikan salah satu- produk yang paling utama setiap kali kita pergi ke luar negara. Pertama, kenapakah kita promosikan Langkawi? Ini kerana kerajaan telah membelanjakan sejumlah wang yang cukup besar untuk memastikan industri pelancongan di Langkawi segar.

Kedua, berkenaan dengan persoalan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator. Adakah inisiatif kementerian untuk melakukan *charter flight*? Di kementerian ini kita ada geran *chatter flight*. Memang setiap usaha yang dilakukan terutamanya dalam isu *charter flight* ini Langkawi menjadi salah satu- destinasi yang paling utama, tetapi kita harus sedar pandemik COVID-19 baharu selesai dan banyak *air liner* ataupun *carriers*, dengan izin, tidak mempunyai kemampuan dari sudut *fleet* ataupun dari sudut penerbangan mereka kerana ada faktor-faktor yang tertentu, tetapi apa yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator, saya yakin pada tahun depan kita akan mampu membawa beberapa *chatter flight* ke Pulau Langkawi. Tujuan utama adalah untuk memakmurkan industri pelancongan di sana. Saya harap jawapan itu boleh menggembirakan Yang Berhormat Senator... [Dewan riuh] [Ketawa]

Timbalan Yang di-Pertua: YB, YB Menteri. Saya tadi kurang perasan dalam aturan jawapan Menteri ini. Selepas ini Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Kos Sara Hidup.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Ya, betul.

Timbalan Yang di-Pertua: Menterinya baharu dilantik.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Ya, itu betul.

Timbalan Yang di-Pertua: Jadi, saya rasa elok juga kalau YB gulung.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Saya amat bersetuju dengan pandangan Datuk Yang di-Pertua... [Dewan riuh] [Ketawa]

Timbalan Yang di-Pertua: Dengan secepat mungkin ya.

Tuan Abun Sui Anyit: Datuk Yang di-Pertua...

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Saya minta maaf saya bagi satu boleh?

Tuan Abun Sui Anyit: ...Mohon, satu soalan.

Timbalan Yang di-Pertua: Satu hendak bagi? Baik.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Okey bagi satu soalan terakhir. Pasal Menteri baharu jadi kita kena bagi...

Timbalan Yang di-Pertua: [Ketawa]

Tuan Abun Sui Anyit: Okey, okey terima kasih. Soalan saya. Jadi, saya sangat tertarik dengan apa yang kementerian buat iaitu seni dan budaya ini. Untuk pengetahuan Yang Berhormat Timbalan Menteri, ada satu- persatuan di Sarawak yang saya juga lah penasihatnya.

Kita sudah sejak 27 tahun *without fail* kita mengadakan aktiviti ya. Kita memperkenalkan seni dan budaya kita setiap tahun. Kalau boleh saya berminat untuk berhubung dengan kementerian supaya memberikan geran kepada kami kerana yang kekangan utama kami adalah kekangan kami adalah memang kewangan, tetapi hampir-sangat sokongan kuat oleh penduduk dan su percaya ini akan lebih bersemangat lagi untuk kita melakukannya pada tahun hadapan ini. Terima kasih.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Yang Berhormat Senator satu-satunya Yang Berhormat ada bagi pujian kepada MOTAC... *[Dewan riuh]* *[Ketawa]* Di atas semangat itu kita akan bantu Yang Berhormat sebaik mungkin.

Jadi, saya rumuskan Datuk Yang di-Pertua. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Baik.

Tuan Khairul Firdaus bin Akbar Khan: Datuk Yang di-Pertua, MOTAC melalui jabatan dan agensinya sentiasa memberi ruang dan peluang kepada semua pemegang taruh seperti karyawan dan persatuan untuk memasarkan produk mereka melalui aktiviti persembahan, pameran dan program merakyatkan seni budaya yang dianjurkan.

Lembaga Pembangunan Seni Visual Negara (LPSVN) pula sentiasa membantu dan memberi ruang kepada persatuan seni dan karyawan untuk mempromosi dan memasarkan produk seni visual yang dihasilkan bagi membantu mereka menjana pendapatan. Antara inisiatif yang telah dilaksanakan termasuklah penganjuran:

- (i) Program *Young Entrepreneur* (YAE);
- (ii) Program *Malaysia Art Ekosistem Festival* (MAEF);
- (iii) *art expo*; and
- (iv) *art deco*.

LPSVN juga turut menjalinkan kerjasama dengan syarikat-syarikat swasta, galeri seni dan penggiat seni visual tempatan bagi membantu penggiat seni visual mempromosikan produk seni visual yang dihasilkan seperti kerjasama dengan *Todak Academy* bagi penganjuran Program *Learn To Build Video Games* bersama UOB bagi Program *Jom Transform Art Digital Accelerator*. Bersama pihak GMBBKL bagi tajaan 22 unit ruang pameran secara percuma untuk penggiat seni.

Selari dengan Teras Enam, Dasar Kebudayaan Negara (DAKEN), penjana ekonomi kebudayaan, kraf tangan Malaysia giat membuat persiapan dalam pameran dan promosi di

lokasi-lokasi tumpuan pelancong. Program ini diadakan di beberapa pintu masuk yang telah dikenal pasti. Antaranya di tujuh buah lapangan terbang dalam antarabangsa iaitu Terminal 1 dan Terminal 2 Kuala Lumpur-Senai, Johor; Langkawi, Kedah-Bayan Lepas, Pulau Pinang, Kota Kinabalu, Sabah dan Kuching, Sarawak.

Dengan ini pihak kami optimis program pameran dan promosi ini mampu melestarikan imej dan identiti Malaysia melalui produk kraf untuk pelancong lebih mengenali budaya setempat, masyarakat di Malaysia. Berkaitan dengan perkara-perkara yang dibawa oleh Ahli-ahli Yang Berhormat Senator yang lain. Disebabkan kesuntukan masa, saya tidak dapat menghabiskan penggulungan saya ini. *Insyah-Allah* pihak kementerian akan memberikan jawapan secara bertulis.

■1240

Sekali lagi, saya mengucapkan terima kasih kepada semua Ahli-ahli Yang Berhormat Senator kerana telah memberikan pandangan yang cukup bernas dan setiap pandangan ini kita akan gunakan demi kebaikan Kementerian Pelancongan, Seni dan Budaya.

Untuk makluman, Datuk Yang di-Pertua sebagai penutup, saya mengucapkan tahniah kepada Datuk Armizan atas jawatan yang baharu dilantik... *[Tepuk]* Saya pun tidak mahu memberikan kata-kata yang banyak lagi kerana dia perlu angkat sumpah selepas ini... *[Ketawa]*

Sekali lagi saya mengucapkan terima kasih kepada Ahli-ahli Yang Berhormat. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih, YB. Masa 12.40. YB Menteri, saya akan bagi YB Menteri lebih masa sikit lepas pukul 1 untuk gulung ya, tapi kalau boleh buat cepat lagi bagus juga. Belum angkat sumpah lagi... *[Ketawa]*

Seorang Ahli: Jawab dulu.

Timbalan Yang di-Pertua: Jawab dulu... *[Ketawa]* Terima kasih.

Sekarang saya jemput YB Menteri Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Kos Sara Hidup untuk menjawab.

[Dijawab oleh YB Papar iaitu Menteri di Jabatan Perdana Menteri Hal Ehwal Sabah, Sarawak dan Tugas-tugas Khas- yang menanggung tugas sebagai Menteri di Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Kos Sara Hidup]

12.41 tgh.

Menteri Hal Ehwal Sabah, Sarawak dan Tugas-tugas Khas [Datuk Armizan bin Mohd Ali]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*, salam sejahtera dan salam perpaduan.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, saya mohon izin untuk membuat penggulungan dan sekali gus menjawab isu-isu yang dibangkitkan sepanjang sesi perbahasan RUU Perbekalan bagi pihak Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Kos Sara Hidup.

Saya ingin merakamkan ucapan terima kasih atas segala pandangan, cadangan, pertanyaan, mahupun teguran yang dilontarkan oleh setiap Ahli Yang Berhormat Senator yang bangkit berbahas atas perkara dan isu yang melibatkan tugas, tanggungjawab dan kefungisian kementerian ini.

Di awal penggulungan perbahasan ini, saya juga ingin mohon mengambil kesempatan bagi pihak seisi keluarga KPDN untuk merakamkan setinggi-tinggi penghargaan atas jasa dan sumbangan mantan Menteri, Allahyarham Datuk Seri Haji Salahuddin bin Ayub dan sepanjang tempoh pemangkuan, sejujurnya saya saksi dan- kepada komitmen dan juga kerja keras serta legasi kecemerlangan kepimpinan beliau di KPDN... [Tepuk]

Datuk Yang di-Pertua, Timbalan Yang di-Pertua, agenda dan fokus kerajaan termasuk Belanjawan 2024 yang bertemakan 'Reformasi Ekonomi Memperkasa Rakyat' perlu dilaksanakan dengan mengambil kira tuntutan dan realiti semasa. Dewan ini perlu menerima hakikat dan realiti bahawa ekonomi dunia dan khususnya isu kos sara hidup merupakan latar penting yang tidak boleh kita pinggir dan ketepikan.

Baru-baru ini kita telah menganjurkan Simposium Kos Sara Hidup 2023 pada hujung November yang lalu yang dianjurkan oleh *National Action Council on Cost of Living* (NACCOL), KPDN merupakan Sekretariat.

Banyak perkara yang telah dibincangkan. Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri I, sewaktu ucapan perasmian menyentuh pelbagai hal termasuklah inisiatif pensasaran semula subsidi yang bakal menjadi agenda besar kerajaan sebagai mana juga yang telah disentuh oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri merangkap Menteri Kewangan dalam pembentangan belanjawan.

Selain daripada itu, antara rumusan utama simposium merupakan hakikat dan realiti sebenar kos sara hidup ini tidak sewajarnya tertumpu kepada peranan dan kefungisian KPDN semata-mata. Menangani kos sara hidup bukan juga sahaja sekadar berasaskan model pendekatan *whole of government*, dengan izin, tetapi menuntut kepada pendekatan dan kaedah *whole of nation approach*, dengan izin.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, sebagai respons awal kepada keprihatinan umum Ahli-ahli Dewan berhubung isu kos sara hidup, terdapat sembilan Ahli Dewan Negara yang telah menyentuh isu-isu spesifik dan terdapat juga Ahli-ahli Dewan Negara yang menyentuh secara umum. Izinkan saya untuk berkongsi beberapa kajian dan perspektif asas mengenai isu kos sara hidup yang ada pada mutakhir ini yang boleh dijadikan sebagai panduan dan rujukan kita bersama.

Pertama, *Global Risks Report 2023*. Satu kajian risiko yang dilaksanakan oleh *World Economic Forum*, meletakkan *cost of living*, dengan izin, kos sara hidup ini sebagai risiko utama atau *severe risk global* untuk tempoh setahun, dua yang akan datang.

Krisis kos sara hidup di tingkat yang pertama mengatasi segala macam risiko termasuk risiko bencana dan *natural disaster*. Satu bancian yang dibuat oleh *Institute of Strategic Analysis & Policy Research* (INSAP) menyatakan antara isu dan perkara yang meresahkan rakyat sejak beberapa tahun adalah perkara yang seperti berikut:

- (i) keadaan ekonomi;
- (ii) kenaikan kos sara hidup;
- (iii) kejatuhan kuasa beli; dan
- (iv) kenaikan perbelanjaan hutang- *rising credit expenses*;

Ini menunjukkan, sejajar dengan kajian *Deloitte's Global 2023 Gen Z and Millennial Survey* turut menyebutkan bahawa lebih 50 peratus generasi muda Malaysia merasakan perkara yang amat merunsingkan dan paling meresahkan mereka adalah juga soal *cost of living*. Kajian Deloitte yang sama juga menyebut tentang peratusan *paycheck to paycheck generation* yang semakin meningkat. Generasi yang menerima gaji hari ini dan hanya untuk menanti hari gaji untuk bulan yang berikutnya.

Beberapa indeks global seperti *Mercer 2023, Cost of Living City Ranking* dan *The EIU Worldwide Cost of Living* turut memberikan gambaran bahawa isu kos sara hidup- *cost of living* seluruh dunia saya *quote*, "*Sedang berlaku at an alarming rate pada kadar yang amat getir dan merisaukan.*" Inilah antara kerangka isu yang menggambarkan kepada kita bahawa perkara berkaitan dengan kos sara hidup ini merupakan satu isu global yang perlu sama-sama kita tangani.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, untuk isu-isu spesifik yang dibangkitkan, Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang berbahas dan bertanya, sejauh mana sambutan rakyat terhadap Jualan Rahmah dan bolehkah program ini dilanjutkan untuk tempoh lebih panjang serta menjemput banyak syarikat swasta dan usahawan desa agar mereka juga dapat menjual produk dan perkhidmatan yang harganya murah dan berpatutan.

Sejak pelancaran Program Jualan Rahmah pada April 2023, KPDN telah menyasarkan pelaksanaan di 222 buah kawasan Parlimen dan 640 buah kawasan DUN di seluruh negara. Sehingga 11 Disember 2023, Jualan Rahmah telah merekodkan kehadiran lebih 5.6 juta orang pengunjung di 4,234 buah lokasi.

Program Jualan Rahmah yang dilaksanakan di seluruh negara sentiasa mendapat sambutan yang amat menggalakkan dengan penglibatan pasar raya besar, pasar raya, peruncit, pemborong dan pembekal yang merupakan pemain industri sedia ada yang sentiasa komited dalam memastikan PJR dilaksanakan dengan jayanya.

Sekiranya terdapat syarikat atau usahawan yang berminat memasarkan produk mereka dalam program PJR mereka boleh berhubung dan berbincang dengan pejabat KPDN negeri. Asasnya, PJR merupakan program yang mengutamakan penjualan barang keperluan

harian pada kadar 10 hingga 30 peratus lebih rendah berbanding harga pasaran selain penawaran pelbagai barangan keperluan harian dengan jaminan bekalan yang stabil.

Ini lah asasnyanya. Jadi sekiranya terdapat pengusaha, usahawan yang ingin menyertai dalam program PJR, mereka perlu untuk berbincang kerana perlu menepati bahawa tawaran barangan itu adalah pada kadar diskaun 10 hingga 30 peratus daripada harga pasaran.

Datuk Yang di-Pertua, seperkara lagi yang juga dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator iaitu mengenai jaminan kerajaan agar tidak berlaku kenaikan harga barangan lagi pada tahun hadapan dan apakah mekanisme yang memastikan kos sara hidup diunjurkan stabil bagi tahun 2024.

Untuk menjamin harga tidak naik ibarat peribahasa titian biasa lapuk, janji biasa mungkir. Ibarat murah di mulut, mahal di timbangan. Bercakap senang, membuatnya susah. Sejajurnya tidak wajar untuk kerajaan berjanji atas perkara yang tidak keseluruhannya dalam kawalan kerajaan. Apatah lagi sistem ekonomi Malaysia mengadaptasi sistem ekonomi pasaran bebas- *free market*.

■1250

Tahap kenaikan harga barangan dan perkhidmatan diukur melalui kadar inflasi negara seperti mana yang dilaporkan di dalam Laporan Indeks Harga Pengguna. Pada 24 November 2023 Kementerian Ekonomi melalui Jabatan Perangkaan Malaysia (DOSM) telah melaporkan kadar inflasi bagi bulan Oktober 2023 telah mereda kepada 1.8 peratus lebih rendah berbanding 1.9 peratus pada September 2023. Jauh lebih rendah berbanding kadar 3.8 peratus ketika Kerajaan Perpaduan mula dibentuk. Ini merupakan manifestasi kesungguhan kerajaan dan seluruh jentera kerajaan termasuklah industri yang bekerjasama.

Seperti yang kita sedia maklumi, Malaysia mengamalkan sistem ekonomi pasaran bebas dan harga barang dipengaruhi oleh penawaran dan permintaan- *supply and demand*, dengan izin. Namun, kerajaan turut melaksanakan mekanisme kawalan dengan menetapkan harga kawalan terhadap beberapa barangan keperluan dan semasa musim perayaan ketika permintaan dijangka melonjak terhadap barangan keperluan tertentu.

Di samping kawalan harga dan barang kawalan, instrumen utama kerajaan pada masa ini lah pemberian subsidi sama ada dalam bentuk pukal mahupun bantuan tunai. Antara strategi dan mekanisme yang telah dan sedang dilaksanakan oleh kerajaan iaitu pemberian subsidi pukal bahan api, petrol, diesel dan LPG, subsidi minyak masak sawit, kemasan paket, rebat bil elektrik dan Inisiatif Payung Rahmah.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui Anyit bangkit bertanya tentang peruntukan sebanyak RM225 juta yang disediakan untuk program pengedaran barang keperluan asas seperti LPG, *Community Drumming* untuk kawasan pedalaman yang diperluaskan ke kawasan baru seperti Engkerebai, Mukah Sarawak. Yang

Berhormat Senator ingin tahu bagaimana kawasan Sarawak yang lain adakah mereka juga terlibat.

Pada tahun 2023 sebanyak 116 buah zon melibatkan 573 buah kawasan pengedaran dan 931 *point of sales* telah dimasukkan di bawah Program Pengedaran Barangan Perlu, LPG dan *Community Drumming* di seluruh Sarawak. Kementerian telah membuat penilaian dan sukacita dimaklumkan bahawa untuk tahun 2024 buah kawasan Engkerebai di Mukah telah pun dimasukkan sebagai zon tambahan dalam pelaksanaan program ini.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator juga KPDN sedang meneliti dua lagi zon baru di daerah Mukah iaitu Ulu Bayan dan Tebaang. Pada masa yang sama KPDN juga sedang membuat penilaian zon baru di Miri iaitu Long Kawi dan Long Bangan.

Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey Ah Fang Bin Suan dalam jalur topik yang sama mohon kepada pihak KPDN untuk menjelaskan dan memperincikan modus operandi program ini di Sabah dan kadar keberhasilan program ini. Saya perlu kongsi bahawa program penyeragaman harga barang ini meliputi dua buah komponen program.

Pertama, Program Penyeragaman Harga Barang *port-to-port* atau pelabuhan-ke-pelabuhan dengan peruntukan sebanyak RM40 juta.

Komponen kedua, pengedaran barangan perlu LPG dan juga *Community Drumming* iaitu daripada *Post ke Post*, *Point of Source* kepada *Point of Sales*. Ini melibatkan peruntukan sebanyak RM225 juta. Untuk program ini bukan hanya Sabah dan Sarawak tetapi juga melibatkan empat buah negeri yang lain di Semenanjung Malaysia.

Bagi Program Pengedaran Barang Perlu, LPG dan *Community Drumming* kerajaan telah melantik syarikat *transporter* secara tender terbuka bermula tahun ini untuk membeli bekalan daripada pembekal atau punca bekalan dan seterusnya menghantar dan menjual bekalan tersebut kepada *Point of Sales* di kawasan pengedaran. Pelaksanaan kaedah perolehan secara tender terbuka ini telah bermula secara menyeluruh di bawah pimpinan kerajaan pada hari ini khususnya pelantikan secara menyeluruh untuk pelaksanaan pada bulan Mei 2023.

Harga yang dibeli oleh *Point of Sales* daripada *transporter* adalah lebih rendah daripada harga kawalan ditetapkan oleh kerajaan. Ini untuk membolehkan *Point of Sales* tersebut kemudiannya menjual tujuh barangan terbabit pada harga yang ditetapkan oleh kerajaan di mana kerajaan telah menanggung kos pengangkutan daripada *Point of Source* kepada *Point of Sales*.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, untuk Sabah sahaja untuk makluman Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey, Program Penyeragaman Harga ini merangkumi 69 buah zon, 217 buah kawasan pengedaran dan 635 bilangan *Point of Sales*. Secara umumnya program ini telah memberi manfaat kepada hampir 1.1 juta orang penduduk di kawasan pedalaman di seluruh negara yang sebelum ini terpaksa membayar harga yang lebih tinggi bagi tujuh

barangan asas tersebut antara sekitar 15 peratus sehingga 840 peratus lebih tinggi daripada harga yang telah ditetapkan.

Contohnya penduduk di Tomanggong, Sandakan perlu membeli LPG 14 kilogram dengan harga RM44 berbanding harga RM26.60 di kawasan yang terdekat di mana terdekat khusus untuk kawasan Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey yang juga pernah menjadi ADUN bagi kawasan Nabawan.

Contoh terdapat enam buah kawasan pengedaran, 'Dua Ria', 'Timposison', 'Pamun Tarian', Baru Saup, Petagas dan Kampung Nabawan. Dengan Program Penyeragaman Harga ini perbezaan harga dapat dikurangkan di antara 26 hingga 120 peratus bagi kawasan Nabawan. Contohnya bagi jualan LPG daripada harga RM36 setong kini telah dapat dijual dengan harga RM26.60. Bagi RON95 daripada harga RM4.50 seliter yang *available* di kawasan Nabawan, kini telah dapat dijual pada kadar RM2.05 sebagaimana yang ditetapkan oleh kerajaan. Program ini dapat memastikan rakyat di kawasan pedalaman yang terlibat juga mendapat akses kepada tujuh barangan tersebut pada harga yang ditetapkan oleh kerajaan.

Saya juga ingin kongsi di Dewan Negara ini sewaktu berada di Sabah dan Labuan hujung minggu baru-baru ini Yang Amat Berhormat Perdana Menteri telah mengumumkan bahawa satu jawatankuasa khas akan dibentuk yang dipengerusikan oleh Timbalan Perdana Menteri II untuk melihat kepada ikhtiar penstabilan harga barang yang lebih menyeluruh bagi Sabah, Sarawak dan Labuan kerana kita tahu bahawa barang-barang keperluan di Sabah, Sarawak dan juga Labuan jauh lebih tinggi berbanding Semenanjung Malaysia yang antara lainnya berpunca daripada isu logistik.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Puan Susan Chemera Anding bertanya tentang mekanisme untuk membolehkan peniaga dan pengguna memberi input berkenaan dengan sama ada polisi kerajaan efektif atau tidak dan impak polisi kerajaan dalam mengawal harga barang dan perkhidmatan. Yang Berhormat Senator juga bertanya apakah peranan yang dimainkan oleh polisi dan faktor ekonomi antarabangsa dalam mempengaruhi harga domestik dan bagaimanakah kerajaan menangani faktor tersebut.

Telah saya sebutkan pada awal tadi kos sara hidup ini merupakan isu global pada ketika dan saat ini. Kita perlu menerima hakikat apakah ada keterkaitan senario antarabangsa dan harga domestik sebagaimana yang saya sebut ya, kajian-kajian *World Economic Forum*, *World Bank* juga mengesahkan tentang perkara tersebut.

Datuk Timbalan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Datuk Haji Aziz bin Ariffin...

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Datuk Yang di-Pertua, izin saya mencelah sedikit. Terima kasih. Ada tak usaha yang mungkin boleh dibuat oleh kerajaan bagi menurunkan kos ini untuk kerajaan menurunkan kos bahan input sesuatu produk utama. Terima kasih.

Datuk Armizan bin Mohd Ali: Datuk Timbalan Yang di-Pertua, memang ini merupakan antara usaha yang dilaksanakan oleh kerajaan sebagaimana yang saya sebutkan

tadi ia memerlukan dalam kita menangani isu kos sara hidup ini memerlukan kepada inisiatif dan pendekatan bukan hanya *whole of government*, tetapi juga *whole of nation*. Itu sebabnya melalui Majlis Tindakan Sara Hidup (NACCOL) bukan hanya KPDN ikhtiar-ikhtiar yang dilaksanakan termasuk melibatkan Kementerian Pertanian dan isu untuk bagaimana kita melihat...

Tuan Abun Sui Anyit: Datuk Timbalan Yang di-Pertua, saya mohon mencelah sekejap.

Datuk Armizan bin Mohd Ali: ...Dalam kos input tersebut antara perkara yang dipertimbangkan oleh kerajaan.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri, memandangkan masa dah pukul satu, saya tidak akan membenarkan pencelahan ya. Kalau tidak nanti Yang Berhormat Menteri akan terlebih, terlajak masa nanti. Jadi, Yang Berhormat Menteri sila teruskan dan habiskan dalam tempoh masa yang diberikan itu. Terima kasih.

Datuk Armizan bin Mohd Ali: Okey. Datuk Timbalan Yang di-Pertua, banyak lagi isu yang dibangkitkan, saya mohon untuk menjawab secara bertulis. Namun, seperkara penting yang dibangkitkan adalah berkaitan dengan penyasaran semula subsidi yang juga terkait dengan harga-harga barang yang juga menimbulkan kekhuatiran rakyat di luar sana.

Bagi saya perlu disebutkan penyasaran semula subsidi ini tidak bermaksud subsidi dimansuhkan tetapi subsidi ini disasarkan bukan secara pukal tetapi ia melibatkan golongan yang memerlukan. Perkara ini bukanlah perkara baru, lebih daripada satu dekad kita bercerita tentang usaha untuk pelaksanaan subsidi bersasar. Namun, kerana faktor-faktor tertentu termasuklah isu politik maka tidak dapat dilaksanakan.

Namun, kita melihat adakah mekanisme sedia ada, struktur ekonomi kita sedia ada dapat menangani isu kos sara hidup? Kalau melihat kepada isu-isu berbangkit, nyata tidak. Ini kerana kita masih lagi berhadapan dengan isu kenaikan harga barang yang tertentu yang memerlukan tindakan drastik dibuat. Atas sebab itu, kita memerlukan kepada penyasaran subsidi kerana antaranya subsidi bil yang terlalu meningkat saban tahun tidak mencapai objektif asas. Tumpuannya kepada golongan yang memerlukan tetapi juga diterima oleh warga asing dan sebagainya. Isu ketirisan, isu penyeludupan dan juga kebergantungan yang keterlaluan.

Saya ambil contoh tahun 2018 subsidi bil kita hanya pada kadar RM30.5 bilion. Namun, pada tahun 2022 subsidi bil kita telah meningkat kepada RM91.9 bilion. Pada tahun ini unjurannya iaitu RM80.9 bilion. Jadi, adakah kerajaan akan terus memansuhkan subsidi? Tidak. Ini kerana kalau kita lihat dalam pembentangan Belanjawan 2024 ini masih ada subsidi bil, peruntukan berkaitan subsidi yang berjumlah RM58 bilion, 50 peratus daripadanya iaitu usaha untuk kita mengawal harga-harga barang.

Jadi, Datuk Timbalan Yang di-Pertua bagi saya kita perlu untuk memahami dan menerang bahawa penyasaran subsidi, ini adalah amat penting. Namun sebagaimana penegasan KPDN, kita terlibat dalam perancangan mekanisme pelaksanaan ini adalah penyasaran semula subsidi ini perlu hadir bersama dengan jaminan perlindungan sosial termasuk bantuan sosial.

Atas sebab itu kita amat mengalu-alukan komitmen Yang Amat Berhormat Perdana Menteri bahawa sekiranya terdapat isu dalam pelaksanaan penyasaran subsidi secara bersasar in kerajaan tidak akan teragak-agak untuk meningkatkan bantuan tunai kepada rakyat sebagaimana pada tahun 2024 peruntukkan telah ditambah daripada RM8 bilion kepada RM10 bilion. Yang penting bantuan itu sampai kepada golongan sasaran yang memerlukan. Kita masih akan melaksanakan mekanisme kawalan tertentu tetapi secara bersasar untuk memastikan bahawa bantuan itu tepat sampai kepada golongan yang memerlukan.

Jadi, Datuk Timbalan Yang di-Pertua, kita mengharapkan Ahli-ahli Yang Berhormat di Dewan Negara ini juga bersama dengan kerajaan untuk kita memberikan penerangan. Ini kerana mahu atau tidak, penyasaran semua subsidi ini adalah amat penting. Sekali lagi saya ingin menegaskan bahawa di peringkat KPDN kementerian yang bertanggungjawab tentang kos sara hidup kita akan memastikan bahawa penyasaran semula subsidi itu akan hadir bersama dengan jaminan perlindungan sosial khususnya kepada masyarakat yang memerlukan.

Saya sekali lagi mengalu-alukan kebersamaan daripada Ahli-ahli Yang Berhormat dan sekiranya ada jawapan yang belum sempat dijawab di sini saya akan jawab secara bertulis. Saya juga ingin menjemput sekiranya ada keperluan di kalangan Ahli-ahli Yang Berhormat untuk memberikan syor, pandangan dan mengetahui mekanisme, strategi dan pendekatan yang dilaksanakan oleh KPDN untuk kita membuat taklimat khas khususnya berkaitan dengan penguatkuasaan.

Saya melihat KPDN ini ada tiga teras ke fungsian. Kita meneruskan legasi Inisiatif Payung Rahmah. Namun, teras kepada KPDN sebenarnya merupakan penguatkuasaan untuk memastikan akta-akta yang terdapat, untuk memastikan isu kartel ini dapat kita tangani melalui kerangka perundangan yang sedia ada di KPDN ini.

Jadi, Datuk Timbalan Yang di-Pertua terima kasih atas kebersamaan, syor, dan pandangan. Saya harap kita dapat terus bekerjasama demi kepentingan dan kesejahteraan rakyat. Terima kasih Datuk... *[Tepuk]*

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Nampaknya dalam tempoh empat bulan, lima bulan Yang Berhormat telah memangku jawatan ini memang sesuai kalau PMX lantik Yang Berhormat sebagai Menteri untuk menjaga portfolio ini... *[Tepuk]* Jadi, terima kasih sekali lagi.

Jadi, Ahli-ahli Yang Berhormat Dewan ditangguhkan dan akan bersidang semula jam 2.30 petang dengan Menteri Pendidikan memulakan jawapan. Terima kasih.

[Mesyuarat dtempohkan pada pukul 1.07 tengah hari]

■1430

[Mesyuarat disambung semula pada pukul 2.30 petang]

[Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai mempengerusikan Mesyuarat]

Datuk Paul Igai: Ahli-ahli Yang Berhormat, Dewan bersidang semula. Saya hendak meneruskan sesi giliran Menteri-Menteri menjawab ke atas RUU.

Dengan itu, saya jemput Menteri Pendidikan. Silakan.

2.32 ptg.

Menteri Pendidikan [Puan Fadhlina binti Sidek]: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. *Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*, salam sejahtera dan salam Malaysia Madani. Pertamanya Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya merakamkan ucapan tahniah kepada dua orang Senator yang telah mengangkat sumpah pada pagi ini.

Seterusnya Tuan Yang di-Pertua, saya juga ingin merakamkan ucapan terima kasih kepada 27 Ahli Yang Berhormat yang telah membangkitkan 61 perkara yang berkaitan dengan pendidikan. Ini menunjukkan Ahli-ahli Yang Berhormat sangat prihatin dan peka terhadap isu-isu pendidikan yang sedang berlangsung dalam dunia pendidikan hari ini.

Tuan Yang di-Pertua, dalam Belanjawan 2024, Kementerian Pendidikan telah diperuntukkan peruntukan terbesar bagi Belanjawan 2024 dan tanggungjawab ini kami galas dengan penuh rasa tanggungjawab, menginsafi amanah yang cukup besar untuk menguruskan belanjawan yang begitu besar.

Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya memulakan penjelasan yang amat terkait rapat dengan Dasar Pendidikan Negara seperti yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat Senator.

Sistem pendidikan negara. Ahli Yang Berhormat Senator Puan Noorita binti Sual dan Senator Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff telah membangkitkan tentang sistem pendidikan negara serta perancangan bagi hala tuju Dasar Pendidikan Negara.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, setiap penggubalan dasar atau program oleh KPM akan bertunjangan kepada Falsafah Pendidikan Kebangsaan supaya generasi yang lahir daripada sistem pendidikan kebangsaan berketerampilan daripada segi rohani, jasmani, emosi dan intelek secara holistik. Justeru, Falsafah Pendidikan Kebangsaan kekal menjadi teras pertimbangan dalam merangka dan menentukan hala tuju pendidikan Malaysia.

Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia 2013–2025 yang merupakan pelan transformasi pendidikan juga merupakan panduan utama KPM dalam menghadapi cabaran

abad ke-21 serta menambah baik sistem pendidikan negara. Pelan Pembangunan Pendidikan ini menggariskan lima aspirasi sistem dan enam aspirasi murid yang perlu dicapai bagi memastikan negara berupaya melahirkan generasi muda yang berfikir secara kritis dan kreatif serta memenuhi keperluan tenaga kerja masa depan.

KPM telah melaksanakan pelbagai inisiatif bagi memastikan transformasi pendidikan dilaksanakan. Inisiatif yang dirancang dipantau keberkesanannya dengan mengikut peredaran masa bagi memastikan sistem pendidikan negara berada pada tahap terbaik. Ahli Yang Berhormat Senator boleh mendapatkan Laporan Tahunan Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia bagi tahun 2022 kerana ini merupakan laporan yang memang kami keluarkan setiap tahun bagi memantau Pelan Pembangunan Pendidikan ini.

KPM memanfaatkan teknologi dan digital secara berterusan bagi meningkatkan kualiti pendidikan negara. Sehubungan itu, Dasar Pendidikan Digital yang telah dilancarkan pada 28 November 2023 yang lalu telah dirangka bertujuan melahirkan generasi fasih digital yang berdaya saing. Dasar ini menggariskan strategi serta pelan tindakan jangka pendek dan jangka panjang bagi memastikan murid berupaya mengguna pakai teknologi digital untuk pembelajaran serta memanfaatkan inovasi dan transformasi digital di sekolah, rumah atau di mana sahaja. Dasar Pendidikan Digital menggariskan enam-teras strategik merangkumi murid fasih digital, pendidik kompeten digital, budaya kepimpinan digital berwawasan, pengupayaan infostruktur dan infrastruktur, kandungan digital berkualiti dan rakan strategik yang kompeten.

Tuan Yang di-Pertua, KPM kini sedang giat dalam menyediakan kurikulum baru yang akan disebarikan pada tahun 2027. Kerangka Kurikulum Persekolahan 2027 ini juga telah dijelaskan kepada seluruh warga KPM melalui Program Bicara Profesional Berkaitan Kurikulum Persekolahan 2027 pada 6 Disember 2023. Dalam usaha memperkasakan sistem pendidikan menerusi kurikulum, KPM mengambil kira agenda pendidikan digital, revolusi perindustrian, pendidikan karakter dan kewarganegaraan global yang merupakan trend dalam pembangunan kurikulum. Perubahan ke arah kurikulum berorientasikan kompetensi diperlukan untuk menggalakkan pembelajaran aktif dalam kalangan murid dan seterusnya, mampu menghadapi cabaran masa hadapan serta meningkatkan kebolehpasaran mereka.

Selain itu, pendekatan bersepadu merupakan pendekatan yang telah diteliti dan dicadangkan untuk dilaksanakan dalam Kurikulum Persekolahan 2027 secara interdisiplin dan transdisiplin. Pendekatan ini sejajar dengan saranan agenda pembelajaran masa depan 2030 dari OECD. Amalan terbaik yang bersesuaian akan diadaptasi dalam pembelajaran bersepadu 2027 kelak.

Seiring dengan gerak kerja untuk menyediakan kurikulum baharu menjelang tahun 2027, KPM kini sedang menilai pencapaian Pelan Pembangunan Pendidikan dan juga telah memulakan perancangan dan libat urus bersama-sama pemegang taruh dalam

membangunkan pelan pendidikan baharu dengan mengambil kira senario pendidikan terkini. Sesi libat urus ini memfokuskan kepada beberapa perkara penting dalam pendidikan seperti pendidikan STEM dan TVET, pendidikan wajib 11 tahun dan kualiti guru serta kepimpinan pendidikan.

Terbaru, Diskusi Meja Bulat: Kualiti Pendidikan Negara telah dilaksanakan pada 11 Disember 2023 yang memfokuskan kepada peningkatan kualiti pendidikan. Program ini dilaksanakan bagi mendapatkan input segera dan *game changer* yang dijangka akan dapat melonjakkan kualiti pendidikan negara. Cadangan *game changer* ini juga akan memberi nilai tambah kepada KPM dalam membangunkan bakat yang diperlukan pada masa hadapan.

Sementara itu, KPM turut akan menjalankan Jelajah Masa Depan Pendidikan Negara yang akan dilaksanakan sepanjang tahun 2024 seperti yang dinyatakan dalam pengumuman Bajet 2024- baru-baru ini. Antara elemen yang akan diteliti termasuk pendidikan karakter dan pendigitalan. Jelajah ini akan melibatkan pelbagai peringkat segmen komiti yang merupakan pihak berkepentingan dalam pendidikan untuk merangka dan seterusnya, menjayakan agenda pendidikan masa depan.

KPM beriltizam merangka polisi pendidikan baru yang dinamik melalui pendekatan berbeza mengikut situasi demi memperkasakan sektor pendidikan negara. Usaha ini ialah bagi menjadikan pendidikan manusiawi ke arah Malaysia Madani dan pembentukan *karamah insaniah* serta pendidikan karakter sebagai tunjang dalam kesinambungan kepada Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia.

Ahli Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas membangkitkan tentang pilihan sekolah kebangsaan dalam kalangan murid- Dato' Kesavadas tak ada. Saya mohon pedoman Yang di-Pertua sama ada saya boleh teruskan ataupun meneruskan dengan Ahli Yang Berhormat yang ada di dalam Dewan.

Datuk Paul Igai: Ada panjang?

Puan Fadhlina binti Sidek: Saya punya muka surat jawapan, 59 muka surat.

Datuk Paul Igai: Okey, boleh buat bertulis.

■1440

Puan Fadhlina binti Sidek: Bertulis. Baik, saya akan bagi jawapan bertulis kepada Dato' Kesavadas. Saya teruskan dengan Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Seri Prof. Emeritus Dr. Awang bin Sariyan serta Senator Tuan Haji Hussin bin Ismail yang menyentuh tentang mata pelajaran bahasa di sekolah jenis kebangsaan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, Akta Pendidikan 1996 menjelaskan bahawa bahasa penghantar bagi sekolah vernakular iaitu Bahasa Cina bagi Sekolah Jenis Kebangsaan Cina dan Bahasa Tamil bagi Sekolah Jenis Kebangsaan Tamil. Surat Pekeliling Ikhtisas Bilangan 8, Tahun 2016 menyenaraikan mata pelajaran Bahasa Cina dipelajari oleh

semua murid di SJKC dan Bahasa Tamil dipelajari oleh semua murid di SJKT sebagai mata pelajaran teras.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, KPM sentiasa menggalakkan guru-guru menggunakan Bahasa Melayu dalam aktiviti luar bilik darjah bagi meningkatkan penggunaan Bahasa Melayu di SKJ. Bahasa Melayu berperanan penting dalam membina perpaduan antara rakyat Malaysia yang terdiri daripada pelbagai latar belakang etnik dan budaya.

Melalui bahasa ini, kita dapat memupuk semangat perpaduan dan kesatuan dalam kalangan rakyat Malaysia. Secara prinsipnya, Kementerian Pendidikan Malaysia masih menegaskan bahawa Bahasa Melayu masih menjadi bahasa yang akan ditingkatkan penggunaannya dan berterusan penggunaannya dalam aktiviti luar bilik darjah dan juga sebagai bahasa yang akan memupuk perpaduan dan kesatuan di kalangan rakyat Malaysia.

Antara program Bahasa Melayu yang dijalankan di sekolah iaitu Program Interaktif Kemahiran Bahasa Melayu yang menyasarkan penyertaan murid tahun empat hingga tingkatan lima. Program ini dijalankan pada setiap kali perjumpaan kokurikulum yang memberi peluang penglibatan murid dalam meningkatkan kemahiran berbahasa Melayu melalui modul aktiviti terancang.

Di samping itu, bakat murid sekolah jenis kebangsaan turut diasah melalui pertandingan syarahan dan bercerita Bahasa Melayu SJKC dan SJKT, Piala Perpaduan Perdana Menteri, Program Literasi dan Numerasi, Kem Perkasa PLaN, Kit Didik Hibur Literasi dan Numerasi Tahap 2 serta Program Bijak Bahasa Melayu turut dilaksanakan khusus bagi murid yang masih menghadapi masalah literasi dan numerasi.

Selain itu, KPM dengan kerjasama *Malaysian Chinese Language* serta rakan-rakan sinergi yang lain termasuk *Tamil Foundation* dan Dewan Bahasa dan Pustaka melaksanakan Program Pemerksaan Bahasa Melayu di SJK. Program ini dilaksanakan bagi memantapkan kurikulum dan pedagogi guru Bahasa Melayu di SJK. Program ini dilaksanakan di Wilayah Persekutuan Kuala Lumpur, Negeri Sembilan, Pulau Pinang dan Selangor. Selain itu, program ini juga dilaksanakan melalui perkampungan bahasa di Pulau Ketam dan Desir Bahasa Keretapi Tanah Melayu (Desir Bahasa KTM). Program ini dijalankan dengan kerjasama KTM.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, sehingga 30 November 2023 seramai 8,128 orang siswa guru sedang mengikuti pengajian bidang Bahasa Melayu di Institusi Pendidikan Guru KPM. Terdapat program-program yang dilaksanakan oleh siswa guru di IPG bagi membantu pengukuhan Bahasa Melayu (BM) di SKJC dan SJKT. Antaranya Program Bijak Membaca Bahasa Melayu dan Program Bantu Baca. KPM sentiasa beriltizam memastikan proses pemugaran bahasa Melayu dilaksanakan secara berterusan di SJK seiring dengan perkembangan anak murid.

Ahli Yang Berhormat Senator Susan Chemerai Anding, Senator Datuk Noraini binti Idris, Senator Tan Sri Datuk Seri Panglima Anifah bin Aman dan Senator Puan Noorita binti

Sual telah membangkitkan tentang penurunan kuasa dalam bidang pendidikan kepada negeri Sarawak dan Sabah selaras dengan Perjanjian Malaysia Tahun 1963 atau MA63. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, hal ehwal pendidikan adalah di bawah bidang kuasa Kerajaan Persekutuan sebagaimana yang diperuntukkan dalam Butiran 13, Senarai Pertama, Senarai Persekutuan, Jadual Kesembilan kepada Perlembagaan Persekutuan.

Atas semangat itu, maka Dasar Pendidikan Kebangsaan, Akta Pendidikan 1996 dan peraturan-peraturan di bawahnya menjadi pegangan dan rujukan dalam menjalankan Sistem Pendidikan Kebangsaan di negara ini. Oleh yang demikian, semua kuasa yang perlu dalam mengendalikan Sistem Pendidikan Kebangsaan telah dinyatakan secara jelas dalam Akta 550 tersebut. Sistem Pendidikan Kebangsaan memperuntukkan Bahasa Kebangsaan sebagai bahasa penghantar utama menggunakan kurikulum yang sama dan mempunyai peperiksaan yang sama.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, KPM sentiasa komited memastikan pendidikan di Sarawak dan Sabah diberi perhatian dalam semua aspek. Bagi hal berkaitan pendidikan yang terkait dengan MA63, KPM telah menubuhkan Jawatankuasa Tindakan Bersama Pembangunan Pendidikan Negeri Sarawak dan Jawatankuasa Tindakan Bersama Pembangunan Pendidikan Negeri Sabah seperti yang telah diputuskan oleh Jawatankuasa Teknikal Majlis Tindakan Pelaksanaan Perjanjian Malaysia 1963.

Kedua-dua jawatankuasa ini berfungsi sebagai platform untuk sesi libat urus antara Kerajaan Persekutuan dan Kerajaan Negeri Sarawak melalui Kementerian Pendidikan Inovasi dan Pembangunan Bakat serta Kerajaan Negeri Sabah melalui Kementerian Sains, Teknologi dan Inovasi Negeri Sabah. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, KPM telah dan akan mengadakan beberapa siri perbincangan dengan kedua-dua kementerian tersebut bagi memperhalus cadangan yang telah dikemukakan bagi pembangunan pendidikan di kedua-dua negeri tersebut.

Berhubung autonomi pengendalian pentaksiran di negeri Sarawak seperti yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Noraini binti Idris.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, pengendalian dan penguatkuasaan peperiksaan merupakan fungsi Lembaga Peperiksaan seperti yang termaktub dalam Akta Pendidikan 1996. Oleh itu, sebarang cadangan berkaitan pentaksiran dan peperiksaan daripada peringkat negeri hendaklah selari dengan perkara dan peraturan dalam akta tersebut serta mengambil kira sebarang perubahan kepada Sistem Pendidikan Kebangsaan yang telah beranjak daripada pembelajaran berorientasikan peperiksaan kepada pembelajaran berorientasikan perkembangan dan pembangunan murid secara menyeluruh.

Dalam konteks penurunan kuasa bagi bidang pendidikan kepada negeri Sarawak dan Sabah, selaras dengan Perjanjian Malaysia Tahun 1963, KPM berpandangan bahawa perkara ini perlu dirujuk dan dibincangkan menerusi Jawatankuasa Teknikal Majlis Tindakan

Pelaksanaan Perjanjian Malaysia 1963. Sebarang terma dan persoalan berkenaan isu pendidikan akan dijelaskan menerusi jawatankuasa tersebut berpandukan akta sedia ada dan Perlembagaan Persekutuan.

Saya ingin menjelaskan bahawa jawatankuasa ini berfungsi dengan sangat baik dan sangat progresif Datuk Noraini, dalam memastikan bahawa isu-isu yang dibangkitkan di peringkat negeri khususnya Sabah dan Sarawak benar-benar dibincangkan secara tuntas dalam jawatankuasa ini.

Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Haji Mustafa ada? Oh ada, okey. Membangkitkan tentang sistem pentaksiran kebangsaan. Nampaknya Yang Berhormat belum berputus asa lagi ya. Meneruskan perbincangan ini, KPM sentiasa melaksanakan penambahbaikan kepada sistem pentaksiran dan penilaian murid seiring dengan keperluan semasa. Sistem Pentaksiran Pendidikan Kebangsaan iaitu satu sistem pentaksiran yang diperkenalkan dalam Transformasi Pendidikan. Ia merupakan transformasi daripada sistem yang berorientasikan peperiksaan kepada sistem yang holistik. Pentaksiran berasaskan sekolah diperkenalkan bagi meletakkan pentaksiran pendidikan dari berasaskan mata pelajaran berorientasikan peperiksaan kepada berasaskan potensi disokong pentaksiran.

Berikutan pemansuhan Ujian Pencapaian Sekolah Rendah mulai tahun 2021 dan Pentaksiran Tingkatan Tiga mulai tahun 2022, KPM memberikan tumpuan kepada pemerikasaan PBS melibatkan komponen pentaksiran bilik darjah, pentaksiran aktiviti jasmani, sukan dan kokurikulum serta pentaksiran psikometrik.

PBS yang telah diperkenalkan mulai tahun 2011 pada peringkat sekolah rendah berupaya mempersiapkan murid dengan pengetahuan, kemahiran dan nilai sebagai asas yang kukuh untuk mengikuti pembelajaran pada peringkat seterusnya. Di samping itu, perkembangan murid dalam aspek sukan, kokurikulum, nilai murni, minat dan kecenderungan serta pembentukan sahsiah juga dapat dipertingkatkan melalui PBS ini. Ini adalah selari dengan aspirasi KPM dalam usaha memberikan penekanan kepada aspek Karamah Insaniah ataupun *human dignity*.

Melalui pelaksanaan PBS, kepelbagaian potensi bakat dan kebolehan murid akan diraikan. Misalnya individu yang mempunyai daya kreativiti tinggi dapat diasah untuk menyertai pertandingan inovasi. Manakala pelajar yang mahir berkarya dapat diketengahkan untuk pertandingan kesenian. Pelaksanaan PBS bukan sahaja memenuhi hasrat Falsafah Pendidikan Kebangsaan dan Pelan Pembangunan Pendidikan Malaysia, malah pelaksanaannya adalah selari dengan *Incheon Declaration Education 2030* iaitu menggalakkan negara untuk menyediakan pendidikan yang inklusif, saksama berkualiti dan peluang pembelajaran sepanjang hayat untuk semua.

Yang Berhormat Senator Datuk, ini dia saya tampilkan *Incheon Declaration* yang menjadi rujukan dan *framework for action* apabila kita bercakap tentang pentaksiran kerana

ia memang benar-benar mengangkat darjat dan martabat anak murid kita dalam konteks pendidikan yang inklusif, saksama, berkualiti dan peluang pembelajaran sepanjang hayat.

■1450

Sistem pendidikan kebangsaan telah berubah daripada pembelajaran berorientasikan peperiksaan kepada pembelajaran berorientasikan perkembangan untuk pembangunan murid secara menyeluruh. Justeru, murid menjadi lebih kreatif, inovatif dan memahami keupayaan diri seperti yang dihasratkan dalam Falsafah Pendidikan Kebangsaan. KPM akan terus memantapkan pelaksanaan penaksiran ini dan proses penjaminan kualiti Yang Berhormat, bagi meningkat serta mengukuhkan kompetensi guru dalam melaksanakan penaksiran.

Berhubung pemilihan murid untuk kemasukan ke sekolah khusus seperti yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Noraini binti Idris- banyak betul soalan kakak saya ini. KPM telah menetapkan satu penaksiran standard iaitu penaksiran kemasukan sekolah khusus yang dilaksanakan secara berpusat. Sekolah khusus ini merangkumi sekolah berasrama penuh, sekolah menengah kebangsaan agama, sekolah menengah teknik dan kolej vokasional bawah pengurusan KPM serta Maktab Tentera Diraja bawah pengurusan Kementerian Pertahanan Malaysia.

Selain murid mencapai aras toleransi PKSK yang ditetapkan, terdapat komponen lain yang digunakan dalam penentuan merit pemilihan kemasukan ke sekolah khusus iaitu penaksiran bilik darjah dan penaksiran aktiviti jasmani, sukan dan kokurikulum. Justeru, pemilihan ini bersifat holistik dalam menentukan potensi murid yang dipilih bagi kemasukan ke Tingkatan 1 dan 4 di sekolah berasrama penuh dan sekolah menengah kebangsaan agama serta Tahun 1 Sijil Vokasional Malaysia di kolej vokasional.

Ahli Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah, Datuk Haji Aziz bin Ariffin, Senator Tuan Isaiah a/l D Jacob dan Senator Datuk Lim Pay Hen telah menyentuh tentang pendidikan TVET. Ini yang paling saya suka sekali jawab pasal TVET ini.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, TVET sentiasa membahagiakan kita dan memberikan kita harapan untuk memastikan negara ini terus berada di landasan kepakaran dan negara industri yang terbaik. *Insyallah*. Untuk itu, KPM sentiasa proaktif dalam menyediakan program TVET yang berteraskan industri bagi memastikan murid kolej vokasional mempunyai pengetahuan dan kompetensi yang relevan dengan keperluan industri semasa dan pekerjaan masa hadapan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat juga, penerimaan masyarakat terhadap program TVET yang ditawarkan oleh KPM adalah sangat positif. Ini lah kesan kerja keras kita sepanjang tahun Yang Berhormat, untuk terus memastikan TVET ini, program-program ini benar-benar diturunkan dalam masyarakat dan melakukan jerayawara- jerayawara bagi

menerangkan apakah potensi-potensi dan bakat yang boleh kita angkat daripada program TVET ini.

Kebolehpasaran pelajar TVET kita mencapai 98 peratus, Yang Berhormat. Itu yang menyebabkan negara ini sebenarnya mempunyai ruang dan peluang yang tinggi mencipta kemahiran dan mempertahankan ia sebagai sebuah negara yang hebat kalau sebenarnya TVET ini benar-benar kita angkat sebagai pendidikan arus perdana dan bukannya dilihat sebagai 'ini sektor ataupun segmen pendidikan untuk anak-anak yang tidak pandai akademik'.

Ahli Yang Berhormat, saya hendak pesan, selepas ini jangan lagi gunakan TVET ini sebagai ataupun menggunakan ia sebagai- menggunakan premis ini untuk budak-budak yang tidak pandai akademik. Tidak sama sekali...

Seorang Ahli: Dengar, dengar!

Puan Fadhlina binti Sidek: TVET bukan pilihan kedua, Yang Berhormat. TVET merupakan aliran yang kita akan angkat terus untuk mengangkat martabat negara ini.

Ahli Yang Berhormat, penerimaan positif ini telah disumbangkan oleh pelbagai langkah strategi yang dilaksanakan oleh KPM seperti berikut. Ini kerana soalnya ada ditanya tentang strategi.

- (i) membangunkan kurikulum standard kolej vokasional yang berasaskan industri serta memenuhi standard kemahiran pekerjaan kebangsaan;
- (ii) melantik pakar penasihat industri dalam penggubalan kurikulum bagi memastikan kurikulum yang digubal sentiasa selari dengan keperluan industri dan pasaran kerja semasa. Sebagai contoh, *smart farming*, *artificial insemination*, *internet of things* dalam bidang pertanian serta teknologi automotif hibrid dan kenderaan elektrik dalam bidang automotif;
- (iii) mengadakan kerjasama strategik dengan pihak industri melalui pemindahan teknologi terkini;
- (iv) latihan sangkutan industri bagi tenaga pengajar TVET KPM;
- (v) kita mempunyai banyak sekali kerjasama dengan industri yang akan memastikan bahawa anak-anak kita sentiasa mendapat peluang dan ruang bersama dengan industri;
- (vi) memastikan sijil Diploma ini diiktiraf;
- (vii) melaksanakan pensijilan profesional sebagai nilai tambah kepada graduan KV untuk meningkatkan kebolehpasaran mereka; dan
- (viii) melengkapi murid dengan kemahiran insaniah dan kemahiran boleh pindah seperti kemahiran komunikasi, kepimpinan dan membuat keputusan serta pengetahuan yang tinggi dalam bidang pekerjaan yang berkaitan.

Untuk Ahli Yang Berhormat, kolej vokasional terkenal dengan *tagline* 'KV Dihati'. KPM juga secara berterusan melaksanakan aktiviti jerayawara dan hebahan di seluruh negara bagi meningkatkan kefahaman dan penerimaan masyarakat berhubung program TVET yang ditawarkan di KPM melalui pelbagai platform di media sosial, media cetak dan elektronik. KPM juga mewujudkan kolaborasi dengan industri berimpak tinggi bagi menyediakan ruang dan peluang kepada murid memiliki keupayaan dan tahap kemahiran tinggi serta memenuhi permintaan industri bagi tenaga kerja tempatan.

Selain itu, kerjasama turut diadakan dengan *Malaysian Technical University Network* daripada aspek memastikan laluan artikulasi pengajian murid lepasan Diploma TVET KPM ke peringkat Ijazah Sarjana Muda Teknologi dan Ijazah Sarjana Muda universiti tempatan yang lain juga dapat dilaksanakan.

Bagi memastikan program-program TVET di KPM seiring dengan hasrat negara, KPM berpeluang menganggotai dan memainkan peranan yang aktif dalam Majlis TVET Negara. KPM yakin usaha yang dilaksanakan ini berupaya untuk meningkatkan pengetahuan murid terhadap teknologi terkini, menyediakan tenaga kerja tempatan berkemahiran dan seterusnya menjamin peluang pekerjaan kepada anak muda yang menceburi bidang TVET.

Ahli Yang Berhormat Senator Tuan Isaiah dan Senator Datuk Bobbey Ah Fang Bin Suan ada membangkitkan berkenaan pendidikan TVET bagi golongan istimewa. Jangan bimbang Yang Berhormat, KPM inklusif. Kita jaga semua Yang Berhormat... [*Tepuk*] KPM sentiasa komited untuk terus memastikan pendidikan TVET dapat memenuhi keperluan tenaga kerja serta bakat masa hadapan.

Murid berkeperluan pendidikan khas berpeluang mengikuti program TVET sama ada menerusi program pendidikan khas integrasi di SMK atau di sekolah menengah kebangsaan pendidikan khas atau program vokasional di sekolah menengah pendidikan khas vokasional. Ini membolehkan murid berkeperluan khas mendapatkan pendidikan kemahiran bagi memenuhi keperluan pasaran kerja.

Menerusi program TVET KPM, murid berkeperluan khas boleh memilih untuk mempelajari bidang seperti perubatan dan farmaseutikal, hospitaliti dan pelancongan, percetakan, bidang kreatif pembuatan dan lain-lain bidang yang ditawarkan. Selain terlibat dengan industri, mereka juga boleh membuka perusahaan sendiri setelah tamat belajar. Secara tidak langsung, pendidikan TVET juga mampu menghasilkan usahawan tempatan dan tenaga kerja yang berkemahiran tinggi dan kompeten.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, KPM akan memperluaskan akses pendidikan kepada murid berkeperluan khas lepasan PPKI melalui program MBPK di kolej vokasional dengan diberikan pengiktirafan Pensijilan Kemahiran Malaysia dari Jabatan Pembangunan Kemahiran. Sebagai permulaan, program ini akan dilaksanakan secara rintis di Kolej Vokasional Bachok, Kelantan pada tahun 2024. Dr. Hajah Wan Martina dah senyum dah.

Berhubung kemudahan pembelajaran TVET bagi murid keperluan khas di negeri Sabah seperti yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey Ah Fang Bin Suan, KPM menyediakan peluang kepada mereka di negeri Sabah bagi mengikuti pembelajaran TVET dan mendapat Sijil Kemahiran Malaysia program penuh melalui pembelajaran dalam bidang kemahiran di Kolej Vokasional Keningau.

Manakala murid berkeperluan khas di program pendidikan khas integrasi di sekolah menengah harian biasa mengikuti TVET melalui kemahiran vokasional spesifik dalam kurikulum standard sekolah menengah pendidikan khas dan mendapat Sijil Kemahiran Malaysia Program *Micro-credential*. Sehingga kini, terdapat 13 buah PPKI di Sabah yang telah ditauliahkan sebagai pusat bertauliah menawarkan Sijil Kemahiran Malaysia Program *Micro-credential* kepada murid berkeperluan khas. Cukup kah Yang Berhormat? 13 saja ada. Tidak cukup?

Selain itu, KPM juga melaksanakan projek untuk melengkapkan semua PPKI menengah dengan bengkel kemahiran bagi Pensijilan Kemahiran Malaysia di bawah Rancangan Malaysia Ke-12, *Rolling Plan* 1 hingga RP3 melibatkan 22 buah PPKI di Sabah. Jadi, *insya-Allah*, ini yang sedang kita teliti dan akan dilaksanakan di bawah program pensijilan kemahiran di 22 buah PPKI di Sabah. Manakala dalam RP4 sebanyak 20 PPKI telah mendapat kelulusan untuk tujuan tersebut.

■1500

Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Lim Pay Hen, ada? Okey.

Datuk Lim Pay Hen: Ada.

Puan Fadhlina binti Sidek: Mencadangkan- ini cadangan yang cukup bagus dan telah pun kita laksanakan, Yang Berhormat. Agar murid diberi pendedahan berkenaan pendidikan literasi politik daripada peringkat persekolahan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kandungan berkaitan pilihan raya telah dimasukkan dalam mata pelajaran Sejarah- Tingkatan 4.

Murid diberi maklumat tambahan tentang perkembangan pilihan raya dan proses pilihan raya umum di Malaysia. KPM turut bekerjasama dengan Suruhanjaya Pilihan Raya melalui Akademi Pilihan Raya. Ini agensi yang bertanggungjawab penuh untuk memberikan pencerahan tentang sistem pilihan raya.

Jadi, kita bekerjasama dengan Suruhanjaya Pilihan Raya melalui Akademi Pilihan Raya bagi mengadakan simulasi pilihan raya kepada murid Tingkatan 4 dan 5 dalam pemilihan kepimpinan murid yang melibatkan ketua murid dan pengawas di 2,436 buah sekolah menengah di seluruh negara secara berperingkat bagi meningkatkan kefahaman murid tentang proses pilihan raya sebagai persediaan menjadi pengundi muda. Kita ada 10,000 buah sekolah, Yang Berhormat. Baru 2,000 lebih. So, *insya-Allah*, secara beransur

kita akan pastikan peningkatan kefahaman murid ini dilaksanakan di semua peringkat sekolah.

Manakala, di peringkat lepasan menengah, KPM telah mengambil langkah yang sewajarnya bagi meningkatkan kesedaran dan pengetahuan pelajar tentang proses demokrasi negara melalui mata pelajaran Pengajian Am di Tingkatan 6, dan kursus wajib di kolej matrikulasi dan institut pendidikan guru.

KPM dengan kerjasama SPR melalui Akademi Pilihan Raya dan SUHAKAM turut melaksanakan program pendidikan dan kesedaran terhadap proses demokrasi dan pilihan raya yang melibatkan semua pelajar kolej matrikulasi dan IPG. Proses pilihan raya ini dilaksanakan selaras dengan peruntukan di bawah Akta 174, bagi memilih jawatankuasa perwakilan pelajar.

Pelajar didedahkan dengan proses pilihan raya seperti proses penamaan calon, berkempen, pidato umum, penubuhan Jawatankuasa Pilihan Raya dan Jawatankuasa Pemantau proses pengundian sehingga pengumuman keputusan pilihan raya secara rasmi. Kita juga Yang Berhormat, telah selesai melaksanakan satu program rintis iaitu Kem Pendidikan Karakter Bangsa untuk pelajar-pelajar Tingkatan 6, di Negeri Sembilan, yang mana modul literasi demokrasi kewarganegaraan ini, simulasi berkaitan dengan hak kewarganegaraan termasuk pilihan raya juga dilaksanakan di bawah Kem Pendidikan Karakter Bangsa ini.

Ahli Yang Berhormat Senator Dato' Sivaraj a/l Chandran dan Senator Dr. Hajah Wan Martina menyentuh tentang kecerdasan buatan atau *artificial intelligence*, khususnya dalam menepati keperluan masa hadapan.

Datuk Paul Igai: Yang Berhormat Menteri.

Puan Fadhlina binti Sidek: Ya, Datuk.

Datuk Paul Igai: Lagi panjang jawapan?

Puan Fadhlina binti Sidek: Panjang, Datuk.

Datuk Paul Igai: *You* nak berapa minit?

Puan Fadhlina binti Sidek: Saya serahkan pada pedoman- mohon pedoman, Dato' Yang di-Pertua supaya...

Datuk Paul Igai: Berapa yang cukup?

Puan Fadhlina binti Sidek: Berapa, Yang Berhormat Datuk?

Datuk Paul Igai: Itu penting, 10?

Puan Fadhlina binti Sidek: 10 okey. Saya boleh habiskan.

Datuk Paul Igai: Okey, 10 minit lagi.

Puan Fadhlina binti Sidek: Baik. Saya sambung sedikit, Yang Berhormat. *Artificial intelligence*, ya. KPM sentiasa cakna dalam teknologi ini dan kecanggihan ini sebenarnya

membawa banyak cabaran kepada dunia pendidikan. Jadi, AI ini merupakan teknologi yang boleh diintegrasikan dalam pelbagai disiplin ilmu.

Jadi, untuk itu, Kurikulum Persekolahan 2027 yang sedang kita rangka melibatkan keperluan AI dalam kurikulum pendidikan negara. Pendedahan kepada pengetahuan dan kemahiran AI akan dilaksanakan dengan memasukkan elemen teknologi dan digital di peringkat sekolah rendah dan menengah rendah, serta dilanjutkan dalam bidang sains komputer di peringkat menengah atas.

Pengintegrasian AI dalam pendidikan juga akan disokong oleh Dasar Pendidikan Digital yang telah dilancarkan pada 28 November yang lalu. Pelantar *Digital Education Learning Initiative* (DELIMa) menyediakan aplikasi AI bagi membangunkan kompetensi guru untuk menggunakan AI dalam pengajaran dan pembelajaran supaya mereka berkemahiran untuk menawarkan pembelajaran yang diperibadikan- *personalized learning*.

Pembelajaran yang diperibadikan- *personalized learning* dan berupaya menyesuaikan sumber pembelajaran berdasarkan keperluan kandungan, tahap dan sistem sokongan kepada murid. Pada masa ini, DELIMa menyediakan sebanyak 14 aplikasi AI seperti *Google Bard*, *ChatGPT*, *Bing AI* dan *Bing Image Creator* serta kursus dan latihan AI kepada guru seperti *Khan Academy*, *AI 101 for Teachers* oleh *Code.org* dan '*ISTE*' *AI for Teachers*.

Dalam masa yang sama, KPM menyedari bahawa AI serta teknologi digital mempunyai cabaran daripada aspek isu keselamatan di alam siber. Sebab itu, Yang Berhormat sekalian, *digital well-being* atau kesejahteraan digital ini sangat penting. KPM telah menerapkan kesedaran penggunaan peranti digital dalam mata pelajaran Bahasa Melayu dan Pendidikan Moral di sekolah rendah.

Manakala, pada peringkat sekolah menengah, kandungan berkaitan keselamatan digital diajar dalam tajuk Keselamatan Data dalam mata pelajaran Asas Sains Komputer dan tajuk Komputer dan Impak dalam mata pelajaran Sains Komputer. Guru-guru diberikan latihan pengiktirafan dan pensijilan melalui program *Certified Cybersecurity Awareness Educator*, bagi meningkatkan kesedaran keselamatan siber mereka serta berupaya menerapkan kewarganegaraan digital yang bertanggungjawab dan beretika dalam pengajaran dan pembelajaran.

Melalui platform DELIMa, murid boleh bermain *Gamifikasi Interland* yang dihasilkan oleh Google iaitu permainan pengembaraan dalam talian yang mengajar keselamatan Internet melalui empat permainan yang menyeronokkan dan mencabar. Murid diajar cara membuat kata laluan yang selamat, cara menghindari penipuan dalam talian dan bagaimana bersikap bijak dalam memberi informasi peribadi di Internet.

KPM juga bekerjasama dengan *CyberSecurity Malaysia* dalam menambah baik modul etika siber nasional, yang memberi penekanan kepada enam topik utama iaitu:

- (i) perdagangan digital;

- (ii) hak dan tanggungjawab digital;
- (iii) privasi dan keselamatan digital;
- (iv) fasih digital;
- (v) etiket digital; dan
- (vi) kesejahteraan digital.

Modul ini menggunakan kaedah penceritaan dan penjelajahan pembelajaran berbanding konsep bilik darjah serta memberi fokus kepada kewarganegaraan digital bagi melahirkan *netizen* yang bertanggungjawab dan beretika. Modul ini akan dapat digunakan mulai tahun 2025 oleh semua murid.

Ahli Yang Berhormat Senator Puan Noorita binti Sual dan Senator Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli. Ada kedua-duanya? Ada, okey. Menyentuh tentang usaha penerapan nilai dan ciri-ciri perpaduan dalam kalangan murid di sekolah. KPM memfokuskan penerapan nilai dan perpaduan bagi memupuk kemahiran insaniah dalam kalangan murid secara berterusan dan membantu perkembangan potensi diri individu secara menyeluruh dan bersepadu.

Pembentukan karakter yang dihasratkan adalah berteraskan kepada prinsip Rukun Negara dan Falsafah Pendidikan Kebangsaan. Yang Berhormat, cabaran kita hari ini adalah bagaimana untuk menterjemahkan Falsafah Pendidikan Kebangsaan dan Rukun Negara itu sendiri dalam perbuatan harian, amalan harian kita sebagai rakyat Malaysia termasuk di sekolah.

Bagaimana kita nak terjemahkan, Yang Berhormat? Contohnya, kesetiaan kepada Raja dan negara. Bagaimanakah ia harus diterjemahkan dalam konteks perpaduan? Jadi, pendidikan ini bertujuan untuk membentuk individu yang dapat menyumbang kepada pembentukan negara Malaysia yang sejahtera melalui kurikulum yang terancang dan berstruktur.

Jadi, jawapannya iaitu pendidikan karakter akan memberi penekanan kepada pembangunan diri murid yang berdaya tahan, tangkas memiliki kesedaran sivik yang tinggi dan mempunyai *growth mindset* atau mentaliti pertumbuhan. Pendidikan karakter ini akan dilaksanakan sebagai satu slot masa yang khusus dan berfokuskan kepada pembelajaran 'sosioemosi' secara amali, bermula dari prasekolah sehingga ke peringkat menengah atas.

Malah, memberikan makna kepada kehidupan sebagai warganegara yang bertanggungjawab. Pendidikan karakter juga akan diterapkan dalam konteks pembinaan karakter bangsa Malaysia. Melalui Inisiatif 110 – Pembangunan Potensi dan Karakter Murid dalam Pelan Pembangunan Pendidikan, kita telah mengambil langkah yang bertujuan melahirkan insan sejahtera yang berpengetahuan, beretika dan berakhlak mulia.

Manakala, pernyataan dalam anjakan ketiga, Pelan Pembangunan Pendidikan adalah untuk melahirkan rakyat yang menghayati nilai. Dalam anjakan ini, jelas menunjukkan salah satu tumpuan akan diberikan dan bagi memperkukuhkan mata pelajaran Pendidikan Moral dengan menerapkan elemen perpaduan.

Indikator perpaduan, Yang Berhormat, dalam kurikulum Pendidikan Moral dan pelaksanaan Pendidikan Sivik menekankan *construct-* perpaduan seperti menerima, menghormati dan mengurus kepelbagaian. Ini, Datuk Mustafa, dalam Al-Quran yang disebut sebagai *lita'arafu*. Maknanya, dengan mengurus kepelbagaian, menerima dan menghormati, sebenarnya kita memperkukuh, mendukung satu sama lain.

■1510

Aplikasi konstruk ini dapat diterjemahkan melalui aktiviti pengajaran dan pembelajaran murid. Penghayatan konstruk perpaduan ini bukan sahaja diamalkan semasa PDP tetapi juga dalam kehidupan murid. Melalui aktiviti sukan, kokurikulum dan kesenian, murid diberi ruang dan peluang untuk bersosialisasi dan berkomunikasi dalam suasana yang mesra serta menggalakkan persahabatan sekali gus memastikan kelestarian semangat perpaduan dalam kalangan rakyat Malaysia. KPM juga sentiasa bekerjasama dengan Kementerian Perpaduan Negara melalui Kelab Rukun Negara di sekolah. Kelab ini ditubuhkan sebagai satu strategi utama ke arah pengukuhan semangat perpaduan dalam kalangan murid pelbagai kaum.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, KPM turut melaksanakan Kajian Pengukuran Indeks Perpaduan di semua sekolah bawah KPM untuk mengetahui tahap perpaduan anak-anak kita di kalangan warga sekolah. Dalam kajian pada tahun 2020 menunjukkan tahap perpaduan dalam kalangan warga sekolah adalah erat iaitu pada tahap 7.1. *Insyah-Allah*, indikasi dan indeks ini akan terus kita angkat dan kita perkuatkan dari semasa ke semasa.

Ahli Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Haji Azhar ada? Tak ada. Saya jawab secara bertulis.

Seterusnya, Ahli Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina, Senator Prof. Emeritus Dr. Awang bin Sariyan menyentuh usaha KPM dalam meningkatkan minat murid dalam kokurikulum bidang Sains, Teknologi, Matematik dan Kejuruteraan atau STEM. KPM komited untuk memupuk minat murid dalam STEM bagi menyediakan bakat yang adaptif ke arah menjadikan Malaysia sebuah negara berteknologi tinggi, sentiasa menjadi keutamaan selaras dengan keperluan dasar berkaitan sains, teknologi dan inovasi seperti Dasar Sains, Teknologi dan Inovasi Negara.

Justeru, penyediaan bakat bukan sahaja meliputi kemahiran dan pengetahuan murid dalam mata pelajaran sains dan matematik tetapi turut melibatkan mata pelajaran berasaskan teknologi dan kejuruteraan. Justeru, KPM menawarkan pakej...

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Mohon pencelahan Tuan Yang di-Pertua.

Puan Fadhlina binti Sidek: Akhirnya, ada juga pencelahan. Saya dari tadi tunggu Yang Berhormat.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Ada. Tunggu, tunggu.

Puan Fadhlina binti Sidek: Okey, penat dah ni. Okey, silakan.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Kokurikulum sukan ini tadi. Dalam perbahasan yang lepas, saya ada mencadangkan bahawa bekas-bekas pemain yang mewakili 50 *cap* untuk negara Malaysia dibenarkan untuk ke sekolah-sekolah di jarak lima kilometer daripada rumah jurulatih tersebut. Saya rasa saya minta elaun RM2,000. Saya rasa RM2,000 bukan kementerian KPM yang akan bayar, KBS yang selepas ini yang akan jawab. Cuma saya nak tahu adakah dasar Kementerian Pelajar Malaysia ini membenarkan jurulatih-jurulatih luar ini untuk datang mengajar di sekolah-sekolah mengikut waktu-waktu tertentu?

Puan Fadhlina binti Sidek: Terima kasih Yang Berhormat. Pada saya pandangan yang tersebut sangat baik. Khususnya kalau boleh dilibatkan mereka ini dalam konteks untuk meningkatkan motivasi sukan di kalangan anak-anak kita. Yang Berhormat, saya fikir saya boleh bincang dengan Menteri KBS bagi melihat perkara-perkara tertentu yang barangkali boleh menjadi lonjakan kepada sukan khususnya di sekolah-sekolah, khususnya bagaimana kita melihat dan melahirkan bakat-bakat yang lebih baik dengan pertolongan daripada jurulatih-jurulatih yang merupakan mantan-mantan ahli sukan sebelum ini.

Namun demikian, ada banyak perkara yang perlu kami lihat juga. Contohnya, daripada segi latihan-latihan yang perlu diberikan kepada mereka juga termasuk psikososial. Kemudian, latihan-latihan bagaimana mengurus anak-anak, perlindungan anak-anak dan sebagainya. Jadi cadangan itu Yang Berhormat akan kita angkat, *insya-Allah*.

Datuk Yang di-Pertua, memandangkan masa saya sudah tamat dengan satu sahaja pencelahan. Inilah rekod terbaik rasanya. Satu pencelahan. Saya ucapkan terima kasih kepada semua. Bagi yang saya tidak dapat jawab soalan, saya akan susul tindak dengan jawapan bertulis sebagaimana resam dan lazim Dewan yang mulia ini. Terima kasih kepada semua. Terima kasih. Salam Malaysia Madani... *[Tepuk]*

Tuan Abun Sui Anyit: Datuk Yang di-Pertua.

Datuk Paul Igai: Sudah tamat dah.

Tuan Abun Sui Anyit: Datuk Yang di-Pertua, saya harap saya punya jawapan bertulis ada dengan Menteri.

Datuk Paul Igai: Yes.

Tuan Abun Sui Anyit: Saya ada bertanya yang sangat penting. Mungkin mereka kecewa melihat *live* ini sekarang. Terima kasih.

Datuk Paul Igai: Sudah Menteri cakap. Terima kasih Yang Berhormat Menteri kerana menjawab yang penting daripada kementerian. Tahniah kepada Menteri kerana kekal dalam kementerian yang penting ini... *[Tepuk]*

Menteri, bolehkah saya ucapkan tahniah kepada Timbalan Menteri juga yang akan balik kepada kementerian lain nanti. Tahniah... *[Tepuk]* Sekarang saya jemput Menteri Ekonomi untuk menjawab. Silakan.

3.15 ptg.

Timbalan Menteri Ekonomi [Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam sejahtera. Terima kasih Yang di-Pertua. Terlebih dahulu saya ingin merakamkan penghargaan dan terima kasih kepada semua Ahli Yang Berhormat Senator yang telah menyertai perbahasan Rang Undang-undang Perbekalan 2024 pada sesi Parlimen kali ini. Saya juga ingin menyatakan tahniah diucapkan kepada dua YB Senator yang telah dilantik pada hari ini.

Berdasarkan sesi perbahasan yang telah berlangsung sejak 29 November hingga 6 Disember yang lepas, seramai 20 Ahli Yang Berhormat Senator telah berbahas berkaitan perkara-perkara di bawah tanggungjawab kementerian saya melibatkan tiga isu utama yang berikut:

- (i) program pembasmian kemiskinan dan agenda pembangunan bumiputera;
- (ii) ketidakseimbangan pembangunan; dan
- (iii) reformasi struktur ekonomi dan sektor tumpuan.

Tuan Yang di-Pertua, pertama sekali saya ingin menjawab persoalan YB Senator Dato' Ajis bin Sitin yang telah bertanya mengenai inisiatif baharu membantu masyarakat Orang Asli keluar dari belenggu kemiskinan tegar. Berdasarkan Survei Pendapatan dan Perbelanjaan Isi Rumah ataupun HIES 2022, insiden kemiskinan tegar dalam kalangan masyarakat Orang Asli masih tinggi pada kadar 2.6 peratus. Kajian Separuh Penggal RMKe-12 telah menggariskan beberapa strategi dalam mempercepat pembangunan sosioekonomi masyarakat Orang Asli.

Selain daripada galakan penyertaan dalam tanaman agrikomoditi, masyarakat Orang Asli akan dibantu untuk mengkomersialkan produk seperti kraf tangan, tradisional, hasil hutan dan penternakan lebah. Antara langkah yang dilaksanakan merupakan pewujudan pusat sehenti, atau dengan izin, satu *stop centre* bagi tujuan pengumpulan dan pemasaran hasil pertanian dan produk Orang Asli. Kemudahan pembiayaan mikro dan latihan kemahiran juga akan dipertingkatkan bagi membolehkan Orang Asli menceburi bidang perniagaan. Belanjawan 2024 turut meluluskan pembantuan pembinaan premis perniagaan, pemberian peralatan perniagaan dan geran koperasi serta penganjuran Karnival Usahawan Orang Asli.

Bagi maksud meningkatkan tahap sosioekonomi masyarakat Orang Asli, sebanyak 416 orang- ketua isi rumah daripada perkampungan Orang Asli di seluruh negara telah

menerima manfaat daripada Program Pembasmian Kemiskinan Tegar di bawah Inisiatif Pendapatan Rakyat (IPR).

Antara inisiatif yang diketengahkan termasuk perusahaan projek, Fertigasi Cili, Jahitan, kedai runcit serta projek berasas buluh dan kraf tangan. Melalui kerjasama Pihak Berkuasa Pelaksanaan Koridor Utara (NCIA) dan Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA), bantuan dan sokongan telah diberikan kepada penduduk Kampung Orang Asli Latar Kijang untuk menubuhkan Koperasi Orang Asli Lata Kinjang Berhad bagi menjana pendapatan dengan mengendalikan aktiviti ekopelancongan di Taman Eko-Rimba Lata Kinjang.

Sejak Taman Eko Rimba tersebut dibuka semula pada tahun 2022, ia telah menarik lebih daripada 113,000 orang pengunjung dan Koperasi Orang Asli Lata Kinjang Berhad berjaya menjana pendapatan sejumlah RM1.27 juta daripada pelbagai aktiviti pelancongan yang dijalankan.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya adalah berkaitan mekanisme baharu bagi menggantikan pengelasan kumpulan pendapatan seperti yang dibangkitkan oleh YB Senator Datuk Lim Pay Hen. Kementerian Ekonomi telah memaklumkan berkenaan cadangan peralihan daripada pengelasan kumpulan pendapatan isi rumah B40, M40 dan T20 kepada pendapatan boleh belanja isi rumah bersih atau, dengan izin, *net household disposable income*.

Cadangan peralihan ini adalah untuk memastikan penyampaian dasar sosioekonomi yang lebih cakap dan berkesan. Kerajaan juga sedang mempertimbangkan penggunaan pendekatan berasaskan indeks yang mengambil kira kelayakan penerimaan bantuan secara lebih luas dalam menentukan kelayakan penerima bantuan sosial dan kemiskinan.

■1520

Peralihan kepada dua pendekatan baru ini akan disokong oleh Sistem Pangkalan Data Utama (PADU). PADU yang berperanan sebagai pangkalan data komprehensif, individu dan isi rumah rakyat Malaysia mengandungi maklumat seperti biografi, demografi pekerjaan, pendapatan, penerimaan bantuan serta rekod-rekod lain. Sistem ini akan dapat membantu kerajaan merangka dasar dan program pembangunan sosioekonomi termasuk program pembasmian kemiskinan serta penyasaran semula subsidi dan bantuan.

Seterusnya agenda pemerkasaan bumiputera dan pelaksanaan Kongres Ekonomi Bumiputera yang dibangkitkan oleh YB Senator Datuk Seri Prof. Emeritus Dr. Awang bin Sariyan dan YB Senator Dato' Sri Ti Lian Ker.

Kerajaan akan terus memberikan penekanan terhadap usaha memperkasakan agenda bumiputera. Hala tuju agenda pemerkasaan bumiputera akan ditambah baik tanpa mengetepikan hak dan kedudukan keistimewaan orang Melayu dan anak-anak negeri iaitu peribumi Sabah dan Sarawak, juga kepentingan kaum lain berwarganegara Malaysia seperti yang termaktub di bawah Perkara 153 Perlembagaan Persekutuan.

Dasar sedia ada agenda pemerkasaan bumiputera akan diperhalusi dengan mengambil kira perubahan ekonomi semasa dan kedudukan terkini sosioekonomi bumiputera. Ini sejajar juga dengan strategi di bawah Kajian Separuh Penggal RMKe-12 yang akan memperkukuh integriti dan tadbir urus agensi mandat bumiputera dalam membina kredibiliti dan mendapat kepercayaan daripada pihak berkepentingan.

Jurang sosioekonomi antara etnik di Malaysia masih wujud walaupun selepas lebih enam dekad Malaysia mencapai kemerdekaan. Ini termasuklah sasaran sekurang-kurangnya 30 peratus pemilikan ekuiti korporat bumiputera yang masih belum dicapai sejak dasar ekonomi baru diperkenalkan pada tahun 1971. Pemilikan ekuiti korporat bumiputera mencatatkan pencapaian 18.4 peratus pada tahun 2020.

Selaras dengan pembangunan inklusif, kerajaan juga menyediakan peruntukan kepada kaum lain. Sebagai contoh, di bawah RMKe-12, sebanyak RM766.1 juta diperuntukkan kepada masyarakat India melalui pelbagai program pembangunan sosioekonomi. Manakala bagi masyarakat Cina, kerajaan telah memperuntukkan sebanyak RM418.6 untuk memajukan Kampung Baru Cina.

Kerajaan berhasrat untuk meneruskan penganjuran Kongres Ekonomi Bumiputera (KEB) yang dijadualkan pada bulan Mac 2024. Penganjuran KEB 2024 bertujuan untuk menyemak semula dasar-dasar sedia ada serta menetapkan hala tuju dasar baru dan pelan tindakan penyelesaian terhadap isu ketidakseimbangan sosioekonomi yang masih wujud di kalangan etnik bagi membangunkan agenda bumiputera yang adil, saksama dan inklusif. Platform yang penting ini akan melibatkan pelbagai pemegang taruh termasuk kementerian, agensi bumiputera, institusi pemegangan tinggi, industri badan bukan kerajaan dan orang awam.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya mengenai jurang pembangunan seperti yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli. Kerajaan akan terus memberi tumpuan kepada usaha untuk meningkatkan keseimbangan dan keterangkuman wilayah dalam memastikan pengagihan faedah sosioekonomi yang lebih meluas kepada semua rakyat di pelbagai peringkat lapisan masyarakat dan kedudukan geografi. Sebagai contoh, pengagihan peruntukan DE asas kepada negeri-negeri kurang membangun akan terus diberikan keutamaan.

Belanjawan 2024 telah memperuntukkan sejumlah RM18.87 bilion DE asas kepada enam buah negeri kurang membangun iaitu peningkatan sebanyak RM931.6 juta berbanding tahun 2023. Bagi tahun 2024 hingga 2022, kelima-lima koridor ekonomi wilayah di Malaysia telah mencatatkan pelaburan direalisasi berjumlah RM100.4 bilion, 214,888 peluang pekerjaan dan 48,973 peluang keusahawanan dengan pecahan seperti berikut:

- (i) Iskandar Malaysia, RM23.2 bilion, 77,626 peluang pekerjaan dan 7,504 peluang keusahawanan;

- (ii) Wilayah Ekonomi Pantai Timur (ECER), RM5.6 bilion, 27,413 peluang pekerjaan dan 6,238 peluang keusahawanan;
- (iii) Wilayah Ekonomi Koridor Utara (NCER), RM65.2 bilion, 51,503 peluang pekerjaan dan 35,231 peluang keusahawanan;
- (iv) Koridor Tenaga Diperbaharui Sarawak (SCORE) dengan RM2.7 bilion dan 49,684 pekerjaan; dan
- (v) Koridor Pembangunan Sabah (SDC) dengan RM3.7 bilion dan 8,661 peluang pekerjaan.

Setiap wilayah mempunyai kekuatan, keunikan dan ketersediaan sumber yang tersendiri dan menjadi antara faktor utama dalam menentukan jenis pelaburan yang diperlukan. Namun yang paling utama, kerjasama erat antara Kerajaan Persekutuan dan kerajaan-kerajaan negeri adalah amat diperlukan dalam memastikan projek yang telah diluluskan dapat dilaksanakan dengan lancar dan berkesan di peringkat negeri untuk kepentingan rakyat.

Selain itu, bagi menjawab pertanyaan YB Senator Datuk Wira Dr. Mohd Hatta bin Md Ramli berkaitan koridor khususnya ECER, sejumlah RM3.47 bilion kos projek telah diluluskan di bawah Majlis Pembangunan Ekonomi Pantai Timur (ECERDC) bagi tahun 2021 hingga 2023. Pembangunan di negeri-negeri ECER iaitu Kelantan, Terengganu, Pahang dan daerah Mersing, Johor tidak pernah terhenti malah pelaksanaan program dan projek sedang rancak dijalankan untuk meningkatkan taraf hidup rakyat di kawasan tersebut.

Pembangunan ekonomi di ECER bukan sahaja tertumpu kepada sektor pertanian, malah menambah baik ekosistem perniagaan untuk menarik pelaburan berkualiti melalui pelaksanaan projek berimpak tinggi seperti penyediaan infrastruktur di Taman Perindustrian Tok Bali, Kelantan, Taman Biopolimer Kerteh, Terengganu dan Taman Perindustrian Malaysia-China, Kuantan di Pahang.

Semua pihak berkuasa koridor termasuk ECERDC akan terus memainkan peranan penting dalam mempercepatkan pelaburan di wilayah. Ini termasuk memudahkan cara kelulusan pembangunan merentas pelbagai agensi serta menyelesaikan isu tanah dan hal lain yang berkaitan bagi memastikan pelaburan komited menjadi kenyataan.

Kerajaan juga akan terus memanfaatkan kerjasama di bawah *Indonesia-Malaysia-Thailand Growth Triangle (IMT-GT)* untuk mengoptimumkan peluang pembangunan di kawasan sempadan dan meningkatkan potensi pembangunan sosioekonomi di kawasan sempadan terutamanya dengan negara Thailand. Langkah ini merangkumi penyediaan infrastruktur asas, peningkatan kemudahan keselamatan dan pembangunan bandar sempadan.

Antara projek sempadan Malaysia-Thailand di Kelantan yang akan dilaksanakan di bawah ECERDC ialah kerja-kerja menaik taraf kemudahan awam dan infrastruktur bandar

sempadan Rantau Panjang dan pembangunan Geting, *Intergrated Tourism Zone* di Pantai Geting.

Terdapat juga projek sempadan di bawah NCIA yang melibatkan pembangunan dataran *View Point* Wong Kelian, Perlis dan projek peningkatan kemudahan pelancongan Mong Gajah, Tasik Pedu Kedah sebagai usaha untuk menggalakkan aktiviti pelancongan di dua negeri tersebut.

■1530

Seterusnya Yang Berhormat Senator Tuan Jaziri Alkaf Abdillah Suffian telah membangkitkan mengenai kerjasama pembangunan serantau. Selain daripada IMT-GT, Brunei Darussalam-Indonesia-Malaysia-Philippines East ASEAN Growth Area (BIMP-EAGA) juga adalah satu platform kerjasama sub-serantau yang melibatkan Malaysia terutamanya bagi Sabah dan Sarawak.

Kerjasama ini meliputi pelbagai bidang antaranya kesalinghubungan pelaburan perdagangan dan pelancongan. Kerjasama BIMP-EAGA ini juga akan terus di manfaat untuk meningkatkan sosioekonomi penduduk setempat khususnya melalui pembangunan di kawasan sempadan Sabah dan Sarawak. Bagi perkara ini kerajaan telah menyediakan peruntukan sebanyak RM1 bilion bagi tujuan pembangunan kawasan sempadan yang berpotensi di Sabah dan di Sarawak selain meningkatkan keselamatan dan ketenteraman awam kawasan berkenaan.

Datuk Seri Prof. Emeritus Dr. Awang bin Sariyan: Tuan Yang di-Pertua, boleh mencelah? Boleh saya mencelah Yang Berhormat?

Datuk Paul Igai: Diberi peluang? Okey.

Datuk Seri Prof. Emeritus Dr. Awang bin Sariyan: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua dan Yang Berhormat Menteri. Ya, di samping BIMP-EAGA, saya kira ada beberapa lagi pusat pertumbuhan sub-serantau yang penting dimaklumkan kepada rakyat untuk memacu perkembangan ekonomi negara dalam konteks hubungan dengan negara jiran. Seingat saya dahulu ada SIJORI iaitu untuk wilayah selatan, Singapura, Johor dan Riau. Di utara ada satu lagi untuk Thailand. Saya lupa namanya tapi ada di utara juga.

Jadi kalau dapat juga dimaklumkan kawasan-kawasan lain yang saya kira perlu dipesatkan kerjasama sub-serantau bagi memacu pertumbuhan ekonomi negara. Terima kasih Yang Berhormat.

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Saya sebenarnya telah menjawab soalan itu beberapa hari yang lalu. Daripada segi kita telah memperkasakan daripada segi koridor yang bahagian utara di mana SIJORI kurang aktif, tetapi *insya-Allah* kita harapkan daripada segi semua koridor kita di dalam Malaysia ini akan memperkasa kesemua serantaunya, *insya-Allah*.

Okey, ketenteraman awam di kawasan berkenaan. Perancangan kerajaan dalam meningkatkan hubungan kerjasama dua hala dengan Kerajaan Indonesia untuk memanfaatkan peluang daripada pemindahan Ibu Kota Negara Nusantara melibatkan koordinasi pelbagai kementerian, agensi Persekutuan dan negeri antaranya:

- (i) Kementerian Pelaburan, Perdagangan dan Industri dalam bidang pelaburan, perdagangan serta perusahaan kecil dan sederhana;
- (ii) Kementerian Luar Negeri dalam aspek penyelarasan hubungan dua hala;
- (iii) Kementerian Dalam Negeri, Majlis Keselamatan Negara dan Kementerian Pertahanan dalam aspek keselamatan; dan
- (iv) Kementerian Kewangan dalam menyelaraskan cukai tidak langsung dan fasiliti perdagangan.

Kementerian Ekonomi melalui platform BIMP-EAGA memanfaatkan kerjasama sub-serantau ini untuk menyelaraskan dan mempermudah urusan perdagangan rentas sempadan, mempertingkatkan pelaburan dan menambah baik jalinan kesalinghubungan.

Tuan Yang di-Pertua, topik seterusnya adalah berkaitan reformasi *structure* ekonomi dan isu pertama yang ingin saya jawab adalah berkaitan Dasar Gaji Progresif yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Juhanis binti Abd Aziz, Yang Berhormat Senator Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa, Yang Berhormat Senator Tan Sri Dato' Low Kian Chuan dan Yang Berhormat Senator Dato' Sivaraj a/l Chandran.

Antara cabaran utama pasaran kerja iaitu produktiviti dan gaji pekerja yang rendah, ketidakpadanan kemahiran, kebolehpasaran graduan dan kebergantungan kepada pekerja asing. Mengambil kira gaji yang dibayar kepada graduan yang baru memasuki pasaran buruh adalah rendah dan dasar sedia ada tidak dapat menyelesaikan masalah tersebut maka Dasar Gaji Progresif diperkenalkan oleh kerajaan bagi mengatasi perkara tersebut.

Model dasar gaji Progresif yang akan diperkenalkan merupakan pelengkap kepada dasar sedia ada. Dasar ini berteraskan tiga ciri utama iaitu:

- (i) pelaksanaan secara sukarela oleh syarikat. Ini bagi memastikan kesediaan, kemampuan majikan untuk menerima pakai model gaji progresif serta memberi ruang yang mencukupi untuk bersiap sedia dan melakukan penyesuaian terhadap kenaikan kos;
- (ii) berteraskan insentif. Bantuan insentif tunai akan diberikan kepada majikan bagi membiayai sebahagian kos yang berkaitan seperti upah dan latihan. Insentif ini diberikan kepada syarikat yang memenuhi syarat dan kriteria untuk tempoh tertentu bagi membolehkan syarikat menyesuaikan pelan perniagaan; dan

- (iii) terkait dengan produktiviti. Majikan perlu mengemukakan dokumen yang mengesahkan bahawa pekerja telah menghadiri dan melengkapkan kursus dan latihan peningkatan kemahiran yang diiktiraf kerajaan.

Dasar Gaji Progresif memberi tumpuan kepada syarikat tempatan terutamanya perusahaan mikro, kecil dan sederhana (PMKS). Pekerja yang layak menyertai inisiatif ini merupakan warga tempatan, bekerja sepenuh masa yang bergaji antara RM1,500 sehingga di bawah RM5,000 sahaja.

Bagi tujuan tersebut, kerajaan akan menyediakan panduan kenaikan gaji tahunan untuk memudahkan majikan melaksanakannya. Syarikat yang menyertai inisiatif ini dibahagikan kepada dua kategori iaitu kategori peringkat permulaan dan kategori bukan peringkat permulaan.

Bagi kategori peringkat permulaan, majikan layak mendapat inisiatif maksimum sehingga RM200 sebulan dengan andaian gaji permulaan yang ditetapkan dalam garis panduan untuk sektor berkenaan iaitu RM2,600. Manakala majikan menawarkan gaji permulaan sebanyak RM2,400 sebelum ini. Jika majikan bersetuju menaikkan gaji kepada RM2,600 selaras dengan gaji permulaan yang ditetapkan dalam garis panduan, maka majikan tersebut layak mendapat inisiatif sebanyak RM200 sebulan.

Bagi kategori peringkat bukan permulaan, majikan layak mendapatkan insentif maksimum sehingga RM300 sebulan dengan andaian gaji pekerja semasa RM3,000 dan berdasarkan cadangan panduan gaji tahunan kenaikan gaji iaitu 5 peratus daripada gaji semasa. Jika majikan menaikkan gaji pekerja berkenaan sebanyak RM150, menjadikan gaji pekerja tersebut iaitu RM3,150 sebulan maka majikan layak mendapat insentif sebanyak RM150 sebulan untuk pekerja berkenaan.

Kertas Putih Cadangan Dasar Gaji Progresif yang dibentangkan di Dewan Rakyat baru-baru ini turut menggariskan struktur tadbir urus merentasi kementerian dan agensi kerajaan untuk memastikan kawal selia yang mantap demi mencapai objektif dasar ini. Terdapat empat Jawatankuasa Kerja yang akan ditubuhkan bagi menyokong Jawatankuasa Khas Kabinet dan Jawatankuasa Eksekutif Dasar Gaji Progresif iaitu pembangunan dasar, pembangunan sistem, peningkatan kemahiran dan panduan kenaikan gaji tahunan.

Kesemua jawatankuasa ini akan memperincikan mekanisme pelaksanaan Dasar Gaji Progresif untuk memastikan pelaksanaan setiap program adalah selaras dengan hala tuju dan strategi yang ditetapkan. Ini termasuk memperincikan panduan kenaikan gaji, mekanisme kawal selia pemberian insentif dan pengauditan.

Pelaksanaan Dasar Gaji Progresif...

Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa: Boleh mencelah Yang Berhormat? Saya tahu Yang Berhormat tidak berapa sihat. Jadi saya *make it short* sahaja.

Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Apabila Yang Berhormat Menteri mengatakan Tuan Yang di-Pertua, mengatakan mempunyai jawatankuasa, adakah jawatankuasa ini termasuk daripada golongan swasta juga supaya mereka boleh memberi input kepada jawatankuasa ini, *the practicality*, dengan izin ya, gaji progresif *practicality*, dengan izin, syarat-syarat untuk syarikat-syarikat swasta memenuhinya. Terima kasih.

■1540

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Itu rancangan yang bagus. Sebenarnya kita akan melaksanakan Kertas Putih Cadangan Dasar Gaji Progresif dan akan dibentangkan di Dewan yang mulia ini pada 14 Disember. Sehubungan itu, saya mengalu-alukan Ahli-ahli Yang Berhormat Senator untuk berbincang dengan lebih teliti mengenai Dasar Gaji Progresif ini pada sesi perbahasan tersebut kerana saya kurang pasti waktu sekarang jika ia terlibat daripada segi pihak swasta.

Jadi, daripada segi perancangan, pelaksanaan Dasar Gaji Progresif dijangka bermula secara rintis pada bulan Jun 2024 melibatkan lulus 1,000 buah syarikat dengan peruntukan tidak melebihi RM50 juta. Pemilihan syarikat akan dibuat berdasarkan beberapa faktor seperti sektor di mana kenaikan gaji pekerja lebih diperlukan mewakili sektor dan syarikat yang bersedia untuk melaksanakan Dasar Gaji Progresif. Pelaksanaan Dasar Gaji Progresif secara menyeluruhan serta peruntukan yang akan disediakan bagi tujuan pelaksanaan secara menyeluruhan akan diputuskan selepas penilaian impak projek rintis dilaksanakan pada September 2024.

Tuan Yang di-Pertua, YB...

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Tuan Yang di-Pertua, izinkan saya mencelah. Saya menunggu dari tadi atau mungkin saya tak dengar. Saya ada satu soalan yang saya rasa penting dalam perbahasan saya iaitu selain daripada perbelanjaan ialah perolehan.

Daripada jumlah perolehan itu, dalam lima perkara itu ada memasukkan sumber perolehan itu iaitu daripada sumber pinjaman dan penggunaan aset kerajaan yang bernilai 21.9 peratus. Kalau ditukar, menjadi sekitar RM86 bilion. Pinjaman itu daripada- saya tanya sebab masa dah nak habis, takut dia tak sempat. Pinjaman itu, apakah pinjaman dari dalam atau pinjaman dari luar? Kalau pinjaman dari dalam, daripada mana? Kalau pinjaman dari luar, daripada mana dan berapakah jumlahnya?

Saya harap dapat dijawab, kalau tidak tak sempat dengan masa yang ada. Minta maaf. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Mohon maaf Yang Berhormat Senator. Saya tak ada maklumat untuk menjawab daripada segi perkara ini. *Insyallah* saya akan memberikan balasan melalui jawapan bertulis?

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Ya.

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Terima kasih. Okey. Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa telah bertanyakan mengenai Sistem Pangkalan Data Utama (PADU) yang kini sedang giat dibangunkan.

Secara ringkas, ia adalah dalam kemajuan sebanyak 93.3 peratus. Ujian *user acceptance test*, dengan izin, telah dijalankan daripada 28 November hingga 5 Disember. Seterusnya sesi pengujian, dengan izin, *security posture assessment and performance test* dijangka akan diadakan permulaan esok, 13 Disember. Ini akan dibuka bermula pada 1 Januari hingga 31 Mac untuk tujuan kemas kini. Pengesahan maklumat individu pada 1 April dan maklumat yang dikemukakan dalam sistem PADU akan dianalisis berdasarkan, dengan izin, *used case* menentukan keperluan sasar dan penyelarasan semula subsidi. *Insyaa-Allah* pertengahan tahun selepas melaksanakan asas menentukan keperluan sasar, dijangka akan diumumkan pada kerajaan pada pertengahan tahun 2024.

Datuk Paul Igai: Yang Berhormat Menteri, lagi panjang?

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Lagi panjang.

Datuk Paul Igai: Kalau lagi panjang, *just* bagi jawapan dengan bertulis.

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Okey, baik. Saya habiskan untuk penutupan.

Datuk Paul Igai: *I understand.*

Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib: Tuan Yang di-Pertua, memandangkan masa tidak mengizinkan, setakat ini sahaja penjelasan saya terhadap isu-isu utama yang telah dibangkitkan sepanjang tempoh perbahasan. Bagi soalan daripada Yang Berhormat Senator yang tidak sempat saya menjawab termasuk beberapa perkara yang ditanyakan secara terperinci, akan dikemukakan jawapan secara bertulis.

Akhir sekali, saya sekali lagi ingin mengucapkan terima kasih kepada semua Ahli Yang Berhormat Senator yang telah membangkitkan isu-isu berkenaan perkara-perkara di bawah tanggungjawab kementerian saya. Sekian, terima kasih... *[Tepuk]*

Datuk Paul Igai: Terima kasih Yang Berhormat Dato Hajjah Hanifah Hajar Taib, Timbalan Menteri Ekonomi atas jawapan *even though* dia kita tengok tidak berapa sihat hari ini.

Untuk menjawab daripada Kementerian Kerja Raya, saya sekarang menjemput Menterinya iaitu Yang Berhormat Dato Sri Alexander Nanta Linggi, orang kuat Kapit itu. Silakan.

3.45 ptg.

Menteri Kerja Raya [Dato Sri Alexander Nanta Linggi]: Sama kampung dengan saya. Terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Salam sejahtera dan salam Malaysia Madani.

Tuan Yang di-Pertua, terlebih dahulu saya ingin mengambil kesempatan ini untuk mengucapkan terima kasih kepada tujuh orang Ahli Yang Berhormat Senator yang telah mengambil bahagian dalam sesi perbahasan yang menyentuh isu-isu di bawah bidang kuasa Kementerian Kerja Raya semasa minggu perbahasan yang telah berlangsung selama lima hari bermula 29 November lepas sehingga 6 Disember 2023.

Sebelum saya meneruskan, ingin saya mengambil peluang ini untuk mengucapkan tahniahlah kepada rakan seperjuangan saya dalam parti PBB iaitu Yang Berhormat Senator Tuan Michael Mui yang baru angkat sumpah semalam dan juga tahniahlah kepada Yang Berhormat Senator Datuk Paul kerana duduk di atas sana. Saya banggalah.

Terima kasih atas keprihatinan Ahli-ahli Yang Berhormat Senator mengenai isu-isu yang telah dibangkitkan berhubung Kementerian Kerja Raya. Saya mengalu-alukan dan mengambil positif atas segala saranan dan pandangan yang diajukan oleh Ahli Yang Berhormat Senator.

Kementerian ini akan terus berusaha mengatasi segala kelemahan dan kekurangan sedia ada serta menambah baik kualiti serta perkhidmatan Kementerian Kerja Raya ini selaras dengan aspirasi dan hasrat kerajaan. Kementerian akan bergerak seiring dengan Rukun Madani yang dibangunkan yang merupakan teras kerangka dasar yang saling berkait dan bersepadu yang akan terus dijadikan asas bagi pembentukan persekitaran yang mampan dan menjadikan Malaysia sebuah negara yang makmur dan masyarakat berbilang kaum semuanya dapat hidup dalam keadaan aman dan sejahtera.

Kementerian Kerja Raya akan terus menggembleng usaha dan tenaga melalui reformasi substantif sektor pembinaan negara dengan menggiatkan inisiatif-inisiatif yang dapat mengutamakan serta meningkatkan keselesaan dan keselamatan pengguna jalan raya dengan menaik taraf infrastruktur dan aset sedia ada.

Suka saya di sini mengajak semua Ahli Yang Berhormat Senator supaya kita bersama-sama dapat menganjak sedikit paradigma dan mengubah sedikit persepsi dan tanggapan berkenaan bagaimana kita mengenali Kementerian Kerja Raya ini yang selalunya kita sering kaitkan tentang isu pembaikan jalan, jalan rosak, selenggara jalan, cerun, lebuhraya dan sebagainya.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, saya turut ingin menarik sokongan Ahli Yang Berhormat Senator semua untuk kita berganding bahu dan terus komited untuk melonjakkan serta memartabatkan bidang fungsi Kementerian Kerja Raya ini dan agensi di bawahnya untuk terus berkembang menjadi peneraju serta pemangkin ke arah pertumbuhan infrastruktur negara yang berdaya saing yang merancang, membina dan menjadi pelengkap kepada landskap pembangunan dan persekitaran kehidupan yang lebih sempurna di masa akan datang.

Kementerian Kerja Raya akan terus memberikan tumpuan dan komitmen terhadap pembangunan infrastruktur, teknologi digital, peningkatan keupayaan kapasiti, peningkatan daya saing dalam sektor pembinaan serta memantapkan sistem tadbir urus bagi memberikan perkhidmatan terbaik kepada masyarakat. Semua ini terangkum dalam Teras Strategik KKR bagi tahun 2016 ke 2025. Kita mengharapkan segala usaha yang kita lakukan ini akan turut mendapat perakuan dan pengiktirafan bukan sahaja di peringkat nasional, namun kebolehan kita turut diakui dan disegani di peringkat antarabangsa.

■1550

Saya turut ingin mengucapkan syabas dan tahniah kepada Yang Amat Berhormat Dato' Seri Anwar bin Ibrahim, Perdana Menteri Malaysia merangkap Menteri Kewangan Malaysia atas pembentangan Belanjawan 2024 Malaysia Madani ini. KKR amat menghargai segala perhatian dan pertimbangan sewajarnya yang diberikan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri dalam mendukung Wawasan Ekonomi Madani untuk membina semula negara yang gemilang, terangkum dan mampan serta meningkatkan kualiti hidup seluruh rakyat Malaysia.

Terima kasih Yang Amat Berhormat Perdana Menteri kerana meluluskan inisiatif yang dicadangkan oleh Kementerian Kerja Raya untuk memberikan perkhidmatan yang terbaik kepada rakyat.

Saya turut ingin merekodkan tanda penghargaan KKR kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri juga yang turut sudi menyempurnakan Hari Profesional Teknikal Negara (HPTN) 2023 pada 5 Disember minggu lepas. Hari di mana kita meraikan jasa para profesional teknikal atas sumbangan besar mereka terhadap kemajuan infrastruktur dan pemodenan negara di segenap peringkat disiplin. Kita juga mengharapkan hari yang bermakna ini menjadi daya tarikan dan semangat kepada golongan muda khususnya untuk bergiat aktif dalam bidang teknikal agar hasrat dan impian kerajaan untuk melahirkan lebih ramai golongan profesional teknikal di masa akan datang akan dicapai.

Kementerian Kerja Raya Malaysia turut mengharapkan agar semua Ahli Yang Berhormat Senator sepakat dalam memberikan sokongan padu dan tidak berbelah bagi meluluskan belanjawan ini agar manfaat rakyat daripada segi keselesaan dan keselamatan terutama pengguna jalan raya akan terus dapat dipelihara, dilindungi dan ditambah baik.

Tuan Yang di-Pertua, saya mohon izin untuk memulakan penggulungan saya hari ini berhubung isu-isu utama ataupun dasar. Saya akan cuba sehabis baik untuk menjawab semua isu yang diutarakan oleh Yang Berhormat Senator berdasarkan keterbatasan masa yang ada.

Saya akan turut menyentuh isu-isu berkaitan projek pembangunan yang spesifik melibatkan peringkat kawasan Ahli-ahli Yang Berhormat Senator sekiranya masa mengizinkan. Sekiranya tidak dapat dijawab di dalam Dewan yang mulia ini, saya mohon izin

untuk jawab secara bertulis. Justeru, saya turut memohon pertimbangan Ahli Yang Berhormat Senator supaya dapat memberikan saya ruang secukupnya untuk terlebih dahulu menjawab semua isu yang dibangkitkan sebelum membuka kepada sebarang pencelahan supaya saya dapat memperjelaskan isu-isu dengan sebaik mungkin. Terima kasih.

Tuan Yang di-Pertua, pembangunan infrastruktur yang mampan bukan sahaja menyumbang ke arah kecekapan penggunaan sumber ataupun pengurusan kewangan yang lebih efisien, malah mewujudkan ekosistem dan persekitaran kehidupan yang lebih sempurna. Dalam usaha kita mewujudkan infrastruktur yang progresif yang bermula daripada kitaran merancang sehinggalah ke tahap kemampuan untuk mengendalikan infrastruktur tersebut dengan berkesan, kita akui kelemahan dan kekurangan itu sentiasa ada.

Namun cabaran ini seharusnya menjadi pemangkin dan Kementerian Kerja Raya akan terus bersedia dan sentiasa komited untuk melaksanakan penambahbaikan berterusan dan konsisten yang dapat menyumbang ke arah peningkatan kualiti pembinaan yang akhirnya menjuruskan kepada peningkatan tahap kehidupan masyarakat yang lebih baik di masa hadapan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, Kementerian Kerja Raya akan terus merencanakan digitalisasi sektor pembinaan bagi mempercepat penggunaan teknologi melalui Dasar Pembinaan Negara 2030 (NCP 2030) yang menjadi tonggak bagi mengadaptasi teknologi terkini bagi menghadapi arus perubahan serta trend masa hadapan. Dasar ini menjadi rujukan bagi mempercepat adaptasi teknologi sektor pembinaan bertujuan untuk membantu Malaysia mencapai pertumbuhan yang mampan demi manfaat masyarakat terbilang.

Antaranya, Kementerian Kerja Raya akan terus menggiatkan adaptasi Teknologi Permodelan Maklumat Bangunan ataupun *Building Information Modelling* (BIM) sebagai pemangkin bagi merencanakan kepesatan sektor pembinaan di Malaysia. Banyak manfaat dan kesan positif jangka panjang akan terhasil daripada penggunaan teknologi ini dalam kitaran hayat industri pembinaan dan ia nya bukan sahaja dapat dilihat dari pengurangan, pembaziran, malah menyumbang kepada pengoptimuman dan kecekapan amalan pembinaan yang lebih produktif dan efektif.

Inisiatif ini turut bakal mewujudkan peluang-peluang baru dan nilai tambah dalam industri pembinaan serta komponen *Industrialized Building System* atau disebut sebagai Sistem Bangunan Berindustri (IBS). Malah membantu meningkatkan peluang dengan tenaga kerja di negara ini serta mengurangkan kebergantungan kepada guna tenaga asing melalui pengukuhan kompetensi dan adaptasi tenaga kerja di dalam industri pembinaan akan turut diperluaskan melalui program-program bercorak penyeliaan dan pengurusan, latihan dan penilaian kemahiran.

Untuk maklumat Ahli Yang Berhormat Senator, setakat ini BIM telah dilaksanakan di dalam 300 projek sejak tahun 2010. Di dalam Pelan Strategi JKR 2021-2025, JKR turut mensasarkan 50 peratus daripada projek bernilai RM10 juta ke atas untuk dilaksanakan melalui kaedah BIM ini dengan peningkatan 10 peratus setiap tahun berikutnya. Kementerian turut mencadangkan pelaksanaan IBS dan BIM untuk diperluaskan secara maksimum yang diwajibkan bagi projek perumahan awam dan swasta yang melibatkan projek perbandaran baru ataupun *new township project*.

Anugerah BIM JKR turut memberi pengiktirafan bakat dan sumbangan kepada semua pihak terutama kepada pemain industri yang bergiat secara aktif dalam pelaksanaan projek BIM di JKR. Bagi tahun ini, lebih 100 penyertaan telah diterima bagi pelbagai peringkat kategori anugerah yang dipertandingkan ini. Ini jelas menunjukkan terdapatnya peningkatan semangat dan dedikasi di dalam menggerakkan pelaksanaan inovasi BIM ini dalam sektor pembinaan.

Saya turut ingin mengambil kesempatan ini untuk menghargai peranan serta sumbangan warga kerja KKR dan warga kerja agensi di bawahnya yang sentiasa terus berusaha untuk melakukan inovasi dan mampu menghasilkan kejayaan berimpak tinggi yang diiktiraf di peringkat kebangsaan mahupun antarabangsa. Antara produk inovasi yang menjadi kebanggaan kementerian dan negara Malaysia adalah i-Supervision JKR yang memenangi anugerah di peringkat antarabangsa. Saya difahamkan bahawa sistem ini telah diguna pakai di empat projek hospital dengan keberhasilan pengawasan secara IoT yang lebih cekap tanpa kaedah manual.

Terdapat juga beberapa jenis produk inovasi yang telah dihasilkan oleh Kementerian Kerja Raya bukan sekadar untuk dipertandingkan, malah digunakan dan mendatangkan impak besar kepada KKR. Antaranya ialah *Tongue and Groove Shaped Concrete Drain* JKR, inovasi kepada kerja-kerja pemasangan longkang lebih berkualiti dan efektif yang diguna pakai di 35 projek JKR terutama di Pantai Timur Semenanjung Malaysia. Kementerian Kerja Raya telah merangka inisiatif *Smart Traffic Light* bagi mengurangkan kesesakan lalu lintas, menambah baik aspek pengurusan bagi penyenggaraan sistem lampu isyarat dan dalam masa yang sama menjadi nilai tambah kepada keselamatan pengguna jalan raya.

Pemasangan *Smart Traffic Light* yang dilengkapi dengan kamera pintar ataupun *artificial intelligence* akan dilaksanakan di persimpangan-persimpangan yang terpilih di seluruh negara terutamanya kawasan-kawasan yang menjadi tumpuan orang ramai. Kementerian Kerja Raya komited untuk merealisasikan aspirasi kerajaan dalam Pelan Tindakan Utama Rancangan Malaysia Kedua Belas, Pelan Induk Teknologi Hijau (GTMP) dan Rangka Tindakan Mobiliti Rendah Karbon- *Low Carbon Mobility Blueprint 2021-2030* bagi menyokong sepenuhnya agenda melestarikan negara demi kesejahteraan rakyat.

Bagi mencapai aspirasi ini, di antara fokus utama Kementerian Kerja Raya adalah untuk menyokong peningkatan penggunaan kenderaan elektrik dalam negara dan membangunkan infrastruktur pengecas pantas kenderaan elektrik (DCFC), terutamanya di rangkaian lebuh raya utama negara.

Pada ketika ini, terdapat 31 buah lokasi pengecas pantas kenderaan elektrik yang telah beroperasi di lebuh raya kendalian PLUS Berhad, di samping lima buah lokasi lain yang sedang dalam pembinaan. Terkini, projek rintis stesen pengecas pantas kenderaan elektrik (EV) jenis modular mudah alih dengan sistem simpanan kuasa bateri sedang dibangunkan di empat buah lokasi di Lebuhraya PLUS, di mana prestasi sistem pengecas ini akan dinilai sebelum diperluaskan penggunaanya.

Selain itu, terdapat empat buah lokasi pengecas pantas kenderaan elektrik yang telah beroperasi di Lebuhraya KL-Karak (KLK) Lebuhraya Pantai Timur Fasa 1 (LPT1) dan Lebuhraya Pantai Timur Fasa 2 (LPT2) bagi menampung keperluan pengecas pantas di lebuh raya. Pihak KKR dan LLM telah meluluskan tambahan enam buah lokasi pengecas pantas kenderaan elektrik di LPT1 dan LPT2 yang sedang dalam proses mendapatkan permit pembinaan. Pihak Kementerian Kerja Raya bersama-sama LLM dan syarikat konsesi lebuh raya sentiasa komited menyokong kerajaan untuk berkembang ke arah sebuah negara rendah karbon dengan penambahan lebih banyak stesen pengecas pantas EV di sepanjang lebuh raya pada masa hadapan.

Tuan Yang di-Pertua, jaringan jalan raya di Sabah dan di Sarawak merupakan antara yang terpanjang di Malaysia. Projek Lebuhraya Pan Borneo merupakan projek mega terbesar yang telah dilaksanakan oleh Kerajaan Persekutuan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator Abun Sui Anyit, seorang lagi dari Kapit ini. Bagi memastikan hasrat rakyat Sabah untuk menikmati infrastruktur jalan raya yang lebih baik tercapai, Fasa 1B iaitu baki 19 buah pakej kerja daripada keseluruhan 35 buah pakej kerja Fasa 1 Lebuhraya Pan Borneo Sabah yang masih belum mula pembinaan akan dibiayai secara hibrid menggunakan peruntukan pembangunan dan melalui terbitan sukuk ataupun bon oleh DanaInfra Nasional Berhad.

Sebanyak 19 buah pakej kerja tersebut adalah melibatkan beberapa jajaran seperti berikut iaitu Jajaran *North West* yang merangkumi pakej kerja 11 ke-14 dari Kota Belud ke Kudat. Jajaran *South East* yang merangkumi pakej kerja 16 ke-20 dari Tawau ke Lahad Datu. Jajaran *North-East* yang merangkumi pakej kerja 22 ke-26 dari Lahad Datu ke Sandakan dan Jajaran Sentral yang merangkumi pakej kerja 31 ke-35 dari Telupid ke Ranau.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator juga, Projek *Sarawak-Sabah Link Road* (SSLR) yang bertujuan untuk menyediakan jaringan jalan raya yang menghubungkan Sarawak dan Sabah tanpa melalui negara Brunei telah diluluskan secara berfasa oleh Kerajaan Persekutuan. Fasa 1, Projek SSLR sepanjang 77 kilometer iaitu dari Lawas ke

persimpangan Long Lopeng telah bermula pelaksanaan di tapak pada 9 Ogos 2021 dan dijangka siap pada 10 April 2026, nanti.

Manakala, bagi Projek *Sarawak-Sabah Link Road* (SSLR) Fasa Dua dengan jajaran lebih 320 kilometer dari Mulu ke Ba'kelalan. Projek ini telah diluluskan pada Mac 2023 dan sedang di peringkat proses perolehan. Surat Setuju Terima (SST) dijangka dikeluarkan selewat-lewatnya suku pertama tahun 2024. Projek ini dijangka mengambil masa selama lima tahun untuk disiapkan dengan anggaran siap pada tahun 2029.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, kerajaan komited dalam pembangunan jalan-jalan di negeri Sabah dan negeri Sarawak. Bagi tempoh *Rolling Plan* 1 hingga *Rolling Plan* Keempat, Rancangan Malaysia Kedua Belas, Agensi Pusat telah meluluskan projek-projek bagi negeri Sabah dan Sarawak di bawah peruntukan Kementerian Kerja Raya iaitu pada *Rolling Plan* Pertama ada lima projek di Sarawak dan lapan projek di Sabah. Pada *Rolling Plan* Kedua, tiada di Sarawak, satu di Sabah. *Rolling Plan* Ketiga, tiga di Sarawak dan tujuh di Sabah dan *Rolling Plan* Keempat, satu di Sarawak dan tiga di Sabah.

Dengan pelaksanaan projek-projek ini kelak dapat meningkatkan perhubungan jaringan jalan raya yang baik dan bagi memanfaatkan pengguna jalan raya.

Manakala, bagi cadangan pembinaan Jalan Persekutuan Bakun hingga Kompleks Imigresen Kastam dan Kuarantin (CIQ) Tapak Megah, kementerian ini tiada perancangan membina jalan tersebut melainkan ada persetujuan daripada pihak kerajaan untuk membuka pintu masuk baharu di Kompleks Imigresen Kastam dan Kuarantin (CIQ) di Tapak Megah. Tumpuan kementerian buat masa ini di dua pintu masuk iaitu membina jalan baharu dari Kalabakan ke sempadan Malaysia- Indonesia Simanggaris dan kerja awalan dan reka bentuk awalan dan menaik taraf FR21, Jalan Serian-Tebedu, sempadan Indonesia, kerja awalan dan reka bentuk awalan. Walau bagaimanapun, kementerian ini akan meneliti cadangan projek ini sekiranya dipohon oleh kementerian ataupun dipohon oleh kerajaan negeri berdasarkan senarai keutamaan negeri pada *rolling plan* yang akan datang dan diberi pertimbangan yang sewajarnya untuk diangkat kepada agensi Pusat jika memenuhi keperluan teknikal untuk dilaksanakan, tertakluk kepada agihan peruntukan pembangunan kepada kementerian ini.

Saya turut menarik perhatian Yang Berhormat Senator Abun Sui Anyit serta berkongsi maklumat berhubung peruntukan penyelenggaraan Jalan Persekutuan bagi negeri Sarawak.

Untuk makluman Yang Berhormat, jumlah peruntukan yang telah dibelanjakan dari tahun 2019 hingga tahun 2023 ini berjumlah sebanyak RM470,914,427.9 melibatkan kerja-kerja penyelenggaraan rutin berkala *pavement*, berkala bukan *pavement*, penyelenggaraan jambatan, penyelenggaraan lampu jalan dan lampu isyarat serta pembayaran bil lampu jalan dan lampu isyarat di negeri Sarawak.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator juga, sewaktu saya menjadi Menteri Kerja Raya pada tahun- baru setahun sudah, peruntukan yang telah dibelanjakan bagi maksud yang

sama untuk negeri Sarawak juga meningkat sebanyak RM7,980,200.33 berbanding tahun 2022 iaitu peningkatan peruntukan yang dibelanjakan sebanyak sembilan peratus.

Saya juga ingin merujuk kepada peruntukan yang lebih- yang telah dibelanjakan bagi Jalan Bintulu–Bakun. Sejak tahun- dari tahun 2019 juga, kerajaan telah membelanjakan sebanyak RM38,084,875.47 bagi kerja-kerja melibatkan penyelenggaraan rutin berkala *pavement*, berkala bukan *pavement* serta penyelenggaraan jambatan untuk jalan ini. Jumlah peruntukan tertinggi yang dibelanjakan juga direkodkan pada tahun 2023 ini iaitu sebanyak RM15,829,918.24 Tuan Yang di-Pertua, berbanding RM4,979,918.24 bagi tahun 2022 iaitu peningkatan hampir 200 persen, 200 peratus peruntukan yang dibelanjakan melibatkan kerja-kerja berkaitan berkala *pavement* dan bukan *pavement*.

Saya turut ingin mengaitkan peruntukan berkala *pavement* yang telah disalurkan untuk Jalan Bintulu-Bakun dari tahun 2019 ke tahun 2023. Ini Jalan Bakun, Tuan Yang di-Pertua. Sebab ini kampung halaman Yang Berhormat Senator Abun.

Datuk Paul Igai: Saya fikir dia sudah pindah...

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Itu terpulang pada dialah. Penyelenggaraan berkala *pavement* meliputi kerja-kerja turapan jalan seperti menurap semula permukaan jalan dan membaik pulih struktur asas jalan yang kritikal di simpang Jalan Persekutuan.

■1610

Untuk makluman Yang Berhormat, pada tahun 2019, peruntukan yang disalurkan hanya berjumlah tiga *percent* sahaja. Tiga peratus iaitu RM1 juta sahaja daripada yang dipohon. Tiada peruntukan yang diberi pada tahun 2020 kerana tiada aktiviti kerana COVID-19 ya. Pada tahun 2021, jumlah peruntukan yang disalurkan juga bernilai hampir sama, 2.69 persen sahaja iaitu RM1 juta.

Akan tetapi apabila saya menjawat jawatan Menteri Kerja Raya pada tahun 2023, jumlah peruntukan yang berjaya dipohon dan dibelanjakan adalah sebanyak RM11,370,000 iaitu meningkat sebanyak 36.6 peratus ya dan ini gambaran secara asas yang ingin saya kongsikan dengan Yang Berhormat Senator. Ya, Yang Berhormat Senator, untuk lebih jelas, ini untuk rekod kelulusan peruntukan berkala *pavement* untuk jalan Bintulu ke Bakun dari tahun 2019 ke 2023.

Pada tahun 2019, permohonan RM32.7 juta. Peruntukan hanya RM1 juta, tiga peratus peruntukan yang di dapat. Tahun 2020, permohonan RM35 juta. Jadi tiada kerana COVID-19, PKP. Tahun 2021, RM37 juta. RM1 juta hanya 2.69 peratus sahaja. Pada tahun 2022, RM4.6 juta peruntukan, didapati RM820 ribu sahaja, 17.82 peratus. Pada tahun 2023 ini Yang Berhormat, permohonan adalah untuk RM30,800,000. RM30.8 juta dipohon. Peruntukan diberi RM11.37 juta. RM11,370,000 jadi bersamaan dengan 36.6 peratus, Yang Berhormat.

Jadi, ada lah jasa kita kepada Jalan Simpang Bakun ini ya sebab Yang Berhormat pernah keluarkan, ini Menteri dari Sarawak tidak bagi kepada Sarawak.

Datuk Paul Igai: Dengar ya.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Tuan Yang di-Pertua, keutamaan kementerian untuk dalam meningkatkan kesejahteraan dan keselamatan rakyat diteruskan dengan inisiatif di bawah program Malaysia Madani melalui penambahbaikan dan penambahan tempat teduhan penunggang motosikal atau *motorcycle shelter* di lebuhraya bertol di Malaysia.

Fokus utama program ini adalah untuk memastikan infrastruktur yang dibina sepanjang lebuhraya memberikan keselesaan dan keselamatan kepada semua kategori pengguna lebuhraya terutamanya kepada penunggang motosikal di lebuhraya yang merupakan pengguna yang paling *vulnerable* terhadap risiko keselamatan.

Dengan mengambil kira keselamatan dan keperluan penunggang motosikal berteduh semasa cuaca buruk, Kementerian Kerja Raya menerusi Lembaga Lebuhraya Malaysia (LLM) dengan kerjasama syarikat konsesi lebuhraya telah merancang untuk membina dan menambah baik keseluruhan 119 buah tempat teduhan penunggang motosikal baharu sebagai tambahan kepada yang sudah sedia ada 353 buah tempat teduhan motosikal.

Jadi, daripada keseluruhan 119 buah lokasi baharu tersebut, sebanyak 14 buah lokasi akan dibina sejenis *standalone*, struktur tunggal dan 105 buah lokasi akan dibina di bahagian bawah jambatan. Jadi, daripada keseluruhan jumlah tersebut, 40 buah lokasi telah disiapkan pada tahun 2023 ini. Manakala, 79 buah lokasi lagi dijadualkan siap pada tahun depan, tahun 2024.

Seperti mana yang dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadasa/AAchyuthan Nair. Ada...?

Datuk Paul Igai: Panjangnya...? Tiada. Bertulis.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: ...Tetapi ini boleh Yang Berhormat. Biarlah untuk rekod ya. Nanti bagi tambahan.

Datuk Paul Igai: Okey.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Mengenai lorong khas motosikal. Yang Berhormat Senator sangat prihatin terhadap penunggang motosikal khususnya dan pengguna jalan raya yang lain amnya.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, bagi pembinaan laluan motosikal khas ini, kajian secara menyeluruh perlu dilaksanakan terlebih dahulu. Jadi, memandangkan Jalan Persekutuan mempunyai akses jalan keluar masuk yang banyak dan sekiranya laluan motosikal tersebut dibina, ia perlu meningkatkan keselamatan bagi penunggang motosikal, bukannya mengundang konflik baharu ini.

Jadi, oleh itu apabila jalan yang terlibat telah dikenal pasti maka ia akan dilaksanakan ke dalam projek-projek baharu yang dicadangkan. Dalam hal ini, pembinaan lorong motosikal khas tersebut perlulah memenuhi syarat-syarat teknikal seperti berikut, melebihi 15 ribu jumlah kenderaan seharian bagi jalan dua lorong dua hala dan juga komposisi peratusan

ataupun peraturan motosikal melebihi 30 peratus daripada jumlah trafik di laluan yang berkaitan, yang melebihi juga jumlah lima kemalangan per kilometer atau setahun dan *site*-yang mana...

Tuan Manolan bin Mohamad: Datuk Yang di-Pertua, boleh mencelah?

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Tuan Yang di-Pertua.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Kurang daripada 30...

Datuk Paul Igai: Menteri beri laluan?

Tuan Manolan bin Mohamad: Ya, laluan?

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Kalau ditambah masa.

Datuk Paul Igai: Boleh tambah 10 minit.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Saya juga mohon izin tambah masa.

Tuan Manolan bin Mohamad: Ini keselamatan jalan raya.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Tuan Yang di-Pertua, saya hendak jawab untuk adil kepada yang bertanya. Saya hendak jawab mereka ini dahulu. Boleh kah? Sebab hanya tujuh orang.

Datuk Paul Igai: Okey, oleh sebab saya beri 10 minit, boleh tunggu sekejap.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Nanti ya. Okey, simpan dahulu. Boleh ya? *Thank you*. Selain daripada itu, pembinaan lorong motosikal ini bukan sahaja melibatkan pembinaan lorong itu semata-mata tetapi mestilah lengkap dengan fasiliti-fasiliti bagi penunggang motosikal seperti tempat teduhan, pengadang jalan yang selamat dan perabot jalan yang bersesuaian. Dalam hal ini juga, pembinaan lorong khas motosikal ini perlulah memberi faedah secara menyeluruh kerana melibatkan kos pembinaan yang agak tinggi.

Tuan Yang di-Pertua, saya turut ingin berkongsi sedikit berkenaan inovasi terkini Jabatan Kerja Raya (JKR) iaitu teknologi *glow in the dark* iaitu teknologi pantulan atau *reflector* cahaya, pantulan cahaya pada garisan pembahagi jalan bagi meningkatkan kualiti garisan jalan serta membantu pengguna jalan raya melaksanakan pemanduan yang lebih selamat dengan pantulan cahaya pada pembahagi jalan ini.

Projek rintis telah dilaksanakan di Jalan Sungai Lalang B19 oleh pihak JKR Daerah Hulu Langat. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, inovasi ini masih lagi dalam peringkat kajian dan JKR akan menilai dan menyenaraikan jalan-jalan yang sesuai dinaiktarafkan untuk digunakan teknologi ini.

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengambil peluang ini bagi menjelaskan tentang proses permohonan projek baharu. Ini ramai yang mohon projek ya, terutamanya Jalan Persekutuan.

Untuk makluman semua Ahli Yang Berhormat, bidang kuasa Kementerian Kerja Raya adalah berkaitan dengan Jalan Persekutuan sahaja. Prosedur bagi permohonan projek membina jalan baharu atau menaiktarafkan Jalan Persekutuan sedia ada adalah melalui

kerajaan negeri berdasarkan senarai keutamaan negeri yang dikemukakan kepada kementerian ini melalui penyelarasan antara bahagian ataupun Unit Perancang Ekonomi Negeri (UPEN) dan Jabatan Kerja Raya. Jadi, ini penting Ahli-ahli Yang Berhormat ya.

Senarai cadangan projek ini akan melalui proses tapisan di kementerian. Di mana, ia dinilai dan diteliti berdasarkan kriteria penilaian terutamanya perancangan dalam kementerian seperti digariskan dalam Pelan Pembangunan Rangkaian Jalan Raya ataupun *Highway Network Development Plan 2030* dengan izin. Jadi, bagi cadangan projek yang tiada dalam *Highway Network Development Plan* (HNDP), masih boleh dipohon untuk diangkat bagi pertimbangan agensi pusat sekiranya projek berkenaan menjadi keutamaan negeri dan disertakan dengan justifikasi permohonan projek yang kukuh.

Jadi, petunjuk asas bagi mengenal pasti status jalan JKR, sekiranya di peringkat Jalan Persekutuan- kod bermula dengan FT01 atau FR. Manakala, bagi jalan negeri, abjad seperti A, B dan C mengikut jalan negeri. Sebagai contoh A untuk Perak, B untuk Selangor, C untuk Pahang dan sebagainya. Namun, nama khusus merujuk pada jalan perbandaran- seperti, di bawah kuasa PBT, seperti Jalan Tuanku Abdul Rahman, KL di bawah bidang kuasa DBKL.

■1620

Jadi dengan mengenal pasti kod jalan ini akan memudahkan tugas Yang Berhormat Senator terutama dalam membangkitkan isu sewaktu perbahasan di masa akan datang untuk perhatian kementerian berkenaan.

Izinkan saya menyentuh sedikit berhubung perbezaan antara permohonan untuk menyelenggarakan jalan dan menaik taraf Jalan Persekutuan iaitu di bawah bidang fungsi Kementerian Kerja Raya Malaysia ini.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat Senator, bagi maksud permohonan menyelenggarakan jalan, ia bersifat *on going* ya. *On going process* iaitu proses yang sentiasa berterusan. Sekiranya ada aduan berkaitan ataupun berkenaan sebarang masalah melibatkan jalan, Yang Berhormat Senator boleh ajukan kepada saya dan saya akan minta KKR untuk mengambil tindakan pembetulan sebaiknya dan bukan kepada saya sahaja. Kita ada *apps* MyJalan, nanti saya terangkan. Yang Berhormat Senator juga boleh menyalurkan aduan melalui aplikasi MyJalan. Ini dia MyJalan ya. Jadi, yang telah dibangunkan oleh Kementerian Kerja Raya. Aplikasi yang akan saya terangkan sebentar lagi.

Manakala bagi permohonan untuk menaik taraf jalan, ia bersifat projek dan mengambil masa panjang untuk dilaksanakan. Jadi, kita perlu bezakan dua perkara ini berbanding selenggara tadi ya. Projek, naik taraf dan selenggara, kerja penyelenggaraan. Untuk cadangan projek menaik taraf, perlu melalui prosedur-prosedur tertentu termasuk mematuhi aspek-aspek teknikal yang perlu dilaksanakan dan teliti kerana ia melibatkan perbelanjaan kewangan yang besar.

Sehubungan itu, disyorkan supaya Ahli Yang Berhormat Senator mengemukakan cadangan projek naik taraf jalan kepada pihak kerajaan negeri melalui Unit Perancangan Ekonomi Negeri atau JKR Negeri untuk dimasukkan dalam senarai keutamaan negeri dalam *Rolling Plan* yang akan datang. Kementerian Kerja Raya akan meneliti cadangan projek ini apabila dipohon oleh kerajaan negeri berdasarkan senarai keutamaan negeri pada masa yang akan datang dan akan diberi pertimbangan dan sewajarnya untuk diangkat kepada agensi Pusat jika memenuhi keperluan teknikal untuk dilaksanakan tertakluk kepada agihan peruntukan pembangunan kepada kementerian ini nanti.

Saya teruskan sedikit dengan menyentuh berhubung inisiatif MyJalan. Kempen MyJalan ya, yang dilaksanakan oleh Kementerian Kerja Raya. Inisiatif yang diperkenalkan pada 1 Ogos 2023 dan telah dilancarkan secara rasmi oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri, Dato' Seri Anwar bin Ibrahim pada 24 Ogos 2023 dibangunkan berteraskan prinsip "*No Wrong Door Policy*," dan "*Action Speaks Louder Than Words*" bagi mewujudkan kesedaran kepada pengguna jalan raya untuk menjalankan peranan kita secara akauntabiliti bahawa jalan raya merupakan tanggungjawab kita bersama.

Selaras dengan prinsip keterangkuman dan selari dengan konsep Madani, KKR akan berbincang serta menyalurkan semua aduan yang diterima supaya dapat diselesaikan dengan sebaik mungkin ya. Aduan-aduan ini bukan sahaja melibatkan, membabitkan jalan di bawah seliaan KKR melalui JKR dan Lembaga Lebuhraya Malaysia (LLM), malah turut melibatkan jalan negeri dan jalan pihak berkuasa tempatan (PBT). Masing-masing di bawah bidang kuasa kerajaan negeri serta PBT yang terlibat.

Ini jelas menunjukkan bahawa bidang kuasa untuk memberikan penyelesaian dan keselamatan kepada pengguna jalan raya tidak hanya tertakluk kepada bawah fungsi KKR semata-mata, tetapi turut melibatkan peranan rentas kementerian dan melibatkan pelbagai agensi dan yang berkaitan yang saya sebutkan sebagai "*No Wrong Door Policy*" tadi. Data-data yang dikumpulkan melalui aplikasi MyJalan ini bukan sahaja dapat membantu kerajaan untuk membuat analisa perbandingan dan keputusan, malah peruntukan kewangan juga dapat dipohon dan disalurkan dengan berkesan kepada agensi-agensi yang berkaitan berdasarkan penambahbaikan yang perlu dilaksanakan.

Sehingga 6 Disember 2023, aduan melalui MyJalan KKR telah kita menerima sebanyak 5,836 aduan daripada orang ramai. Daripada jumlah tersebut, Kementerian Kerja Raya dan agensinya merekodkan sejumlah 1,532 aduan iaitu 26.25 peratus sahaja daripada jumlah keseluruhan aduan yang diterima. Jadi daripada jumlah itu, 1,203 atau 78.52 peratus telah pun diselesaikan. Manakala baki sebanyak 329 atau 21.48 peratus masih dalam tindakan.

Daripada 1,532 aduan di bawah seliaan Kementerian Kerja Raya dan agensi, aduan kategori jalan berlubang yang merekodkan penerimaan aduan tertinggi sebanyak 34.14

peratus ya dan sembilan kategori lain adalah pelbagai yang berkaitan dengan garisan jalan, halangan jalan berlubang, jalan rosak, kemudahan awam, lampu isyarat, lampu jalan, papan tanda, perabot jalan, tanah runtuh dan ini banyak lagi Yang Berhormat. Kalau saya ada masa, tapi ini dah mungkin kesuntukan masa. Ini sangat detil, sangat lengkap.

Jadi Tuan Yang di-Pertua, secara- saya habiskan bab MyJalan inilah. Secara keseluruhan, menerusi aplikasi MyJalan Kementerian Kerja Raya ini, pihak Kementerian Kerja Raya turut menerima sebanyak 4,304 atau 73.75 peratus aduan luar bidang kuasa KKR ya. Tadi hanya 26 perpuluhan berapa peratus tadi, hanya JKR. Jadi saya nak tegaskan di sini, kebanyakan yang berlaku jalan yang rosak dan berlubang ini terjadi di jalan bukan di seliaan Kementerian Kerja Raya ataupun JKR Malaysia ya.

Jadi, banyaknya di jalan kerajaan negeri dan juga bidang kuasa yang lain. Jadi ini bukan kita tak- kita nak tolak tanggungjawab kita, ini untuk kita lebih mengetahui sebenarnya supaya kita boleh juga membantu kerajaan negeri, membantu PBT bagaimana mereka dengan sudah menyedari sebegini rupanya, berlakunya kerosakan jalan di tempat mereka, mungkin mereka akan gunakan *info* ini, data-data ini untuk memohon lebih banyak lagi peruntukan daripada mana pihak yang sepatutnya memberi peruntukan. Mungkin MARRIS, ini MARRIS ini boleh dituntut lebih besar lagi daripada Kerajaan Pusat apabila boleh menggunakan *information* ini dan ataupun *info* ini untuk menegaskan ini dia banyaknya berlaku masalah jalan kami.

Saya sekali lagi Yang Berhormat, menjemput dan menggalakkan semua Ahli Yang Berhormat untuk turut serta merencanakan penggunaan aplikasi yang dibangunkan oleh KKR ini di samping menyebar luas peranan aplikasi ini kepada masyarakat di luar sana. Saya turut berharap lebih ramai pengguna dapat muat turun aplikasi MyJalan di *Google Play Store*, *Apple Apps Store* dan *Huawei AppGallery*. Bersama-samalah kita berusaha untuk membantu kementerian dan kerajaan untuk menyalurkan masalah serta aduan berkaitan untuk kita mencari penyelesaian yang terbaik.

Tuan Yang di-Pertua, bolehkah satu, sedikit lagi? Ini berkenaan penting, bajet. Memang kawan-kawan di sini semua nak tahu ya. Ini boleh memberi gambaran kepada Ahli-ahli Yang Berhormat, bagaimana kami di KKR ini tadi mampukah tidak pada tahun hadapan buat apa yang diharapkan. Saya kira ini banyak berkaitan dengan kewangan.

Tuan Yang di-Pertua, sebelum saya meneruskan penggulangan ini dan mungkin menggabungkan secara muktamadlah penggulangan saya ini, ingin saya memaklumkan bahawa Kementerian Kerja Raya di bawah Belanjawan Madani 2024, "*Reformasi Ekonomi Memperkasa Rakyat*" secara keseluruhan, jumlah peruntukan yang bakal diterima oleh Kementerian Kerja Raya bagi tahun 2024 iaitu sebanyak 9 bilion 511 juta iaitu RM9.5 bilion iaitu dengan kenaikan sebanyak RM1 bilion ya, 1.072, RM1 bilionlah berbanding yang

kementerian ini dapat pada tahun 2023 ini. Ini tadi untuk 2024. Untuk 2023 ini kita dapat agihan RM8.43 bilion yang diterima pada tahun 2023 ini. Jadi, ada peningkatan.

Anggaran belanja mengurus di bawah B27 yang bakal diterima peruntukan ialah sebanyak RM949 juta untuk tahun 2024 iaitu peningkatan sebanyak 9.72 peratus berbanding dengan RM865.27 juta sahaja yang telah diterima untuk tahun 2023 ini.

■1630

Manakala, peruntukan belanja pembangunan P.27 bagi tahun 2024 adalah sebanyak RM8.561 bilion. Pertambahan sebanyak 13.05 peratus daripada jumlah RM7.573 bilion yang telah diterima untuk tahun 2023 ini. Jadi, memang ada penambahan dan banyak penambahan ini juga untuk kerja-kerja penyelenggaraan. Jadi, ini bolehlah harapan kita untuk buat kerja yang lebih daripada yang sudah tetapi kita tahulah memang keperluannya besar. Jadi, semuanya kita hendak buat, kita mampu buat. Akan tetapi, ia bergantung kepada peruntukan yang diberi dan bakal diterima. Jadi, saya berharap ini memang perlunya diketahui oleh semua lebih-lebih lagi Ahli-ahli Yang Berhormat di Dewan Negara ini. Jadi...

Datuk Paul Igai: Ada lagi?

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Tuan Yang di-Pertua, satu jam lagi pun, boleh?...
[Ketawa] Tidak tahulah kalau...

Datuk Paul Igai: Sudah tidak ada. Satu minit lagi dan nanti- saya berjanji kepada Tuan Manolan untuk pertanyaan.

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Okey, baiklah. Ya, saya- semua yang tinggal ini adalah secara jawapan ataupun penjelasan, pencerahan kepada isu-isu yang spesifik yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat yang saya tidak sempat sebut.

Datuk Paul Igai: Oh itu...

Dato Sri Alexander Nanta Linggi: Saya tanya hanya dua orang tadi, ada tinggal lima orang tetapi kami akan majukan semuanya kepada setiap yang Ahli-ahli Yang Berhormat belum dapat penjelasan tadi secara bertulis ya.

Jadi, Tuan Yang di-Pertua, saya mengucapkan setinggi penghargaan kepada seluruh Ahli Yang Berhormat Senator yang sudi meluangkan masa bersama saya untuk mendengar jawapan penggulungan mengenai isu-isu ataupun isu yang menyentuh berhubung Kementerian Kerja Raya ini dan segala teguran dan cadangan akan diambil perhatian yang sewajarnya oleh Kementerian KKR. Semoga kita terus mencatatkan momentum pertumbuhan ekonomi yang membanggakan dan berada pada landasan yang kukuh untuk kekal berkembang pesat. Sokongan Yang Berhormat semua, Ahli-ahli Senator pada hari ini akan terus menjadi penyumbang dalam menjadikan negara kita, negara ini terus mengorak kejayaan di masa akan datang.

Tuan Yang di-Pertua, saya hendak catat dalam *Hansard* ini untuk merakamkan banyak terima kasih kepada pegawai-pegawai yang telah membantu saya menyediakan penjelasan yang cukup-cukup lengkap ini. Sekian, terima kasih.

Datuk Paul Igai: Okey. Terima kasih kepada Yang Berhormat Menteri dan tahniah juga kita ucapkan kepada Menteri atas Menteri masih dikekalkan di Kementerian Kerja Raya... *[Ketawa]* Sekian, kita jemput- saya jemput dari Kementerian Belia dan Sukan untuk menjawab.

4.33 ptg.

Timbalan Menteri Belia dan Sukan [Tuan Adam Adli Abd Halim]: *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua sepanjang tempoh perbahasan Rang Undang-undang Perbekalan 2024, seramai enam orang Ahli Yang Berhormat Senator telah pun mengambil bahagian untuk mengemukakan pertanyaan, cadangan dan juga pandangan kepada kementerian ini. Ini termasuklah Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair, Yang Berhormat Senator Tuan Aknan a/l Ehtook, Yang Berhormat Senator Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya, Yang Berhormat Senator Tuan Seruandi bin Saad, Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui Anyit dan Yang Berhormat Senator Datuk Razali bin Idris.

Secara keseluruhannya sebanyak tujuh perkara telah pun dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat iaitu dua perkara berkaitan dengan belia, satu perkara berkaitan dengan sukan dan empat perkara yang berkaitan dengan fasiliti.

Dalam isu belia, Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Tuan Aknan a/l Ehtook membangkitkan isu mengenai bilangan pelajar Siam di IKBN Naka, negeri Kedah yang dikatakan agak rendah jika dibandingkan dengan jumlah penduduk berketurunan Siam di kawasan berkenan.

[Timbalan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat]**

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, pada masa ini terdapat 25 orang pelatih berketurunan Siam yang sedang mengikuti kursus kemahiran di Institut Latihan Kemahiran Belia dan Sukan berdasarkan kepada pecahan seperti berikut:

- (i) empat orang pelatih di Institut Kemahiran Tinggi Belia Negara (IKTBN) Bachok, Kelantan dalam bidang automotif dan hospitaliti;
- (ii) satu orang di IKBN Bukit Mertajam, Pulau Pinang dalam bidang mekanikal;
- (iii) satu orang di IKBN Jitra di Kedah dalam bidang automotif;

- (iv) satu orang di IKBN Kemasik, Terengganu dalam bidang teknologi maklumat; dan
- (v) 18 orang pelatih di IKBN Naka, Kedah dalam bidang elektrik.

Berdasarkan kepada data sejak tahun 2018, telah berlaku peningkatan pada jumlah pelatih dalam komuniti masyarakat Siam di IKBN NAKA berbanding tiada langsung pelatih berketurunan Siam pada tahun 2018, 2019 dan 2021 serta masing-masing hanya dua dan tujuh orang pelatih untuk tahun 2020 dan 2022. Maka, tahun 2023 kita menyaksikan jumlah pelatih dalam kalangan komuniti Siam di IKBN Naka mencecah sebanyak 18 orang.

Berpandukan kepada tinjauan yang telah dibuat oleh Kementerian Belia dan Sukan terhadap pelatih dalam kalangan masyarakat belia Siam ini, didapati kesedaran mengenai kewujudan dan fungsi Institut Latihan Kemahiran Belia dan Sukan (ILKBS) khususnya IKBN di kawasan Naka ini semakin tinggi.

Berdasarkan kepada keadaan ini, kementerian mempergiatkan pelaksanaan pelbagai bentuk promosi termasuk melibatkan penyertaan ketua-ketua komuniti masyarakat Siam bagi memastikan jumlah kemasukan pelatih semakin meningkat. Kementerian juga amat mengalu-alukan sebarang cadangan konstruktif daripada Ahli Yang Berhormat dan bersedia untuk mengadakan sebarang perbincangan lanjut untuk bersama-sama membantu meningkatkan jumlah penyertaan belia Siam di IKBN.

Kemudian Datuk Yang di Pertua, berhubung dengan isu kebolehpasaran graduan dan elaun pelajar IKBN yang telah pula dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Tuan Seruandi bin Saad. Suka untuk saya ingin jelaskan bahawa secara keseluruhannya kadar kebolehpasaran graduan ILKBS pada tahun 2023 adalah pada kadar 96 peratus dengan purata gaji minimum sebanyak RM1,900 sebulan. Pencapaian ini menjadi petunjuk penting terhadap kualiti latihan dan keyakinan majikan industri terhadap kompetensi graduan ILKBS.

Bagi meningkatkan kadar kebolehpasaran graduan ILKBS, inisiatif memperkukuh hubungan strategik dengan pihak industri dan agensi berkepentingan sentiasa dimantapkan untuk memastikan kualiti latihan TVET dikemas kini selari dengan perubahan teknologi dan keperluan industri seterusnya meningkatkan kualiti dan kebolehpasaran graduan ILKBS.

Sehingga kini, ILKBS telah menjalinkan kerjasama menerusi pelbagai medium pernyataan persefahaman melibatkan lebih 145 badan korporat dan agensi TVET yang berkaitan dengan nilai yang mencecah sehingga RM3 juta dan memberi manfaat kepada lebih 1,500 orang pelajar lepasan ILKBS.

Di samping itu, ILKBS turut meneroka potensi kerjasama dengan syarikat yang berkaitan dengan kerajaan seperti PETRONAS dan DRB-HICOM menerusi memorandum kerjasama yang diterajui oleh Majlis TVET Negara. Usaha ini demi memastikan latihan TVET

sentiasa selari dengan agenda semasa nasional dan dipacu oleh industri berdasarkan kepada teknologi terkini.

Kerjasama ini meliputi skop seperti aspek penempatan pekerjaan, latihan sangkutan industri untuk tenaga pengajar, latihan kejurulatihan atau *training of the trainers*, latihan industri pelajar, sumbangan peralatan latihan, sumbangan guna habis latihan dan khidmat nasihat teknikal.

ILKBS turut juga menganjurkan Hari Kerjaya pada setiap tahun dengan pengisian ruang pencarian kerja buat pelajar. Kementerian ini turut mengadakan kerjasama dengan pelbagai badan persijilan profesional yang diiktiraf di peringkat antarabangsa seperti *City & Guilds* dan *Certification Scheme for Welding and Inspection Personnel* bagi meningkatkan kualiti silibus dan sebagai nilai tambah untuk sijil pengiktirafan profesional kepada pelajar.

Berhubung dengan perancangan untuk menaikkan kadar elaun pelajar IKBN, pada masa ini kementerian belum merancang untuk menaikkan kadar elaun kerana semua pelajar telah pun menerima bantuan yang penuh merangkumi makan minum tiga kali sehari, penginapan, yuran peperiksaan, bahan pembelajaran sepanjang pengajian dan yuran pengajian yang rendah di bawah RM1,500 sepanjang tempoh pengajian. Malah ia nya jauh lebih rendah berbanding dengan institusi pendidikan tinggi yang lain dalam negara.

Sebagai contoh, purata kos bagi seorang pelajar tahap Sijil Kemahiran Malaysia bagi bidang teknologi marin untuk tempoh enam bulan adalah sebanyak RM4,990. Ini merangkumi kos makan minum, bahan pembelajaran, yuran peperiksaan dan elaun pada kadar RM100 sebulan.

■1640

Kos ini tidak mengambil kira kos penginapan kerana asrama telah disediakan dan kerajaan menanggung kos penyelenggaraan bagi asrama. Kos yang ditanggung ini sangat meringankan beban pelajar terutamanya dalam kalangan golongan B40.

Tuan Yang di-Pertua, semasa sesi perbahasan RUU Perbekalan 2024 juga, Yang Berhormat Senator Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya telah mencadangkan supaya kementerian ini mempertimbangkan cadangan supaya bekas pemain bola sepak yang pernah mewakili negara sebanyak 50 kali dan mempunyai sijil kejurulatihan diberikan elaun sebanyak RM2,000 sebulan untuk mengajar di peringkat sekolah.

Kementerian ini mengambil maklum cadangan berkenaan dan bersedia untuk melaksanakan penelitian lanjut kepada peringkat yang bersesuaian termasuk Mesyuarat Jawatankuasa Tertinggi Pembangunan Sukan yang turut melibatkan Kementerian Pendidikan memandangkan cadangan yang dibangkit ini bersifat merentas kementerian.

Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair: Yang Berhormat Timbalan Menteri mencelah sikit.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Mohon mencelah Tuan Yang di-Pertua. Saya ucapkan ribuan terima kasihlah kepada KBS yang sanggup mempertimbangkan cadangan ini.

Untuk makluman YB, tadi pun saya dah tanya Kementerian Pendidikan sebelum YB menggulung dan YB Puan Fadhlina dengan jawapannya bersedia untuk berbincang dengan KBS.

Saya mengharapkan supaya benda ini dapat kita realisasikan supaya jurulatih-jurulatih ini dapat dibela, pembangunan sukan di peringkat sekolah dapat kita tingkatkan. Terima kasih.

Tuan Adam Adli Abd Halim: Terima kasih kepada Yang Berhormat Senator atas keprihatinan yang ditampilkan dalam membela terutama sekali- nasib...

Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair: Boleh saya tanya sedikit lagi tidak?

Tuan Adam Adli Abd Halim: Boleh Yang Berhormat.

Dato' Kesavadas a/l A Achyuthan Nair: Dengan izin ya Tuan Yang di-Pertua? Selain daripada pemain-pemain bola sepak yang disebut tadi, / ingat kita juga kena bagi perhatian yang cukup kepada pemain-pemain hoki ya.

Pemain-pemain hoki tahun 1975, / ingat sebelum Yang Berhormat belum ada sini lagi... *[Ketawa]* Well, we are one of the best in the world. Bila Piala Dunia Ke-3 di Kuala Lumpur, kita nombor tiga. Kita kalah dengan India 3-2. Okey, *controversial goal* lah, itu sejarah, tetapi sekarang baharu-baharu ini / jumpa ramai, pemain-pemain 75 punya okey- Khairuddin, Balakrishnan, Brian Sta Maria, Franco D'Cruz semua orang Negeri Sembilan lah, tetapi mereka- semua *just* diabaikan macam itu. *At least look into their welfare*, ya. Terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Ada sukan lain lagi YB hendak cadangkan?... *[Ketawa]*

Tuan Adam Adli Abd Halim: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Saya yakin dan percaya bahawa perhatian yang diberikan kepada pembangunan sukan kita di peringkat akar umbi terutama dengan mencadangkan supaya anak-anak di peringkat sekolah dapat menjalankan latihan bersama dengan terutama bekas-bekas pemain nasional yang pernah mewakili negara dalam bidang sukan bola sepak, hoki dan sebagainya. Ini satu cadangan baik yang sentiasa diteliti oleh kita.

Sekarang kita juga, untuk pengetahuan Yang Berhormat sekalian, kita sudah pun ada program yang khusus terutama yang kita sebut sebagai antaranya *National Football Development Program*, dengan izin, dan juga *National Hokey Development Program* yang mana melibatkan banyak bakat kejurulatihan yang pernah mengharumkan nama negara. Ini peluang yang boleh kita kembangkan di pelbagai peringkat dan saya ucap terima kasih.

Maka, Kementerian Belia dan Sukan menerusi juga Institut Sukan Negara, kita sentiasa memberikan sokongan kepada bekas atlet untuk mengikuti Program Pendidikan Sains Kejurulatihan secara berstruktur bagi membolehkan mereka ini ditauliahkan sebagai jurulatih berlesen melalui Skim Pelesenan Kejurulatihan Kebangsaan (SLKK) dan Skim

Persijilan Kejurulatihan Kebangsaan (SPKK). Ini adalah antara usaha jangka panjang yang telah pun kita gerakkan untuk memastikan kita dapat meletakkan pembangunan sukan akar umbi kita selaras juga dengan kebajikan bekas-bekas atlet.

Berhubung dengan kemusykilan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Kesavadas mengenai kekuatan kewangan kementerian ini untuk menyokong perancangan bagi menaik taraf fasiliti sukan. Kementerian ini sentiasa melaksanakan penyusunan program mengikut keutamaan bagi memastikan peruntukan yang diluluskan dapat dibelanjakan secara optimum dan mencapai matlamat yang ditetapkan.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, berhubung dengan cadangan penukaran rumput jenis *zeon zoysia* atau yang setara dengannya, Kementerian Belia dan Sukan telah pun bersedia untuk menyediakan peruntukan berjumlah RM500,000 bagi setiap negeri untuk melaksanakan kerja-kerja penukaran berkenaan.

Namun begitu, pelaksanaannya harus mendapatkan persetujuan daripada kerajaan negeri dan pihak kerajaan negeri juga perlu menanggung kos yang berkaitan dengan penyelenggaraan rumput tersebut. Di Stadium Tuanku Abdul Rahman, Paroi Negeri Sembilan, kementerian ini menerusi *Rolling Plan* Ketiga Rancangan Malaysia Kedua Belas telah pun selesai melaksanakan kerja-kerja naik taraf *track synthetic* dengan kos sebanyak RM3 juta. *Track* belum padang. Jadi, kita akan teruskan perbincangan dengan pihak kerajaan negeri dan pihak berkuasa tempatan andai dapat kita naik taraf padang-padang utama yang terdapat dalam negara kita.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya turut membangkitkan isu berkaitan dengan pembinaan sebuah padang hoki. *Now* hoki, yang bertaraf kebangsaan untuk kegunaan pelajar sekolah dan pemain profesional di Putrajaya.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator, Kementerian Belia dan Sukan mengambil maklum berhubung dengan cadangan ini dan perlu melaksanakan penelitian yang lebih lanjut termasuk mengadakan perbincangan dengan Perbadanan Putrajaya yang menjadi pihak berkuasa tempatan di kawasan ini. Penelitian ini termasuk keperluan untuk mengenal pasti tempat yang sesuai yang telah pun digazet untuk perkara berkenaan tertakluk kepada persetujuan pihak Perbadanan Putrajaya.

Cadangan projek seperti ini hanya akan dipertimbangkan selepas masalah tanah dan tapak diselesaikan dan menepati syarat yang ditetapkan oleh Kementerian Ekonomi iaitu memastikan tapak dan tanah perlu didaftarkan atas nama Pesuruhjaya Tanah Persekutuan dengan memperoleh pengesahan pihak Jabatan Ketua Pengarah Tanah dan Galian bahawa tapak berkenaan adalah bebas bebanan dan sedia untuk dimasuki serta tiada isu tapak tanah projek seperti setinggan, bantahan penduduk dan lokasi yang tidak sesuai apabila membuat permohonan projek fizikal binaan baharu.

Manakala, perkara ini telah pun dibangkitkan dalam kedua-dua Dewan Rakyat dan Dewan Negara bahawa sebarang cadangan projek pembinaan fasiliti-fasiliti sukan baharu perlulah kita selesaikan dahulu isu status tapak.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Mohon mencelah Tuan Yang di-Pertua. Berkenaan dengan hoki di Putrajaya ini. Kalau kita buat dengan Perbadanan Putrajaya sahaja, tanpa Persatuan Hoki Malaysia, ia tidak boleh direalisasikan sebagai mana yang kita buat dengan FAM, Padang NTC. Padang yang kita bina itu tanahnya atas nama FAM, lepas itu berpusing-pusinglah, dapat juga kita buat. Saya rasa kita gunakan formula yang sama untuk membina padang hoki ini. Sebab saya dimaklumkan oleh Persatuan Hoki Malaysia, mereka berminat untuk membina hoki dalam dewan di Putrajaya.

Jadi, saya ada berbincang dengan Dato' Sri Subahan Kamal, kalau *you* buat hoki dalam dewan, sebelah lagi minta dibina padang hoki *astroturf*. Jadi, untuk menyelenggarakan ini kalau untuk bagi kami di Putrajaya, bagi pada pihak kepada pihak sekolah untuk selenggara padang ini tidak mungkin. Tak mungkin kita boleh tanggung kos ini. Saya harap Persatuan Hoki Malaysia kita bantu dia untuk dia orang *run project* ini. Saya cadangkan begitu YB Menteri.

Tuan Adam Adli Abd Halim: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Saya berpendapat bahawa apa sekalipun perancangan untuk pembinaan fasiliti-fasiliti sukan yang menelan belanja yang tinggi daripada segi penyelenggaraan termasuk terutama stadium hoki yang mana *turf* nya itu perlu sentiasa dijaga dengan baik kerana ia melibatkan binaan sintetik. Kita perlu pastikan ada perancangan yang teliti, ada *framework* yang jelas terutama apabila kita ambil pengajaran daripada pembinaan banyak fasiliti-fasiliti sukan sedia ada dalam negara kita tidak kiralah apa bentuk sukan sekali pun.

Masalah utama iaitu budaya penyelenggaraan, *maintenance culture* yang menyebabkan kerugian yang sangat banyak kepada kita. Setiap kali pun apabila kita berhadapan dengan masalah penyelenggaraan ini, pilihan lain yang kita adalah bina baharu sedangkan dalam kawasan satu-satu kawasan itu sudah pun ada tetapi tidak diselenggarakan dengan baik.

KBS kita tidak ada kuasa dan peruntukan untuk menyelenggarakan padang ataupun fasiliti yang telah dibina. Sebaliknya setiap kali kita bina satu-satu fasiliti, kita akan serahkan kepada pihak berkuasa tempatan untuk diselenggarakan, dijaga dan dipelihara dengan baik. Terserah kepada pihak berkuasa tempatan bagaimana cara dan mekanisme yang boleh diadakan termasuklah mengenakan bayaran yang berpatutan kepada penggunaan padang-padang tersebut supaya boleh digunakan kembali wang yang dikutip sebagai wang penyelenggaraan.

■1650

Namun demikian, kita juga harus lihat dan teliti juga kadar kepenggunaan dalam satu-satu kawasan. Kalau kita bina satu bentuk fasiliti dalam kawasan yang mana kadar kepenggunaannya pula rendah, maka ia akan menjejaskan juga saya kira kutipan hasil yang boleh digunakan untuk penyelenggaraan. Maka sebab itu, dalam apa-apa sekalipun pembinaan fasiliti, kita sangat berhati-hati.

Kita minta kalau boleh seperti yang dicadangkan oleh YB Senator bahawa adakan perbincangan dengan Persekutuan Hoki. Itu satu cadangan yang baik seperti mana yang kita pernah lakukan bersama dengan FAM dan kita boleh lakukan bersama dengan Persekutuan Hoki Malaysia ataupun persatuan-persatuan sukan yang lain. Dengan syarat seperti yang saya sebut tadi, ada pelan ataupun rangka kerja bagaimana untuk kita pastikan terdapat *maintenance culture* atau budaya penyelenggaraan yang baik supaya setiap pembinaan fasiliti yang kita buat ini, tidak mendatangkan kerugian pada masa hadapan. Terima kasih saya ucapkan atas cadangan dan juga pandangan yang telah dikemukakan.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui Anyit telah pula membangkitkan isu mengenai keperluan kemudahan sukan iaitu sebuah stadium sukan bagi penduduk daerah Belaga. Kementerian ini mengambil maklum berhubung dengan cadangan Ahli Yang Berhormat mengenai keperluan untuk pembinaan sebuah kemudahan sukan termasuk stadium untuk kegunaan penduduk di daerah Belaga. Pada masa ini, kementerian belum mempunyai perancangan untuk membina stadium di kawasan berkenaan.

Namun begitu, Ahli Yang Berhormat boleh mengemukakan permohonan kepada pihak kementerian untuk penelitian dan pertimbangan lanjut, tertakluk kepada peruntukan sedia ada, kesediaan status tapak, kadar kepenggunaan, kedudukan lokasi dan tanah yang didaftarkan di bawah Pesuruhjaya Tanah Persekutuan. Sebelum dikemukakan kepada pihak kementerian, permohonan ini juga perlu mendapatkan kelulusan daripada pihak Kerajaan Negeri Sarawak. Saya bersedia untuk mengadakan lawatan pada tahun hadapan ke daerah berkenaan untuk meneliti menyeluruh cadangan Ahli Yang Berhormat tersebut.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, senarai kemudahan sukan di kawasan Belaga sekarang ini yang kita boleh katakan adalah- yang wujud sekarang merupakan gelanggang futsal di pekan Belaga, gelanggang futsal Long Busang di Belaga dan juga padang sukan Belaga. Maka memang kita akui, belum cukup untuk kepenggunaan. Maka seperti yang saya sebut, *insya-Allah* pada tahun hadapan kita akan adakan lawatan yang khusus untuk meneliti kemudahan-kemudahan yang diperlukan di kawasan-kawasan yang mungkin sebelum ini kita terlepas pandang dan jauh daripada ibu kota.

Isu seterusnya berhubung dengan yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datuk Razali Idris. Ini sedikit mengenai ketersediaan padang Stadium Nasional Bukit Jalil untuk perlawanan piala akhir Piala Malaysia. Sukacitanya dimaklumkan bahawa pihak

kementerian menerusi Perbadanan Stadium Malaysia telah pun mengambil langkah yang sewajarnya untuk memastikan perlawanan akhir Piala Malaysia pada 8 Disember yang lepas dapat berlangsung dengan sebaiknya di Stadium Nasional Bukit Jalil seperti yang dijadualkan. Kerja-kerja penambahbaikan padang SNBJ bermula sejurus selepas konsert tersebut berakhir pada 22 November 2023. Apakah tindakan yang telah dilakukan? Antaranya yang dibuat iaitu pembajaan, pengudaraan, *top dressing*, *rolling* dan penggantian rumput di kawasan dan permukaan padang yang terjejas dengan menggunakan rumput yang telah pun disemai di tapak semaian.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, sebelum bermulanya konsert tersebut, padang SNBJ berada dalam keadaan yang baik dan Perbadanan Stadium Malaysia telah pun merancang jadual padang bagi persiapan untuk konsert berkenaan. Sebelum penutupan padang dibuat, kontraktor padang telah menjalankan beberapa kerja tambahan untuk membantu pertumbuhan rumput sepanjang tempoh padang tersebut ditutup seperti semburan pembajaan dan juga agen pembasahan.

Semasa penutupan padang, Perbadanan Stadium Malaysia dan kontraktor telah mengambil data bagi memantau keadaan rumput seperti pengambilan data *soil moisture and temperature* dan penyiraman bagi kawasan yang tidak menerima air serta cahaya matahari yang mencukupi. Ini bertujuan untuk menentukan perancangan ke atas padang selepas TerraPlus iaitu sebuah lapisan perlindungan di atas padang rumput tersebut dibuka. Namun selepas berakhirnya konsert, didapati sebanyak 21 peratus daripada keseluruhan padang SNBJ telah pun terjejas. Pasukan teknikal Perbadanan Stadium Malaysia bersama dengan pihak kontraktor telah pun diarahkan dan giat menjalankan kerja-kerja penambahbaikan dan membuat pemantauan secara harian bagi memastikan padang tersebut dapat digunakan dengan baik pada 8 Disember dan perlawanan akhir Piala Malaysia dapat diteruskan.

Pihak *Malaysian Football League* (MFL) selaku penganjur bagi acara telah pun mengadakan sesi pemeriksaan keadaan padang pada 6 Disember 2023 untuk memastikan sama ada perlawanan boleh diteruskan atau tidak. Hasil pemeriksaan dan perbincangan, pihak MFL memutuskan untuk mengekalkan SNBJ sebagai lokasi perlawanan akhir Piala Malaysia 2023. Pada masa yang sama, Perbadanan Stadium telah pun menerusi sebuah kenyataan media pada 7 Disember 2023 mengemukakan permohonan maaf secara terbuka atas isu ini.

Ahli Yang Berhormat, Perbadanan Stadium Malaysia kekal komited untuk memastikan kemudahan Stadium Nasional Bukit Jalil sebagai *venue* pelbagai guna- *multipurpose venue* berada dalam keadaan baik dan sentiasa bersedia. Kementerian ini juga akan memastikan Perbadanan Stadium Malaysia meneruskan kerja-kerja penambahbaikan secara berterusan sehingga rumput padang Stadium Nasional Bukit Jalil pulih dan matang sepenuhnya. Bagi tindakan jangka masa panjang, Perbadanan Stadium Malaysia telah pun diminta untuk

menambah baik prosedur operasi standard berhubung dengan mana-mana pengurusan acara, pengurusan kalendar dan sistem tempahan supaya ia lebih berkesan dan berdaya maju di masa hadapan.

Dengan demikian Tuan Yang di-Pertua, tamat sudah sesi penggulungan bagi Kementerian Belia dan Sukan. Saya sekali lagi merakamkan ucapan terima kasih kepada semua perkara yang telah pun dibangkitkan oleh Ahli Yang Berhormat. Saya mengharapkan semua jawapan yang telah diberikan dapat memenuhi keperluan pertanyaan yang dikemukakan. Kementerian ini sentiasa terbuka untuk menjalinkan kerjasama dan berganding bahu dengan semua pihak bagi memastikan martabat belia dan sukan dalam negara ini terus cemerlang. *Wabillahitaufiq walhidayah, assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh*. Sekian, terima kasih.

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih YB Menteri.

Sekarang ini saya jemput YB Menteri Kementerian Sumber Manusia.

4.57 ptg.

Timbalan Menteri Sumber Manusia [Datuk Ts. Mustapha Sakmud]: *[Ketawa]* *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh* dan salam Malaysia Madani.

Tuan Yang di-Pertua, saya merakamkan ucapan penghargaan kepada Tuan Yang di-Pertua kerana memberi izin kepada saya bagi menjawab pertanyaan dan isu-isu yang dibangkitkan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat berkaitan Rang Undang-undang Perbekalan 2024 mewakili Kementerian Sumber Manusia dan saya fikir ini adalah yang terakhir mewakili kementerian.

Saya juga mengucapkan terima kasih kepada 11 orang Ahli Yang Berhormat yang telah membangkitkan pertanyaan...

Timbalan Yang di-Pertua: YB Menteri, boleh saya tangguhkan kejam?

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Okey.

Timbalan Yang di-Pertua: Saya kena buat keputusan.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Okey.

Timbalan Yang di-Pertua: Ahli Yang Berhormat, merujuk kepada peruntukan Peraturan Mesyuarat 11(5), Peraturan-peraturan Majlis Mesyuarat Dewan Negara, saya hendak menetapkan bahawa Majlis Dewan Negara hari ini tidak akan ditangguhkan sehingga selesai diputuskan dan diluluskan D.R. 31/2023 Rang Undang-undang Perbekalan 2024 seperti yang tertera dalam No.1 dalam *Aturan Urusan Mesyuarat* hari ini dan selepas itu Majlis Mesyuarat ditangguhkan sehingga jam 10 pagi hari Rabu, 13 Disember 2023.

Yang Berhormat Menteri, sila sambung.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Minta maaf Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Ini tak bermakna saya bagi YB masa lebih ya untuk jawab... [Ketawa]

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Okey... [Ketawa] Saya juga mengucapkan terima kasih kepada 11 orang Ahli Yang Berhormat yang telah membangkitkan pertanyaan, isu dan cadangan berkaitan Kementerian Sumber Manusia sepanjang sesi perbahasan kali ini.

Sebagaimana Ahli-ahli Yang Berhormat sedia maklum, peruntukan yang disediakan oleh kerajaan kepada Kementerian Sumber Manusia pada tahun ini adalah berjumlah RM1.47 bilion iaitu RM889.55 juta di bawah peruntukan belanja mengurus dan RM578 juta untuk peruntukan belanja pembangunan.

Secara umumnya, peruntukan yang dicadangkan ini keseluruhannya adalah bertambah sebanyak RM110.34 juta atau 8.13 peratus berbanding peruntukan tahun 2023 yang diluluskan. Peruntukan di bawah Belanjawan 2024 secara amnya merangkumi pelaksanaan program latihan, perburuhan, kesatuan sekerja, perhubungan perusahaan, selain projek-projek pembinaan dan naik taraf institusi latihan, perolehan peralatan di bawah Jabatan Tenaga Manusia serta peningkatan kemahiran pekerja.

Tuan Yang di-Pertua, seterusnya izinkan saya menjawab pertanyaan yang dikemukakan oleh Ahli-ahli Yang Berhormat berkaitan Kementerian Sumber Manusia.

Terdapat isu dan pertanyaan akan dijawab secara bersekali ya iaitu Pendidikan dan Latihan Teknikal dan Vokasional (TVET) yang melibatkan enam orang Ahli Yang Berhormat iaitu Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Ahmad Azam bin Hamzah, Yang Berhormat Senator Datuk Haji Mustafa bin Musa, Yang Berhormat Senator Datuk Lim Pay Hen, Yang Berhormat Senator Datuk Haji Aziz bin Ariffin, Yang Berhormat Senator Tuan Aknan a/l Ehtook dan Yang Berhormat Senator Tuan Isaiah a/l D Jacob yang telah memberikan cadangan dan membangkitkan isu-isu berkenaan TVET iaitu tenaga kerja berkemahiran dan kajian, keterlibatan belia, pelajar lepasan sekolah dalam institusi pendidikan TVET, penerapan elemen inovasi dalam pelaksanaan TVET, standard kemahiran TVET, tahap gaji graduan TVET dan akhirnya *one stop centre TVET* serta peluang pekerjaan bagi golongan OKU yang telah menamatkan latihan kemahiran.

■1700

Datuk Yang di-Pertua, sebagaimana Ahli-ahli Yang Berhormat sedia maklum, Rancangan Malaysia Kedua Belas menumpukan terhadap mengatur semula pasaran buruh untuk pertumbuhan yang inklusif dan mampan, meningkatkan peluang pekerjaan untuk rakyat Malaysia serta melahirkan pekerja yang bersedia untuk menghadapi masa hadapan.

Selari dengan hasrat tersebut, kerajaan menyasarkan peningkatan 35 peratus tenaga kerja berkemahiran tinggi baharu dalam sektor ekonomi menjelang tahun 2030, di mana tenaga mahir yang dihasilkan dalam negara pada masa ini berada pada tahap 28 peratus. Bagi merealisasikan sasaran itu, kerajaan berpandangan TVET menjadi medium terbaik dan

penubuhan Majlis TVET Negara yang dikenali sebagai MTVET merupakan inisiatif penambahbaikan penyelarasan ekosistem TVET negara yang berperanan sebagai badan tertinggi dalam membuat keputusan berkaitan hala tuju TVET negara.

Untuk makluman Dewan yang mulia, TVET memainkan peranan yang amat penting dalam membangunkan bakat tersedia masa hadapan, bagi memastikan negara tidak ketandusan bakat berkualiti untuk merealisasikan agenda besar, memacu pertumbuhan ekonomi negara. Kerajaan memberi penekanan terhadap TVET kerana sedar permintaan dan keperluan industri kepada modal insan yang berkeupayaan untuk seiring dengan peredaran teknologi yang amat pantas.

TVET menjadi pemacu utama atau *game changer* bagi melahirkan tenaga mahir tempatan dan secara langsung akan mengurangkan kebergantungan kita kepada tenaga kerja asing. Pada masa yang sama, TVET juga dapat menangani masalah pengangguran dengan mencipta pekerjaan dan merapatkan jurang kemahiran berdasarkan permintaan industri.

Kepentingan TVET dalam melahirkan tenaga mahir tempatan terbukti apabila kerajaan di bawah Belanjawan 2024 telah memperuntukkan satu peruntukan yang besar untuk pelaksanaan program TVET dengan jumlah RM6.8 bilion terdiri daripada elemen peruntukan belanja mengurus dan belanja pembangunan. Peruntukan ini merupakan kumulatif peruntukan yang diagihkan kepada 12 kementerian merangkumi program kemahiran, peningkatan kemahiran, kemahiran semula dan kemahiran silang yang berasaskan TVET.

Di samping itu bagi mengangkat martabat TVET tahfiz, kerajaan memperuntukkan RM17 juta bagi melaksanakan Program TVET Tahfiz yang akan membuka peluang kepada pelajar tahfiz mempelbagaikan kemahiran, di samping meneruskan pengajian hafazan.

Bagi memberi pengiktirafan kepada semua graduan TVET menerusi persijilan profesional yang diiktiraf oleh industri, kerajaan telah memperuntukkan RM100 juta bagi insentif kepada industri untuk bekerjasama dengan institusi TVET awam. Persijilan profesional yang diiktiraf oleh industri adalah penting dan merupakan salah satu kaedah untuk kerajaan mengatasi isu ketidaksepadanan pekerjaan dan kemahiran.

Rentetan itu, bagi membantu daripada segi pembiayaan pendidikan, kerajaan telah memperuntukkan Dana Latihan TVET menerusi Perbadanan Tabung Pembangunan Kemahiran berjumlah RM180 juta yang akan memanfaatkan 12,000 orang pelatih yang mengikuti program persijilan kemahiran. Daripada jumlah tersebut, RM20 juta dikhaskan untuk pelatih yang mengikuti bidang maritim, kesenian di ASWARA, penyelenggaraan pembaikan dan baik pulih bagi sektor aeroangkasa.

Datuk Yang di-Pertua, berkaitan dengan isu pelajar lepasan Sijil Pelajaran Malaysia (SPM) yang lebih cenderung menceburi sektor ekonomi gig berbanding meneruskan pelajaran ke peringkat yang lebih tinggi, kementerian ini tidak menafikan bahawa

kebelakangan ini memang terdapat dengan izin trend sedemikian. Terdapat beberapa sebab yang dikenal pasti menyumbang kepada fenomena ini. Salah satu sebab utama yang dikenal pasti ialah kekurangan minat dan kemampuan untuk melanjutkan pelajaran. Antara sebab lain adalah kerana fleksibiliti masa dan pendapatan apabila berkecimpung dalam pekerjaan yang berteraskan ekonomi *gig*.

Dalam usaha menarik minat dan penyertaan golongan belia, pelajar SPM, lepasan SPM dan semua rakyat Malaysia termasuk masyarakat Siam yang disebut secara spesifik ya oleh Yang Berhormat Senator yang memenuhi syarat kelayakan menyertai program TVET. Pelbagai usaha mempromosi TVET di seluruh negara telah, sedang dan akan terus dilaksanakan melalui pelbagai pendekatan seperti program *outreach*, karnival dan hebahan-hebahan di media elektronik ataupun platform media sosial bagi meluaskan cakupan penyampaian maklumat berkaitan peluang dan potensi laluan kerja TVET. Para pelajar yang berminat tetapi mempunyai kekangan pendapatan pula berpeluang mendapatkan pinjaman pendidikan daripada Perbadanan Tabung Pembangunan Kemahiran bagi kursus-kursus TVET di peringkat diploma dan diploma lanjutan.

Datuk Yang di-Pertua, ingin saya tegaskan bahawa pembentukan persepsi dan minat pelajar terhadap pekerjaan berteraskan kemahiran perlu ditanam daripada peringkat awal lagi semasa di bangku sekolah. Ibu dan bapa perlu menangkis persepsi negatif yang berpandangan bahawa aliran vokasional adalah hanya untuk pelajar yang rendah dalam pencapaian akademik dan merupakan pilihan kerjaya yang terakhir.

Bagi memastikan tenaga kerja mahir dalam kalangan lepasan SPM ini dapat ditingkatkan dalam pasaran buruh negara, terutama dalam sektor formal, kementerian ini melalui PERKESO secara proaktif melaksanakan inisiatif pasaran buruh negara di bawah Bajet 2023 seperti pertama, Program Daya Kerjaya TVET iaitu transisi pekerjaan untuk perantis TVET dan lepasan sekolah yang memperuntukkan bayaran insentif sebanyak RM600 sebulan untuk tempoh tiga bulan kepada majikan yang menggajikan graduan teknikal dan vokasional.

Berdasarkan statistik setakat 7 Disember 2023, sebanyak 539 permohonan majikan telah diluluskan yang melibatkan seramai 987 orang graduan TVET dan lepasan sekolah dengan kos bayaran sebanyak RM1.45 juta. Selain itu, Program *Career Exploration* dengan izin turut dilaksanakan oleh kolaborasi strategik antara PERKESO dengan PINTAR Foundation.

Program ini bermatlamat untuk meningkatkan kecaknaan pelajar di peringkat awal memandangkan pendedahan terkini diberi kepada mereka merangkumi pelbagai aspek termasuk penawaran dan permintaan pasaran kerja. Tindakan ini bagi membantu mengurangkan jurang ketidakpadanan antara kelayakan graduan dan kerjaya. Setakat 7

Disember 2023, sebanyak 70 buah sekolah telah dipilih mengikuti program ini dengan jumlah penyertaan pelajar melebihi 4,300 orang.

Datuk Yang di-Pertua, selain itu bagi menarik minat golongan belia meneruskan pembelajaran dalam bidang TVET, pihak penyedia TVET giat menawarkan program TVET berbentuk *modular* dan dengan izin, *customized* yang memfokuskan kepada kemahiran spesifik. Program-program ini dilaksanakan secara fleksibel dan berbentuk jangka pendek dilihat boleh meningkatkan kemahiran dalam tempoh masa yang singkat dan berupaya menarik minat golongan muda, pelajar lepasan SPM dan juga semua masyarakat termasuk masyarakat Siam dan pekerja untuk menyertai program TVET.

Di samping itu, Prinsip Artikulasi TVET turut diperkenalkan bagi menambah fleksibiliti laluan pendidikan graduan dalam aliran TVET hingga ke tahap tertinggi kelayakan iaitu ijazah kedoktoran. Artikulasi ini berupaya memperkukuhkan laluan pendidikan sepanjang hayat kepada masyarakat dan seterusnya memperkukuhkan reputasi laluan TVET agar setanding dengan laluan akademik.

Datuk Yang di-Pertua, sebagai usaha menggalakkan penyertaan golongan ini dalam program TVET, nilai tambah merangkumi persijilan dan kompetensi profesional yang diiktiraf oleh badan-badan profesional dan industri turut diterapkan dalam program TVET. Penerapan kompetensi tambahan seperti *Cisco Certified Networking Associate*, dengan izin, dalam bidang teknologi maklumat, *Certified Welding Supervisor* dalam bidang kimpalan dan *Autodesk Certified Professional* dalam bidang reka bentuk berbantuan komputer membolehkan graduan TVET ditawarkan gaji yang lebih lumayan sama ada oleh majikan dalam atau luar negara.

Berkaitan dengan cadangan agar diadakan satu kajian keperluan tenaga dengan kursus TVET yang ditawarkan di institusi TVET, kementerian ini menyambut baik cadangan tersebut dan akan memperhalus mekanisme pelaksanaannya.

■1710

Walau bagaimanapun, untuk makluman Dewan yang mulia, penawaran kursus TVET dibuat dengan mengambil kira keperluan industri bersandarkan kepada input-input yang diperoleh menerusi sesi libat urus secara berterusan. Keperluan industri mencakupi elemen seperti jenis pekerjaan, kuantiti dan set kemahiran yang diperlukan di analisa untuk diterjemahkan kepada kurikulum latihan dan kemudian disusuli dengan pelaksanaan latihan yang bersesuaian.

Berkenaan dengan isu standard kemahiran, Kementerian Sumber Manusia melalui Jabatan Pembangunan Kemahiran dengan kerjasama pihak industri telah membangunkan Standard Kemahiran Pekerjaan Kebangsaan (NOSS) yang menggariskan kompetensi-kompetensi atau kemahiran yang diperlukan dalam setiap pekerjaan yang wujud di industri dan dikaji semula berdasarkan keperluan.

NOSS ini dijadikan asas untuk pelaksanaan latihan, penilaian bagi mengukur keterampilan individu dan pentauliahan persijilan, seperti termaktub dalam Akta Pembangunan Kemahiran Kebangsaan 2006 [Akta 652]. Ketika ini, kerajaan giat melakukan reformasi struktur ekonomi melalui pemantapan sektor dan industri dengan pertumbuhan dan nilai tinggi, dengan izin, *high growth, high value* (HGHV) merangkumi industri berasaskan peralihan tenaga, industri berasaskan teknologi dan digital, industri elektrik dan elektronik bernilai tinggi, perindustrian asas tani dan industri nadir bumi.

Sehubungan dengan itu, pembangunan dan kajian semula NOSS akan turut mengambil kira keperluan set kemahiran untuk diaplikasikan di dalam industri ini. Di samping keperluan teknologi pendigitalan yang berkembang pesat merentasi semua cabang industri. Untuk makluman Dewan yang mulia, mengikut pelaksanaan sedia ada, proses kaji semula NOSS adalah setiap lima tahun.

Semakan semula NOSS bergantung kepada keperluan industri berdasarkan perubahan teknologi dan keperluan kemahiran yang perlu dimiliki oleh seorang pekerja di Malaysia. Walau bagaimanapun, pihak penyedia latihan TVET mempunyai kebebasan untuk menyemak dan memperbaharui kurikulum berasaskan NOSS dari semasa ke semasa mengikut keperluan dan perubahan terkini di industri.

Datuk Seri Yang di-Pertua, kementerian ini juga menyambut baik cadangan berkaitan penerapan elemen inovasi dalam kalangan pelajar. Untuk makluman Dewan yang mulia, penerapan elemen inovasi telah mula dilaksanakan di institusi TVET sebagai nilai tambah yang akan menyumbang kepada penerimaan majikan serta industri terhadap graduan TVET dan membolehkan graduan TVET ditawarkan gaji yang lebih lumayan.

Institusi TVET giat menyertai pertandingan inovasi yang dianjurkan di peringkat kebangsaan dan antarabangsa sebagai cabaran dan galakan kepada pelajar TVET untuk lebih kreatif dan inovatif. Kementerian Sumber Manusia melalui Jabatan Tenaga Manusia telah memenangi anugerah inovator terbaik untuk dua tahun berturut-turut dalam pertandingan Inovasi Antarabangsa Hi-Tech pada tahun 2022 dan 2023.

Untuk makluman Dewan yang mulia, peserta Malaysia mempunyai potensi yang tinggi dalam bidang fesyen teknologi, tekstil dan *hairstyling* (dandanan rambut) dan kerap menyertai Pertandingan Kemahiran Dunia, dengan izin, *WorldSkills Competition*, Pertandingan Kemahiran Asia- *Asia Skills Competition* dan Pertandingan Kemahiran ASEAN- *ASEAN Skills Competition*.

Bagi tahun 2023, Malaysia telah berjaya merangkul satu pingat emas dan satu pingat gangsa dalam bidang *hairstyling*, menerusi Pertandingan Kemahiran ASEAN yang telah berlangsung di Singapura pada 23 hingga 25 Julai 2023. Manakala di Pertandingan Kemahiran Asia pula diadakan di Abu Dhabi pada 29 November baru lalu, Malaysia telah berjaya memenangi pingat emas juga dalam bidang *hairstyling*.

Sebagai usaha berterusan kerajaan untuk mengangkat martabat aliran TVET ke satu tahap yang lebih tinggi, Anugerah Tangan Emas Perdana Menteri dianugerahkan kepada pemenang terbaik keseluruhan dalam pertandingan WorldSkills Malaysia Belia dan WorldSkills Malaysia Pengajar bagi tahun 2023. Majlis anugerah ini telah disempurnakan oleh Yang Amat Berhormat Perdana Menteri pada 23 November yang lalu bertempat di Shah Alam Convention Center.

Datuk Seri Yang di-Pertua, seterusnya izinkan saya menyentuh berkenaan gesaan agar gaji minimum RM3,000 dibayar kepada graduan TVET.

Untuk makluman Dewan yang mulia, Yang Amat Berhormat Timbalan Perdana Menteri dalam ucapan perasmian majlis menandatangani Memorandum Kerjasama Transformasi TVET yang diadakan pada 16 Mac 2023 telah menyarankan agar pemain industri dan majikan menawarkan gaji permulaan sekurang-kurangnya RM3,000 kepada graduan TVET. Saranan ini satu permintaan yang munasabah memandangkan graduan TVET merupakan pekerja mahir yang menjalani kursus kemahiran secara komprehensif.

Walau bagaimanapun, buat masa ini tiada sebarang cadangan untuk menggazetkan gaji minimum bagi graduan TVET dalam mana-mana akta berkaitan TVET atau akta-akta lain. Namun begitu, Kementerian Sumber Manusia telah menerbitkan Buku Panduan Gaji Permulaan 200 Pekerjaan Terpilih Berasaskan Kemahiran Edisi Kedua 2020 sebagai langkah berterusan kementerian bagi menyokong strategi memperkukuhkan penjenamaan dan profil graduan TVET di Malaysia. Buku panduan ini dapat menjadi rujukan dan asas kepada majikan dalam melaksanakan gaji permulaan yang disyorkan kepada graduan TVET berdasarkan tahap kemahiran dan sekali gus mampu meningkatkan motivasi dan produktiviti pekerja di negara ini.

Selain itu, pada 27 November yang lalu, kerajaan menerusi Kementerian Ekonomi telah membentangkan Kertas Putih berkenaan Dasar Gaji Progresif di Dewan Rakyat yang merupakan satu anjakan ke arah meningkatkan gaji dan mencapai pengagihan pendapatan yang lebih seimbang. Sistem yang berteraskan produktiviti ini adalah seiring dengan usaha pekerja meningkatkan tahap kemahiran secara berterusan untuk memperbaiki kompetensi diri dan laluan kerjaya.

Datuk Seri Yang di-Pertua, berkaitan cadangan mewujudkan *one-stop center* bagi memudahkan golongan istimewa mendapatkan maklumat-maklumat yang terkini tentang pekerjaan.

Untuk makluman Dewan yang mulia, kerajaan telah melancarkan Portal TVET Madani yang berperanan sebagai *one-stop center* yang telah diintegrasikan dengan Portal MyFutureJobs yang merupakan portal pekerjaan nasional Malaysia untuk semua pencari kerja, termasuk golongan OKU.

Berdasarkan statistik Sistem Insurans Pekerjaan (SIP) sejak portal MyFutureJobs ini diperkenalkan pada tahun 2020 sehingga 30 November 2023, seramai 14,430 orang pencari pekerja di bawah kategori OKU, telah berdaftar dalam portal ini. Dalam tempoh yang sama, seramai 9,008 orang pencari kerja OKU dan pekerja yang mempunyai hilang upaya telah berjaya ditempatkan pada majikan baharu dalam program penempatan pekerjaan.

Dari Januari hingga 30 November 2023, seramai 2,710 OKU berjaya ditempatkan dalam pekerjaan, berbanding jumlah keseluruhan penempatan pekerjaan sebanyak 200,514 orang iaitu pada kadar 1.3 peratus melepasi satu peratus sasaran yang melibatkan penempatan pekerjaan di sektor perkhidmatan.

Belanjawan 2024 yang diumumkan oleh Menteri Kewangan bertemakan 'Reformasi Ekonomi Memperkasakan Rakyat' memperuntukkan dasar pengambilan pekerja orang kurang upaya sebanyak satu peratus akan diperluaskan kepada golongan rentan menerusi peranan pegawai perkhidmatan pekerjaan PERKESO dan platform Portal Perkhidmatan Pekerjaan Negara, MyFutureJobs yang dilengkapi kebolehan *artificial intelligence*, dengan izin, yang dapat memastikan pepadanan pekerjaan yang bersesuaian dengan golongan OKU.

Seterusnya mengurangkan tempoh penempatan pekerjaan bagi golongan ini. Dalam hal ini, golongan OKU yang telah menamatkan latihan kemahiran berasaskan TVET disarankan menggunakan sepenuhnya kemudahan yang disediakan menerusi *one stop center*.

Datuk Seri Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Datuk Seri Dr. Mujahid bin Yusof telah membangkitkan isu berkaitan penggiat gig iaitu daripada segi pengiktirafan perundangan dan kebajikan.

Untuk makluman Dewan yang mulia, Kementerian Sumber Manusia mengakui bahawa ramai pekerja Malaysia hari ini memilih pekerjaan yang menawarkan fleksibiliti daripada segi kaedah bekerja, waktu bekerja dan pendapatan mengikut keperluan dan pilihan individu. Atas keprihatinan itu, kementerian ini sedang merangka satu garis panduan khusus untuk penggiat gig yang terlibat dengan *p-hailing* dan syarikat penyedia platform. Garis panduan ini merangkumi enam elemen iaitu:

- (i) pendapatan;
- (ii) perlindungan sosial;
- (iii) kesedaran aspek keselamatan dan kesihatan pekerjaan;
- (iv) kebebasan bekerja, bersuara dan berunding;
- (v) latihan dan bimbingan kerjaya; dan
- (vi) mekanisme kehilangan.

■1720

Selain itu, perlindungan keselamatan sosial sedia ada juga berperanan besar dalam membantu mewujudkan keadilan sosial dan keharmonian penggiat *gig*. Ini menunjukkan kesungguhan dan komitmen kerajaan dalam mengatasi isu yang dihadapi oleh penggiat *gig* dan mewujudkan persekitaran yang lebih adil untuk mereka.

Datuk Yang di-Pertua, kementerian ini telah mengambil langkah proaktif bagi mengiktiraf pekerja *gig* dan memastikan kebajikan mereka ini terbela. Dalam hal ini, Skim Keselamatan Sosial Pekerjaan Sendiri (SKSPS) diperkenalkan untuk memberi perlindungan kepada orang yang menjalankan pekerjaan sendiri termasuk penggiat *gig* di bawah peruntukan Akta Keselamatan Sosial Pekerjaan Sendiri 2017, Akta 789 yang berkuat kuasa mulai 1 Jun 2017. Skim ini memberi perlindungan kepada orang bekerja sendiri daripada bencana pekerjaan termasuk penyakit pekerjaan dan kemalangan.

Datuk Yang di-Pertua, berdasarkan statistik hingga 1 Disember 2023 seramai 808,117 orang pekerja sendiri telah berdaftar dan mencarum di bawah SKSPS ini. Daripada jumlah tersebut seramai 211,047 adalah dalam kalangan pekerja *gig*. Pelbagai usaha telah dilaksanakan bagi memastikan jaminan kebajikan kepada orang bekerja sendiri termasuk mereka yang terlibat dalam ekonomi *gig*.

Melalui inisiatif di bawah Belanjawan 2023 iaitu yang pertama, SPS Padanan Caruman yang merupakan insentif bayaran caruman 80 peratus daripada kadar caruman RM232.80 di bawah Pelan Caruman Kedua. Berdasarkan statistik setakat 2 Disember 2023, seramai 206,221 orang bekerja sendiri menerima manfaat daripada program SKSPS padanan sendiri ini.

Program yang kedua, Program Bina Kerjaya Pekerja Sektor Tidak Formal, termasuk pekerja *gig* yang mana elaun sebanyak RM300 sebulan bagi tempoh tiga bulan kepada peserta yang aktif menjalani latihan kemahiran untuk mendapat pekerjaan stabil dalam sektor formal. Program yang dijalankan menerusi bina kerjaya ini juga memberi tanggungan bayaran latihan sehingga RM4,000 mengikut kategori persijilan.

Sebagaimana Dewan yang mulia sedia maklum, di bawah Belanjawan 2024, kerajaan akan menambah baik perlindungan bersosial bagi memastikan golongan tumpuan terus mendapat perlindungan sewajarnya. Kadar tanggungan kerajaan di bawah Skim Keselamatan Pekerjaan Sosial Pekerjaan Sendiri akan ditingkatkan kepada 90 peratus dengan peruntukan RM100 juta. Jadi, maknanya tahun ini 80 peratus yang ditanggung oleh pihak kerajaan, tahun hadapan 90 peratus.

Kerajaan juga telah menyediakan RM35 juta untuk membiayai yuran latihan dan insentif gantian pendapatan kepada 9,000 orang pekerja *gig* yang menghadiri program latihan menerusi Program Latihan Bina Kerjaya, PERKESO.

Dari sudut perundangan pula, kementerian telah bekerjasama dengan Kementerian Pengangkutan bagi meminda Akta Pengangkutan Jalan 1987, Akta 333 yang menetapkan caruman Skim Keselamatan Sosial Pekerjaan Sendiri di bawah Akta Keselamatan Sosial Pekerjaan Sendiri 2017, Akta 789 sebagai salah satu syarat memperbaharui lesen vokasional iaitu lesen kenderaan perkhidmatan awam (PSV) dan lesen memandu barangan (GDL) bagi individu tertakluk kepada definisi orang bekerja sendiri di bawah akta tersebut.

Kerjasama ini bagi memastikan hak terutama aspek kebajikan dan perlindungan sosial pemegang taruh, ekosistem *e-hailing* dan *p-hailing*, termasuk pengguna syarikat operator platform gig, pemandu dan penghantar khususnya penggiat *gig* adalah terjamin.

Datuk Yang di-Pertua, selain itu Kementerian Sumber Manusia melalui pindaan Akta Kerja 1955 yang mula berkuat kuasa pada 1 Januari 2023, telah memperkenalkan juga satu peruntukan anggapan, dengan izin, *presumption clause* iaitu seksyen 101C. Melalui seksyen ini, mahkamah dalam satu prosiding pendakwaan boleh membuat anggapan bahawa adanya hubungan antara majikan dan pekerja. Jika terdapat salah satu elemen seperti kawalan cara kerja, kawalan waktu, pemberian kelengkapan kerja dan beberapa elemen lain walaupun tiada kontrak perkhidmatan secara bertulis.

Datuk Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Dato' Sivaraj a/l Chandran membangkitkan isu lambakan pekerja asing yang tidak memberikan gambaran yang baik kepada negara. Pelabur melihat keadaan ini sebagai pergantungan kepada *cheap labour*, dengan izin. Kerajaan mengambil maklum berkaitan isu yang dibangkitkan. Cadangan Yang Berhormat Senator agar MITI bersama Kementerian Sumber Manusia dan Kementerian Dalam Negeri menjalankan kerjasama yang lebih realistik terutama berkaitan penggajian pekerja asing amatlah dihargai.

Untuk makluman Dewan yang mulia, kolaborasi bersama MITI dan agensi kerajaan lain sentiasa dijalankan dalam usaha memacu ekonomi negara supaya lebih produktif dan tidak terus bergantung kepada intensif buruh sahaja. Di samping itu, penguatkuasaan yang komprehensif juga giat dijalankan melalui Jabatan Tenaga Kerja di mana tindakan diambil kepada mana-mana majikan yang ingkar dalam memenuhi obligasi perundangan yang telah ditetapkan.

Datuk Yang di-Pertua, berdasarkan kepada statistik yang dikeluarkan oleh Jabatan Imigresen Malaysia sehingga 31 Oktober 2023, jumlah pekerja asing yang berdaftar dan dikeluarkan Pas Lawatan Kerja Sementara iaitu 1,928,743 orang. Walaupun begitu, berdasarkan kepada unjuran jumlah keseluruhan pekerja asing di dalam negara, bilangan pekerja asing telah melepasi sasaran yang ditetapkan di bawah Rancangan Malaysia Kedua Belas iaitu 15 peratus daripada unjuran tenaga kerja pada tahun 2025.

Namun begitu, kerajaan masih melihat kepada keperluan tenaga kerja asing untuk sektor-sektor kritikal, ini ditangani melalui satu pendekatan, di mana kuota bagi sektor atau

subsektor yang masih membawa masuk pekerja asing akan diberikan kepada sektor atau subsektor yang lebih memerlukan.

Sehubungan itu, tiada kelulusan kuota baru dan penggajian pekerja asing tetap berlandaskan kepada keperluan sebenar majikan. Pendekatan ini adalah berdasarkan kepada prinsip bahawa penggunaan buruh asing adalah bagi memenuhi keperluan tenaga kerja bagi sektor-sektor tertentu yang sukar diisi oleh tenaga buruh tempatan.

Berikutan itu, kerajaan giat merangka dan melaksanakan pelbagai inisiatif merentasi kementerian dan agensi bagi menggalakkan tenaga kerja tempatan menceburi pekerjaan dalam sektor yang didominasi pekerja asing. Dalam hal ini, Kementerian Sumber Manusia menggalakkan industri supaya beralih kepada penggunaan automasi, mekanisasi dan pendigitalan yang dapat mewujudkan permintaan terhadap pekerja berkemahiran tinggi dan kebergantungan kepada pekerja asing berkemahiran rendah akan turut dikurangkan berperingkat.

Timbalan Yang di-Pertua: Yang Berhormat Menteri, saya tengok macam tebal lagi jawapan.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Itulah.

Timbalan Yang di-Pertua: Kalau boleh singkatkan.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Ya, ya.

Timbalan Yang di-Pertua: Mana-mana jawapan yang tidak begitu *urgent* untuk dijawab boleh dibagi jawapan bertulis sahaja.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Okey, saya fikir selepas ini banyak berkaitan dengan tentang kebergantungan pekerja asing dan juga tentang kesatuan sekerja dan juga isu dana kerjaya.

Timbalan Yang di-Pertua: Jadi, YB minta untuk habiskan juga?

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Tidak, saya fikir saya akan *anu* lah- untuk membuat secara bertulislah.

Timbalan Yang di-Pertua: Ya.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Untuk memberi ruang kepada...

Timbalan Yang di-Pertua: Soalan-soalan tu akan timbul semula.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Ya.

Timbalan Yang di-Pertua: Jangan takut.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Ya?... [Ketawa]

Timbalan Yang di-Pertua: YB akan ada peluang lagi untuk menjawab.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Ya, ya.

Timbalan Yang di-Pertua: Bagaimana pun tahniah.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Okey.

Timbalan Yang di-Pertua: ...Kerana mendapat Menteri baru pada hari ini.

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Jadi, saya fikir- saya ucapkan terima kasihlah kepada Tan Sri dan Datuk Speaker yang telah banyak memberi *guidelines* kepada kami yang baru ini dalam mencuba membiasakan diri dalam Dewan Negara ini. Terima kasih juga kepada YB Senator yang banyak memberi kerjasama kepada Kementerian Sumber Manusia, terutama dalam meluluskan Akta Kesatuan Sekerja yang baru-baru ini.

Timbalan Yang di-Pertua: YB masih ingat ya?

Datuk Ts. Mustapha Sakmud: Masih ingat... *[Ketawa]* Terima kasihlah kerana itu satu pengalaman yang begitu mencabar bagi saya dan saya ucapkan terima kasihlah kepada *team* KSM yang banyak membantu dalam menyediakan jawapan dan juga teks perbahasan dan juga penggulungan. Okey, sekian terima kasih... *[Tepuk]*

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih YB.

Sekarang ini saya jemput seorang lagi Timbalan Menteri, mendapat Menteri baru pada hari ini untuk menjawab iaitu Menteri daripada Kementerian Kesihatan. Masa 30 minit YB ya.

5.29 ptg.

Timbalan Menteri Kesihatan [Dato Lukanisman bin Awang Sauni]: Okey. Terima kasih Dato' Yang di-Pertua. *Bismillahi Rahmani Rahim. Assalamualaikum warahmatullahi wabarakatuh.* Salam sejahtera, salam Malaysia Madani.

■1730

Terlebih dahulu saya ingin mengucapkan terima kasih kepada 16 orang Ahli Yang Berhormat yang telah mengambil bahagian dalam perbahasan Rang Undang-undang Perbekalan Tahun 2024 dan telah membangkitkan 27 isu berkaitan dengan Kementerian Kesihatan Malaysia iaitu Yang Berhormat Senator iaitu Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang dan juga saya boleh sebut kepada mantan Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Nuing, Yang Berhormat Senator Tuan Isaiah a/l D Jacob, Yang Berhormat Senator Tuan Mohd Hasbie bin Muda, Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai, Yang Berhormat Senator Tuan Manolan bin Mohamad.

Yang Berhormat Senator Dr. Lingeshwaran a/l Dato' Seri R. Arunasalam, Yang Berhormat Senator Dato' Sivaraj a/l Chandran, Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai, Yang Berhormat Senator Puan Susan Chemera Anding, Yang Berhormat Senator Datuk Noraini binti Idris, Yang Berhormat Senator Tuan Abun Sui, Yang Berhormat Senator Datuk John Ambrose, Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff, Yang Berhormat Senator Dato' Ahmad bin Dato' Sri Haji Ibrahim, Yang Berhormat Senator Dato' Shamsuddin bin Haji Abd. Ghaffar dan juga Yang Berhormat Senator Datuk Bobbey Bin Suan.

Saya akan membahagikan ucapan penggulungan saya kepada beberapa- fokus utama, iaitu menangani kesesakan fasiliti kesihatan, sumber manusia, pembinaan dan naik taraf fasiliti kesihatan, penyelidikan dan juga perkara-perkara yang lain. Juga, saya dapati

terdapat beberapa isu yang berbangkit merupakan isu-isu yang telah berulang kali ditanya di dalam Dewan Negara.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang telah menyentuh mengenai polisi pengurangan kesesakan hospital, sama ada ia turut melibatkan Hospital Besar Pulau Pinang dan Hospital Seberang Jaya. Untuk makluman Yang Berhormat Senator, usaha mengurangkan kesesakan di hospital, dilaksanakan di semua hospital KKM.

Di kedua-dua hospital ini, antara inisiatif yang dilaksanakan adalah melaksanakan inisiatif Hospital Kluster. Melalui inisiatif ini, hospital berpakar dan tanpa pakar digabungkan mengikut lokasi geografi yang berhampiran bagi mengoptimumkan sumber seperti sumber manusia, peralatan, fasiliti dan lain-lain. Proses *step-down* pesakit yang stabil dari *lead hospital* kepada *non-lead* hospital di dalam kluster yang sama, membolehkan pesakit baharu yang lebih kritikal mendapatkan katil yang cepat, seterusnya mengurangkan kesesakan di hospital.

Kedua mengaplikasikan inisiatif *Lean Healthcare*. Inisiatif ini mengurangkan aktiviti tiada nilai tambah dan meningkatkan kecekapan pengurusan kemasukan serta *discharge* pesakit. Satu garis panduan pengurusan aliran pesakit juga telah diedarkan ke semua hospital KKM di seluruh negara termasuk Hospital Besar Pulau Pinang dan Hospital Seberang Jaya. Garis panduan ini menjadi rujukan bagi mempercepatkan proses kemasukan dan *discharge* pesakit serta berupaya mengurangkan kesesakan di hospital KKM.

Ketiga, pelaksanaan *Bed Management Unit* (BMU) secara berpusat. Unit ini bertanggungjawab untuk pengurusan katil dan aliran pesakit secara berpusat sama ada pesakit kecemasan ataupun pesakit elektif. Daripada proses kemasukan, *discharge*, *transfer intra* dan interfasiliti sesebuah hospital. Pengurusan katil yang cekap dan efektif ini dapat mengurangkan masa menunggu untuk mendapatkan katil seterusnya mengurangkan kesesakan di Jabatan Kecemasan.

Keempat, memantau indikator waktu menunggu katil. Indikator waktu menunggu katil bagi pesakit yang perlu dimasukkan ke semua wad daripada jabatan kecemasan juga dipantau. Hospital Besar Pulau Pinang dan Hospital Seberang Jaya adalah antara dua buah hospital yang telah berjaya mencapai sasaran masa menunggu katil kurang daripada 240 minit bagi separuh kedua, tahun 2022.

Berkenaan tentang tempoh menunggu pesakit, berhubung pengurangan daripada 90 peratus pada tahun 2023 kepada 87 peratus pada tahun 2024 bagi indikator pesakit luar di hospital yang menunggu kurang daripada 90 minit seperti yang dirujuk oleh Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai, saya ingin menjelaskan bahawa merujuk kepada Kamus *Outcome-Based Budgeting* (OBB) sedia ada, tempoh masa menunggu- pesakit luar yang dimasukkan adalah tempoh masa menunggu pesakit klinik pakar. Pihak KKM akan

meneliti semula penetapan sasaran KPI ini bagi mengekalkan pencapaian kepada 90 peratus untuk masa menunggu pesakit di klinik pakar.

Berkenaan tentang *outsourcing* dengan izin, penyumberluaran. Bagi menangani isu kesesakan dan kes-kes tertunggak di hospital di bawah KKM, sebanyak RM200 juta telah diperuntukkan bagi penyumberluaran pesakit ke Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta (KPJKS). Untuk makluman Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati, Yang Berhormat Senator Dr. Lingeshwaran dan juga Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina, penyumberluaran ini akan melibatkan perkhidmatan pembedahan, bukan pembedahan dan pengimejan diagnostik.

Fasiliti swasta yang akan terlibat dalam pelaksanaan penyumberluaran ini sedang dikenal pasti. Kriteria pemilihan fasiliti swasta ini iaitu memenuhi keperluan perkhidmatan yang akan disumberluarkan, memberi tawaran harga yang berpatutan dan berdaftar di bawah Akta Kemudahan dan Perkhidmatan Jagaan Kesihatan Swasta 1998 iaitu [Akta 586].

Berkenaan tentang Skim Perubatan MADANI, saya ingin mengucapkan berbilang-banyak terima kasih kepada Mantan Yang Berhormat Menteri Kesihatan yang telah memperkenalkan Skim Perubatan MADANI iaitu Dr. Zaliha. Saya menghargai sambutan baik yang telah ditunjukkan oleh lima orang Yang Berhormat Senator terhadap Skim Perubatan MADANI yang diperkenalkan oleh kerajaan.

Skim ini mampu mengurangkan kesesakan di jabatan kecemasan hospital selain dapat memperkasakan perkhidmatan kesihatan primer.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati dan juga Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Nuing, skim ini khusus untuk penerima Sumbangan Tunai Rahmah (STR) dalam kalangan B40 sahaja dan pesakit boleh mendapatkan rawatan ringan di klinik swasta yang berdaftar di bawah skim ini secara percuma.

Oleh yang demikian, seperti yang disarankan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Dr. Nuing dan Yang Berhormat Senator Datuk Noraini binti Idris, ProtectHealth Corporation Sdn. Bhd. selaku pengurus skim ini akan terus bekerjasama dengan Lembaga Hasil Dalam Negeri untuk mengemas kini data penerima STR dari semasa ke semasa. KKM juga menyarankan mereka yang tergolong dalam B40 mendaftarkan diri sebagai penerima Sumbangan Tunai Rahmah bagi mendapatkan manfaat Skim Perubatan MADANI ini. Pelaksanaan skim ini amat mudah, tiada pendaftaran dengan ProtectHealth diperlukan dan pesakit hanya perlu membawa kad...

Dr. Lingeshwaran a/l Dato' Seri R. Arunasalam: Boleh saya mencelah?

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Ya, Yang Berhormat.

Dr. Lingeshwaran a/l Dato' Seri R. Arunasalam: Terima kasih. Yang Berhormat turut menyatakan adakah RM200 juta peruntukan itu adalah untuk semua untuk penyumberluaran kepada perkhidmatan hospital swasta atau RM100 juta kepada Skim Perubatan MADANI?

Sebab jumlah peruntukan iaitu RM200 juta. So, adakah *we are going to give* RM200 juta kepada hospital swasta ataupun RM100 juta kepada hospital swasta dan RM100 juta kepada Skim Perubatan MADANI? Mohon terangkan.

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Okey. Untuk jumlah yang telah disebutkan iaitu RM200 juta iaitu peruntukan yang khusus bagi penyumberluaran Yang Berhormat Senator manakala untuk Skim Perubatan MADANI pula telah diperuntukkan sebanyak RM100 juta. Juga, untuk tahun 2024 Yang Amat Berhormat Perdana Menteri juga telah bersetuju untuk menyambung atau meneruskan program Skim Perubatan MADANI dengan nilai yang sama iaitu RM100 juta.

Selain daripada itu juga, pelaksanaan skim ini amat mudah. Tiada pendaftaran dan juga hanya perlu membawa kad pengenalan ke klinik-klinik yang telah berdaftar. Semakan kelayakan dan carian klinik boleh dilakukan menerusi laman sesawang ProtectHealth, MySejahtera atau melalui aplikasi Skim Perubatan MADANI yang tersedia di *Google Playstore* dan juga *apps store*. Penerima STR dan tanggungan boleh mendapat beberapa kali rawatan sehingga peruntukan bagi setiap isi rumah habis digunakan iaitu pertama sebanyak RM250 bagi isi rumah berkeluarga. Kategori yang kedua iaitu RM125 bagi warga emas tanpa pasangan dan yang ketiga adalah RM75 bagi individu bujang.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator Puan Susan Chemerai Anding, antara contoh rawatan sakit-sakit ringan adalah seperti demam, selesema, cirit birit dan muntah, terseliuh, sakit kepala, trauma ringan serta luka ringan dan yang lain-lain. Antara prosedur rawatan yang ditawarkan adalah nebulasi bagi pesakit lelah, *bandage* balutan untuk menghentikan pendarahan atau mengurangkan pergerakan anggota, merawat, mencuci dan juga menjahit luka-luka kecil, membuang benang jahitan, membuang benda asing pada mata telinga dan hidung, penukaran tiub saluran kencing dan juga memberi infusi cecair.

■1740

Beberapa ujian ringkas, *point-of-care test* boleh dilaksanakan iaitu analisis darah- *full blood count*, ujian kandungan gula dalam darah- *glucometer*, ujian air kencing, ujian bagi demam denggi, COVID-19 RTK *saliva* dan juga ujian *swab*, pengimejan X-ray bagi klinik yang mempunyai kemudahan ini dan elektrokardiogram (ECG) untuk bacaan jantung.

Sehingga 8 Disember 2023, lebih 863,000 rawatan sakit ringan telah diberikan kepada lebih 675,000 orang pesakit melalui lebih daripada 2,400 buah klinik swasta yang berdaftar dengan Skim Perubatan MADANI yang telah dimulakan sejak Jun 2023. Juga, Skim Perubatan MADANI ini sangat giat dipromosikan dan juga, saya memohon kepada Yang Berhormat Senator di dalam Dewan ini dan juga Datuk Speaker supaya dapat membantu KKM mempromosikan kepada masyarakat bahawa golongan B40 mempunyai alternatif untuk mendapatkan rawatan selain daripada terpaksa menghadapi kesesakan di klinik-klinik awam dan juga kerajaan.

Berkenaan tentang isu sumber manusia, berkenaan tentang Doktor kontrak dan juga isu-isu berkaitan dengan kebajikan yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datuk Dr. Dominic Lau Hoe Chai telah membangkitkan mengenai usaha yang telah dilakukan oleh KKM bagi menyelesaikan masalah tambahan perjawatan, termasuk Doktor kontrak.

Pada tahun 2024, KKM dijangka akan diluluskan sebanyak 16,786 perjawatan baharu di bawah Program Dasar Baru iaitu Butiran 09000 dengan implikasi kewangan sebanyak RM1.54 bilion yang melibatkan perincian seperti berikut; 1,500 jawatan merangkumi 900 jawatan Pegawai Perubatan, 200 orang Pegawai Pergigian dan 400 orang Pegawai Farmasi, 800 jawatan Pakar Perubatan, 70 jawatan Pakar Pergigian dan pewujudan jawatan sebanyak 14,416 jawatan pelbagai skim perkhidmatan bagi *facilities* baharu, naik taraf yang akan siap pada tahun 2024.

Saya mengucapkan terima kasih atas keprihatinan Yang Berhormat Senator Dr. Lingeshwaran a/l Dato' Seri R. Arunasalam mengenai kebajikan petugas kesihatan yang bertugas di pedalaman. Dalam hal ini, selain *allowance-allowance* sedia ada, petugas kesihatan tersebut juga layak menerima bayaran insentif mengikut lokasi dan tahap kesusahan antara RM500 sehingga RM1,500 mengikut tahap pedalaman atau Bayaran Insentif Pedalaman (BIP)...

Tuan Abun Sui Anyit: Datuk, saya mencelah sekejap.

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni: Ya.

Timbalan Yang di-Pertua: Boleh bagi?

Tuan Abun Sui Anyit: Terima kasih, Datuk Yang di-Pertua. Saya ingin membawa satu isu yang dibuat oleh *nurse*, kakitangan ataupun KKM. Mereka belajar sendiri dan ada yang lulus sehingga diploma, bahkan ada yang *degree*. Jadi, bagaimanakah kementerian melihat keadaan ini? Kalau boleh- lagipun mereka belajar atas tanggungan sendiri, dan akhirnya apabila mereka berjaya dalam pelajaran mereka dan mereka mengharapkan kemungkinan ada kenaikan pangkat dan seterusnya. Terima kasih.

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni: Terima kasih Yang Berhormat Senator Tuan Abun. Berkenaan tentang isu yang telah dibangkitkan, di situlah di mana kami akan- telah diluluskan sebanyak 16,786 perjawatan baharu dan juga di bawah 16,000 itu, terdapat 14,416 jawatan dan juga, agar jawatan ini akan membolehkan beberapa jawatan untuk jururawat diwujudkan.

Walaupun demikian, kita juga mempunyai produksi sendiri iaitu melalui Institut Latihan KKM di mana kita telah memproduksi ataupun menghasilkan jururawat-jururawat yang terlatih dan juga yang diiktiraf.

Juga, untuk makluman Yang Berhormat, jururawat-jururawat yang lulus ataupun yang telah *graduate*, dengan izin, daripada kolej-kolej swasta ini juga mempunyai permintaan yang tinggi di pihak swasta dan juga di pihak luar negara.

Juga, saya dapati terdapat kolej swasta memang telah ataupun dia orang cakap, dah *lock*-kan oleh pihak hospital swasta untuk berkhidmat. Saya melihat peluang pekerjaan di industri ataupun di luar sana adalah sangat banyak. Kita akan cuba untuk memenuhi permintaan. Walaupun demikian, itu bergantung kepada *facilities* ataupun kemudahan dan juga perjawatan yang telah diluluskan oleh pihak JPA.

Terus menyentuh berkenaan sumber manusia. Berkenaan tentang isu-isu kebajikan. Menyambung hal *allowance* tadi, kita juga menyediakan *allowance* balik kampung, sekali dalam setahun yang dibayar secara dua hala, kos pergi balik bermula dari tempat tinggal pegawai bertugas ke kampung asal.

Juga, selaras dengan prinsip Madani yang menitikberatkan kebajikan pekerja, kerajaan juga sedang melaksanakan Kajian Sistem Saraan Perkhidmatan Awam (SSPA), termasuk bagi pegawai di sektor kesihatan awam di mana input daripada KKM telah dikemukakan kepada agensi pusat untuk tujuan dipertimbangkan di bawah SSPA.

Dr. Lingeshwaran a/l Dato' Seri R. Arunasalam: Boleh saya mencelah?

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni: Ya, okey.

Dr. Lingeshwaran a/l Dato' Seri R. Arunasalam: YB Menteri, boleh menyatakan adakah kerajaan bersedia untuk mempertimbangkan elaun pedalaman untuk Sabah dan Sarawak dan juga untuk pedalaman kawasan-kawasan yang— seperti video yang saya telah tunjukkan baru-baru ini. Dalam *TikTok* itu, saya melihat bahawa jururawat terpaksa menggunakan bot untuk menghala ke kampung dan juga tiada keselamatan untuk staf-staf Kementerian Kesihatan.

Tuan Lukanisman bin Awang Sauni: Terima kasih Yang Berhormat Senator. Di situlah tadi saya menyebut bahawa kita telah menyediakan bayaran insentif mengikut lokasi dan tahap kesusahan. Kalau kita lihat untuk Kementerian Pendidikan, mereka mempunyai satu *term* iaitu '*allowance* susah', di mana mengikut jarak dan juga di dalam KPM pun, bayaran insentif mengikut lokasi ini adalah dalam lingkungan RM500 ke RM1,500 ketika ini.

Juga, untuk *review* balik kos ini, kita akan lihat cadangan-cadangan yang telah dikemukakan kepada pihak JPA melalui Kajian Sistem Saraan Perkhidmatan Awam. Kami sentiasa prihatin berkenaan tentang isu itu dan juga saya bersetuju menyentuh berkenaan tentang isu yang telah dibangkitkan oleh Yang Berhormat Dr. Lingeshwaran berkenaan tentang video-video yang telah *viral*, berkenaan tentang kesusahan jururawat kita, petugas-petugas kesihatan yang terpaksa merempuh sungai-sungai.

Juga, kami telah menyediakan nota dan juga memo, dan juga kaedah-kaedah yang bersesuaian untuk penggunaan jaket keselamatan telah pun diberikan. Tetapi, mungkin dalam keadaan di *grass root*, mereka telah mungkin rasa selesa. Kita akan mengingatkan perkara itu daripada semasa ke semasa.

Begitu juga menyentuh berkenaan tentang video *viral* tersebut, terdapat kita lihat bahawa pemakaian jururawat dilihat tidak begitu bersesuaian. Dengan keadaan jururawat berpakaian putih, apabila melangkah keluar daripada perahu itu, kotor seluruhnya seluar jururawat tersebut.

Kami sedang mengemukakan cadangan kepada Majlis Adat Istiadat JPA untuk mempertimbangkan pemakaian yang bersesuaian untuk jururawat-jururawat yang berada di akar umbi untuk menjalankan kerja-kerja lapangan yang bersesuaian.

Juga, selain daripada itu, seterusnya saya ingin merujuk kepada pandangan, syor Yang Berhormat Dr. Lingeshwaran juga, berkenaan tentang keselamatan petugas. Seperti yang saya beritahu tadi, kita akan memperingatkan penggunaan jaket-jaket keselamatan dan juga apa-apa kaedah untuk memastikan keselamatan adalah yang diutamakan.

Berkenaan tentang cadangan penubuhan Jabatan Sains Fizik, yang dibawa oleh Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati binti Alang. Mengenai cadangan untuk menubuhkan Jabatan Fizik, KKM berpandangan belum ada keperluan untuk mewujudkan Jabatan Sains Fizik KKM kerana perkhidmatan ini telah diberikan kepada rakyat secara optimum melalui Jabatan Onkologi, Radioterapi, Radiologi dan Perubatan Nuklear di hospital-hospital yang menyediakan perkhidmatan, termasuklah di Hospital Kuala Lumpur.

Berkenaan isu pembinaan dan naik taraf *facilities* kesihatan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff dan Yang Berhormat Senator Dato' Shamsuddin bin Haji Abd. Ghaffar, telah mencadangkan pembinaan lebih banyak klinik kesihatan di luar bandar termasuk di Sabah dan juga di Sarawak.

■1750

Bagi menjawab persoalan ini, KKM sedang menjalankan Kajian Jurang Penawaran dan Permintaan Fasilitas Kesihatan, Peralatan dan Kapasiti Sumber Manusia Untuk Kesihatan Di Malaysia Fasa 1 2023-2024 bersama Kumpulan Bank Dunia. Hasil kajian ini dijangka akan dapat mengenal pasti jumlah sebenar fasiliti kesihatan, peralatan dan tenaga kerja kesihatan sedia ada serta yang diperlukan mengikut keperluan penduduk semasa dan akan datang. Hasil kajian ini juga akan membolehkan dasar dan perancangan sumber kesihatan dibuat mengikut keutamaan berasaskan bukti dan juga *evidence-based*.

Berkenaan tentang isu-isu keperluan klinik dan juga fasiliti kesihatan ini. Untuk Sabah dan Sarawak, kedua-dua kerajaan Sabah dan Sarawak telah pun mengemukakan cadangan yang akan dibawa ke *MA63 Committee* berkenaan hala tuju kesihatan dan juga permintaan untuk mendapatkan autonomi berkenaan menentukan di manakah lokasi-lokasi klinik yang bersesuaian telah pun dibincangkan.

Begitu juga terdapat beberapa perkara tertentu, contohnya terdapat hospital di Sarawak, saya ambil contoh di Limbang. Limbang mempunyai hospital tetapi di bahagian *outpatient department* mempunyai kesesakan yang sangat teruk memandangkan Limbang

tidak pernah mempunyai sebuah klinik. Begitu juga di Mukah dan juga beberapa buah tempat di Sabah mempunyai hospital tetapi tidak mempunyai klinik. Kita juga memohon agar di-review semula kaedah-kaedah dan juga reka bentuk klinik-klinik desa yang perlu dirobohkan dan dibangunkan semula. Begitu juga kita mempunyai kaedah-kaedah dan juga model-model yang menarik.

Contohnya di Terengganu, di Pahang dan juga di Selangor, di mana kita melihat pengarah-pengarah negeri mempunyai keberanian untuk menggunakan dana ataupun peruntukan naik taraf klinik-klinik daif ini untuk dirobohkan dan juga membangunkan klinik-klinik konkrit. Ini merupakan satu kreativiti yang ada pada pengarah-pengarah dan juga pegawai-pegawai KKM di lapangan.

Menyentuh berkenaan tentang soalan yang spesifik berkenaan tentang cadangan fasiliti tambahan di Penampang, Sabah.

Untuk makluman Yang Berhormat Senator Datuk John Ambrose yang telah bertanya fasiliti kesihatan yang akan ditambah di Penampang. Sukacita dimaklumkan bahawa kerajaan telah meluluskan projek Klinik Kesihatan Jenis 3 Penampang dengan kos keseluruhan sebanyak RM46 juta di bawah *Rolling Plan* Ketiga, Rancangan Malaysia Ke-12.

Pada masa ini, projek ini sedang dalam peringkat praperlaksanaan fasa reka bentuk. KKM bersama JKR Sabah selaku agensi pelaksana akan memastikan projek ini dapat dilaksanakan mengikut perancangan yang ditetapkan. Yang Berhormat YB Senator, walaupun saya telah mengumumkan dengan jumlah RM46 juta, bolehlah berita ini dibawa kepada rakan-rakan yang berada di Penampang, tetapi...

Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff: *[Bangun]*

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: ...Perlu diingatkan perancangan klinik ini bukanlah hari ini umum, esok siap. Ini memakankan masa yang akan panjang, tiga ke-empat tahun. Harap bersabar, kita akan buat klinik ini dengan teliti. Ya, Yang Berhormat.

Dr. Hajah Wan Martina binti Wan Yusoff: Terima kasih Tuan Yang di-Pertua, saya cuma ingin mencelah. Saya berpeluang untuk melawat sebuah klinik desa di sebuah perkampungan di pedalaman di Bintulu, Sarawak. Saya melihat sendiri bagaimana keadaan klinik tersebut memang amat mendukacitakan lah. Selain daripada prasarana yang tidak sepatunya, di situ juga tiada doktor yang bertugas ataupun pegawai perubatan.

Jadi, apa usaha kerajaan untuk menempatkan doktor-doktor ataupun pegawai perubatan di klinik-klinik desa yang terpencil jauh di pedalaman ini. Terima kasih.

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Saya sering menjawab soalan-soalan tersebut Yang Berhormat Senator dalam sesi temu bual TV, radio dan juga akhbar-akhbar berkenaan tentang isu permasalahan klinik-klinik yang daif ini. Saya mengucapkan terima kasih kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri yang mempunyai jiwa yang besar dan juga telah meluluskan peruntukan hampir RM100 juta. Setakat ini kita telah selesai 436 buah klinik daif

di seluruh negara. Juga di Sarawak kita telah meluluskan 38 buah klinik dan tahun hadapan jumlah tersebut akan meningkat.

Berkenaan tentang klinik yang telah disebutkan oleh Yang Berhormat Senator, yang saya selalu sebut rakyat memerlukan klinik yang bermaruah. Setakat ini saya rasa klinik yang Senator sebut itu banyak terdapat di luar-luar bandar Sabah, Sarawak dan juga mungkin terdapat di Pahang dan juga di kawasan-kawasan luar bandar Kelantan ataupun Terengganu.

Apa yang berlaku adalah untuk membolehkan perkhidmatan disediakan, kita memerlukan semangat yang tinggi di kalangan pegawai-pegawai perubatan. Tetapi, sekiranya pegawai perubatan tersebut tidak disediakan fasiliti yang bermaruah, contoh tempat tinggal yang bersesuaian, rumah yang ada pintu, lantai yang tak roboh, itu merupakan kriteria-kriteria yang saya rasa adalah penting untuk pegawai perubatan dapat dan juga perlu disediakan oleh KKM.

Sebab itulah apa yang berlaku ketika ini iaitu setiap kali perjawatan dibuka untuk negeri Sarawak, apabila ditawarkan sudah pasti akan berlaku penolakan daripada pegawai-pegawai perubatan. Ini adalah merupakan *exercises* yang berlaku sejak Julai yang lepas. Saya mendapati banyaklah yang Datuk Yang di-Pertua, saya menerima e-mel, *WhatsApp* daripada ibu bapa, daripada doktor-doktor ini apabila ditawarkan. Masa nak isi itu, nak tapi bila dah dapat itu, bila dengar ke Ulu Suai, ke tempat Yang Berhormat Senator Abun di Hulu Rajang itu memang mati-mati tak nak lah sebab tak dapat bayangkan. Kalau kat Sarawak itu harimau tak ada lah, gajah pun tak ada tetapi ketakutan itu, melihat keadaan klinik-klinik yang sentiasa yang digambarkan.

Sebab itulah usaha-usaha giat sedang dilakukan. Juga, walaupun begitu Yang Berhormat Senator, untuk *exercises* yang terkini, Bagi Pegawai-pegawai Perubatan yang telah pun berkhidmat secara kontrak di Sarawak, yang memakan tempoh dua ke-tiga tahun dan juga mereka berada dalam senarai calon simpanan, yang daripada Semenanjung datang ke Sarawak, dah berkhidmat pun dua tiga tahun. Kita memberikan keutamaan untuk menetapkan mereka kerana itu merupakan jasa yang kita hargai setelah keberanian mereka berkhidmat ke Sabah dan juga ke Sarawak. Juga, saya berharap agar cerita-cerita yang baik sebab kita nampak...

Puan Rita Sarimah anak Patrick Insol: Tuan Yang di-Pertua.

Timbalan Yang di-Pertua: Timbalan Menteri ada Yang Berhormat nak...

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: ...Ada juga doktor-doktor yang dah tertinggal di Sarawak, orang Semenanjung tertinggal dekat Sarawak, tak nak balik. Itu merupakan satu contoh yang baik. Yang Berhormat Senator.

Timbalan Yang di-Pertua: Orang Sarawak ini.

Puan Rita Sarimah anak Patrick Insol: Tuan Yang di-Pertua, mohon mencelah. Saya tanya soalan, ya. Kita ambil maklum bahawa ramai daripada doktor-doktor muda merata

Malaysia yang tak nak, takut lah untuk berkhidmat di Sarawak. Adakah kementerian ada perancangan untuk menentukan hanya pegawai perubatan ataupun doktor-doktor muda dari Sarawak, yang berasal dari Sarawak ditempatkan di Sarawak? Terima kasih.

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Untuk makluman Yang Berhormat Senator Puan Rita, Kerajaan Negeri Sarawak pun telah mengambil satu inisiatif di bawah kepimpinan Yang Amat Berhormat Premier. Beliau telah mewujudkan satu program di mana kita telah membiayai pengajian graduan-graduan yang mengambil sijil ataupun *graduate in medicines* ini. Sekarang mereka dalam kohort yang pertama selesai *housemanship*. Kita mempunyai *pool* yang banyak iaitu sebanyak 200 dan setiap mereka ini akan kekal berada di Sarawak dan juga di tempat asal mereka.

Begitu juga, kita memberikan- sememangnya kita memberikan keutamaan. Walaupun demikian, kita tidak dapat menghalang doktor-doktor yang berasal dari Sarawak untuk memilih tempat-tempat lain contohnya seperti di Lembah Klang ataupun di tempat-tempat di Semenanjung Malaysia.

Berkenaan tentang isu yang berbangkit seperti fertility hospital yang dibangkitkan oleh Datuk Seri Hajah Zurainah binti Musa, telah mencadangkan penubuhan fertility hospital dengan menangani isu pasangan yang sukar mendapat zuriat.

Untuk makluman, semua hospital berpakar menyediakan Perkhidmatan Ginekologi pasangan yang dirujuk bagi menjalani prosedur bayi tabung uji atau IVF boleh mendapatkan perkhidmatan kesuburan di lima buah pusat IVF KKM iaitu- Yang Berhormat, saya minta sedikit sahaja lagi Yang Berhormat.

Timbalan Yang di-Pertua: Boleh.

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Ya, terima kasih Yang Berhormat Tuan Speaker. Hospital Tunku Azizah di Kuala Lumpur, Hospital Sultanah Bahiyah di Alor Setar, Hospital Raja Permaisuri Bainun di Ipoh, Hospital Sultanah Nur Zahirah di Kuala Terengganu dan Hospital Wanita dan Kanak-kanak Sabah di Kota Kinabalu.

■1800

Selain di Hospital Tunku Ampuan Rahimah di Klang, kolaborasi bersama fasiliti swasta untuk menyedia rawatan reproduktif secara satelit di mana konsultasi dan rawatan adalah di fasiliti KKM manakala penggunaan makmal adalah di fasiliti swasta.

Berkenaan tentang- saya jawab ringkas berkenaan tentang Pusat Kanser Sarawak yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Ahmad bin Dato' Sri Haji Ibrahim. Sesi libat urus sedang dijalankan bersama pihak Kementerian Kewangan dan juga Kementerian Kesihatan. Walaupun demikian, kita pun sendiri mendengar Yang Amat Berhormat telah bersetuju dan juga memberikan sokongan agar satu pusat kanser diwujudkan di Kuching.

Berkenaan tentang soalan yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Datuk Senator Dr. Dominic Lau berkenaan tentang *outreach* berhubung *sleep apnea*- penyakit yang mudah

untuk tertidur *ni*. Kita- buat masa ini hanya Hospital Putrajaya, Hospital Serdang, Hospital Kuala Lumpur dan juga Hospital Sultanah Bahiyah dan Hospital Rembau mempunyai *one-stop-sleep centre*. KKM juga akan merancang pusat yang sama dan juga menambah pusat-pusat ini secara berfasa...

Timbalan Yang di-Pertua: YB, kalau saya nak bantu, kalau YB Senator *takda* dalam Dewan *ni*, *skip* sahaja.

Dato' Lukanisman bin Awang Sauni: Sebab saya nampak – okey. Datuk Dr. Dominic *takda*, kan? Dia tanya soalan berulang-ulang lah ni, geriatrik *ni*. Dah lebih lima kali dah tanya. Okey... [Ketawa] Berkenaan tentang sama juga penyelidikan, dia pun bertanya berulang. Berkenaan tentang Yang Berhormat Senator Tuan Manolan bin Mohamad, ada?

Timbalan Yang di-Pertua: Ada.

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Ada. Ada. Okey. Berkenaan tentang perubatan tradisional. Ini satu soalan yang menarik, supaya KKM mengiktiraf amalan perubatan Orang Asli. KKM terbuka untuk mengadakan sesi perbincangan dan libat urus bersama pihak berkepentingan seperti Jabatan Kemajuan Orang Asli (JAKOA) di bawah Kementerian Kemajuan Desa dan Wilayah, Majlis Perundingan Orang Asli dan lain-lain pihak.

Perbincangan lanjut dan sesi libat urut ini penting bagi menentukan hala tuju serta strategi sesuai, termasuklah usaha mengumpul data statistik pengamal perubatan tradisional Orang Asli. Pendokumentasian amalan tradisional Orang Asli dan lain-lain perlulah dijalankan. Yang Berhormat Senator mungkin boleh merujuk kepada negara seperti New Zealand, di mana masyarakat Maori mempunyai satu *term*, iaitu *Maori Science* yang mereka tuntut daripada kerajaan sekarang.

Berkenaan tentang CCMS, Yang Berhormat Senator Datin Hajah Ros Suryati ada kat sini ya? Ada, kan? CCMS telah diperuntukkan sebanyak RM150 juta Yang Berhormat dan juga peruntukan ini digunakan untuk pengoperasian sebanyak 100 buah klinik. Itu merupakan dasar digitalisasi yang telah diperkenalkan dan juga untuk pendigitalan untuk merekod pesakit ataupun mewujudkan *electronic medical record* kepada pesakit.

Selain daripada itu, dasar-dasar digitalisasi di bawah KKM iaitu melalui aplikasi MySejahtera untuk memudahkan capaian masyarakat kepada fasiliti kesihatan dengan membuat temu janji ataupun menderma organ. Selain daripada itu, kita mengadakan satu- *pilot project* di Negeri Sembilan, di mana kita sedang menguji satu- platform iaitu *health information exchange* (HIE) dan juga HIS yang telah dibangunkan oleh KKM sebagai salah satu- dasar digitalisasi yang kita akan buat.

Yang Berhormat Senator Tuan Hasbie Muda. Ada eh? Okey. Berkenaan pertanyaan beliau, berkenaan tentang bantuan makanan untuk kanak-kanak dan bayi. Kanak-kanak berumur enam bulan sehingga enam tahun daripada keluarga miskin dan miskin tegar yang

hadir ke klinik kesihatan dan dikenal pasti mengalami masalah kekurangan zat makanan akan diberikan kit bakul makanan secara bulanan.

Kit bakul makanan ini mengandungi beras, susu tepung, sardin, biskut dan beberapa jenis makanan lain bernilai RM250 bagi Semenanjung Malaysia dan RM300 untuk Sabah dan Sarawak dan Wilayah Labuan. Pemberian kit bakul makanan secara bulanan ini, akan dihentikan apabila masalah kekurangan zat makanan kanak-kanak tersebut pulih ataupun mereka telah memasuki alam persekolahan.

Selain daripada Program Bakul Makanan, KKM turut melaksanakan Program *Community Feeding* (PCF) untuk Orang Asli dan PCF Bandar. Program yang lebih bersasar ini akan mengenal pasti lokaliti berkelompok terpilih, iaitu kawasan kanak-kanak yang berumur enam bulan hingga enam tahun, yang mengalami banyak kes kurang zat makanan untuk diberikan makanan bermasak multivitamin, minyak ikan dan susu penuh krim, sekali sehari bagi tempoh lima hari dalam seminggu.

Bagi kanak-kanak Orang Asli yang menyertai PCF dan mengalami masalah kekurangan zat makanan, mereka diberikan *ready-to-use therapeutic food* (RUTF) tiga kali seminggu. Berkenaan tentang bajet Kertas Putih Kesihatan, kerajaan telah membangkitkan – Dr. Lingeshwaran telah membangkitkan mengenai pelaksanaan Kertas Putih Kesihatan yang tidak diletakkan bajet khusus. Walaupun tidak dinyatakan secara khusus dalam Bajet 2024, peruntukan bagi penyediaan Pelan Implementasi Kertas Putih Kesihatan (HWP) tahun 2024 telah diagihkan di bawah aktiviti 060400 iaitu Perancangan sebanyak RM2.11 juta.

Untuk maklumat tambahan Yang Berhormat Datuk Lingeshwaran, *technical working group* (TWG) sedang dibentuk dan juga kita sedang *so-called head hunting*-lah pakar-pakar dan juga *fraternity-fraternity* yang ingin menyumbang pandangan berkenaan tentang kertas putih dan juga pelaksanaan untuk tempoh 15 tahun yang akan datang. Berkenaan tentang GEG, esok saya akan membentangkan rang undang-undang berkaitan tentang kawalan tembakau rokok. Saya rasa isu ini bolehlah dibangkitkan dalam perbahasan tersebut...

Timbalan Yang di-Pertua: Banyak orang nak bahas, 25 orang.

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Oh, 25 orang? Oh. Banyak jawapan yang perlu saya sediakan.

Timbalan Yang di-Pertua: YB boleh menjawab masa tu nanti... [Ketawa]

Dato Lukanisman bin Awang Sauni: Okey. Berkenaan tentang yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Dato' Sivaraj a/l Chandran. Ada dalam Dewan, ada bertanya mengenai status terkini *National Suicide and Fatal Injury Registry* (NSFRIM) dan sama ada ia nya masih diteruskan. Inisiatif ini masih diteruskan kerana NSFRIM membolehkan statistik terperinci dan tepat berkaitan bunuh diri dan kecederaan fatal diperolehi, yang mana ia akan membantu memperkukuhkan usaha pembangunan polisi dan program pencegahan tingkah laku bunuh diri.

Sistem dalam— sistem ini dalam proses pembangunan dan dijangka siap sepenuhnya pada pertengahan tahun 2024. Berkenaan tentang isu yang dibangkitkan oleh Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai, telah membangkitkan mengenai *prevalent cancer* dan strategi KKM menangani kanser.

Berdasarkan rekod, kanser utama yang dihadapi oleh golongan lelaki ialah kanser usus sebanyak 14.8 peratus dan seterusnya kanser paru-paru, 13.2 peratus. Manakala bagi perempuan ialah kanser payudara 34.1 peratus dan kanser usus 11.11 peratus. Bagi mencegah kanser di peringkat awal, KKM menyediakan khidmat saringan kanser secara percuma bagi kanser usus, payudara, pangkal rahim, serviks dan mulut yang boleh dijalankan di klinik kesihatan.

KKM juga menyediakan vaksinasi HPV untuk pelajar-pelajar sekolah, bagi mencegah kanser serviks daripada peringkat awal. Berkenaan tentang isu Covid-19. Peningkatan jangkitan Covid-19 baru-baru ini, walaupun terdapat peningkatan, keadaan adalah terkawal dan tidak membebankan fasiliti kesihatan sedia ada.

KKM menasihati orang ramai supaya sentiasa mematuhi nasihat-nasihat yang telah dikeluarkan oleh KKM, seperti pemakaian pelitup muka di tempat orang ramai dan juga sekiranya bergejala, kita boleh mengadakan *self* apa *tu- testing* kepada diri sendiri.

Akhir sekali Tuan Yang di-Pertua, sebelum saya mengakhiri penggulangan ini, saya ingin mengambil kesempatan untuk mengingatkan kita- semua, termasuk Ahli Senator agar mengamalkan pemakanan sihat dan seimbang, aktif secara fizikal, mengurus stres dengan baik dan membudayakan hidup sihat.

Saya menggesa agar semua rakyat Malaysia menjalani saringan kesihatan secara berkala agar faktor risiko dapat dikenal pasti dan pencegahan awal dapat dimulakan sebelum penyakit menjadi lebih parah. Apabila faktor risiko dapat kita tangani, tidak perlulah kita kerap ke hospital menjelang hari tua.

Sebelum tamat Datuk Yang di-Pertua, saya nak ingin bertanya juga, adakah saranan yang dikemukakan oleh Yang di-Pertua Dewan Rakyat agar semua Ahli-ahli Dewan Rakyat menjalankan saringan kesihatan, berlaku juga di Dewan Negara, Datuk Yang di-Pertua?

Beberapa Ahli: Ya... [*Berucapa tanpa menggunakan pembesar suara*]

Timbalan Yang di-Pertua: Setuju?

Ahli Dewan Negara: Setuju... [*Berucapa tanpa menggunakan pembesar suara*]

Dato Lukanisman bin Awag Sauni: Setuju. Kerana kita sentiasa siap sedia untuk menyediakan perkhidmatan yang terbaik dan juga segala maklumat berkenaan kerahsiaan berkenaan status kesihatan akan dijaga dengan rapi.

■1810

Tuan Yang di-Pertua, saya ingin mengucapkan ribuan terima kasih kepada Yang Amat Berhormat Perdana Menteri selaku Menteri Kewangan di atas sejumlah peruntukan yang

diterima oleh KKM. Jumlah peruntukan yang besar ini merupakan suatu pelaburan oleh Kerajaan Perpaduan yang sentiasa cakna dan prihatin terhadap keperluan kesihatan rakyat yang baik, seterusnya boleh menyumbang kepada peningkatan produktiviti demi pemerkasaan ekonomi negara.

Semua inisiatif yang diluluskan dalam Belanjawan 2024 ini akan dilaksanakan oleh KKM dengan segera dan teratur bagi memastikan manfaatnya dapat dinikmati oleh rakyat selaras dengan aspirasi Malaysia Madani. Sekian, terima kasih... *[Tepuk]*

Timbalan Yang di-Pertua: Terima kasih Yang Berhormat Menteri.

Sekarang saya jemput penggulungan yang terakhir daripada Kementerian Kewangan. Yang Berhormat Menteri masih menjawab ya? Pantun terakhir.

6.11 ptg.

Timbalan Menteri Kewangan [Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan]:
Assalamualaikum, salam sejahtera, selamat petang.

Alhamdulillah, saya dapat bersama. Pertukaran jawatan bermula esok. Jadi hari ini Perdana Menteri, Menteri Kewangan minta saya meneruskan penggulungan. Ada ramai Ahli Yang Berhormat Senator yang memberikan pandangan dan juga memberikan persoalan-persoalan.

*[Tuan Yang di-Pertua **mempengerusikan Mesyuarat**]*

Yang Berhormat Senator Datuk Paul Igai telah memohon penjelasan daripada Kementerian Kewangan berhubung sumber dana untuk pembiayaan Belanjawan 2024. Dalam Belanjawan 2024 Tuan Yang di-Pertua, kerajaan telah memperuntukkan sebanyak RM393.8 bilion yang meliputi RM303.8 bilion untuk perbelanjaan mengurus dan RM90 bilion untuk perbelanjaan pembangunan (DE). Peruntukan perbelanjaan ini akan dibiayai oleh sumber hasil yang dianggarkan sebanyak RM312.2 bilion. Manakala selebihnya melalui sumber pinjaman dan terimaan balik pinjaman kerajaan.

Dalam Belanjawan 2024, kerajaan telah mencadangkan beberapa langkah reformasi cukai bagi meluaskan asas hasil seperti memperkenalkan cukai keuntungan modal, meningkatkan kadar cukai perkhidmatan dan kadar duti eksais bagi minuman bergula, meluaskan skop duti eksais ke atas tembakau kunyah, menggubal perundangan cukai barang bernilai tinggi, menguatkuasakan e-invois dan memperhebatkan usaha menangani ketirisan hasil dari sudut penyeludupan.

Semua langkah ini dijangka dapat menjana tambahan hasil sekitar RM4.5 bilion. Kerajaan juga sedang merangka Strategi Hasil Jangka Sederhana atau *Medium-Term Revenue Strategy* (MTRS) dengan izin bagi menambah baik dasar pentadbiran dan rangka kerja perundangan berkaitan percukaian. Selain itu, Kementerian Kewangan sedang

melaksanakan kajian berhubung kebolehlaksanaan cukai karbon sebagai salah satu instrumen harga karbon, *carbon pricing instrument*.

Yang Berhormat Senator Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh telah menyentuh tentang keputusan kerajaan untuk meneruskan semula projek *high-speed rail*.

Tuan Yang di-Pertua, Kerajaan Malaysia melalui MyHSR Corporation Sdn. Bhd., sebuah anak Syarikat Menteri Kewangan (Diperbadankan) telah merangka Pelan Pembangunan Ekonomi Sosial ataupun dengan izin, *Socioeconomic Development Planning* (SEDP) yang komprehensif di sepanjang cadangan koridor kereta api berkelajuan tinggi HSR atau *High-Speed Rail Kuala Lumpur-Singapura*.

Melalui pelan ini, kerajaan akan memastikan setiap daerah yang menjadi laluan HSR menerima impak pembangunan ekonomi melalui projek berskala mega ini. HSR dapat menyumbangkan dan memperkembangkan sektor pelancongan, ekonomi setempat, tingkatkan industri rel dan memberi peluang pekerjaan kepada ramai rakyat. Pelan ini akan dikaji semula, pelan HSR dan diasimilasikan dengan mengambil kira cadangan pelaksanaan Projek KL-SG HSR daripada firma-firma swasta yang akan diperoleh melalui proses permintaan maklumat atau *request for information* (RFI) dengan izin, ketika ini.

Tuan Yang di-Pertua, sebagai makluman tarikh akhir bagi penyerahan RFI berkenaan adalah pada 15 Januari 2024 dilanjutkan pada tarikh asal pada 15 November 2023. Ini berikutan permintaan daripada pemain industri antarabangsa dan tempatan bagi menyediakan cadangan konsep yang lebih komprehensif yang mana ia nya akan turut merangkumi dengan cadangan berkaitan Pelan Pembangunan Ekonomi Sosial tadi. Lebih 30 buah syarikat industri berkaitan daripada China, Jepun, Korea, Eropah dan juga syarikat tempatan telah menyatakan minat.

Tuan Yang di-Pertua, Yang Berhormat Senator Tuan Mohd Hasbie bin Muda melontarkan pandangan beliau berhubung kumpulan wang persaraan...

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh: Tuan Yang di-Pertua, mohon bertanya soalan sedikit.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ya, sila.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh: Yang Berhormat Timbalan Menteri, terima kasih kali terakhir ini menjawab soalan ataupun menggulung. Selepas ini kementerian lainlah pula *kut*.

Tuan Yang di-Pertua, disebut tadi pada 15 Januari 2024 iaitu tarikh akhir *for* RFI atau *Request for Information*. Cuma saya hendak tanya, bilakah dijangka hendak mula projek ini? Bila jangkanya siap projek ini, projek HSR ini? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Tuan Yang di-Pertua, selepas RFI pada 15 Januari 2024, maka proses seterusnya dipanggil *request for proposal* (RFP). Kita

menjangkakan lebih kurang sebulan daripada tarikh itu akan ditutup dan kemudian kerajaan akan membuat keputusan syarikat manakah yang dapat melaksanakan.

Mengenai Projek HSR ini, kepada mereka yang selalu turun ke selatan, mereka tahu bahawa pada setiap hujung minggu terlalu *jammed*, terlalu sesak jalannya pergi dan balik. Apatah lagi jika tiga hari cuti berlanjutan. Ia adalah satu yang boleh kita panggil sebagai *nightmare* Tuan Yang di-Pertua begitu- dan saya sendiri yang melaluinya. Yang Berhormat Senator Tan Sri Haji Mohamad Fatmi dia tidak lalu sebab dia hala lain, dia ke Kota Bharu. Saya sendiri ke Pontian dan mereka yang pergi ke arah selatan, di Negeri Sembilan, di Melaka, di Johor, ia satu perkara yang amat memerlukan dan diperlukan.

Jika kita tidak membatalkan Projek HSR ini, kita yakin bahawa projek ini sudah hampir siap. Kita bukan sahaja membatalkan apabila bertukar kerajaan, kita terpaksa membayar SDG100 juta, kita kali 3.4 lebih kurang RM340 juta yang kita bayar kerana pembatalan perjanjian antarabangsa itu. Kalau kita lihat Projek HSR dari Jakarta ke Bandung sudah siap pun Tuan Yang di-Pertua.

Kita sebenarnya merancang lebih awal tetapi mereka sudah siap, kita belum siap. Saya pernah naik HSR daripada Fukuoka ke Tokyo tahun 1990 Tuan Yang di-Pertua. Tahun 1990, punyalah lama dahulu mereka sudah ada Shinkansen tetapi kita masih lagi kata orang bertangguh-tangguh untuk membuat sesuatu yang sepatutnya telah dilakukan.

Tuan Yang di-Pertua: Saya juga sedih Yang Berhormat...

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ya Tuan Yang di-Pertua.

Tuan Yang di-Pertua:...sebab saya terlibat dengan *planning*, dia punya *alignment* dahulu sebagai Menteri di NRE untuk mengelakkan daripada *sanctuary*, hutan simpan dan berbagai-bagai kemudahan kerajaanlah. Satu lagi saya pandang dari sudut *Paris Agreement* boleh membantu kita mengurangkan *carbon*...

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: *Emission* ya. Okey terima kasih Tuan Yang di-Pertua. Sehari dua ini Seri Paduka Baginda Duli Yang Maha Mulia Tuanku Sultan Johor telah menyatakan dan pada hari ini dalam akhbar telah dinyatakan kembali oleh Pengerusi MyHSR, Datuk Seri Fauzi Abdul Rahman bahawa kita memang akan melaksanakan projek ini. Kita kalau boleh secepat mungkin pada tahun hadapan, sudahlah ada permulaannya.

Mungkin ia akan mengambil masa empat, lima tahun dan kosnya sudah bertambah. Sekarang ini jangkaan- dahulu mula-mula sepatutnya lebih kurang RM70 bilion, sekarang sudah jadi RM100 bilion. Jaraknya 350 kilometer, dahulu dia singgah di beberapa buah stesen dan berhubung dari Singapura sampai ke Bandar Malaysia, Kuala Lumpur ini 90 minit sahaja.

Ia melalui Kuala Lumpur, selepas itu di Seremban, di Rasah, di Ayer Keroh, di Muar, di Batu Pahat dan juga di Johor Bahru serta terus sampai ke Singapura. Pontian pun ada Tuan Yang di-Pertua. Pontian akan menjadi *service hub* untuk pembaikan dan sebagainya,

tetapi itu mimpi yang sudah berlalu dan kita berharap ada mimpi baru yang menjadi realiti tidak lama lagi.

Mengenai KWAP, Yang Berhormat Senator Tuan Mohd Hasbie bin Muda, Kumpulan Wang Persaraan. Kumpulan Wang Persaraan ini saya ingin menyatakan bahawa dana terkumpul KWAP boleh digunakan hanya untuk tujuan untuk membiayai tanggungan kerajaan bagi kos persaraan tahunan kakitangan awam. Setakat 30 September 2023, dana terkumpul KWAP yang tidak diaudit ialah RM166.3 bilion. Jika diselaraskan dengan pengeluaran terkumpul oleh kerajaan berjumlah RM184.8 bilion.

■1820

Tujuan pengeluaran dana hanya untuk membiayai sebahagian tanggungan pencen tahunan. Menerusi strategi pelaburan, peruntukan aset strategik dana KWAP telah mencatatkan pertumbuhan sebanyak 297 peratus atau kadar pertumbuhan tahunan terkumpul berjumlah sembilan peratus.

Royalti minyak. Senator Datuk Razali bin Idris membangkitkan persoalan royalti minyak kepada negeri Terengganu dengan memetik perjanjian antara Terengganu dan Petronas yang dimeterai pada 22 Mac 1975 berdasarkan Akta Pembangunan Petroleum. Tuan Yang di-Pertua, bayaran tunai hasil petroleum akan dibayar terus kepada negeri, sekiranya didapati dan diperoleh dalam perairan wilayah tiga batu nautika yang diukur daripada garis air surut selaras dengan Akta Laut Wilayah 2012 iaitu Akta 705.

Sehingga hari ini, tiada petroleum yang didapati dan diperoleh di dalam negeri Terengganu. Apa-apa hasil daripada medan-medan petroleum Pantai Timur Semenanjung Malaysia adalah didapati dan diperoleh di luar perairan negeri iaitu melebihi tiga batu nautika yang diukur daripada garis surut pantai wilayah selaras dengan Akta 750. Sehubungan itu, Kerajaan Persekutuan telah menyalurkan wang ihsan kepada Kerajaan Negeri Terengganu bagi tujuan melaksanakan projek dan program untuk manfaat rakyat negeri Terengganu.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Tuan Yang di-Pertua, mohon mencelah.

Tuan Yang di-Pertua: Sila.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ya.

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Saya ada juga menyebut dalam perbahasan saya tentang Malaysia merupakan anggota kepada *International United Nations Law of the Sea Convention* yang pernah bersidang pada tahun 1982 yang menukar takrif tiga batu nautika kepada 12 batu nautika. Apakah pandangan? Apakah keterikatan tiga batu nautika yang lama itu tidak terpakai kepada yang 12 batu nautika yang diputuskan tahun 1982 yang Malaysia juga anggotanya? Terima kasih.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Perkara ini telah dibawa ke muka pengadilan dan setakat ini, apa yang telah diputuskan bahawa kita mengikut Akta Laut Wilayah [Akta 750] iaitu tiga batu nautika.

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Mohon pencelahan.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya, Dato' Sri Ti Lian Ker, Datuk Noraini Idris, Puan Rita Sarimah, Datuk John Ambrose, Tuan Jaziri Alkaf. Sabar, Senator. Ini mengenai skop dan kenaikan kadar cukai perkhidmatan bagi tujuan meluaskan asas cukai. Ya?

Datuk Mohd Hisamudin bin Yahaya: Mohon pencelahan Tuan Yang di-Pertua, berkenaan dengan royalti minyak di Terengganu ini. Kalau kita lihat, sering kali dibangkitkan oleh pihak PAS Terengganu ataupun parti pembangkang lah di Terengganu bercakap pasal royalti minyak ini. Macam satu isu yang tak sudah-sudah, sedangkan semua kita ini pernah jadi kerajaan tapi isu ini tak pernah selesai. Masa dia orang jadi kerajaan pun, isu ini tak selesai. Kita jadi kerajaan balik, tak selesai. Macam mana kesudahannya isu ini?

Saya rasa isu ini patut kita tamatkan. Mengapa kita tak ambil peluang waktu kita jadi kerajaan, selesaikan isu ini? Balik-balik perkara ini berbangkit di Parlimen, di Dewan Negara. Saya rasa kita kena *put a stop* dengan jawapan Yang Berhormat Menteri tadi, mengenai isu ini. Apakah pandangan Yang Berhormat Menteri?

Tuan Haji Hussin bin Ismail: Tuan Yang di-Pertua, bukan isu PAS kepada pembangkang ke. Ini ialah isu interpretasi undang-undang. Saya belum mendapat izin Tuan Yang di-Pertua, mungkin saya silaplah itu tetapi suara saya. Terima kasih.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Saya telah menyatakan jawapan dan itulah jawapannya, itulah jawapan rasmi yang kita sebut di Dewan ini dan juga di Dewan Rakyat. Oleh sebab itu, maka apa yang kita berikan pada saat dan ketika ini hanya wang ihsan ya. Kepada Kelantan sejumlah yang tertentu, ke Terengganu sejumlah yang tertentu dan bagaimana kaedah kita memberikan wang ihsan itu, juga tertakluk kepada kerajaan yang memerintah. Okey, asalkan yang penting ia diberikan kepada rakyat.

Seterusnya tadi, saya ingin menjelaskan tentang cukai perkhidmatan tadi. Kenaikan cukai perkhidmatan daripada enam peratus kepada lapan peratus. Aspek pertambahan hasil yang akan dijana. Kerajaan menganggarkan lebih kurang RM3 bilion hasil daripada kenaikan itu. Perubahan kadar cukai perkhidmatan 6 ke-8 peratus. Ini tidak akan melibatkan perkhidmatan yang digunakan oleh majoriti golongan rakyat seperti makanan dan minuman. Maksud makanan dan minuman ini, kalau kita pergi ke restoran-restoran yang berjenama, restoran-restoran itu masih kekal mengenakan enam peratus cukai perkhidmatan, tidak dinaikkan kepada lapan peratus.

Melalui program ini, kita juga akan meneruskan pada masa akan datang mulai tahun hadapan, penyasaran harga runcit di pam, tetapi lebih rendah daripada harga yang sepatutnya. Hasil daripada penjimatan pelaksanaan subsidi secara bersasar ini akan disalurkan semula kepada golongan rentan. Antaranya Sumbangan Tunai Rahmah 2024 dinaikkan daripada RM8 bilion kepada RM10 bilion. Selain STR, apakah lagi yang kita berikan

kepada B40 dan M40? Akibat daripada usaha untuk melaksanakan subsidi bersasar ini, yang pertama ialah Sumbangan Asas Rahmah.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh: Tuan Yang di-Pertua. Tuan Yang di-Pertua, mohon mencelah.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ya.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh: Berkenaan dengan percukaian. Tadi Yang Berhormat Timbalan Menteri menyebut tentang cukai perkhidmatan. Saya kira itu juga termasuk cukai jualan. Ia nya dinaikkan daripada enam peratus hingga lapan peratus. Adakah kementerian membuat kajian untuk- adakah lebih baik menaikkan cukai ini ke-8 peratus ataupun baik melaksanakan GST terus dengan kadar yang lebih rendah? Mungkin tiga peratus ke? Itu lebih menyeluruh dan lebih kemas daripada segi ketirisan dan lain-lain, itu satu.

Kedua, saya dapati bahawasanya kerajaan sedang mempertimbangkan untuk mengenakan cukai barang mewah- *luxury tax*. *Luxury tax* ini *there are two sides of a coin*, dengan izin. Ia mungkin juga boleh *backfire* dan juga boleh menguntungkan kerana mendapat cukai yang tinggi, tetapi sekali gus yang kritikalnya ialah *threshold* ataupun nilai harga barangan mewah ini, berapa nilai yang hendak dicukaikan?

Apakah nilainya yang ditakrifkan sebagai mewah? Contohnya, kalau kereta. Kereta, berapa ratus ribu yang dikira kereta mewah? Barangan kemas- *jewelry*, berapa puluh ribu dikira barang mewah? *Suit, suit* yang kita pakai ini. *What is the threshold?* Adakah *suit* yang kita pakai ini- adakah RM20,000 dikira mewah ataupun RM10,000 dikira mewah? Itu menentukan dan ada implikasi-implikasi tertentu kepada pasaran dan juga jualan dengan sendirinya akan menjejaskan ekonomi negara kita. So, ini- soalan saya, adakah kerajaan kaji dengan mendalam semua faktor ini? Terima kasih Tuan Yang di-Pertua.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Saya akan menjawab sebentar lagi mengenai GST dan cukai barangan mewah, cuma apa yang ingin saya maklumkan di sini bahawa SST sekarang ini mempunyai beberapa kadar. Kadar SST yang pertama ialah lima peratus sesetengah barangan. Kadar SST yang kedua ialah enam peratus cukai perkhidmatan dan kadar SST yang ketiga ialah 10 peratus cukai jualan tetapi apabila kita laksana GST, segala-galanya itu hanya enam atau kosong peratus. Sekejap lagi Tan Sri Fatmi, saya akan sampai ke situ.

Saya ingin meneruskan bahawa apakah yang kita beri kepada B40 dan M40 akibat daripada cukai perkhidmatan ini? STR tadi saya dah sebut, RM8 bilion jadi RM10 bilion. Daripada lebih kurang 8.5 juta orang rakyat yang menerima akan menjadi hampir 9 juta orang rakyat yang menerima. Seterusnya, kita bagi Sumbangan Asas Rahmah. Jika sebelum ini kita bagi RM100 kepada 200,000 orang untuk enam bulan dalam masa setahun ini. Dari bulan Julai sampai bulan Disember.

Pada tahun hadapan, kita akan bagi 700,000 - keluarga RM100 setiap bulan untuk membeli barang hanya dengan memberikan kad pengenalan di pasar raya-pasar raya tertentu. Yang itu, jumlahnya RM100 kali 700,000 kali 12 bulan.

Seterusnya kita turut mengadakan Program Jualan Rahmah sehingga 30 peratus lebih rendah harga barang. Kita adakan Program Pasar Rahmah, pasar borong, pasar malam, pasar tani. Kemudian, pemberian rebat bil elektrik sehingga RM40 sebulan kepada isi rumah miskin tegar dan kita akan terus melaksanakan pemantauan harga oleh penguatkuasaan Kementerian Perdagangan Dalam Negeri dan Kos Sara Hidup.

Tan Sri Fatmi tadi menyebut adakah lebih elok kita mengadakan GST dengan kadar yang lebih rendah daripada enam peratus. Begitu juga Tan Sri Dato' Low Kian Chuan, Senator Datuk Paul Igai, Tan Sri Fatmi juga bertanya mengenai cukai ini.

Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, dalam mempertimbangkan sebarang keputusan untuk melaksanakan sebarang dasar percukaian, kerajaan perlu melihat pelbagai aspek. Antaranya, struktur keseluruhan sistem percukaian negara sedia ada serta batasan yang ada. Ruang penambahbaikan yang boleh dilakukan, kedudukan ekonomi semasa, keperluan hasil kerajaan serta taraf hidup rakyat secara keseluruhan.

■1830

Yang paling mustahak, adakah rakyat bersedia atau tidak? Pada masa ini, kerajaan belum bercadang untuk memperkenalkan sebarang cukai penggunaan ataupun *consumption tax* atau mengembalikan semula GST atau VAT, memandangkan pada tahun hadapan kerajaan ingin melaksanakan subsidi bersasar terlebih dahulu. Jadi dengan lain perkataan, kita nak buat *targeted subsidy* pada tahun 2024 bermula dengan diesel, selepas itu RON95, elektrik kita sudah ya. Jadi, apabila kita selesai dua perkara itu pada tahun depan, saya tidak tahu pada tahun-tahun yang seterusnya daripada segi perdebatan yang mana lebih bagus GST dan SST. Rumusannya ialah GST lebih baik.

Cukai barang bernilai tinggi yang ditanyakan oleh Senator Tan Sri Dato' Low Kian Chuan, Senator Datuk Noraini binti Idris, Senator Datuk Wira Koh Nai Kwong dan Senator Tan Sri Haji Mohamad Fatmi. Kementerian Kewangan sedang dalam peringkat akhir untuk memuktamadkan dasar dan draf perundangan mengenai cukai barang bernilai tinggi. Proses penetapan dasar bila penggubalan perundangan telah mengambil kira input yang diterima dari pelbagai pihak daripada segi sesi libat urus yang telah dijalankan oleh Kementerian Kewangan dan Jabatan Kastam.

Dasar dan perundangan tersebut perlu dirangka dan digubal dengan teliti supaya cukai ini dapat dilaksanakan dengan teratur, mematuhi amalan prinsip percukaian semasa, tidak memberi kesan negatif kepada aktiviti ekonomi dan kesejahteraan rakyat secara keseluruhan. Secara *threshold*-nya, nilai ambangnya, apa jenis-jenis barangnya, akan ditentukan kemudian dan akan diumumkan sebaik sahaja ia dimuktamadkan dan diluluskan oleh Jemaah Menteri.

Maka kita akan membentangkan dasar dan perundangan di Dewan Rakyat dan juga di Dewan ini.

JKDM akan menjalankan proses pemeriksaan dan siasatan, memastikan penjual yang menjual barang bernilai tinggi berdaftar dan mengenakan cukai sekiranya telah memenuhi syarat-syarat pendaftaran dan dijangka akan dibentangkan di Dewan Rakyat dan Dewan Negara pada sidang bulan Februari-Mac 2024.

Tan Sri Dato' Low Kian Chuan, pemberian insentif potongan cukai, mengenai *e-Invoice*. Untuk makluman Ahli Yang Berhormat, kerajaan menyediakan program insentif untuk PMKS. Antaranya RM100 juta disediakan bagi menyediakan geran pendigitalan sehingga RM5,000 untuk manfaat lebih ribuan usahawan PKS dan pengusaha mikro. Geran ini boleh digunakan untuk menaik taraf sistem jualan inventori dan perakaunan digital. Selain itu, PMKS boleh memilih untuk mengguna pakai portal MyInvois yang disediakan oleh Lembaga Hasil secara percuma.

Jadi tidak ada timbul masalah tentang *e-invoice* ini sebab kita ada portal percuma yang boleh diguna oleh syarikat-syarikat kecil dan PMKS tidak akan menanggung sebarang kos untuk mengakses dan penggunaan portal MyInvois ini. Cadangan kita bermula tahun 2024 dan kita akan melaksanakan secara berfasa dan selesai pada tahun 2025. Ia telah dilaksanakan di *Mexico, Colombia, Brazil* dan Chile. Antara negaranya termasuk Arab Saudi dan ia telah meningkatkan kutipan cukai.

Seterusnya, pelepasan cukai. Senator Dato' Kesavadas, Akta Zon Bebas 1990 mencadangkan Port Dickson. Maka kita ingin menyatakan bahawa zon bebas ini tidak dapat dilihat boleh dibangunkan di Port Dickson memandangkan perwujudan zon bebas adalah bertujuan untuk menggalakkan perniagaan *entry port* dan perkembangan industri yang berorientasikan eksport. Manakala bagi kategori kedai bebas cukai, pada masa ini lesen kedai bebas cukai hanya dipertimbangkan bagi kedai yang terletak dalam lapangan terbang dan terminal feri antarabangsa sahaja.

Datuk Haji Mustafa bin Musa, pelepasan cukai ke atas pembayaran yuran transit jagaan bagi kanak-kanak 12 tahun, perbelanjaan yuran penghantaran anak berumur enam tahun dan ke bawah ke taman asuhan kanak-kanak atau di tadika yang berdaftar dibenarkan potongan cukai bagi maksud pengiraan cukai pendapatan individu. Had pelepasan cukai telah dinaikkan RM2,000 berbanding RM1,000 sebelum ini. Pada tahun 2020, had pelepasan cukai ini dinaikkan secara bertempoh kepada RM3,000.

Senator Dato' Juhanis binti Abd Aziz, mengenai penghapusan levi import, melibatkan projek perumahan mampu milik. Kita tidak dapat melaksanakan tentang perkara itu. Walau bagaimanapun, apa yang kita ingin lakukan di sini ialah kerajaan sentiasa prihatin membantu rakyat untuk memiliki rumah kediaman. Pengecualian duti setem sepenuhnya 100 peratus diberikan ke atas perjanjian pinjaman bagi pembelian rumah pertama yang berharga tidak

melebihi RM500,000. Pengecualian duit ini berkuat kuasa bagi perjanjian jual beli yang disempurnakan sehingga 31 Disember 2025.

Datuk Dr. Azhar bin Ahmad: Tan Sri Yang di-Pertua. Minta sikit.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ya, sila Datuk Azhar.

Datuk Dr. Azhar bin Ahmad: Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Pertamanya, tahniahlah Yang Berhormat Menteri kerana bertukar kementerian. Seorang Menteri yang sangat komited dan rajin dan sentiasa menjawab di Dewan Negara ini... *[Tepuk]*

Tan Sri Yang di-Pertua, soal PEP atau *politically exposed person*. Sebenarnya *term* ini digunakan selepas peristiwa *World Trade Centre* (WTC) dibom, itu di *Western*. Kalau di Asia ini, peristiwa di Kerisik Selatan Thai, di mana selepas peristiwa ini berlaku, PEP diperkenalkan bagi mengenal pasti biayai pegganas, duit pegganas dari mana datang dan sebagainya, tetapi yang kita hairan, daripada peristiwa WTC itu Tan Sri Yang di-Pertua, sampai sekarang, bila nama saja orang politik, kalau pergi bank nak buka akaun payah, nak pinjam payah walaupun kita ini bukan sesak, kita ada duit. Nak buka akaun payah, nak pinjam payah, semua payah. Seolah-olah bank ini sangat sensitif dan berkuasa kepada PEP, kepada orang politik ini, macam kitalah, pemimpin-pemimpin negara orang politiklah. Semua susah.

Jadi apa untungnya Yang Berhormat Menteri, Tan Sri Yang di-Pertua, apakah untungnya kepada negara kalau *term* ini terus dikekalkan hingga menyusahkan kita ini untuk buka akaun dan sebagainya? Jadi, oleh sebab hari ini hari jawapan yang terakhir daripada Yang Berhormat Menteri Kewangan, jadi mintalah jawapan ini menjadi jawapan yang kepada kementerian itu sendiri agar menyenangkan PEP ini, khususnya kita- kita, semua. Terima kasih Tan Sri Yang di-Pertua.

Tan Sri Haji Mohamad Fatmi bin Haji Che Salleh: Tan Sri Yang di-Pertua, boleh saya tambah sedikit saja? Dalam urusan fenomena PEP ini Yang Berhormat Timbalan Menteri, bolehkah kita tak ikut? Ataupun adakah ini kita terikat dengan mana-mana perjanjian antarabangsa yang menyebabkan Malaysia pun kena ikut juga amalan daripada Barat ini? Ia adalah untuk mengekang *terrorisme*. *Terrorism* dan juga keganasan, tetapi saya rasa takkanlah ahli politik ini semua adalah merupakan *terrorist*. Terima kasih.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ini perkara baru Tan Sri tetapi saya ada nota di sini yang saya boleh kongsi kepada Datuk Dr. Azhar bin Ahmad dan Tan Sri Haji Mohamad Fatmi.

Di Malaysia, institusi perbankan mula melaksanakan tapisan wajar pelanggan berstatus PEP secara- PEP itu *politically exposes person*, dengan izin, secara berperingkat mulai tahun 2006 sebenarnya. Keperluan untuk mengenal pasti identiti PEP serta melakukan usaha wajar pelanggan yang dipertingkatkan iaitu, dengan izin, *customer due diligence* ditetapkan di bawah Akta Pencegahan Pengubahan Wang Haram, Pencegahan Pembiayaan

Keganasan dan Hasil daripada Aktiviti Haram (AMLA) dan perundangan subsidiarinya. Ini adalah selaras dengan piawaian antarabangsa.

Betul Tan Sri Fatmi, bahawa kita menyelaraskan dengan piawaian antarabangsa. Siapa yang mengeluarkan piawaian itu, iaitu *Financial Action Task Force* (FATF) pada tahun 2003 dan 2011 sebagaimana Datuk Dr. Azhar sebut tadi selepas peristiwa *twin tower* serta perlu dipatuhi oleh institusi kewangan di dalam atau luar negara. Keperluan institusi perbankan dalam melaksanakan ECDD atau *enhanced customer due diligence* sebagai langkah tambahan kepada usaha wajar pelanggan yang membolehkan pihak bank mengenal pasti identiti pelanggan, menjalankan saringan pelanggan dan pemprofilan risiko pelanggan.

Seterusnya, ini dapat memelihara sektor kewangan negara kepada sebarang risiko dan aktiviti jenayah kewangan selaras dengan piawaian antarabangsa. Langkah-langkah ini bersifat pencegahan dan tidak harus di tafsir menjurus kepada persepsi negatif.

Untuk pengetahuan, pematuhan Malaysia kepada piawaian antarabangsa adalah tertakluk kepada penilaian secara bersama oleh ahli FATF secara berkala.

■1840

Oleh itu, negara akan terdedah kepada risiko penarafan yang tidak memuaskan sekiranya institusi perbankan tidak terus melaksanakan polisi berkaitan PEP. Antara lain penilaian negatif ke atas negara ini akan mengakibatkan kesan serius dalam urusan perbankan secara umumnya. Contohnya rakyat dan syarikat Malaysia akan dikenakan tahap penelitian dan pemantauan yang lebih ketat ketika berurusan dengan pihak luar negara.

Saya memahami tentang perkara itu. Ia juga berlaku kepada keluarga saya sendiri apabila anak-anak saya ingin membuka akaun bank, ada macam-macam pertanyaan hanya kerana bapanya merupakan seorang ahli politik.

Datuk Dr. Azhar bin Ahmad: Tan Sri Yang di-Pertua.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Jadi, oleh itu pada pandangan saya ia perlu diteliti semula, apa maksud dan bagaimana kita boleh melonggarkan PEP ini tanpa kita menjejaskan prestasi di peringkat antarabangsa.

Datuk Dr. Azhar bin Ahmad: Tan Sri Pengerusi, sikit lagi Yang Berhormat Menteri. Jadi, apakah untungnya kepada negara dan rakyat? Terima kasih.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Bagaimana yang disebut tadi bahawa ia membawa kepada penarafan antarabangsa. Itu- jika kita mengadakan PEP, maka penarafan itu dilihat sebagai positif bahawa kita berhati-hati untuk mengelakkan terjerumus dalam AMLA, *money laundering* dan sebagainya.

Walau bagaimanapun, saya ingin menyeru pada Bank Negara supaya meneliti perkara ini semula, agar mereka yang dikenali sebagai PEP ini dilonggarkan dan jangan kita sebagai politik, Senator, Ahli Parlimen, Ahli Dewan Undangan Negeri disusahkan walhal kita tak ada terlibat pun dengan mana-mana angkara keganasan itu.

Okey, Tan Sri, ada beberapa perkara lagi, saya cuma tinggal seminit, itu pun dah hampir maghrib ya.

Tuan Yang di-Pertua: Yang Berhormat.

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Ya.

Tuan Yang di-Pertua: Sebagai menghormati pemindahan Yang Berhormat daripada kementerian ini, saya bagi peluang... *[Tepuk] [Ketawa]*

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Saya dah biasa dipindahkan dan ini masuk kali kelima Tan Sri. Jadi, ia tidak ada memberi sebarang bekas yang terlalu besar, tetapi saya mengucapkan banyak terima kasih kepada Kementerian Kewangan, memberikan saya dua kali peluang untuk berkhidmat di Kementerian Kewangan dan selepas ini membuka horizon saya kepada suatu perkara yang lebih lagi iaitu di Kementerian Kerja Raya. *Insyallah* saya akan terus bersama di sini dan saya akan menjawab untuk kementerian dengan rajin dan gigihnya dan mudah-mudahan kita akan bertemu lagi.

Secara yang akhirlah mengenai Senator Tuan Musoddak Ahmad, beliau bertanya secara umum kedudukan ekonomi. Saya ingin memaklumkan bahawa secara keseluruhan, ekonomi Malaysia berkembang sebanyak 3.9 peratus pada tiga suku pertama tahun 2023. Angka ini selaras dengan unjuran kerajaan iaitu sekitar empat peratus bagi tahun 2023. Inflasi kita pada kadar yang baik iaitu 1.8 peratus. OPR kita juga pada kadar yang baik, tiga peratus.

Defisit kita juga semakin menurun, tahun lepas 5.6 peratus. Tahun ini 5.0 peratus, tahun hadapan 4.3 peratus dan kita akan terus mengusahakan supaya defisit turun kepada tiga peratus. Pada ketika yang sama, kadar hutang kita sekarang ini 62 peratus daripada kadar KDNK. Siling paras hutang yang kita usahakan untuk turun pada 60 peratus dan kadar jaminan perlu kepada 25 peratus atau kurang daripada KDNK. Pada saat ketika ini, tujuh lapan tahun, kadarnya ialah 17 peratus.

Jadi harapan kita, mudah-mudahan ekonomi akan terus mantap dan mudah-mudahan Kementerian Kewangan di bawah pimpinan Menteri Kewangan II yang baru, seorang tokoh korporat, bekas CEO KWSP, bekas CEO TNB, mudah-mudahan beliau boleh membantu dengan baik Menteri Kewangan I dan dibantu juga oleh Timbalan Menteri hanya seorang Tan Sri, Timbalan Menteri ya.

Terima kasih. Terima kasih sekali lagi kepada semua yang terlibat... *[Tepuk]*

Seorang Ahli: Pantun, pantun.

Tuan Yang di-Pertua: Tak apa, Kerja Raya ada pantun juga. Terima kasih Yang Berhormat Menteri. Ahli-ahli Yang Berhormat, sekarang saya kemukakan masalah kepada Majlis bagi diputuskan. Masalahnya ialah bahawa rang undang-undang ini dibacakan kali yang kedua sekarang.

[Masalah dikemukakan bagi diputuskan; dan disetujukan]

[Rang undang-undang dibacakan kali yang kedua]

Bacaan Kali Yang Ketiga

Datuk Seri Haji Ahmad bin Haji Maslan: Tan Sri Yang di-Pertua, saya mohon memaklumkan bahawa rang undang-undang bernama suatu Akta bagi menggunakan sejumlah wang daripada Kumpulan Wang Disatukan untuk perkhidmatan bagi tahun 2024 dan bagi memperuntukkan jumlah wang itu untuk perkhidmatan bagi tahun itu telah dipersetujui tanpa pindaan. Saya mohon mencadangkan iaitu mengikut peruntukan Peraturan Mesyuarat 53(2), rang undang-undang ini dibacakan kali yang ketiga dan diluluskan sekarang.

Tuan Yang di-Pertua: Ada yang menyokong? Yang Berhormat.

Timbalan Menteri Pendidikan [Puan Lim Hui Ying]: Saya mohon menyokong.

Tuan Yang di-Pertua: Kena pantun juga Yang Berhormat.

Seorang Ahli: Bagi pantun.

Tuan Yang di-Pertua: Terima kasih. Masalahnya ialah bahawa rang undang-undang ini dibacakan kali yang ketiga dan diluluskan sekarang.

[Masalah dikemukakan bagi diputuskan; dan disetujui]

[Rang undang-undang dibacakan kali yang ketiga dan diluluskan sekarang]

Tuan Yang di-Pertua: Tak ada apa-apa lagi?... *[Ketawa]* Terima kasih, tahniah Ahli Yang Berhormat. Tahniah Menteri.

Ahli-ahli Yang Berhormat, Mesyuarat Dewan hari ini ditangguhkan sehingga jam 10 pagi, hari Rabu, 13 Disember 2023.

[Dewan ditangguhkan pada pukul 6.47 petang]